

415/343
34

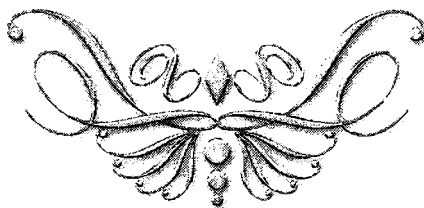
**МҮТӘЛЛАП
ҚАНҒОЖИН**

ШАБЫТТЫ ШАҒЫМ

**МҮТӘЛЛАП
ҚАНҒОЖИН**

ШАБЫТТЫ ШАҒЫМ

Петропавл
2012 ж.

ББК 84 (5Каз) 7-5
Қ 34

Қанғожин М.
Қ 34 Шабытты шағым. Өлеңдер. / Петропавл:
Издательство «Северный Казахстан», 2012 - 448 б.

М 4702250202
00(05)-07

ISBN 9965-21-213-9

46813

Бұл кітапта Елбасы, қазақстанның тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың басшылығымен егемен еліміздің биік мақсат - мұраттарға ұмтылысын, халқымыздың Отанға деген ыстық сүйіспеншілігін, мызғымас бірлігі мен достығын ақын жырына арқау еткен.

ББК 84 (5Каз) 7-5

ISBN 978-601-7247-37-3

© Қанғожин М., 2012
© Издательство «Северный Казахстан», 2012

ХАЛҚЫМНЫҢ МАНДАЙЫНДА ЖАНҒАН ЖҰЛДЫЗ

Қазақтың маңдайында жанып тұрған,
Жұлдызы өзіңсің ғой алып тұлғаң.
Халқыңды өрге сүйреп, шыңға бастап,
Елдігін барша әлемге таныстырған.

Біреулер елдігіме болып ғажап,
Біреулер қызғаныштан көріп «азап».
Алдыңғы елу елдің қатарынан
Көрінер кезің келді дедің - қазақ.

Өзіңнің төл тумандай Астанамыз,
Көркіне көз тоймастай - мақтанамыз
Күнгейлі Астанамен басталды өмір.
Армандап бабаларым айтқан аңыз.

Жиырма жыл бұрын ашып есігімді,
Армандап енгізгенсің осы күнді.
Қазақтың, елдің даңқы аспандап тұр.
Деп бүгін асқақтатам айшықты үнді.

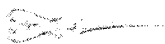
Ынтымақ, бірлік.елдік - ұстанымың,
Ұнайды барша жұртқа әсте мұның.
Ғылым, білім-өнердің бар түріне,
Жолы ашық біздің елдің жастарының.

Мүшесі болып талай санатты ұйым,
Тұсында желбірейді азат туым.
Дүбірлетіп көрі құрлық - Еуропаны,
Танытты Астанамыз қазақтығын.

Бұу-ның кеңесінде өзің бастап,
Сөйледің ойың соны, үнің асқақ.
Жаңалық, жасампаздық ақыл қостың,
Жасқану, жалтақтауды сырып тастап.

Шаттанды жер шарының халқы сонда,
Саяси пәрменінді түгел қолдап.
Адамзат ынтымағы, бірлігі үшін,
Жан тербеп, жүрек қозғар үндеу жолдап.

Уа, менің Президентім, ел сыйлаған,
Таң болды ерлігіңе барша ғалам.
Өзінді қолдап жүрсін әр қашанда,
Елің мен халқың үшін Хақ тағалам.

ҚУАНЫШ

Кеудеме нұрлы қуаныш толып
Арқаның алып қыраны болып,
Самғадым-ау тау, даланың,
Кәрі тарихты бедерін шолып.

Шарықтап ұштым, топшыны қақтым,
Зымырап көкте жұлдыздай ақтым.
Қорғасын бұлтты омыраумен ұрып,
Мойныма тамшы-маржандар тақтым.

Арманымды күнеске байлап,
Үміттің оты жанымда лаулап,
Өн-ұранымды құйылттым-ау мен,
Тыңдасын деп күміс күн жайнап.

Тыңдады әлем бостандық зарын,
Шаттық бар онда, шарпыған жалын.
Естіді әлем - Батыс пен Шығыс,
Ұлы даланың, қазақтың барын.

Дауысымды Жиһанға бұрып,
Шалқып кеттім, дабылымды ұрып!
Өліп кетсем бе!
Иманымдай
Өн-ұранымды шырқап тұрып!

ТӘУЕЛСІЗДІК АЛҒАНДА

Тәуелсіздік дегенді қыялдасам мен бе едім?
Егеменді ел болу бақытынан кенде едім.
Айқайлаймын шаттықтан,
Шықпайды үнім - өшкен бе?!
Сенерімді білмедім, сенбесімді білмедім.

Быт-шыт қайран жүрегім-паршаланды, жарылып,
Қайнап шыққан қаныма көкірегім қарылып..
Билегім де келеді, ойрандаймын түйедей,
Секіремін, қу тыныс бара жатыр тарылып.

Күлімдейді күн, аспан, дала, қала-айналам.
Мына дүние неткен кең, неткен сәнді жайнаған
Желтоқсанның ызыған желі, сызы сөз емес,
Домалаймын мендағы итпен қарда аунаған.

Көзден жасты тия алмай, жүгіремін, сабылып.
Жолыққанды құшамын, қалғандай бір сағынып.
Тасынғанда адамдар естерінен тана ма?!
Еркімді алды бойымнан, тылсым күштер жабылып.

Қазақиям жаңғырсын, жер-суына жан кіріп.
О, құдірет, елдігім болсын енді мәңгілік!
Тарихым мен тілімнің жолы ашылып, кесілген
Орындалсын арманым, жүрегімде жанды үміт!

АСТАНА

Қазақтың жанған жұлдызы -
Арқада туған жас қала.
Алаштың арда ұл - қызын,
Бөлейсің нұрға Астана.
Шапағын шашқан құлпырып,
Даланың атқан таңысың.
Халқыңның мұратқа ұмтылып,
Бұлқынған асқақ жанысың.
Бақыттың құсын аялап,
“Бәйтерегіңе” қондырдың.
Шаңырағыңды саялап,
Қанша ұлт, ұлыс жаңғырды!
Қазағың, орыс, көрісің,..
Масайрап бірлік, елдікке!
Жасампаз сенің әр ісің,
Пара - пар ұлы ерлікке!
Болғанмен қала талай бір,
Астана сенсің ерекше.
Қайран қап саған қараймын,
Сәулетің, сәнің бөлекше.
Қазақтың құндылықтарын,
Бойыңа жинап дарыттың.
Далаңның ұлылықтарын,
Жер - көкке түгел таныттың.
Елмнің арман, мүддесі -
Мәңгілік сенде өрілген.
Көшпенділердің үрдісін,
Бар әлем көрсін төрімнен!

ӨЛКЕМНІҢ ЖЕҢІСІ

Өлкемнің домалады өрге тасы,
Бұрылып берекенің бізге басы.
Диқандар 9 миллион тонна астықпен
Қуантты Сарыарқаның көрі - жасын.

Нан - басы асымыздың, нәріміздің.
Нан - көзі тіршіліктің - біріміздің.
Нан табу оңай емес, деген нақыл,
Орнаған санамызға - әрі бізден.

Әр дәнді жүзге санап, мыңға балап,
Алтын дән! - дейді ғой ел құндап ғажап.
Өндіру алтын астық солтүстікте,
Диқанға о бастан - ақ болған азап.

Толғанып Біләевте қалмай төзім,
Сәт сайын іздейді үлкен табыс көзін.
Азамат арық айтып, семіз шықса,
Орындап шыққаны елге берген сөзін.

Дағдарыс деген шуға тойды әлем,
(Бізді де шошытпақшы болды білем).
Елбасы шақыруын қостаған жұрт,
Қыңбайды, дағдарысты қылмайды елең!

Жолдыөзек - қаймықпайтын қиындықтан,
Мінезбен еңбектенді ар туын жықпай.
Халқымыз елдік, бірлік мақсатымен,
Тас түйін болып алды - жұдырықтай.

Иә, бүгін қуаныштар жаралған күн,
Ақ түйенің қарыны жарылған күн,
Жеңіс туын көтерді өлке әкімі,
Еңбек жанып, сәтті күн - саналған күн!

ЖАНЫНАН ІЗГІЛІКТІҢ ЛЕБІ ЕСКЕН

(Солтүстік Қазақстан облысының әкімі
Серік Сұлтанғазыұлы Біләловке)

Әкім деген өжет ұл өлкемде өскен,
Жанынан ізгіліктің лебі ескен.
Елді де, ерлерді де шынға сүйреп,
Жалқаулық, жамандықтың жолын кескен.

Әкім Серік мен үшін, сен үшін де,
Жауапкер жер үшін де, ел үшін де.
Мойнына батпан жүкті алған жанның,
Мықтылық бар - ау тегі - өрісінде.

Қайнаған бойындағы қаны ерекше,
Ел деп соққан жүрегі тым бөлекше.
Адамдардың ойымен ойы ұштасып,
Жақсы ғой, жанға сенім гүлін ексе.

Ал шөгір кірсе сенің табанына
Әкімнің батады анық маңдайына.
Бұйырған қиын тағдыр, қилы өмір,
Басқарған елді адамның қандайына.

Арқалап ел сенімін алға ұмтылған,
Халықта қайрат пен күш жүр бұлқынған.
Басқарған ақылды әкім бұл өлкенің,
Елі бай, жұрты иманды, жері құлпырған.

ҚАЗАҚИЯ

Қазақия - Ұлы далам,
Думандатқан тойды ұнатқан.
Асқақ әні қабындаған.
Аспандағы айды аунатқан.
Сұлулары - асыл текті,
Көкте күнді ғашық еткен.
Сүйем деп ол ақша беттен,
Бұлтты қуып есі кеткен.
Тұлпарлары құс тістеген,
Асау желді болдыртады.
Күйі көктен бір түспеген,
Бар әлемді жаңғыртады
Ала жібін аттамаған,
Көршінің де, өзге елдің де.
Дұшпан деп кек сақтамаған,-
Ақ ұсынған кезі келгенде.
Жаулар келіп «арсылдаған»,
Шабындығын таптағанда,
Сонда ғана, жарқылдаған
Найза қайрап, баптаған ғой
Қазақия - Ұлы далам.

САРЫАРҚА

Бас ием сенің алдында,
Сары далам, сағым шайқаған;
Жетелеп шығып қырқаға
Бал күннен мені ең байқаған.

Кім білсін қандай пиғылда ең,
Бармақтай ғана мен жайлы;
Жүрегінді түртті не сыйқыр,
Көңілінді - жайлау, кең жайлы.

Шәлкестік көп қой сәбиде,
Шалдуар болсам керек мен;
Ғажайып «тарзан» болам деп,
Ырғыппын биік теректен.

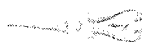
Көденді тостың, денемді
Ауыртып алар деп ойлап;
Ышқынып қалдың, бұлқынып,
Кеткенде терең су бойлап.

Әйтеуір, менен, көп күттің
Нелер бір кереметтерді;
Жаз демек пе едің шежіренде
Жазылмай жатқан беттерді.

Жер басып жүрсем шалқақтап,
Өзіңнің ғана арқаң ғой;
Терімді төгем, гүлдентем,
Барымды саған сарқам ғой.

Алдымда алып сен жатсаң,
Көкжиектерге қол артып;
Мен үшін ұлы мәртебе,
Мың бақыттардан сол артық.

Басқаға дала далиған -
Аптап пен боран мекені;

Біліңдер бірақ Арқаның
Мен үшін Отан екенін.

Басқалар үшін Сарыарқа
Қазынаның асыл қоймасы;
Мен үшін ауа, нан мен тұз,
Өмірімнің думан - тойбасы.

Шаттансын, күлсін, нұр алып,
Ізгілік мархабатынан;
Сарыарқам - ордам, жаралған
Қазақтың махаббатынан!

Қарағаш. 1970 ж.

АТИЛЛАНЫҢ ҰРПАҒЫНА АМАНАТЫ

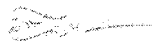
Шығыстанмын,
Күннен қызыл жаралғам,
Ақ нұрынан тал бойыма нәр алғам,
Арагуни толқынында тербеліп,
Сары желдей Сары Арқама таралғам.
Гималайдың келтірдім де тәубесін,
Дүбірлеттім қарт Алпінің кеудесін.
Остготтың сарайында сауық сап,
Көрдім бір сәт қуаныштың сәулесін.
Астымда атым ауыздығы қаршылдап,
Шапқанымда тұрды жауым қалшылдап,
Тәңірім! - деп құлап жатты алдымда,
Жеңілген ел иті де үрмей арсылдап.
Жеткенім жоқ бақытқа мен сонда да,
Өткенді енді қарт домбыра қозғама.
Жанкешті өмір қабырғама найза сап,
Толғап-толғап лақтырды оңға-солға да.
Ел шабуға қолға қылыш ұстаған,
Жиһангерлер әсте бақыт құшпаған
Зәреәт боп бар тіршілік, құс екеш,
Құс та олардың аспанынан ұшпаған.
Сақтау үшін ұлттығыңды мәңгілік
Көкіректе торламасын әңгілік.
Ел өресін еңбегіңмен биіктет,
Өнеріңмен дүниені таң қылып!

АРАГУНДЕР

Азия аспанын биікке көтеріп,
Атой сап, ұрандап,
Толассыз толқындар жайыла,
Көсіле шығандап,
Соңында будақтап,
Бұрқаған шаңдақты сүйретіп,
Ғұндер барады батысқа,
Даланың жотасын күйретіп.
Тұлпарлар бауырына қыр-қырат,
Төбелер тығылып,
Дүние ғұндердің-жеңімпаз күштердің
Алдында жатты үнсіз жығылып!
- Тоқтандар, арағұн-Арғындар,
Бір сәтке бөгелгін.
Алдарың-қанды сел!
Сендерге қап-қара төнер түн!
«Каталаун» қырғынын салмандар,
Еуропа көз жасын арқалап.
Өшті ел, кекті ел сендерді арбайды,
Күні ертең тастайды жаңқалап.
Қан бөккен, зар шеккен адамдар
Тепкіге шыдамай булығып,
Ашуын жасын ғып, тасқын ғып,
Жаныштар сендерді-ту жығып.
Көз құрты түспесін Әулие Римге,
Арқаға қайтындар, бабалар!
Күлге орап кетпендер сәулеттің ордасын!
Сендерге жаманат жамалар.
Жібек жел еркелеп, төсінде ойнаған,
Сарыарқа-гүл жұмақ,
Азынап, аңырап,
Сендерсіз қаңырап, тұр жылап.
Тәңірдің бишігі,
Найзасы үшкірлі болғанша Арғындар,
Туған ел төрінде қызықтап,
Туған жер қойнында қалғындар.

ЕЙ, ТУҒАН ЖЕР

Ей, туған жер!
Өзіңе ұқсап
Жүремін деп қашанда,
Құшағымды, көкірегімді
Өмірге кең ашам да,
Бар дауыспен айқай салам
Көріңдер! - деп жанымды.
Шуылдаған орманым мен
Күлімдеген таңымды.
Қызықтаңдар, ей, тіршілік,
Кеудемдегі ақ гүлді,
Қызыл гүлді, сары гүлді,
Жанып тұрған ақ күнді.
Ей, туған жер, адамдарға
Берсем деймін барымды,
Жемісімді, жеңісімді,
Мөлдіреген арымды!
Тынымсыз боп жаратылған
Жүректегі дауылды
Толассыз боп төгілетін
Өлеңімді-жауынды.
Ей, көріңдер бәрің тегіс
Жұлдыздарды жанымнан.
Жарқылдаған алаулы отты,
Күшті алапат қанымнан.
Мені қалай дел - сал етсін,
Бойкүйездік таптап басып,
Асау қаным өзендей нақ
Арнасынан жатты асып!
Содан ба екен, еңбекшілмін,
О, алып жер өзіндеймін,
Қол жұмыстан босамайтын
Көктемдегі кезіндеймін.

ОТАНЫМ

Отан десем, ойыма
Оралады өскен жер,
Қайың-талдың кекілін
Сипай майда ескен жел.
Тақырда асық атысып,
Талай дауды шешкен жер.
Балақ түріп Балықты
Балдырларын кешкен көл.

Көз алдымда көлбендеп,
Қой күзеткен шақтар тұр.
Қошқар мініп сайысып,
Шаңға бөгіп жатқан қыр.
Көкіректен төгіліп
Бала сезім жыр болып,
Бақытымды ең алғаш
Жер еді ғой тапқан бұл

Отан десем, көңілді
Елеңдетер ауыл да.
Балақ түріп шабатын
Құйған жазғы жауын да
Құрт-майларын алдыңа
Жайып салар қауым да
Кетіп бара жататын
Қыздар кешкі сауынға.

Отан десем, есіме
Шалдар келер сөйлескен.
Отан оты сөнбесін,
Аман болсын ел дескен.
Отан десем, есіме
Сәби түсер шуылдақ,
Жігіт түсер есіме,
Қыр төсінде белдескен.
Отан десем, есіме
Келеді алып қырат-қыр.

Қырат-қырда қаптаған
Еңбек еткен трактор.
Отан десем, есіме
Түсер бәрі қалыстай,
Жүрегіме құйылып
Жылы-жылы шуақ бір.

Сен болмасаң Отаным,
Өмірде ұлың болмас та
Өзің жайлы жыр басқа,
Өзің жайлы ән басқа!
Сүйем мәңгі ұлы Отан,
Және іштей тілеймін,
Дүниеде еш адам
Отансыз болып қалмасқа!

ҚАСИЕТІҢНЕН АЙНАЛАМ

О, менің кербез керілген,
Шабытты шалқар бай далам.
Өзім туған босағам,
Қасиетіңнен айналам.

Кіндігімді кескенде,
Топырағыңа қан тамған,
Құдіретті жер самалын,
Сіміріп келем әр таңнан,

Міндеттімін далама,
Борыш көп өтер мен бүгін,
Алып келе жатырмын
Көл - көсір оның кеңдігін.

Алдымда алып сен жатсаң,
Көкжиектерге қол артып,
Мен үшін ұлы мәртебе,
Бәрінен де сол артық.

Төсінде жүрсем, төбемде
Асқақтап кетер аспан да.
Бұлбұл болуға әзірмін,
Қойнауың шуақ шашқанда.

ӘЛЕМДЕ ОРЫНЫ БАР, БІРІ АЛЫПТЫҢ

Ежелден тағдыр бізге нәсіп етті,
Қорлықты, бодандықты, қасіретті.
Сталин сойқанынан көрген зұлмат,
Бар сұмдық, бар қырғыннан асып кетті.

Оны айтсам сөз жетпейді, тіл кесіліп,
Тіпті де шықпайды екен үн есіліп.
Көзімнен қанды жасым сорғалайды,
Домбыра боздауымен бір көсіліп.

Үрей меңдеп, шошынып тіл қатпаған,
Адамды диірмендей ұнтақтаған,
Заман-ай сонша қаһар болармысың,
Жалының сыртқа теуіп бұлтақтаған.

Заман-заман деймін де, күрсінемін,
Түнек түтеп тұрыпты күнсіз елім.
Сары далада итиген бөрі мүжіп,
Аштық қырған қазақтың қу сүйегін.

Ұлттың гүлі өртенді не бір асыл,
Қыршынынан қиылды, не қыласың.
Қазақ өзін жалмады жалмауыз боп,-
Бауырын, ағайынын, тұрғыласын.

Жын болды ма, білмеймін, аң болды ма?!
Сығыр көзі жасаурап, қан толды ма?
Өз ішінен жау іздеп, жағаласты,
Есі кетіп, бастары даң болды ма?!

Солқылдап, өзімді-өзім тоқтата алмай,
Сыймай кетем әлемге әсте тардай.
Кей-кейде өзіме-өзім тоқтау айтам:
Тәуелсіз елміз ғой деп аты дардай!

Көңілге сол медеу боп, құп аламын.
Кеудемде жүрек тулап, қуанамын.
Жетерміз арманға да кейін тастап,
Батпанды қиындықтың бұралаңын.

Табы қалған қолында бұғалықтың,
Басынан не өтпеген бұ халықтың.
Не десеңде бұл қазақ осал емес,
Әлемде орыны бар, бірі алыптың!

МЕН ТУҒАН ЖЕР

Бәрі бір емес, адамның қайда туғаны,
Қай жердің суы кір көйлегін жуғаны.
Балалық шақта балақ түріп, жүгіріп,
Қай даланың көбелегін қуғаны.

Өзім туған топырағында даланың,
Сіңген ащы тер исі бар бабаның!
Көктем сайын аңқып шыққан хош иіс
Бұрқыраған қымызындай сабаның.

Ескен желде дауысы бар ғұндердің,
Сел- тасқыны басып кетер үндердің.
Дұшпандарын шаншып қалған жебелер-
Қалампырлар, көкесі сан гүлдердің.

Балықты көл толқынданып, алқынған,
Жағаны ұрып, құм кемерге шарқ ұрған,
Махаббаттың отын ұрттап, өртенген,
Ақан атам көз жасы ғой сарқылған.

Сыр көп жатқан қасқа жолда бұралып,
Қоңыраулы керуен өткен шұбалып,
Ерке Есіл қастарға емес, достарға
Құшақ жайған, осы жолда құп алып.

Өзім туған қырдың күміс күні бар,
Қыздарының шаштарындай түні бар.
Қызылжарда Абылайға ұсынған,
Сарыарқаның жанып тұрған гүлі бар.

Аспаны ма?Аспаны да тым алып,
Қиырына қыран жетпес қиналып.
Тұс-тұс жақтан түйілгенмен күркіреп,
Бұлттар оны жаба алмайды жиналып.

НӨГЕРБЕК-АТАМЕКЕНІМ

«О, нөгербек», мен сенің тамшы қаның,
Майысып жаңа ер жеткен тал-шынарың.
Нәр татып, жұпар жұтып таза ауаннан,
Ластықтан жанымды аршығанмын.

Шаттықтан шарап ішіп мастанбаймын.
Қайғыдан қара түнек жасқанбаймын.
Тірлікте бәрі дағы керек тегі,
Бөріне де кеудемді ашқам дәйім.

Алшандайтын қиындық қорысынан,
Арқаның мен кәдімгі бөрісі нән.
Дегенменен біреуге көз алартып,
Маған жат жұла тарту ырысынан.

Қорғаушым, қолдаушым да-адалдығым,
Белгісі адалдықтың-адамдығым.
Кешірім ешқашан да жасама сен,
Туған ел, сәл сезілсе жамандығым.

Албырттық артқа тастап, балалықты.
Сыйлапты уақыт маған ағалықты.
Қайсармын, қайыспаймын, қаймықпаймын,
Елім соққан құрыштан тағам мықты.

Қазықтай жерге енсем де бел ортамнан,
Түсірмен өмір жүгін жон арқамнан.
О, елім, қиынына жұмса мені,
Түлекпін өз қойнында қанаттанған.

ТӨРЕКЕЛДІ

Армысың ата мекенім,
Аршалы, қайың, құба тал?!
Шаттықты маған әпердің
Өмірлік бойға қуат-әл...

Самалға шешем тербеткен,
Құндақтап мені шуаққа.
Қойнында өскен терекпін,
Жапырақ жайып жан-жаққа.

Желпініп жасыл желекпен,
Көлінде қуың ән сапты.
Қара құр нуын күзеткен,
Думаның сенің аңсатты...

Байқамай бұрын жүріппін,
Жайнаған жасыл жаннатты.
Тулатып қанын жүректің,
Көңілдің құсын сайраттың.

БАЛЫ ҚТЫМ, МЕНІҢ БАЛЫҚТЫМ!

Тұңғиық аспан көгіндей,
Шалқыған шаттық көңілдей,
Ботаның мөлдір көзіндей,
Балықтым, менің Балықтым.

Аққуың сайрап сұңқылдап,
Үйрегің ұшқан сымпылдап,
Балығың ойнап бұлтылдап,
Балықтым, менің Балықтым.

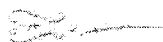
Құмыңда сенің ақ қайрақ,
Ойындар қуған атойлап,
Балалық іздер тұр сайрап,
Балықтым, менің Балықтым.

Айдының сенің айналы,
Мөлдірліктің айғағы.
Бола бер дәйім жайдары,
Балықтым, менің Балықтым.

Жүзімнен сипап желің де,
Балығың ауда тебінді.
Тербейсің қалай сезімді?!
Балықтым, менің Балықтым.

Сырларын жұтқан талайдың,
Сыбызғы үнді ақ айдын,
Құштары ма едің ағайдың?
Балықтым, менің Балықтым.

Ойларды қозғап сан қилы,
Шағала қиял шалқиды.
Бұзбаспын асыл антымды,
Балықтым, менің Балықтым!

ҚАРАҒАШ

Қараағаш туған жер-ауылым,
Қараағаш-дарқан ел-қауымым.
Таң болып қалар ең бір көрсең,
Көкшенің тетелес бауырын.

Көк белес, нулы орман жан-жағы,
Ол қашан кемелге толғалы.
Төсінен ақ жамбы шашылған,
Шіркіннің базар-ау, бар маңы.

Самалы сергітіп жаныңды,
Ойнатад жүректе қаныңды.
Шырқап-ақ кетесің көктемгі
Көңілге қоныстап таң үні.

Жағаңа келдім мен таңдатып,
Алайын құмарды талдатып,
Күміс көл, айбындым, аяулым,
Суыңа қойған ба бал қатып!

Күміс көл, ақ бұлтпен арбасқан,
Жазбаған жырымсың- зор дастан.
Жағаңнан ән шертіп өтіпті,
Өнші Ақан, сері Ақан талмастан.

Жан-жағын думан ғып, әндетіп,
Өтіпті ол ойы ояу, жан мертік,
Құлагер қу басын құшақтап,
Аққу, қаз, тырнанды жаршы етіп.

Ақанша алысқа қарадым,
Құмарта сіміріп таң әнін.
Кетемін қиялмен ілгері,
Қызықтап елімнің ғажабын.

ҮЙІМЕ

Кішкетай менің осы үйім -
Сәулетті сарай, кең жайлым.
Ертеңге отын тасимын,
Өршітіп нелер кенже ойдың.

Қадалып талай Айға анау,
Сырластым тәтті қиялмен.
Көңілім-көрік, ой-алау,
Желпиді бөркін қиялдың.

Мүлгіген үнсіз қабырға,
Бөлмеге тұнған тыныштық.
Сезімді шертіп сонарлы,
Жүректен туды жыр ыстық...

Қуаныш, қайғы кесесін,
Толтыра іштім осында.
Ғажайып түннің нешесін,
Өткіздім жардың қасында.

О, үйім, менің-Отаным,
Қойнында құт бар-мол бақыт.
Өмірдің алтын оттарын,
Лаулатам сенде әр уақыт.

АҚ ҚАЙЫҢДАР АРАЛЫ

Ерке Есіл Арқа-аруы сылдыр қаққан,
Тентектік мінезі бар тезге батқан.
Ақ төсін таңғы арайға аймалатып,
Меруерт күлкісімен қырды оятқан.

Қу қонып, ну жиектеп жағалауын,
Қаз-қатар қаулай өскен бала қайың.
Жалт беріп өте шығад шәйі шалқар
Көтеріп күміс, оқа орамалын.

Ежелден елендетіп ел құлағын,
Шертеді нәзік күйін домбыраның.
Ұзаққа ұзатылған жас арудай,
Ойнайды ерке желмен орғып ағын.

Ақ қайың атырабы-оқалы орман,
Бойына бауыр басып бабам қонған.
Кереге- уық жонып құба талдан,
Алысқа көз жүгіртіп, ойға шомған.

Қатпарлы қия тасты белден басып,
Жер тоңын жібіткелі жолдар ашып,
Шөлдеген жан-жануар сені көріп,
Бас қойды дала кезген іздеп нәсіп.

Жасырып ішке түйген сырларың көп,
Жағаннан керуен көшкен қырларға өрлеп.
Жарыңнан төне қарап мен де тұрмын,
Көне күн шежіресін тыңдаймын деп.

Тасыңа жанып талай тай тұяғын,
Жүйріктер шапқан, тігіп қос құлағын.
Дүрілксе арыстан жал толқындарың,
Шапқын ба, тосын шыққан деп қаламын.

Киіпсің кезінде рас, мұздан қаптап,
Жойқын күш тұншықтырып, десе: «таптап»

Жұлындай омыртқаның ішіндегі,
Тіршілік өзегі боп таңды ақтар.

Тербетіп бойындағы тіршілікті.
Ағының алға асулап өршініпті.
Жағаңнан ер Қосайлар жауын қуып,
Құлшынып қызыл жарға ту тігіпті.

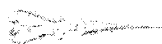
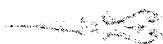
Ақ қайың-үкілі орман жайған қанат,
Сыңсиды жыр тартқандай айдан ғажап.
Жүректей тынбай соққан тар кеудеде,
Тулайды бура толқын жардан құлап.

Ежелден ел жайлайды қос қанатын,
Жағалай ұялы орман құс қонатын!
Жағада жалғасады жанғырықтар,
Той-думан!..Бәгеге жұрт қосқан атын.

Ән мен күй ақ қайындар аралында,
Ұшқан құс, жүгірген аң, маралың да.
Балғадай балықшының қарын үзіп,
Шоршиды жібек аудан алабұға.

«Алқағаш», «Аралағаш», - аппақ орман,
Ырғалған айнымайды ақ маралдан.
Аралы ақ қайындар менің жұртым,
Қойнында туған талай аптап- арман.

Ақ жалды арнасынан-құлан қашып,
Уақыт зымырайды қылын басып,
Сырласып, сыбырласып ерке Есімен,
Толқынға жүрегімді жүрмін ашып!

ЕСІЛ БОЙЫНДА

Жамырап өрген қозыдай,
Алдымнан шықты толқының.
Жырым ба жүрген жазылмай,
Көтеріп қырға қолтығын.

Мен де бір құсың ұянда,
Баса алмай жүрген аптығын.
Құя бер қуат құмарға,
Өзің боп ән-күй-шаттығым.

Орғисың өрге ойнақтап,
Жаңғыртып жар мен жазықты.
Ала алмай нәрінді оймақтап,
Болып та жүрмін жазықты.

Күмістей үнің сылдырап,
Тынымсыз әнге саласың.
Белінді нәзік мың бұрап,
Күлімдеп ағып барасың.

Айнала қоршап ақ толқын,
Көбігін шашты жарға алпақ.
Жаңағы шыққан төп-төтті ән,
Кетіп те қалды-ау, аулақтап.

Ойланып қап ем сол бір сәт -
Балалық кетті өзіңмен.
Бала боп тұру емес шарт,
Мөрттігім қалсын өзіммен.

ӘУПІЛДЕК

Қызықтап Балықтының әупілдегін,
Мен талай қайталадым, әупілдедім...
Күніне неше қабат тыңдасам да,
Құбылып естілетін әр күндегі үн.

Тыңдаушы ем демім тартып, тына қалып,
Жаныма сарқылмас бір бұлақ алып...
Қиналды-ау айдын көлді көтере алмай,
Деп кейде толғанушы ем, жылап анық.

Көл көркін қызғанғандай мың табалап,
Бір қаскөй күмпілдетіп су сабалап,
Ал кейде көлдің бетін, қамыс ішін,
Жаңғыртып тұратындай ит абалап.

Сыбанып ақ білегін, түріп балтыр,
Кір соққан келіншек пе суда жалтыр?
Жағада жалғызсырап өскен қайың,
Даусына әупілдектің әлі таң құр.

Мен де таң, мен де тұрғам қайран болып,
Көкейге сансыз балғын ойлар қонып..
Зор үнді әупілдекті алып қой деп,
Іздеуші ем қамыс көлді бойлай шолып.

Тағы да қарап тұрмын өріңе кеп,
Балықтым, әупілдегің көрінер деп.
Сағындым дауысыңды титтей құсым,
Өзге үннен жеке - дара өрілер көк...

Әупілдек ұқсамайды Тауысыңа,
Еш құстың даусы келмес дауысына.
Көл сәні ол, көл үшін тек дара туған,
Даралық әсемдіктің туысы ма?!

ҚЫРЫҚ ЖЫЛҒЫ ҚАЛПЫНДА

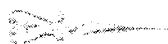
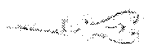
Құлан иек таң атып,
Сәулесі әлсіз қалтырап.
Орман күміс жалатып
Қойған дейсің, - жалтырап.

Қырық жылғы қалпында,
Жер аясы мен өскен.
Сиыр өріп салқында,
Барады асып белестен.

Желбіреген ақ тұман,
Қайындарды көлкелеп.
Жаңа оянып жатты маң,
Ұйқысынан еркелеп.

Мөлдір шық шөпке тізіліп,
Жердің бетін жасырған.
Көктен түскен үзіліп,
Жұлдыздай қырда шашылған.

Таң нұры жерге қаулаған,
Тыныштық әнін төкті ме?!
Құлынын шыққа аунаған,
Иіскелеп тұр көк бие.

АСАУ

Асауды арбады, алдады,
Ұмтылды жас жігіт жалына...
Қанша асау,
Қолда ойнап самғады.
Бәйек боп
Адамның бағына.
Не жүйрік өтпеген даладан,
Тайпалып жорғаның табаны.
Жұлдызға жымыңдап қараған
Жігітті тартады жамалы.

Аялап арқаның самалы,
Тарайды жүйріктің кекілін.
Жұмсартқан ақылдың амалы,
Дауылпаз асаудың екпінін.

Бас-асау әлі бар әлемде.
Беймаза, бейсауат лепірген.
Кім салмас ұлылық әніне
Өмірге еркелеп серт ілген!

Бөріктей дөңгелеп адыр, тау,
Созылып кейінде қалады.
Ақылдың иесі осынау,
Бақытқа жол тартып барады.

АУЫЛДЫ САҒЫНҒАНДА...

Ауылымды сағындым, ауылымды,
Ауылдағы тентектеу бауырымды.
Ойнақтаған құлынның қоңырауы
Күмбірлей ме, естимін қоңыр үнді.

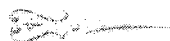
Көкей күйін пернеге қондыратын,
Күмбірлетіп қара шал домбырасын.
Тәтті әуен бойды алып балқытатын,
Бабамның еске салып мол мұрасын.

Шайға отырар мезгілі бар ауылдың,
Естіледі ызыңы самауырдың.
Күрең шайдыңиісі бұрқыраған,
Танауымды қытықтар..жанауым мұң.

«Соқыр теке» ойнайды балалар да,
Балалықты іздеген таба алар ма?!
Қызыл кеште қызарып өзілдейді,
Жеңгейлер құрыш тұлға ағаларға.

Шошалада ұйлығып түтін көшкен,
Шеше де ет ыстап жүр кеше кештен.
Бір омыртқа саған деп арнайы ідді,
Сүрдің иісі келеді желмен ескен.

Кеудемде жыр боп сезім ағылғанда,
Шырағы сағыныштың жағылғанда,
Тартып кеткі келеді-ау ауылыма,
Ауылымды өлердей сағынғанда...
Сағынғанда....

ӨСКЕН ЖЕР

Неткен көркем еді, шіркін, бұл аймақ,
Оның маған әр бұрышы ұнайды-ақ.
Жұпар иісті, балаусалы жонына
Жата кеткім келеді ылғи мың аунап.

Жетегіне жебеу болып неше ойдың,
Осы жерде етек жиып, есейдім.
Кей кездерде көл басынан кеш қайтып,
Іренжіткен үрейін ап шешейдің.

Осы жерде жыр қуалап, күй ұққам,
Балауса шақ қызығына құныққам.
Алғаш рет жүрегімді тербеген,
Әлі есімде сәулем айтқан сүйікті ән.

Үйренгенмін ауырлықты арқалап,
Осы жерде бойыма күш-әл тарап,
Осы жерде өксіп, мауқым басқанмын,
Осы жерден көрінеді шар-тарап!

АЛТЫН ҰЯМ-ҚАРАҒАШ

Қарағашқа «жабысқан»
Әлі қаңқу көп екен.
Онда өмірмен табысқам,
Одан артық жоқ мекен.

Туған үйім, ауылым,
Алтын ұям-Қарағаш.
Оның қарын, дауылын,
Қарсы алам шығып жалаңаш!

ДАЛАҢДЫ ЖАУДАН ҚОРҒА ДЕП..

Жаралғаннан күнелткен,
Шықсын деп үңгір-түнектен,
Берді Алла бізге киіз үй,
Нұр алсын деп күн-көктен.

Қосылып салған күнбе-күн,
Орманның, құстың тілдерін,
Домбыра берді бізге Алла,
Сайрат!-деп жел, су үндерін.

Даланың жолы ұзақ па?...
Түскен ғой жаяу азапқа.
Ат қанатың болсын деп,
Беріпті Алла қазаққа.

Дұшпанын жеңген зорға деп,
Батырлар жатыр орда көп.
Бізге Алла найза беріпті,
Жерінді жаудан қорға! - деп.

«ҚАЗАҚ!» - ДЕП ЖАЗДЫМ АТЫМДЫ

Биікті ұнатам, биікті.
Биіктік дегенің іңкәрім!
Басыма батасын үйіпті,
Бабалар сыйлапты тұлпарын!

Қанатты тұлпарым бұлт жарып,
Дауыл боп жөнелдім құйылып.
Күнес күн көгіне ол шықты алып,
Оқыдым аят - жыр сыйынып.

Қазақ боп өмірге келгелі,
Еркін - ақ самғауым шарықтап.
Тылсым күш бойымды кеуледі,
Күнменен тілдестім анықтап.

Нұр құйды жанымға жарық күн,
Қанымда оттарын ойнатып,
Қайратын берді ол алыптың.
Жүректе намысты қаулатып.

Құлақтан бастым да жасынды,
Тырп еткізбедім асқарда.
«Қазақ!» - деп жаздым атымды.
Мөп - мөлдір, аппақ аспанға!

ЖОЛДЫӨЗЕК

Жолдыөзек осы,
Көлдері күміс шашатын.
Аққудың әні
Айдыннан әрі асатын...
Самалын саумал
Сіміре бергің келеді,
Мөп-мөлдір.. жұпар..
Көкірегінді ашатын.

Жолдыөзек осы...
Мотордың үні кернеген.
Тау-тау ғып дәнді
Жотасына артып, терлеген.
Станок біткен
Зіркілдейді ылағи дамылсыз,
Темірден түйін
Түйгендей әсем зерменен.

Жолдыөзек осы!
Бай өзек осы!
Гүл өзек!
Бақыты елдің, жәннаты жердің,
Нұр өзек!
Адамдар қолдан
Жасаған жұмақ-жерұйық!
Келіп көр досым,
Қонақжайлығы бір бөлек.

Жолдыөзек осы,
Ашулы боран, қары бар.
Мамырда майса, долана,
Жасыл талы бар.
Бәрі бар онда...
Ақ мамық болып ілінген
Көгінде бұлты,
Лаулаған күні тағы бар!

Жолдыөзек осы,
Қызылжары бар әйгілі,
Ақан мен Біржан
Жырлаған шаттық, қайғыны.
Жолдыөзек осы,
Жолыңыз түссе, досым-ау,
Тасынып жатқан
Мейірімі мен айбыны!

ДАЛАСЫН ЖАУДАН ҚОРҒАҒАН БАТЫР

Терін де төгіп,
Қанын да шашып,
Төсін де сөгіп,
Жүрегін ашып,
Қорғаған жерін
Ұрпақтар үшін.
Сарп еткен ерен
Қайратын, күшін.
Бабалар - Жасын,
Көрмеген жасып!
Кесілген басын,
Бауырына басып,
Ой - қырда тау боп,
Тізіліп жатыр,
Даласын жаудан
Қорғаған батыр!

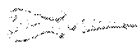
АЛЛАМ МЕНІҢ

Мен жетім боп өскенмін,
Қасіретті, қиындықты кешкенмін.
Қиналғанда тер моншақтап, малынып,
Алла деуші ем, тек өзіңе жалынып.
Тіршілікте қателігім көп болған,
Күпірлігім бар тайдырған ақ жолдан.
Біз бейбақтың таланына сорлаған,
Кез болды ғой шайтан заман, сор заман.
Әр шаңырақ өсіп жатты өзінше,
Біріміз ит, шошқа болдық көзінше.
Мақұлықтың сөзін сөйлеп алжастық,
Істейміз деп ісін қанша дауластық.
Көңіл күпті, жүрегімде - шерменде,
Ойлап тұрсам, қанша, қанша күнә бар менде.
Қыянат та, қысастық та, күпірлік,
Толған екен бір басыма шүпірлеп.
Кешірілмес күнәні айтып осындай,
Жаным мұздап, тұра алмаймын шошымай.
Әртүрлі ойды өргіземін миымнан.
Аллам, мені жаратыпсың қиыннан.
Төзіміңе қайран қалам, Жаратқан,
«Мен!»- деп талай елді аузыма қаратқам.
Сол «менімнен» арыла алмай келемін,
Күнәм де сол, Жаратушым, не етемін?
Өзің берген кемшілік те, кінәрәт...
Ешкімді де керек емес кінәләп.
Қарсы болсам, кімге барып шағынам?
Тек өзіңнен табыламын, табынам.
Байлық, барлық, сұлулыққа құмарлық,
Кеудемде өсіп, оттай жанып тұр анық.
Аллам, мынау шайтан ісі емес пе?
Жүрегімнен жұл да лақтыр, келмеске.
Қан - жанымыз араласқан немені,
Өз қолыммен жұлып тастау келмеді.
Алла, кешір, күпірлік пе айтқаным?
Омыраулап, кейде тізгін тартпадым.
Ақ жолыңа тура түсір жетектеп,

Мендей фақыр бейбағынды, тентектеу.
Тал бойымда кемшілік те көп екен,
Алла кешір, қиын күнде деме сен.
Жаратушым, жалынамын, жылаймын,
Марқадарды тек өзіңнен сұраймын.
Мейіріміңе бөле менің жанымды,
Ақ нұрыңа орайыншы арымды.
Ұзақ жолда қиындыққа тірелсем,
Демеушім де, қолдаушым да,
Ием сен,
Алла, менен рақымыңды аяма,
Жалын құшып тұрған жанымды аяла.

ЖАЛҒЫЗ СЕНСІҢ

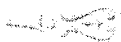
Жалғыз сенсің,
Жер үстін де,
Жер астын да
Бағындырған күшіңмен.
Жалғыз сенсің,
Ғарышты да,
Алысты да
Табындырған ісіңмен.
Жалғыз сенсің,
Жаратушы ғаламды.
Жалғыз сенсің
Нұрлы жолға
Жетектейтін адамды.
Жалғыз сенсің,
Аллам менің,
Пендеңе иман үйреткен.
Нәзік жанын
Бұғаулаған,
Жамандықты күйреткен.
Жалғыз сенсің,
Есім қалмай
Қорқатыным, қалтырап.
Жай таппаған,
Жанымнан жас
Төгіледі тамшылап.
Сенен қорқам,
Қуа алмаймын
Жүректегі үрейді.
Сол қорқыныш
Күні - түні
Жан - тәнімді ірейді.
Өйткені мен
Кінәлімін.
Күнә деген зіл-батпан.
Сайқал тірлік
Шатағы ма?
Талай қорысқа батқам.

Тазарта алмай
Жанды ластан,
Дүбілумен лаңмын.
Қорықсам да, бір өзіңе
Кешегөр!-деп,
Жылаймын.
Сенен басқа
Кім тазартар
Менің дақты арымды.
Сенен басқа
Кім түсінер
Менің отты жанымды.
О, жасаған, аллам менің,
Екі дайда ақтағайсың.
Шыбынымды шырыдатпай,
Тамұғыңнан сақтағайсың.

ЖАЛБАРЫНУ

Алла, денсаулық бер,
Байлық бер.
Төрт құбыламды
Сайғып бер.
Алла, адалдан бер,
Ақтан бер,
Шалқып жатқан
Бақтан бер.
Алла, ұлға
Намыс бер,
Қызға иман бер.
Жүрекке
Шаттық бер.
Шаңыраққа
Думан бер.
Атаға ұлылық бер.
Анаға кеңдік бер.
Алла, қазаққа
Бірлік бер,
Мызғымас елдік бер.

МҰХАММЕД ПАЙҒАМБАР

Жеті хат жер мен тоғыз хат аспан,
Сырын ұққан ғалымсың асқан.
Ғылымның шырқау шыңына қарай,
Имандылықпен қадам басқан.

Жүрегінде жаралған мақсат,
Ислам дінін жаныңмен қоштап,
Нұрландың өзің, нұр шаптың көпке,
Адамзатты хақ жолына бастап.

О, Мұхаммед салолоху Ғалайһиссалам,
Ілімді хош көрді күллі ғалам.
Қасиетті кітап Құран Кәрімнен,
Адамзатқа сөйледі Аллаһ.

Алланың сөзі - шалқыған айдын.
Маңызын өзің әлемге жайдың.
Сусындап елдер айдыннан мөлдір,
Пәктігін сезді жан менен бойдың.

Әлемде көп тіршілік, жаннан,
Алла өзінді таңдап - ақ алған.
Даньшпанмын, дегендер қанша,
Мойындап, саған тамсанып қалған.

Құран сөзін Пушкин - сабаз да,
Жалықпастан түсіріпті қағазға.
13 сүре аударыпты өлеңмен,
О, Мұхаммед, орыс үшін ол аз ба?!

О заманнан ғұламалар қақсайтын,
Еуропаны жойылудан сақтайтын,
Исламның діні деп, даньшпаны
Мұхаммед деп мақтайтын.

О, Мұхаммед салолоху Ғалайһиссалам,
Сол сөздерді ойыма алсам,

Шындыққа айтқан таңданбаймын,
Ал көрегендікке қайран болам!

Мұның бәрі сенің кенен ақылың,
Уағаздаған Құран Кәрім ғакілін.
Тіршілікті жаратушы бір Алла,
Адамзаттың сүйіктісі, жақыны.

Алланы сүй, жүрегіңмен, жаныңмен,
Қайнап аққан тамырдағы қаныңмен.
Аллаға сен, жаратушы бір өзі,
Құлшылық қыл, адалдықпен, арыңмен.

Алла!- десең, нұрлы самал еседі,
Шын жыласаң, күнәнді де кешеді.-
Десең бізге, Алла сөзін жеткізіп,
Сонда шат боп, мәртебеміз өседі.

Адалдықта -адамдықтың асқары,
Адал елдің бұлт баспайды аспанын.
Әйел - ана ұрпағыңды өрбіткен,
Құрметте оны, үлгі тұтсын жастарың.

Бұзақы да, маскүнем де, нашақор,
Бала - шаға, от басына бәрі - сор.
Қоғамның да, адамзаттың азғыны,
Аллаға да күнәкәрлар, міне, сол.

Мұсылманға кеңес берген жүйелі,
Құран Кәрім ұлы кітап киелі.
Құрандағы әрбір сөзін Алланың,
Жадқа сақтап үмбеттерің, жүр елің.

Адамзаттың асқан ұлы Мұхаммед,
Ұлылардың ұлысы да Мұхаммед.
Алланың да елшісі осы- Мұхаммед.
Ғұламалар ғұламасы -Мұхаммед.

Алла сөзі- Мұхаммедтің ілімі.
Алла сөзі - Мұхаммедтің ғылымы.

Мұхаммедке тең келер жан тұмаған,
Асып тұрған кемеңгерлік, білімі.

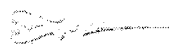
Қарапайым адамсың ба, ұлық па,
Мұсылманның бес парызын ұмытпа.
Бір- біріннен артықтығың тағы жоқ,
Жібермендер кеуделіті ырыққа.

Бір- бірінді жарамайды кемсінген,
Күллі адамдар Алла алдында теңсіндер.
Ата- ананы құрметтендер, күтіндер,
Сыйластықпен адамсыңдар, елсіндер.

Деген Алла сөзін Құран Көрімнен
Адамдарға айттың жаның, тәніңмен.
Алла сақта үмметімді, өтінем,
Білместігін кешіре гөр көріңнен.

Дейсің тағы о, пайғамбар, көсемім.
Іліміңмен таң боп атып, өсемін.
Ақылыңды алға салып әр қашан,
Мына өмірдің құпиясын шешемін.

О, Мұхаммед, сен туғанда қуанды ел,
Жаңбыр жауды, шөлін басты құба бел.
Гүлге оранды ой менен қыр, тау. дала,
Шырқап тұрды бұлабұла толы мына жер!

АУЗЫМ ЖАБЫЛЫП КӨРГЕН ЖОҚ

Біліп - білмей жасаған
Қателігімді кешір сен.
Өзіңнен кім бар
Аса алған?
Қолыңда бәрі - кешірсең.
Алла деуден ауызым,
Жабылып бір
Көрген жоқ.
Жүрек - мөлдір,
Жан - таза,
Адалдығым - ар туым.
Тірлікке мынау даңғаза,
Жырларым болар
Тартуым.
Ақындықты өзің сыйладың,
Есесін жырмен қайтарам.
Өзімді өзім қинадым -
Мұсылмандығыма
Не айта алам?
Аят-хадис қияндап,
Менен кетіп қалып тұр.
Хажылықты қиялдап,
Өтетін болдым
Жанып құр.
Дамылсыз айтып рахматын,
Өзің деп соққан жүрегім.
Екі дүние рахатын,
Көрсете көр деп жүремін.

МҰҢЫМДЫ ШАҒАМЫН

Алла, саған мұңым шағам.
Сайқал тірлік, сайқал заман,
Салып тырнақ жүрегіме,
Құтырындым жыннан жаман.
Көкірегіме құйын құйып,
Ақылымды кетті қуып.
Иманымды итше талап,
Күрең қаным шашылды, ұйып.
Бой жаза алмай, қансырадым,
Есім ауып, қалтырадым,
Сонда өзіңе жалбарындым,
Алла, сенен хал сұрадым.
Жаратқаным, жылап бақты
Көкірегіме тұмар тақтым.
Нұрынды құй жүрегіме,
Аллам - ау!-деп безек қақтым.
Жүрген жерім-жолсыз, сорап.
Көргенімнің бәрі-сор-ақ.
Ташпих салдым мойыныма,
Алла, сенен иман сұрап.
Көпке дейін естімедің,,
Енді бітті, өшті демім
Көз жұмуға шақ қалғанда,
Аппақ нұрлы есті лебің,
Есті лебің - түледі жан,
Тал бойымда дүледі қан
Шығыс жақтан ыдыратып,
Батпан бұлтты түреді таң.
Қуанышым-қойынымда,
Міндет-жүгің мойынымда.
Мен азатпын, ел-тәуелсіз,
Аман қалдық жойылудан,
Шүкір, алла, шүкір.

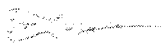
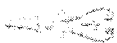
ҚАРИЯЛАР

Сөйлесе - сөйлесін тек қариялар,
Қариялар - шалқыған дариялар.
Тебіренсе-қозғайды тереңдерді.
Шайқалтатын шындарды тағы да олар.

Арғымақтар шапқандай сатырлатып,
Құба жонның құм, шаңын топырлатып,
Түйдектете сөйлейді-ау, төңіріңнің
Төбесіне жай оғын шатырлатып!

ДОМБЫРА

Қу қарағай,
Тоқты шек.
Қолда тұрмай безектеп.
Тайпандаған оқта-тек.
Дауылдатқан жел өктеп.
Қызу жанды қазағым,
«Шәу-пәліге» басыпты.
Күйдің тартып «азабын»,
Санын соғып жатыпты.
Ақ сақалдар желкілдеп,
Қызған қызыл өңеш боп.
Қалпағын ап елпілдеп,
Аспанға атқан желең топ.
Қу қарағай,
Тоқты шек.
Мұңын айтқан бабамның,
Зарын салған анамның.
Сазын шырқап бар әннің,
Жырын төккен даламның.
Сырын ашқан ғаламның.
Қу қарағай,
Тоқты шек.
Қолда тұрмай безектеп,
Жорғалап, шауып-кезектеп.
Күй нөсердей шелектеп,
Төгіліп те, шашылып,
Теңіздей көңіл тасынып,
Аспанға айдай асылып,
Қу қарағай,
Тоқты шек.

БИШІ АТ

Өскенің Сәдуақасы деген атамыз жылқылы бай, әрі өнерпаз, сері кісі екен. Үйір-үйір жылқыларының түсі қара көк шұбар болыпты. Ақан сері Атығай ішіне келгенде, биші шұбар атымен жас Сәдуақасты қасына ертіп жүретін көрінеді.

Күйшінің домбырасы төкпелетіп,
Күйылтты әсем әуен жөппелетіп.
Қаз мойын, қамыс құлақ бір шұбар ат,
Тайпалып күймен билеп, етпелетіп.

Әсем күй асау да емес, арыны бар,
Күйініш, бөздақ емес, сарыны зар.
Ойнақы сезімдерді сергітетін,
Жүректі шарпып қалар жалыны бар.

Күйшіден қандай бүкпе күй қалады,
Биші ат әуенменен ырғалады.
Елеуреп, елпілдеген жануардың,
Қасында сұлу әуен шырғалады.

Биші ат болмаған бір той қалмапты,
Сері жұрт өнеріне тоя алмапты.
Қайран ел Жолдыөзектің бір дөңіне,
Сонда да атқа ескерткіш қоя алмапты.

ҚҰДАЛЫҚТА

Ал, құда, шырқап жібер төкпелетіп,
Мына елді ала көрме өкпелетіп.
Тойда айтпаған ән-жырды қайда айтасың
Дауысың өрлесінші көкке жетіп.

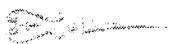
Ән деген қуаныштың қанатындай,
Қауласын, самғай берсін және тынбай.
Қазақтың «ләбіз» деген дәстүрі бар,
Білдіргін томсарумен жай отырмай.

Шаттықтың буыменен шалқып, қаулап,
Тамырда, жүректе қан оттай лаулап.
Керімсал келіншектер-құдашалар,
Арқан ұстап келіп тұр ән-жыр даулап.

Ал, құда, «әу!»-деп жібер ең болмаса,
«Әу» демейтін қазақ жоқ шын зорласа.
Сом білек, сайтан ойын құдашалар,
Сүйреп кетер, төбеңе бұлт торласа.

«Ләбізін» шығармаған шынында түк,
Құданы сүйреп шықты қырындатып.
Құдашалар байғұсты жегіп алып,
Су тасып жүр шанамен сырылдатып.

Мәз болып бұл қызыққа, жымыңдасқан
Балалар шана толы шуылдасқан.
Тәкаббарлау болғанның той ішінде,
Құдашалар осылай «буын» басқан.

ЖІЛІК ҰРУ

Қыста соғым союшы еді ағайым,
Дүрідетіп көршілерін, маңайын.
Сере қазы-семіздігі соғымның.
Таң қалдырған ауылдастың талайын.

Қысқы соғым-кіші-гірім той-думан.
Қашан елді ол қызығына тойдырған?!
Ағылатын ауылдастар, туғандар,
«Шеке беру» рәсіміне ой-қырдан.

Мұрт майланып, шалдар сөзге айналып,
Ақ әжелер отыратын жайланып.
Ауылдастар қолындағы мүжуір,
Сыбызғыға кеткендей де айналып.

Бара-бара көп бөлмелі үй ысып,
Қызық, думан жастар жаққа ойысып,
Жілікті де сындыруға сайланып,
Қыз-жігіттер өз-өздері сайысып.

Жілік еді толқытатын жүректі,
Өршітетін жанған қаудай тілекті.
Жастық шаққа қызбалық та жарасқан,
Ал жігіттер түрінбей ме білекті!

Жілікке ғой, кететін құштарланып,
Мазасыз кезектерін тосқан халық.
Бұл дағы бөйгеңізден бір кем емес,
Жел көңіл қазақ үшін тасқан анық.

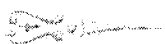
Жалтылдап ақ білектер шам астында,
Бестінің жілігіне жанасты да,
Құрыптай шебер қолдар өргізді-ау кеп,
Өрлікті, ептілікті, жарысты да.

Ұрғанмен жиналғандар бір тынбастан,
Қолдан қолға көшті жілік сынбастан.

Бақ шолпаны жанса екен деп тілейді ел
Осындайда жарқ етіп бір түнгі аспан.

Бұла күшті жігіт пе, бұла күшті?!
Ел неге сонша бұған құрақ ұшты?
Ұрғанда тас түйілген жалаңаш қол,
Жілік қаққа бөлініп, бір-ақ ұшты!

Немқұрайды қалған бір жан жоқ мұнда,
Дүледі жұрт-бір дархан жүр от қанда.
Намысына тигендер сындырады-ау,
Атанның да жілігін бір соққанда!

БӘЙГЕ

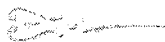
Ащы айқаймен «Тарт!» - деген,
Қосыла ұшты жүйрік ат.
Жата қалды шаң төмен,
Тұяқтан құйын бұрқырап.

Тізгінді тартса толғана,
Самғамай жүйрік тұрар ма!
Айызы қанып кең дала,
Айтқандай алғыс бұларға.

Тіктей түскен көп тұяқ,
Жеміріп жатты жер төсін.
Шаншылып көкке қос құлақ,
Күржитіп алды желкесін.

Келеді бала шапқылап,
Қос қолдап тартып тізгінін.
Шабысы қызған тас тұяқ,
Жұлып та жатты түз гүлін.

Үзіліп шығып тұманнан,
Келеді бір ат асыр сап.
Бұлттарды жарған қыраннан,
Аумады бала осы сәт!

АСАУДЫ ҰСТАУ

Мал да болса бәрін де түгел біліп,
Бойына біткен ақыл, жігер, қылық.
Көк бесті қырда жусап, түзде өретін,
Тимеген өмірінде жүген, құрық.

Елеуреп, ерегісіп, көзі жайнап,
Қайшылап құлақтарын, ыза қайнап,
Көргенде құғыншыны құйнша ұшты,
Кең дала пана болмай жүрген жайлап.

Қаусырған құшағына құмақ дала,
Ұстауға сеп болмады суат та ана.
Ызындап құлағында жел суылдап,
Соңында қалды шаңы шұбап қана.

Алайда қалыспады жігіт тағы,
Ізін ол көк бестінің суытпады.
Бестісін астындағы борбйлатып,
Асауға аласұрып жуықтады.

Құғыншы сәйгүлігін сабылдырып,
Бестіні босатпады қабындырып.
Жалына іліккенде қарулы қол,
Асауды алды күшке табындырып.

Қойған ба мына жігіт қаруын ап?
Адымын жаза алмады адуын ат.
Өзінен зор шыққанын байқағанда,
Басына тасып шықтв қан дуылдап.

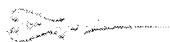
Екпін жоқ жіберердей тауды бұзып,
Момақан, туламайды ат қаны қызып.
Мықтының алдында әлсіз мықшиятын,
Япыр-ай, табиғаттың заңы қызық!

КӨКПАР

Кеудемде менің...
Тасытып сезім жатты әнін,
Бейне бір көкпар...
Жүректің тулап соққаны.
Кеудемде менің, білмеймін, дода басталды,
Шабытым тасып,
Мен үйде тыным таппадым!

Білмеймін қазір не болып жатыр ішімде,
Сом тұяқ менің кеудемді соққан
Күшінде!
Басталды көкпар,
Басталды шаңқай түсінде,
Шаңқай түс керек көкпарда жеңу үшін де!

Екіндіге аума,
Тас төбемдегі, оу жарық күн,
Өу баста сенен құштарлық отын алыпшын!
Кеудемде менің
Көкпарым толас таппасын,
Жеңуім үшін от сезім керек,
Соны ұқтым!!!

КҮРЕС

Шуылдап дүрілдеді дүрмек қауым,
Күрес, күрес намыстың күрмеп бауын..
Балуандар ортада жүр жағаласып,
Өршітіп, екі жақтың үрлеп қауын.

Топ етті, тура келіп жамбасына,
Бөрідей түскен аңшы қамбасына.
Жығылған жер тістеді, күрсінді елі,
Оқыс түскен сүйекке таңбасына.

ДОДА

Орада жатыр көк серке,
Қоршаған салт жігіттер.
Ұмтылып бірі тым ерте,
Ал кейі босқа үміткер.

Кім білсін кімнің маңдайы,
Жарқыраын сайыста.
Тартыстың көрген мың дәйін,
Көкпарға қазақ тым ұста!

...Үйрек ілген қырғиша,
Өңгеріп кетті боз атты.
Айқай-шу, дабыл тынғанша,
Көз көрім жерге заулапты.

Жапырылып шөп біткен,
Екпінімен жүйріктің,
Олжалы жігіт-көп күткен,
Тозаңнан шықты-ау-түнектен.

Бауырына аттың созылып,
Жазық бел еніп жатқандай.
Тұяқтарға қосылып,
Сары дала дабыл қаққандай.

Самалмен ойнап жал, құйрық,
Төгілтіп жібек таққандай.
Жанары жайнап, ат құйғып,
Аспанда жұлдыз аққандай.

Көкпарлы жігіт қауымнан,
Үзіліп алға атылды-ай.
Жаралы досын жауынан,
Алып бір шыққан батырдай!

КҮЙ

Сазды әуен шалқығанда, құйылғанда,
Бір жойқын ойнақ салар құйын қанда.
Ақтарған тылсым сырын тіршіліктің,
Бұл күйді тыңдаудан жан тиылған ба?!

Нөсер күй лақылдап кеп ақтарылып,
Сыбдырсыз тыңдағандай бақтар ұйып.
Күй тілі түсінікті кәрі-жасқа,
Шалқыса дейтін: -қанат қақты ақиық.

Күміс күй сыбыр-сыбыр күй айтасың,
Тебірентіп, көңілдерді мұңайтасың.
Қамығып, қасірет құшып тыңдағанды,
Күлдіріп, қуантасың, тыңайтасың.

Шықпаған ағын күймен шын да қалмай,
Шиыр боп құба жон мен құм да шалғай.
Бақытты болашақпен тілдеседі,
Адамдар кейде өздерін тыңдағандай.

Қаныма, жаныма да араласқан,
Күйді өзім тәңір деймін анау бастан.
Ол маған сыр айтады таңғажайып,
Түнде ұйықтап жатқаныма қарамастан.

Жүректі қытықтайды, тербетеді,
Биікке арманымды өрлетеді.
Өз жаным өзімдікі болмай кейде,
Қияңқы күй мені бір ер де етеді.

Заула күй кемеріңнен тасып, шалқып,
Жүгірген жылғаменен мыстай балқып.
Есіме түсірдің-ау жастығымды,
Махаббат толқынында жүрген қалқып.

Ғашықтық отына алғаш күйгенімді,
Өкелдің көңіліме сүйгенімді.

Сұлуды көз алдымда көлендеткен,
Айналдым, құдіретті күй көңілді.

Қос ішек баяу ғана қағылғанда,
Жанарда бір ақ сәуле жағылғанда,
Керме иық дала жатты шыққа оранып,
Омырауға ақық, моншақ тағынғандай.

Сыбдырлап ақ қайыңның жапырағы,
Сыр тындап Жолдыөзектің атырабы-
Ақ гүлдер, қызыл гүлдер жайлаудағы,
Көз тартып, қызықтырып шақырады.

Сөйле күй, шешен сөзден жаңылсын да,
Күрмеліп тілі, тауы шағылсын да.
Сөзбенен жеткізе алмас сезім оты,
Домбыра шанағында жағылсын да.

Қоңыр күй сені естимін бар алаптан,
Желден де орман кезіп бара жатқан.
Адамның сөзінен де, құс үнінен,
Аңнан да қырда күшік аралатқан.

Естимін найзағайдан жарқылдаған,
Сазыңды ақ бұлақтан сарқылмаған.
Тек қана сенің үнің мылтықта жоқ,
Бей уақта, көл үстінде шаңқылдаған.

ҚАЗАҚТЫ ҚОЙША ҚЫРЫП...

(Зұлмат заманның теперішін көп көріп,
өмірден қыршын кеткен әкем
Мұхамәдидің рухына арнаймын)

Тамыздың ыстығын-ай ми қайнатқан,
Бұлт та айналып өткен- ау бұл аймақтан.
Голощекин һәм “ кіші төңкерісі”
Қазақты қойша қырып, құмда аунатқан.

Жұпар иісін Арқаның көміп көптен,
Өлім иісі жер - көкті керіп кеткен.

1931 “Ақтабаннан”,
Сорақы боп тарихқа еніпті өктем

ҚАСҚЫР ТИГЕН ЖЫЛҚЫДАЙ...

Қасқыр тиген жылқыдай шұрқыраған,
Босқан ел сары даланың шырқын алған.
Шаңқан үйлер жабылған түндіктері,
Жерошақта қазан жоқ бұрқыраған.

Бұйым қылмай табанын тас тілгенін.
“Ішке” ұмтылды қазақтың бас білгені.
Балқарағай жаңғағы жан шақыртты, -
Бас қойып, іші жылып, аш күлгені.

Ескерту: «ІШ» - сібір өлкесі.

СҰСЫҢНАН ҚОРҚУШЫ ЕМ..

Ғұмырын ұлы елді баскаруға арнаған,
Уақыттың тынысы сияқты ең талмаған.
«Тәңірісің» сен деуге аузым бармаған,
Сұсыңнан қорқушы ем «ағаш құдайдан»
аумаған.

Ұстазым айтқан жоқ «құдай» - деп,
кім десем?

«Ай» десем - ренжіп, мәз «күнге» теңесем.
Ол - әкең, ол - бабаң, ол нағыз күн көсем.
Онсыз дүние қараңғы, «ұқ!» - дейтін білмесең.
Болмаса ол, құрдымға жұтылып тіршілік,
Көктем де келмейді, қайынға бүр шығып.
Өрт жайлап даланы, аң мен құс түршігіп,
Қайғыға қамалад кәрі-жас күрсініп.
Қара аспан қақырап, құлайды жерге кеп,
Тартылып өзендер жүгірген елгезек.
Толады, тұнады, запыран - шерге өзек,
Ол өтсе өмірден, зар илеп ел біткен,
Мәңгіге шықтық деп, танылған.елдіктен.
Айрылып бірліктен, шындалған ерліктен,
Басшымыз «әперген» ада боп теңдіктен,
...Тіріміз әлі біз, көз салдық алысқа,
Қомдадық қанатты, самғадық ғарышқа.
Шақырып дос түтіл, дұшпанды жарысқа.
Қалсақ сәл, ренжіп, қол соқтық табысқа.
...Жигули артында шыныға жабысқан
Суретте мұртты отыр жарылмай намыстан.

АШТЫҚ

(Апамның көргенінен)

Айдала. Аңызак.
Күн қақтаған тобылғы.
Бұта біткен тамызық.
Лап етердей қабығы.
Ирек-ирек сүрлеу-із,
Өшіп, кейде табылып.
Ып-ыссы жел гүрлеуік.
Боз далада шабынып.
Күйіп кеткен қияқ шөп.
Күйіп кеткен сырлы бақ.
Аптап, аштық қияс кеп,
Тіршілікті тындырмақ.
Тыңды аштықтан тіршілік,
Қойдай қазақ қырылып.
Күн қып-қызыл түршігіп,
Жүзі теріс бұрылып.
Ей, жарықтық, жарық күн.
Бар әлем, дүние тәңірі.
Қырды өлімге қарық қып,
Тастау ма еді әмірің?!
Қыр қыдырған желге ұқсап,
Қазақ көшпелі ел еді.
Колхоз болып, жер құшты,
Арқада арлан желеді.
Қазақ деген момын ел,
Бар адамды дос көрген.
Қонаққа сый-бас берген.
Білдірмей бар-жоғын ол
Жорға мінген нұр толып,
Жер басқызбай аяққа.
Қарға адым жер мұң болып,
Тұр сүйеніп таяққа.
Кең жихаң, кең дүниеде
Сүйеніші тая па?
Бұзылды екен күй неден?
Таяныш болмай қазаққа.

Тонаудан басқа қолдау жоқ.
- Қырылдық-ау, қырылдық.
Бәрі бос сөз, алдау боп,
Заманға қандай ұрындық!
Өкініші жоқ қарт өтсе,
Қызығын көрген өмірдің.
Жасындай қыршын жас өтсе,
Аянышы кетпес көңілдің.
Қарамайды аштық тигенде,
Шетінен елді жусатып.
Топалаң дейтін күйге енді,
Бәбекті, жасты қаусатып.
Өкімет қайда кеше біз,
Төсімізді ашып қарсы алған?
Сталин қайда неше біз,
Бабамыз деп жар салған?
Бәрі де үнсіз. Тыныштық!
Өліктер құшқан даладай.
Қол созар кім бар ұлы іс қып ? -
Кемсеңдеп қазақ баладай...
Тамшы да құрып кеткен бе?
Тамбайды жасы көзінен.
Ұғынарлық жоқ еш пенде,
Күбір де жыбыр сөзінен.
Таусылып дәурен, не шара
Күш қуат, ұсқын қашты анық.
Қисая кетті бишара,
Бір өлікті жастанып.

ҚАЙДАСЫҢ, СІБІР?

Ауыл аман, үйде аман,
Кетілген емес бұрышы.
Құсы кеткен ұядан,
Аумайды, өттең тұрысы.
Ит жүгіріп ауыла,
Ұшпайды қарға үстінен.
Сытырлап тамбай жауын да,
Өлі тыныштық, күшті ме ең?
Тыныштық қандай үрейлі,
Күл қауып қалған ошақтар.
Қаншықтар қайда? Үр мейлі!
Тыныштыққа қарсы бол шоқпар!
Тірліктің белі күйреліп,
Сұрапыл тыныштық-мәңгілік.
Жан-жаққа аштық сүйреліп,
Ел тозып, кетті мәңгіріп.
Қызылжар - Көкше-хан жолы,
Теңкиген өлік-өлексе.
Тіршіліктің бар-жоғын.
Тану қиын керексе.
Далада аптап, күн жалын.
Күйдіріп шөпті, жерді де!
Қазаққа құдай тұлданып,
Бұйыртпай қойды-ау көрді де!
Өліктер қырда шашылып,
Оты өшкен көздер ашылып,
Көкжиекке анау ашынып,
Үмітпен қарайды асығып!
Талқыға қилы түссе де,
Ар биігін іздеген,
Тірліктің жібін үзсе де,
Үміттің жібін үзбеген,
Қайран бауырластарым,
Жұртыңды қайда тастадың?
Еліңді қайда бастадың?
Ел-жұрт көшіп қиянға,
Әшін, Томға, Үркітке
Симайтын іс қиялаға,

Елден безу, үркіп те!
Бастары ісіп, іш кепкен.
Үрген қарын секілді.
Бойдан қайрат-күш кеткен,
Бақ сынауға ел бекінді.
Тірі қалса, тек тірі...
Талғажаулық табылса...
Қаһарлы еді көп түрі,
Алмасы жоқ жабылса!
Сібір, тайга ел-жұрттың
Көз көрмеген аймағы.
Аппақ қарлы Якуттың,
Бұзылмаған қаймағы.
Сәлем Сібір, Үркітім,
Сәлем орыс, якутым.
Голощекин үркітгі,
Қазағыңның жоқ құты.
Қалды бәрі. Мықтылық -
Арын бермей өңгеріп.
Ит жеккеннен шықты жұрт,
«Естігенді көз көріп».
Әр томардың түбінде,
Әр бұтаны саялап,
Жатқанға жел күбірле,
Зират етші аялап.
Торғайдай боп томпайып.
Мәңгі қалған бауырлар.
Еске түссең - ортайып,
Көкірек жүгі ауырлар.

ӨРТТЕ ЖАНҒАН ҮМІТ

1930-31 жылдары Бейнетқор ауданына қарасты ауылдардың малын тігерге тұяқ қоймай сыпырып алып, белсенділер Смирново станциясына әкеліп сояды. Сөйтіп, бір жаққа жөнелтеміз деп темір жол бойына үйеді. Күннің ыстығына шыдамаған қыруар ет иістене бастаған соң, үстіне керосин құйып, өртеп жіберген. Бұрыңғы Бейнетқор, қазіргі Ақ қайың ауданы қарттарының әңгімесінен.

Бейнетқордың бар малын
Сойып тастап, от беріп.
Орындады ол арманын
Бір үлкен іс өткеріп,
Керосинмен лапылдап,
Лаулап тау ет аулақта,
Шоқ-шоқ жалын жалындап,
Ұшып жатыр жан-жаққа.
Жандыр! - деді, ол жақты,
Елдің малын тартып ап.
Жауыздыққа қол соқты,
Жауыз жүзі жарқырап.
Бір тайпа елдің бар малы
Жанып тұрды-ау күні-түн.
Қазақтың алда арманын,
Өмірден қиды үмітін.
Аш ауыл үстін кезген-ді
Ет иісі күйген, қоңырсып.
Көкірек хошын сезгенде,
Жан берді сәби ыңырсып.

САЛЫҚ

Төле! - дейсің салықты,
Қылқылдаудан айнымай.
Малдан қалған саулықты,
Жуырда алдың, қайным-ай,
Жоқ тігерге тұяқ та,
Не үшін салық төлеймін?!
Құдайдан да ұят та,
Шіп-шикі қызыл кедеймін.
Қырып алар қызылы
Жоқ қой алты баланың.
Көңіліңнің қыжылы
Зәріндей-ау жаланың.
Жаяу қалды салқып,
Ағанның жоқ кергі.
Қора тұр, өне, аңқып,
Мал екен ғой көрігі.
Не үшін салық төлейін,
Айтшы, ауылдың пысығы?
- Бас тартшы тек, көрейін,
Бар ғой ит пен мысығың.
Қысқарт қысыр сөзінді!-
Көшкін, - деді ол Әмірге.
Өз итің қапса өзінді,
Не дауа бар тәңірден?!

СОҒЫСТЫҢ ҚАСІРЕТІН ТАРТТЫҚ БІЗ ДЕ

Соғыстың зар-мұңынан уана алмай,
Өксігімді кеудеден қуа да алмай,
Сең соққан балықтай боп келем әлі,
Жабысқан басымда бір дуа бардай.

Есемді алған қасірет, есемді жеп,
Еске түссе кетемін есеңгіреп.
Қайда жүрсем соңымнан қалар емес,
Соғыстың көлеңкесі, кеселі көп.

Қырық жыл қырғын біткелі жер бетінде.
Көне көз аз. Жас ұрпақ ер жетуде.
Сол бір қанды сұмдықтың табы әлі бар,
Байқап тұрсам өмірдің келбетінде.

Терезесін көңілдің талқан етіп,
Жүректі езген... соғыстың сойқаны өтіп.
Жеңіс күнге жетпеген кей қыршынның,
Шаңырағы құлады қайқаң етіп.

Әлі талай аналар боздағым деп,
Күңірентер даланы боздақ үн көп.
Көз жасыңа көмілген ауылдарды,
Ұмтылғанмын құшақтай жаздағым кеп!..

СОҒЫС ДЕСЕ, ДІР ЕТЕДІ ЖҮРЕГІМ!

Соғыс, соғыс, қасіретінді көп көрдік,
Қазаны да, азаны да өткердік.
Қаршадайдан қабындырып өкпені,
Түзге шықтық қабымызды бөктеріп.

Тіршіліктің талдарына қарманып,
Шаттықты іштей тек жеңіске арнадық.
Қайыс бишік...
Маймақ өгіз...
Соқа айдап,
Мехнатыңа алдық әбден арбалап...

Соғыс десе, дір етеді жүрегім,
Зардабынан әлі де әлсіз білгім.
Әке, ағасы оққа ұшқандар бар болса,
Мен де достар,
Сол жетімдер бірі едім!

Суымапты үйден шығып кеткен із,
Келеді деп үміттіміз әкеміз.
О, уақыт, қандай жылаң жүрісің,
Әкесізбіз, енді өзіміз әкеміз.

«Көке!»- десе өзімізді бөлеміз,
Елендейміз ағайынды екеуіміз!
Суымапты үйден шығып кеткен із,
Келеді деп үміттіміз әкеміз.

«ҚАРА ҚАҒАЗ!»

Соғыс жылы болатын жалындаған,
Шаңырақ жоқ жалынға шалынбаған...
Тарылмаған көңіл жоқ, еңсе түсіп,
Ел үстінде мұң бұлты қалындаған.

Елдің шығып кеткендей есі мүлдем,
Күнде қайғы қарайды есігіңнен.
«Қара қағаз» келетін зар жылатып,
Кей үйдің ошақ отын өшірумен.

Біздің - дағы босаға қақыраған,
Қара қағаз... тап болдық ақыры оған.
Соңғы хабар ағайдан келіп жеткен -
Қайтейін, жүрегіме ең жақын ағам.

Үміт те зор, сенбейміз өлді деуге,
Қу топырақ ағайды көмді деуге.
Көңіл айтып келгенді таяқтайды,
Байғұс апам, ызылы, шерлі кеуде.

Бұрышында кең үйдің қаңыраған,
Апам боздап түн бойы аңыраған...
Қораның төбесінде ит те ұлиды,
Бере салған сезімді тәңірі оған.

Ұли берді ол ағамды жоқтағандай,
Жас баладай жылаған, тоқтай алмай.
Қайран ағай жаралы жанталасып,
Қиналды ма қаруын оқтай алмай?

Шүйілді ме ол жауына қаршығадай,
Кеңірдегін езді ме қан шығармай?
Жігіттерін бастады-ау шабуылға,
Уралап, бойын жаза тал шынардай.

Жекпе-жек қаһарланып алысқанда,
Бүктеді ме жауын ол арыстандай?

Тулады ма жүрегі, оқ атқанда,
Автоматқа қос қолы қарысқанда?

Қарысты ма жау шептен өтпесін деп,
Қайран жерім қан жұтпай көктесін деп.
Ала құйын жанының түкпірінен,
Ағытылды-ау зұлымға кек көшкін боп!

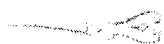
Нені ойлады? Кім білсін, кімді ойлады,
Түтін жұтып, шаң қапқан күнді ойлады?!
Апам жүрді-ау қылаусыз көңілінде,
Көктем сайын бүр жарған гүлді ойлады...

Сары итіммен жарысқан қырға қарай,
Қырға қарай соңыма бір қарамай, -
Көз алдында келтірді-ау ағай мені, -
Бой көтерген інім деп- бір қарағай.

Елжіреді-ау жүрегі, елжіреді,
Жүрегінде ерлердің ел жүреді.
Айхай елім! - дегенде, жалын атып,
Тулады ма дүрсілдеп, кең жүрегі?!

Қорғасын боп жауын ол атылды ма,
Тереңіне теңіздің батырды ма,
Жауды қуып бара ма, түнді түріп,
Елдің таңын сөйтіп ол атырды ма?

Үш күн ұлып ит - дағы қара жойды,
Қара жойды ол - толқытып барады ойды.
Балалық-ай, табардай ағайды іздеп,
Баурай берді үміт пен нала бойды.

САРҒЫШ ХАТ

Оқ пен оттан аман қап,
Жеткен майдан шебінен,
Сарғыш хатты амалдап,
Ептеп ұстап шетінен.

Оқып тұрмын толғанып,
Оқып тұрмын елжіреп...
Қан майданда ол қалып,
Сағынышы келді деп.

Оқып тұрмын ағайдың,
Жазған хатын шешеме.
- Есінде ме ақ айдын,
Су тұратын көшеге?!

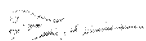
Көктемдерде мен сонда,
Жүргізуші ем «жел қайық».
Сен жекіріп келсең де,
Судан шықпай, «байланып».

Жүруші ем ғой, жүрішу ем:
Белуардан малшынып.
Сен ұрысып, күлуші ең,
Қолыңда ойнап тал шыбық.

Жалқау ма едім кім білсін,
Есепке жоқ бодым ба?
Тәртіпті бол тым құрса,
Деп ұрысып салдың да...

Кейде сені мектепке,
Шақыратын мен үшін.
- Не айтамыз бұл тентекке,
Ұқпас білім мәнісін?!

...Кешір, апа, баланды,
Кешірерсің, түсінем...

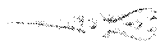
Сағындым ғой даламды,
Өзің-дағы түсіме ен.

Автоматқа сүйеніп,
Кейде тыныс алғанда,
Жүрсін түске жиі еніп,
Айналып бір арманға.

Басталды атыс. Қан майдан.
Өлім - өмір белдескен.
Жауды соғып маңдайдан,
Ерлер мұнда ел дескен.

Жаным ана, ұлың да,
Емес қазір боз өкпе.
Қас дұшпанды бұрын да,
Тепкіледі өзекке!

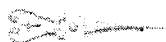
Ел үшін оқ боратып,
Шырқап Жеңіс ұлы әнін,
Елді жаудан тазартып,
Жетер әлі-ақ ұланың!

САҒЫНЫШ

- Солдат!
- Солдат!
- Келе жатыр бір солдат!
Ойын тынды. Қыр үстінде тұр шандақ.
Кеудемде үміт тасыды-ай кеп,
Теңіз боп!
«Ағам шығар келе жатқан мені іздеп?!»
Ұшып келем қасқа жолды бетке алып,
Қан майданға, ол осы жолмен кетті анық!
Осы жолмен оралады деуші едім,
О, алақай!
Қандай мықты бұл сенім!
Зырлап келем,
Шеңгел, тасқа қарамай,
Тек қалмаса болды аяғым жарамай!
Алға ұмтылдым,
Алып-ұшып жүрегім,
«Келе жатқан ағам... ағам... білемін!»
Құшағына кірем барып, мен білсем.
Сағыныштың өртін солай сөндірсем.
Енді қашан,
Енді қашан жетермін?
Бір байқасам жылап келеді екенмін...
Көз алдымда сағым менен ырғала,
Әлденеше,
Әлденеше, тұр қара.
Әлденешеу...
Әлденешеу бұл қара.
Енді міне,
Жалғаз ғана...
Тұр дара!
Жо-жоқ!
Басқа жан екен мен көрмеген,
Құшақ жайып тұра қапты ол деген!
- Ағам қайда? - дедім оған,
Састым ба?
Ұмтылмадым,

Құшағынан қаштым да:
- Қан майданда ағайымды қалдырып,
Елге жалғаз келген кімсің қаңғырып? -
Сол кегімнен қарап қашпын.
Жалғыз-ақ көз!
Ежірейді өзіме.
Қарсы алдымда жалғыз көзді тұр құдай,
Енді қайттым?!
Енді қайттым, сұмдық-ай!
Кеберсіген еріндері дірілдеп,
Құшақ жайды ол әлсіз ғана күлімдеп.
- Келеді ағаң....
Келіп қалар күні ертең.
Мен де ағаңмын... құшағыма кір, еркем...
...Қайран солдат!
Түсінбеппін... Обал-ақ!
Жалғыз көзден тұрды жасы домалап!

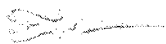

ҚОС ҚАРЛЫҒАШ

Шешек атқан, шерулі өмірде бұл,
Өзекті өртер өкініш көңілде жүр.
Қыршын кеткен ағаның, қалыңдығы-ау,
Екеуінді көрсем ғой өңімде бір!

...Қол ұстасып жүргенге ағайыммен,
Тамашалап қызықтап қарайын мен.
Еріп келем томпаңдап сондарыңнан,
Ән әуелеп кеткенде талай үнмен.

Түсім екен көргенім, өңімде емес,
Бала екенмін, бір жақсы көзімде елес.
Қос қарлығаш секілді екеуінді,
Көре алмаймын, қайтейін, өңімде еш.

БІР ҮЗІМ НАН ТУРАЛЫ БАЛЛАДА

Білмеймін қайдан келген, қашан келген?
Көрмеген жап-жас жігіт осы елден.
Кездесті үй алдында, қыс ішінде,
- Әй, бала, жүйрік, - деді сені желден.

- Жүгірші жалаң аяқ үйді айналып,
Нан берем, зырла, көне, көр де ойланып.
Деп жігіт қапшығынан таба нан ап,
Басымнан асыра ұстап тұр жайланып.

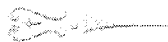
Мен тұрмын нанға қарап, жігітке де,
Нан көру осы сәтте үміт пе еді?!
Төбемде күн жарқырап, нұрын құйып,
Басыма бақыт қонды-ау күліп тегі.

Соғыс жыл да іш кепкен қарамықтан,
Нан дәмін үлкен түгіл бала ұмытқан.
Алдай ма, мына жігіт қалжыңдай ма?
Ондай ойдан да аулақпын балалықтан.

- Бересің бе?! - дедім мен көзім жайнап,
Нан есімді алған ғой, ұштым заулап.
Бортылдатып аяғым шыны қарды,
Шауып келем, кебісім қалған аунап.

Титтей жүрек тулайды аласұрып,
Көкейде - нан! Келемін «жан ұшырып».
Мұздақ қар тілімдеген сирақтарым,
Ашып, үсіп барады, - қаны шығып.

Нан жеймін!- деп келемін тісім қайрап,
Нан! - дейді жүрегім де ішім қайнап.
Нан! Нан! - деп күбірлейді еріндерім,
Орғып келем оппадан күшім қаулап.

Сезінбей аяқтағы жараны да,
Айналып шықтым үйді, қораны да.
Тимейді тіске тісім, жіберіппін,
Мұрын мен көзден аққан сораны да.

Мәз-мәйрәм, жігіт күліп, шегі қатып,
Тамаша бір қызыққа қалды батып.
- Жарайсың! Мынау саған, - деді ол маған,
Бір үзім нанды беріп бара жатып.

ҚОЛ ДИІРМЕН

Қарым талып барады, қарым талып,
Қол диірмен зырлатам барым салып,
Таусыады ма күшім де, қайратым да -
Қара тасқа маңдайдан терім тамып.

Бір көңілісіз диірмен жыр айтады,
Уыз сәби көңілді мұңайтады.
Боздақ үнге қосылам, мен де боздап,
Бір сарынды ол күніне мың айтады.

Кейіп кетем балалық шағыма бұл,
Назалымын диірмен сазына тұл.
Ыза болам әкемді ерте әкеткен,
Осқым келер ажалдың жағына бір.

«Өш, жетімдік, төбеңе, жасын құлап!» -
Деймін іштей, көзімнің жасын бұлап.
Майдандағы ағама өкпелеймін,
Тез келмеген фашистің басын бұрап.

Қол диірмен табандап, ауырлайды,
Күлдіретіп қолымды, жауырлайды.
Шаршап келген соқадан апам байғұс:
- Үккен ұның аз ғой, - деп «дауылдайды».

Бұл апамның емес қой «бақсылығы»,
Емес оның сезімге тапшылығы.
- Барлығыңа сенің де шүкіршілік.
- Алланың бір көрсеткен жақсылығы.

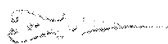
Деп сүйеді жүзімнен нарттай болған,
Дауылдаған, моншақтап терге шомған.
Екеулейміз, зырлатып диірменді,
Тірлік үшін үміт пен арман толған.

БОРАНДА

Боран ұйытқып,
Соғыс жылы қыс қатты.
Ауыл тау-тау қар астында қыстапты.
Жер астынан тесіп шыққан суырдай,
Өрең шықтық... ойынды да қысқарттық.

Биылғы осы қысыңнан да аспады,
Аға салған қора қирай бастады.
Ала сиыр ажалсыз-ау бейшара,
Қора астынан сытылып кеп қашқаны.

Жылайды апам ала сиыр аман деп,
Несібеміз үзілмепті балам деп.
Мен де шексіз қуандым-ау сол күні,
Той болғандай қан майданнан ағам кеп!

ҮЗІЛМЕГЕН ҮМІТ

(Баллада)

(Ақ саусақ Мейірман
атамның рухына)

Толқиды жүрек бұлқынып,
Кудеге сыймай жұлқынып.
Кейде баяу соғады,
Қалардай ғұмыр қырқылып.

Өшердей қазір тіршілік,
Бейкүнә жан түршігіп.
Арбадан түсіп байғұс шал,
Жүрелеп отыр күрсініп.

Көрі жүрек таалды ма,
Мұңға толып қалды ма?!
Көкірегің кернетіп,
Сағыныш у салды ма?!

Қос ұлы да өрімдей,
Көрген түстей көрінбей,
Сағындырды, сүйді ме.
Бөтен жерді өз жеріндей!

Сақалы желмен желбіреп,
Әжімді жүзі елжіреп,
Қиянға қарап отыр шал,
Көзінде жасы мөлдіреп...

Тынысы бір сәт ашылып,
Алқынған жүрек басылып.
Жинап жүр бөрік, қамшысын,
Көгалда жатқан шашылып.

Қаптатып басқа түнегін,
Шошпытқан оны жүрегі.
Майданға кеткен ұдарын,
Көріп-ақ өлу - тілегі.

- Сендерді көрсем арман да...
Болмас та еді-ау жалғанда.
Кеудемде оқа толғандай,
Өздеріңді еске алғанда.

Жүрек тулап дүрсідеп,
Қалай ғана жүрсіндер?
Мұз жастанып, қар төсеп,
Қалды ма екен құр сұлдер?!

Жау үміті солсын деп,
Жеріміз нұрға толсын деп.
Жалбарынам тәңірге,
Ұдарым аман болсын деп.

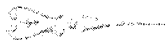
Кәрілік, қайғы жүдетті,
Байқаймын науқас үдепті,
Тек жеңіс күнге құштарлық
Бергендей болды тілекті.

Күштерің жаудан боп үстем,
Оралыңдар жеңіспен!
Жер құнарлы, жыл жақсы,
Кеш қалмандар егістен... -

Жұмыстан қол үзбейді,
Шал одан бақыт іздейді.
Көңілге ол медеу іздейді,
Қайғыға дауа іздейді.

Майдан үшін дабыл боп,
Ел еңбекте, дамыл жоқ!
- Жауды жеңсек, дейді ол, -
Ниетіміз қабыл боп.

Майдан шықпай санадан,
Жанармай тартар қаладан.
Тұрмасын деп трактор,
Себетін дән көп далада.

Ұлдары жаумен күресіп,
Қарыс жер үшін тіресіп,
Жүргенде ол қалай отырсын
Қол қусырып сіресіп.

Күн де батты алаулап,
Батыс жақ тұр талаурап.
Өүпілдек үні шығады,
Ұрғандай көлді сабаулап.

Батыс жанып тұрғандай,
Бетіне жалын ұрғандай,
Орман қызыл, шөп қызыл,
Қызыл бұлттар тұр маңбай.

Өгіз шөптен бас алмай,
Тоқтаған жерден аса алмай,
Жегүлі қалпы оттап тұр,
Солығын әлі баса алмай.

Көңілде қайғы, мұң-қаяу,
Орнынан тұрды шал баяу.
Шым етті жүрек тағы да,
Тағдырда жоқ па, бар ма аяу?!

Кеудесін баса жұлқынып,
Қозғалды, көзі тұр тұнып...
Келе жатқан секілді,
Қос ұлы қарсы ұмтылып.

- Құлындар! Көрдім, жарады!
Қайғы - мұңым тарады, -
Деп қозғалған байғұстың,
Көзінен жас тамады.

- Ұлдарым келді жеңіспен!
Шақырам елді тегіс мен!

Бүгін той халқым, тойландар,
Ертерек келіп егістен!

Осылай деп қуанып,
Бос үмітпен жұбанып,
Өзегі өрт шал өксіген,
Қайыңды ұл деп тұр анық...

Қос қайыңды тел өскен,
Құшаққа ап танған шал естен.
Тірліктен белгі жоқ жүзін,
Жөнелді сипап жел ескен...

ІЗДЕУ

Қырық жыл болып қалыпты-ау кеткеніне,
Қырық жыл ағам хабарсыз өткені ме?!
Қырық жыл іздеп таба алмай зарлап келем,
Көздің жасы қырық жыл бір кеппеді де.

Іздеудемін таңдарды таңдарға ұрып,
Кей-кейде шалдықтым да, таңдай құрып.
Іздеудемін от кешкен ағажанды
Батыр болған жауларды баудай қырып.

Он жетіде ұстаған алмас қылышын.
Іздеудемін ағамды жап-жас, қыршын.
Іздері бар, өзі жоқ өжетімнің,
Табармын деп келемін, қалмас тылсым.

Құшағында ойнатқан тай, баланы,
Іздеуменен сандалдым тау, даланы.
Ағам қайда, сағындым, көрі Кавказ? -
Деп едім таулар мен қаумалады.

Қыр баласы ол, емес-ті теңіз көрген,
Сонда да сұрау салам теңіздерден.
Өзің жеңіс әперген бүкіл елден
Бауырым-ау, қажыман сені іздеуден.

Естілер деп жаңғырық - ормандағы үн,
Шарлап келем орыстың ормандарын.
Дон даласын, Днепр, Балтық бойын...
Іздеу салып келемін сол маңдарын.

Табылар деп бір үміт маздай жанып,
Сенім күші бойымда қоздайды анық.
Құшағында тұрсам-ау бауырымның,
Сағынышты тарқатсам, боздап алып.

БІЗ КӨРМЕЙІК СОҒЫСТЫ

Соғыс деген бәлені естігенмін,
Көрмесем де қайғысын кештік елмен.
Қызыл аяқ... қарлы су... масақ теріп,
Санамызға бұл біздің өстіп енген.

Соғыс жылы баддырған баламын да
Көруге оны жазбапты таланымда.
Өгіз бақтым, соқа айдап, ерте есейіп,
Кеткеніме кейде таң қаламын да!

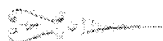
Көргенім жоқ соғысты - көргендерге,
Тындап өстім, майданнан келгендерді.
Қарсы алушы ек шуылдап бала біткен,
Қызықтауға фашисті жеңгендерді.

Ауыл қамы көңілде жүрді ме екен ?
Ұмыттым. Жүрегімде тұрды - мекен.
«Орда!» дейтін әкемнің шаңырағын,
Шайқалтпауға байладым белді бекем.

Соғыс десе жүрегім тулап қан да,
Жанып бара жатады у қапқандай.
Көз алдымда - еңіреп шал құшқан қыз,
Жастығы мен намысын ұрлатқанда.

Жетім қозы секілді жамыраған,
Жетімдер тек әр үйде қаңыраған.
Жұрмыстан соң жесірлер ұзақ түнге,
Қол диірмен үнімен аңыраға.

Соғыс тажал қандаған ғасырларды,
Жалмаған теңдесі жоқ асылдарды.
Біз көрмейік «жұлдызды майдандарды»
Біз көрмейік төбеден жосындарды.

КЕЛШІ, АҒА!

Жаңбырша бораған қорғасын,
Талайдың жарды ғой жүрегін.
Құлатып ағайдың ордасын,
Уақыт жұлды ерте тіреуін.

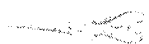
Шалдыққан өгізбен парласып,
Соққаны тартты анам зорлығы,
Қайғы мен өр намыс арбасып,
Тез тапты тірлікке жолды да.

Бәріне бейіл ғой шешеміз,
Күтеміз хабарын ағаның.
Шкафта тұр әлі кесеңіз,
Тай өсті сыналап сағағын.

Күрсіне бір жұтып арақты,
Отырар жеңгеміз кейбір күн,
Анашым түгесіп тағатты,
Күтеді ұлының келуін...

Бала едім бұғанам қатпаған,
Қайысты балдырған білегім.
Таңдардан іздедім ақ табан,
Жоқ әлі, жоқ ұлы тірегім.

Еркелеп мойныңа асылып,
Басайын сағыныш мауқымым.
Іркейін көз жасын жасырып,
Келші, аға! Тым болса, жарты күн!

КӘ,..КӘ...!

(Соғыстан ел қажыған, қансыраған,
Талай бала жылаған, нан сұраған.
Жетімнің маңдайынан сипағанда ел,
Жанарынан қанды жас тамшылаған.)
Автор

- Нан үзіп лақтырамын саған қарай,
Көрейін нанға деген шамаң қалай?
Аузыңмен қағып алсаң, жей бересің,
Түсірме жерге үзімін, жаман бала.

Ересек қыз болатын мектептегі,
Бір мықтының еркесі, тентек-тегі.
Аш иттей бұраңдаған, маған айтқан,
Сөзіне қыздың көңілім елпектеді.

Қыз сөмкесі нанмен тек томпаятын,
Болған емес бір күні ортаятын.
- Ит болып, қақ! - деді қыз,-қағам! - дедім,
Атамның құны бар ма, шалқаятын.

Үзім-үзім нанды қыз лақтырып тұр
Менің нанға құмарым асқыныпты.
Бірі аузыма түспейді, қас қылғандай,
Қай пәле қуған менен жақсылықты.

Нан бетіме түседі, көзіме де,
Үйрене алмай, әлекпін, сезіне де.
- Мә! - демеді, кә! - деді бір кезде қыз.
Аузымда-нан, керегі өзіме де.

«Кә, көлейді» қыз мұны қызық көріп,
Лақтырады маған нан бөліп-бөліп.
Тәсілденіп алдым да үзім нанды
Түсірмеуге тырыстым-өшіп-өліп.

Қыз сөмкесін, байқаймын, орталады.
Орындалып өзінің бар талабы.
Ішім жылып, маған да тоқтық енді,
Қыз тағы да «кә!..кә!», - деп қайталады.

ЖҮРЕГІМДЕ - САҒЫНЫШ

Кеуде қағып, демеймін мен: ерледім
Елмен бірге еңбектендім, терледім.
Ауырлықты, жақсылықты елменен,
Бірге көрдім - құлдырадым, өрледім.

Елмен бірге танды көріп, қарсы алдым.
Тамылжыған таң нұрына тамсандым.
Тіршіліктің ақ сәулесі-ай, қымбаттым,
Жырға қостым, күйге қостым, ән салдым.

Жау оғынан елмен бірге қорықтым.
Жігерлендім, кейде, тіпті, торықтым.
Боздап жүріп, шырқап жүріп ерлікті,
Елмен бірге жеңіс күнге жолықтым.

Бұл жеңістің құны қымбат, ерекше.
Жолы, жөні, салмағы да бөлекше.
Әкемізді, ағамызды аяулы
Құрбан еттік жеңіске осы, керексе!

Емес әсте, бос айқай - шу, құр дабыл.
Жеңіс күнді тойлайды ел жылда бір.
Ал мен болсам, балықтаймын сең соққан,
Жүрегімде сағыныш жүр, мұң да жүр.

СҮЙЕНІШ БОЛДЫ ІНІСІ

(Бауырым Қизатқа)

Соғыс жылдың қысы да,
Ызғарлы еді сұсы да.
Отыны жоқ, оты өшкен,
Ошақты өлім құшты, - де.

Сиыр жегіп шанаға,
(Отын, отын-санада)
Аптайыма серік боп,
Шықтық үйден далаға.

Дөң астында-шоқ орман,
Күртік қарға оранған.
Ыза буған желменен,
Боран мұнда қамалған.

Дем алдырмай, ышқынып,
Соққан боран ысқырып.
Жан алғыш па! - деп қалдым,
Бұл сұмдықтан қыстығып.

Жуан ағаш кесетін,
Күш болмаса не етесің?
Балталап жүр аптайым,
Ақ қайыңның нешесін..

Орманнан бұл отынды,
Шығармақ боп бекінді.
Ағашпен ол жүре алмай,
Оппаға әбден отырды.

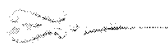
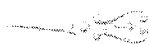
Кеудесінен қарға еніп,
Қозғалуға ол әл кеміп,
Тер ме, көздің жасы ма?! -
Сорғаласын ал келіп.

Иығында отын сақтаған,
Қадаған көзін тап маған.
Аптайым қардан шыға алмай,
Жүректе үрей қаптаған.

Көңілден кетпес мұнар-мұң,
Алтыда сонда болармын.
Тырбандап бардым: аптай!-деп,
Ұшқыны атып жанардың.

Күртік қарға батпадым,
Шанаға із сап, таптадым.
Бір-бірлеп сүйреп ағашты,
Бір шана отын артқамын.

Аптайым сонда жылаған,
Көзінің жасын бұлаған.
Қуанған-титтей інісі
Сүйеніш болып тұрды оған.

КӨКТЕМЕДЕ САУЫҚ КЕШІ

Алуан нәзік күйлер құйып,
Құстар келді көктемді алып,
Сыбызғы әуен бозторғайлар
Шырқаатады естен тынып:

Құз-қияға, қырға келді,
Құс мәз-майрам ұя басып,
Тәтті әуенге мүлгіп енді.
Тұр табиғат құлақ асып,

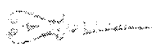
Нажағайын, желін жұмсап,
Көктем өзі жарлық берді,
Жер түледі, жан шақырып,
Тірілтті бар жәндіктерді...

Бас асаусып арындады,
Кемерінен «Балықты» асып,
Сай-саланы аралады.
Ақ толқындар зайыптасып.

Сыбызғы әуен торғай әні.
Төңкеріліп тез оралды,
Бетховеннің асау күйі -
Еңбек күйі кезек алды.

Жолдыөзектің жағасында
Өн көктемі қолтығына ап,
Көңілімді алуан күйге
Тастады ғой толтырып-ақ.

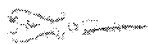
Құстар, анау, сыңсып өткен,
Келді ме екен теңіз асып,
Көңіл күйін қозғайды бір
Жанға жайлы лебіз шашып.

Ойдан қағыс еткен емес,
Үміт шіркін ағамды әсте,
Жылы хабар көктем сайын.
Құстар маған әкелмес пе!?

Табиғатқа жан бітірген.
Күшті-ау, көктем құдіретің,
Тынған жүрек қайта соғып,
Жағар ма әттең ғұмыр отын!

Нажағайың, желің жұмсап,
Көктем ару, жарлық берші,
Бар еді ағам өткеретін,
Көктемде сауық кеші.

ЗІКІР

(Марқұм Сүйіндік бақсының
аруғына бағыштаймын)

Қараағаштың қырық қызын,
Билеп алды бір шалық.
Біреу емес, мың шалық.
Домалатып, жүр шалып.
Бірі жұлып бұрымын
Бірі шайнап бармағын.
Ыңырсыған зарлы-ақ үн,
Ауыл-үйдің бар маңы.
Бет- ауызы тырналған.
Езуінде-жылы қан,
Құлағы да жырылған,
Сырғасы да жұлынған.
Өрім талдай бой жеткен,
Бір-бір үйдің сылаңы,
Кімнің салған лаңы?
Кімнің улы жыланы?
Арулардың жүрегі,
Кеудесіне сыймайды,
Асау тайдай тулайды,
Бұлқынудан тынбайды.
Жандарын жеп албасты,
Қайдан келіп жармасты?
Мазақ етті-ау қандасты.
Сұлуларды қан басты.
Өлім деген немене?
Бөле келіп буғанда,
Құлақта шулап тұрғанда.
Жын қақпанын құрғанда,
Топырлатқан қыздарды.
Жын дегенің осы ма?
Перғауынның досы ма?
Жамандықтың хошы ма?
Көргенімді бұлжытпай,
Қабылдаймын, аламын.
Мен ол кезде баламын.

Ақыл мен ойға шаламын.
Естері кірген шағында,
Бірін-бірі құшақтап,
Көздерден жас бұршақтап,
Тұратын қыздар сыр сақтап.
Бауыр етім езіліп,
Күйзелуші едім олармен,
Күйінуші едім олармен
Күюге бар ем олармен.
Зікір, зікір, зікір!-деп,
Тіл мен көмей бүлкілдеп,
Ауыл іші зіркілдеп,
Төңірек түгел дүңкілдеп,
Қараағаштың кырық қызы,
Атжалмандай шұлғиды,
Жорғадайын ырғиды,
Керіліп, кербез сырғиды.
Қуанды қыздар, қуанды ел,
Арылып бөле-науқастан
Дажалды жеңіп, айқасқан,
Жынды да жеңіп шайқасқан.
Сүйіндік!-деген айшықты үн,
Қалықтап тұрды ел үстін,
Тамам жұрт жылап көрісті,
Мықтыңмен жап-жас, келісті.
Жын ба, әлде, шайтан ба?-
Сүйіндік үзді қолқасын.
Өртеді мүлде жаңқасын.
Сүйіндік бақсы дегенде ел,
Ішкен асын қоятын,
Жалғыз атын соятын,
Ісіне тәнті болатын,
Өнеріне жаны тоятын.

СОЛДАТ ҚАБЫРЫ

Бөтен елдің топырағын жамылып,
Жатыр солдат мәңгі ұйқыда жабығып.
Ол қазақтың батыр ұлы қаны ыстық,
Оянбас па туған жерін сағынып!

Фашистердің шеңгеліне түспеуге,
Жау ұсынған «бал шарабын» ішпеуге,
Ант берген ол шегінбеуге жарты елі,
Алға ұмтылды, алға қыран құс кеуде...

Қорамсақтан оқ жаудырды ол қанша,
Кек қамшылап көкірегін қорғанса.
Жауды өкшелей қуып барады тықсыртып,
Қуып барады күн ұяға қонғанша.

Жер пұшпағы өзі қорғап қалған сол,
Құшағына өр тұлғаны алды аршын.
Төлеп кетті Отанға айтқан ант-сертін,
Төлеп кетті азаматтық жарнасын...

«Туған жер!» деп бір шығарды өр дауысын,
Зор кеудесін басқанда зіл қорғасын.
Оянбас па елі-жұртын сағынып,
Бұл бір қазақ ерке бұлан - ардасы?!

Жер бауырлап құлап түсті талған соң,
Көкірегінен ұшты зулап көгаршын.
Көз алдынан өте берді дариға-ай,
Төтті дәурен, жеткізбеген арман - шың.

ОН ЖЕТІДЕ ЕДІҢ

(Мүбәрак бауырыма)

Он жетіде едің, бауырым,
Он жеті-ақ жазды көріп ең.
Он жеті ғана көктемнің
Алаулы гүлін өріп ең.

Он жетіде едің, бауырым,
Есейіп кеттің-ау ерте.
Есею шаққа құлындай
Құлдырап жеттің-ау ерке.

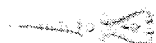
Білдің бе екен, сездің бе,
Шалқалап айдың туғанын ?
Бағыңа сенің күннің де,
Қан менен жүзін жуғанын ?!

Айқасқа түстің тайсалмай,
Он жеті жаста едің сен.
Тойтардың сойқан апатты,
Бұзылмай жатыр еді сең.

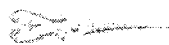
Сағынам, сірә, сағынбас,
Жоқ шығар адам бауырын.
Жүзімді жасқа шылаймын,
Арқалап мұңның ауырын.

Жалғыздық еске түседі,
Өксімін жасты тия алмай.
Аттанар сәтте құшақтап,
Тұрып ең мені қия алмай.

Сарғайған сағынышымды,
Жоқтау қып айтам еңіреп.
Естімейсің ғой, бауырым,
Сен жатқан алыс төңірек.

...Қол бастап - шыққан дауысыңды,
Естімей қалдым, алтыным.
Ерлікке толы даңқыңмен,
Шығып жүр менің әр күнім.

ҚАРАЛЫ ХАБАРДЫ АНАМА ЕСТІРТУ

Сау ете қалып кешқұрым
Шым үйге біздің топ адам.
Көрмеген шалдар еш бұрын,
Келгені бар-ау қаладан.

Көңілдері неге басылды? -
Тілдерін жұтып қойғандай.
Кінәлі бәрі - осы үйдің
Сиырын ұрлап сойғандай.

Отырғандар тұнжырап,
Қабақтарын бұлт басқан.
Қимылдары да сылбыр-ақ.
Бозарған өң-түс қашқан.

Бір-біріне көз тастап,
Жер шұқылап, жалтақтап.
Күбіжіктеп кейі, тез қашпақ,
Қалақтай бастар қалтақтап.

Шешем байғұс ашулы,
Не болғанын біле алмай.
Қалтырап бірде шошулы,
Жиналған топты ұға алмай.

Көңілін жайлап қорқыныш,
Көбелек - жаны шырылдап,
Көкірегін меңдеп алқыныс,
Тарылып демі, сырылдап.

Сөз бастап кетті құйылтып,
Шалдардың бірі мақалдап,
Отырғандарды ұйытып,
Тақпақтап, сөзін мақамдап.

Жетіп тұр соғыс лаңы,
Әр үйдің отын өшіріп.
Өмірден өтіпті ұланың,
Ерлікпен бағын өсіріп!

Барлаушы болса керекті,
Жау шебінен «тіл» тартып.
Мергендігі ереккі,
Көрмеген жауын бұлтартып.

Қолымызда өскен бала еді,
Азамат болды ашылған.
Тегінде батыр бар еді,
Ақырып жауын қашырған.

Айласын жаудан асырған,
Жолбарыстай ер екен.
Жауыздыққа ашынған
Намысты бермес ер екен.

Қырқылып түсті қыршыннан
Ұланы ауыл, Отанның!
Қан жұтып, міне, ыршып жан,
Жаза алмай қалдық жотаны.

Орыны толмас қаза бұл,
Қайысып қалды қабырға.
Анасың, қайғы азабын
Көрсен де жүгін сабырға.

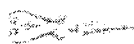
Сабырлық керек мұндайда,
Десек те шыдам болар ма?
Құлағың сөзді тыңдай ма?
Сағыныш гүлі солар ма?!

Соғыстың өрті шалыпты,
Босағамызды аямай.
Ағайды ажал алыпты
Қыршындығына қарамай.

Жұбатқан елді жылаған,
Ақсақалдар да мықты еді.
Шаңырақты сонда құлаған.
Тұрғызуды маған жүктеді.

Қанатым өлі қатпаған,
Балапан едім онда мен.
Қайғыру да жат маған.
Шаттықты ғана таңдап ем.

Бір үйде, бүкіл атадан,
Мен қалған еркек кіндікті!
Ашатын менмін қайтадан,
Жабылып қалған түндікті!

МЕН ОНДА 6 ЖАСТА ЕДІМ. ҚАРАЛЫ ХАБАРДЫ ЕСТІГЕН ШЕШЕМНІҢ ХАЛІ МЫНАДАЙ БОЛТЫН

Бетін осып тастады, бетін осып,
Шимандай! Күреңітіп қаны жосып!
Бөз көйлектің боялып омырауы,
Боздауына боздауын ел де қосып.

Азынады! Құдайдан қайыр аз да.
Ащы дауысы аспанды айырардай!
Ұлын апам жоқтады, құдайды да,
Қарғады, тоқтар ма енді бәрін қазбай.

Фашистерді қарғады, соғысты да,
Кегі де, ашуы да тоғысты ма?
Тағдырын да қарғады тұл боп өткен,
Көрмеген қуанышты, алғысты да.

Қанды жас, мен көрмеген бұрын-соңды,
Қанды бас, көзі іреңкі, жүзі солды.
Жұла берді шашын ол қан ұйыған,
Тастай болып қарысқан бұрым қолда!

Зарлады! Сай-сүйекті шымырлатты!
Үрейім ұшты, оллаһи, шынымды айттым.
Ашы даусы - ашуы, ызасы ма? -
Құлағымда әлі де шыңылдап тұр!

ЕСІМ ҚАЛМАЙ, ШЫР ЕТКЕМ!

Мен келгенде бұл өмірге шырқырап,
Қараағашта боран тұрған бұрқырап.
Шымшылаған аязы да бетімнен,
Шашымнан да асау желі жұлқылап.

Әкем байғұс ұл туды деп жар салып,
Елді жинап, қуанышқа мал шалып.
- Дауылда да той тойлайды бұл қазақ, -
Деді көкте бұлт басқан күн тамсанып.

Тағдыр менің келгенімді құп алып,
Байқауымша, қарсы алмаған қуанып.
Сталиндік теперішті көп көрген,
Әкем де озды жап-жас қыршын қиналып.

Қырғынды шақ талайыма жабысқан,
Ел де, мен де қажыдық қой соғыстан.
Пушкинді ағам қорғап жаудан Псковта,
Қасық қаны қалғанынша алысқан.

Жетімдіктің бар мақсаты: тұл етем! -
Бұл парнағың мені тосып тұр екен.
Шалғайыма ұмтылғанда ол пәлең,
Есім қалмай, жаным шошып, шыр еткем!

ОН БЕСІМ

Толқындай соққан жаға - тау асылып,
Жүрегім тулап жатыр аласұрап.
Тепсініп қабырғаны күйретердей,
Менсінбей он бесімді баласынып.

Егесіп, тағдырына тапсынатын.
Жүргенде табанынан от шығатын.
Жүзіктің көзінен де өткен он бес,
Япыр-ау қандай жүрек жатсынатын.

Қасірет, қайғы менен елді құрсап,
Тұрғанда өрт пен түтін жерді тұмшап,
Он бесті олқысыну мүмкін бе еді?
Жесір мен қартқа сүйеу болып тұрсақ.

Майданға аттанарда әкемізге,
Серт бердік жігіттерше кеше біз де,
Серт бердік - шаңырақты сақтаймыз, - деп,
Еш кірбің түсірмеуге шешемізге.

Айдаймыз, - дедік күшті байқап тағы.
Соқасын әкеміздің алқаптағы.
Күнұзақ егінді қыр аспанында,
Жас қайрат шырқап салған ән қаптады.

Пендеміз, емеспіз-ау құжыр бассыз,
Шындықтан қашып және құтылмаспыз.
Қорықтық, қиналдық та, қасірет шектік,
Оны айтсақ ел алдында ұтылмаспыз.

Өмірге ғашық өндірі он бес деген,
Көзінде бақ жұлдызы елестеген.
Арманы - жеңіс күнге жетемін деп,
Бейнет жоқ белшесінен ол кешпеген.

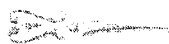
Заманның толқынында аласұрды,
Кім оны балдырған деп баласынды.
Өмірдің өзі бапкер баулаған ғой,
Күреске тірлік үшін жарасымды.

ӨГІЗ БАҒЫП ЖҮРУШІ ЕМ

Өгіз бағып жүруші ем соқадағы,
Балауса бал құраққа Қопадағы.
Бусанған жер бұрқырап, көктем демін
Жаюшы еді алқапқа жотадағы.

Ымырт түссе, салқындап егісті аймақ,
Жұлдыз көкте өретін тегіс жайнап.
Жас жапаға аяқты жылтып тұрып,
Қиялдаушы ем нанды ойлап, жеңісті ойлап.

Ұшқыр қиял қанатын сабалайтын,
Әкені ойлап - мың қайғы қамалайтын.
Ойды бөліп, оқыстан қайран төбет,
Қоймай-қоймай қасында абалайтын.

ЖЕТІМЕК

Бақыт құсы ұшқанда басымыздан,
Естіп өскен сөз ғой бұл жасымыздан.
«Айналайын» дегенмен бірдей бізге,
Басқа сөз шықпаған соң қасымыздан.

Өзге сөзді айтпайтын жатсынғандай,
Үйме-жүйме жаудырып басқа ұрғандай,
Майданнан қара қағаз тап болса елге,
Сөгуші еді бізді жұрт қас қылғандай.

Қолпаштап, құшақ жайып, ақыл қалмай,
Фашистерді елге біз шақырғандай.
Ауылға аштық, зорлық, өрескелдік,
Әкеліп біз еңсесін жапырғандай.

Көтерем боп сиыры қыстан шықпай,
Сөз естіртсек шешеге сабақ ұқпай.
Бізді нұқып қалатын: «жетімек!»- деп,
«Жегенің қырсықтан жүр бойға жұқпай».

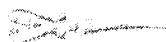
Қалқан құлақ, қазан бас, қылдай мойын,
Жетімдердің кім білер қандай ойын?
Көңілде - нан! Көкейде - жылдам өсіп,
Военкомға көрсетсе таудай бойын.

Көзге түрткі болғанша майдан барсам,
Майдан барсам, фашистке ойран салсам.
Бекен шал «жетімек» деп көп ұрсатын,
Есітіп ерлімді қайран қалса!

ИНТЕРНАТТЫҢ ҚАРА НАНЫ-АЙ!

Интернаттың қара наны көкаяздау, соқталау,
Өзегімді отықтырып, өмірімді сақтады-ау.
Сен жайында сөз кестелеп, жыр тиегін ағытпау,
Обалдағы, ұят болар қасиетінді мақтамау.

Кейде қышқыл, кейде кермек татыса да қара нан,
Қиын-қыстау шақта жанға нәр болуға жараған.
Адам болып жер басуға, бел асуға дем берген,
Өзіңменен мұраттарға сенімменен қарағам,
Айналайын, интернаттық, қасиетті қара нан!

НАН НЕ ДЕГЕН ДӘМ ЕДІ?!

Көктем туып, күн шашқанда нұр-шуақ,
Қалай жатсын қар астында қыр шыдап.
Қар суымен ел де шыққан алқапқа,
Бүрсең-бүрсең масақ теріп жүр шұбап.

Мен де келем етек-жеңді түрініп,
Аяғымды әзер басып, ілініп.
Талғажаулап, талдырмауға өзекті,
Су астынан дән іздеймін үңіліп.

Майдан жылдың ұзақ күтіп көктемін,
Асығушы ек сезінуге көк демін.
Көктем бізді жеткізетін масаққа,
Шапғатын аямайтын көкте күн!

Жер тырмалап жем іздеген тауықтай,
Бүкіл ауыл егінжайға ауыпты-ай.
Дәнге қолы жеткендерге үміт көп,
Олар үшін мына тірлік сауықтай.

Ойламауға ертеңді жоқ дәлелін,
Көңілдіміз, тіршіліктен дәмелі.
Жонарқаны күн қыздыра бастады.
Ішті жылатқан нан не деген дәм еді?!

ТҮСІМДЕ КӨРГЕН ӨГІЗ

Түсімде көрдім өзінді,
Соғыс жылғы өгіз «аткүрең».
Жақындап маған, көзіңді
Алайттың неге? - деп күлем.

Нөгербектің шүйгінін,
Жалғыз жайлап жүр екен.

Жақсарды ғой күй бүгін,
Жасарды ғой бұл мекен.

Түсіме неге енді екен,
Күрең өгіз маңқиған?
Ұмытатын мен бе екем,
Сол жылдарды сан қилы?!

Түп жетекке жегіліп,
Тартушы едің соқаны.
Мұңды әйелдер егіліп,
Шырқамайтын жоқ өні.

Тұрушы едің ырсылдап,
Түгіңнен тер тамшылап.
Ренжуші ем, «құрсын» деп,
Айдаса әйел қамшылап.

Қозғалушы ең сонда сен,
Бұраңдатып жотанды.
Табанкерен, жолда сен,
Қалдырмайтын соқанды.

Қамшы тисе жауырға,
Желуші едің тайраңдап.
Саған мініп ауылға,
Бару қызық сайраңдап.

Үлкендерге көрінбей,
Істейтін іс бұл түнде.

Балалыққа берілмей.
Қоймайды екен бал күнде.

Шаңырақтай мүйізін
Жүрісіңнен шайқалып.
Астық тарттың күн ұзын,
Комбайннан найқалып.

Бункер дәнге толғанда,
- Асығатын жалғанда
Күнің бар ма, құдай-ай?! -
Комбайыншы шыдамай,

Деп налитын жеңгеме,
Сені айдаған асығып.
Жөнге көнер «пенде» ме ең,
Жылайтын ол ашынып.

Сен түсіме ендің де,
Бал дәуренді еске алдым.
Тағдырға ерте көндім де,
Базарымнан кеш қалдым.

Кеш қалдым ба, сап көңіл,
Ерте өсіп кеттім ғой.
Қара түтін, өрт - өмір,
Ортасында жетті ой.

Қара құрдай өргізем,
Сан ойларды миымнан.
Өгіз десе, өгіз ең,
Мойымайтын қиыннан.

Жонарқанда тербеліп,
Жонарқанда шаттандым.
Жонарқанда өрленіп,
Өзіңмен қырға аттандым.

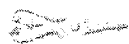
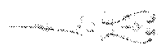
Жонарқанды мекендеп,
Жонарқанда қорықтым.

Жеңіс күнге жетем деп,
Сен де, мен зорықтым.

Зорықсақ та қиналсақ,
Бақыт күнмен көрістік.
Омырауым - жыр моншақ.
Жөнелдің сен өріске.

Бейбіт күнде сүйсініп,
Бақыт өнін шырқаймын.
Өгіз көрсем күрсініп,
Маңдайынан сипаймын.

МҮТЕДЕКПІЗ БӘРІМІЗ

Ауырудың құрсауынан шыға алмай,
Қиналумен келем әлі, ой, алла-ай.
Танды тандай, күнді күндей көрмеспін,
Тірлігімнен тынышсыздық жоғалмай..

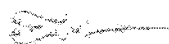
Мен өмірге келген жылы іңгәләп,
Ел мен жұртты шырмап апты кіл азап.
Ауыл-үйдің бетке ұстарын-беделін,
«Жау» деп қырған Ежов деген бір кәззәп,

Үрей менен өлім қуған адамда,
Қандай ғана береке бар қоғамда?
Ашқұрсақтау сәби менің сорыма,
Соғыс келіп қан шашқан соң, оңам ба?

Қанды қарда жалаң аяқ жүгірдім,
Қанды түнде жұлдыздарға үңілдім.
Тағдыр маған сонша қатал болар ма?
Бірде құлап, бірде тұрып, бүгілдім..

Табанымнан қан сорғалап еңіске,
Құнар берді ол, бітік өсіп егіс те.
Қар үстінде егін соқтық-ел біткен,
Боздап жүріп, жетеміз деп жеңіске.

Оқ пен отты көрмесе де көзіміз,
«Нөгербекте» қорғадық ел шебін біз.
Мандайыма мөрін басты уақыт.
«Мүтедек!»-деп, мүтедекпіз көбіміз.

БАЛҒЫН ШАҚТЫ АҢСАДЫМ

(Бала күнімдегі досым
Разиф Сұлтанұлына)

Ұйқы-тұйқы заманның
Қикқы-шиқы тірлігінен шаршадым.
Алғы күннен аз ба үміт?
Әйтеуір, мен балғын шақты аңсадым.
Разифпен қой күзетіп,
Жұлдыздарды қызықтадым
Қанша мың?!
Ақ жұлдыздар арман ба?
Қара көкте шашқан оттай самсады.
Қошқарына колхоздың
Мініп шаптым,
Сауыс болып көйлегім.
Ертегімен апамның түсімде мен,
Жауды жеңіп, ерледім.
Жалаң аяқ, жалаң бас,
Соқадағы өгізді айдап терледім.
Көзімді ойып, қолқа жарған,
Мөлдір тердің кермегін-ай,
Кермегін!
Төрт ауылдың шырағданы-
Қараағаштың сағынышын мектебін.
Бабалардың үлгісімен,
Ұстаздардың білімімен
Мен осында көктедім.
Соғыс та өшті,
Көктедім де, таңға ұмтылдым,
Күнге қарай беттедім.
Қасқа бие арқасында жалбиып,
Білім іздеп,
Қарағаштан кеткемін!

ИНТЕРНАТ АСХАНАСЫНДА

(Еңбек мектеп - интернатының
ұстаздарына)

Интернаттың бір қанаты,
Кең бөлмесі- асхана.
Қақ ортада қайың стол-
Отыз қадам, жап- жаңа.
Төңірегі түгел бала-
Майдан жетім, ойлы көз,
Шүпірлеген ауыздармен,
Тек қалқиған бас қана.
Өрқайсында темір қасық,
Темір аяқ тарсылдап,
Асханаға «темір иттер»
Енген дерсің арсылдап.
Ыстық сорпа. Көкейде жоқ,
Басқа арман, басқа үміт.
Жаулағандай бойындағы
Бар ойыңды, сырыңды ап.
Ас таратқан даяшылар-
Бала шынар делдендеп,
Жанарыма сіңіп мәңгі
Асхана да көлбеңдеп.
Аспаз апай, дәм тосушы ең
Мейіріммен, анамдай;-
Қалқам, бүгін мектебіңнен
Нешеу алып келдің ?- деп.
Санамыз да сол бір жылар
Ертеректеу жетіліп,
Бал дәуреннің көкжиегі
Бірте- бірте сетіліп,
Ересектер әулетіне
Ұқсап бақтық, ұмтылып.
Интернаттың шәкірттері
Алмаушы еді екілік.

ОҚУДАН ҚАЙТҚАНДА

Арба толы баламыз,
Арба толы көп арман.
Ауылды аңсап барамыз,
Ойнаймыз деп көгалда.
Сағынышы өршіген,
Жас жүректер дауылдай.
Қасқа бие тершіген,
Аяңынан жаңылмай.
Асықпайды ол тауысып,
Балалардың төзімін.
Олар ойша қауышып,
Ауылымен өзінің.
Кең жиһанға түр беріп,
Гүлді шөптер жайқалып.
Арба артында жүр еріп,
Бөрібасар найқалып.
Бос жіберіп делбені,
Шу-шулеуді қойды апам.
Мас қылғандай жер демі -
Көкіректе қоздап ән.
Шырқаймыз-ай, тербетіп,
Сары даланың күмбезін,
Сазымызды өрлетіп,
Қызықтырып күн көзін.
Қыстауына Ешкейдің
Иек артып қалыппыз.
Орындары ескі үйдің
Орманымен таныспыз.
Ауылымның түтіні,
Танауына келді ме?
Шымырланып бітімі,
Күрп-күрп басып, желді де,
Құлақтарын қайшылап,
Қасқа бие пысқырып,
Құйрығын да шаншып ап,
Кісінеді-ау ышқынып.

ДОСТАРЫМ МЕНІҢ

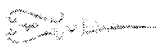
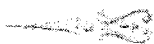
Көбелек қусақ бірге біз,
Жазылмаушы еді-ау, іргеміз.
Есілдің қайрақ құмында
Жатқан да шығар жүрген із.

Балалық думан тәтті кез,
Базары тарқап кетті-ау, тез.
Соғыстан соқыр келді әке,
Жанар боп жанды біздің көз.

Сөнген отты ошақта,
Тұтаттық титтей болсақ та.
Әке боп бүгін отырмыз,
Әкесіз мәңгі қалсақ та.

Ағаны ойлап аулақта,
Мұңаюшы едік кей уақта.
Шалғысын алдық пішенге,
Ілулі қалған шарбақта.

Арманым менің, құштарым,
Ұдайы бірлік ұштарым.
Қырандар қонған биікке.
Бауырым жазып ұшпадым.

САҒЫНЫП КЕЛДІМ

(Псков облысына қарасты «Пушкиногорьедегі»
Мүбәрак ағамның зиратына барғанда)

Сағынып келдім мен сені,
Алыста жатқан бауырым.
Сағынды туған ел сені,
Сағынды өскен ауылың.

Шуылдап сөлем жолдады,
Қыстаудың қалың орманы.
«Қароба» шоқы жолдағы,
«Балықты» - көлдің бар маңы.

Бала боп, балғын жас болып,
Кетіп ең үйден, ауылдан.
Іздедім көзге жас толып,
Айырылдым-ау, - деп бауырдан.

Сұрапыл отты майданда,
Фашистке ойран салыпсың.
Өлтіре қуып хайуанды,
Ел үшін кегінді алыпсың.

Ерлігің жайлы көрсеткен,
Бостандығы үшін халықтың,
Пушкиннің елі сен жеткен,
Тура өзі, - дейді алыптың.

Өмір бойы шешең де,
Сарғайып тосты жолыңды,
Мүбәрағым есен деп,
Жақсылыққа тек жорыды.

Өлімге қиған кім ұлын,
Оқытпай қойды аят та.
Аулада жүрді күнұзын,

Оқшауланып саяқтай.

Көзінің жасы сарқылып,
Жанарының оты өшті.
Мұң басқан жүрегі алқынып,
Бақилыққа ол көшті

«Мүбөрағым!» - деп еске алып,
Шырқайтын сенің жырыңды,
Аптағымды да кетті алып,
Қатыгез ажал-жырынды.

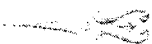
Сағыныш өртеп жүректі,
Мұң - тұман басты тұмшалап.
Ой деген жанды күйретті,
Батпандай басып жыл санап.

40 жыл бойы іздеппін,
Бауырым сені тынбастан.
Қыста кетіп, күз кеппін,
Бармаған жерім қалмастан.

Өкең менен анаң жоқ,
Бауырдан қалған мен ғана.
Әйелің де, балаң жоқ,
Іздеушің жалғыз мен ғана.

Тірліктің көрмей базарын,
Қыршын кеттің қиылып,
Қайғының тартып азабын,
Алаға жүрем сыйынып.

Елім деп кеткен қиылып,
Жаның болсын жәннәттә -
Дейді ағайын жиылып,
Қолын жайып әр уақта..

А....П....А..!

(Бауырым Мүбәрактің
рухына арнаймын)

Фашистерді тықсырып,
Шабуылдап солдаттар.
Жау үміті қырқылып,
Үрке қашты далбақтап.

Оқ боратып тынбастан,
Қазақтың қас қыршыны.
Дұшпандарға қара аспан
Түсіруге құлшынды.

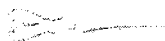
Жасындай түскен түү көктен,
Жауызды талай жайратты.
Туған ел оны үйреткен,
Қаһарман бол деп қайратты.

Ұшып келе жатқандай,
Аруақтанып, ұрандай.
Тәтті сезім, бақ қандай...,
Жеңісті тойлап тұрғанда

Жас өндірге обал-ақ,
Ажалды оқ жетті ысқырып.
Иықтан басы домалап:
- «А... п...а...!» - деп қалды ышқынып.

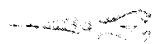
Қазақтың қайсар баласы,
Құламады, - елді таң қылып.
Орыстың орман, даласы,
«А...п...а...!» - деп тұрды жаңғырып.

«А...п...а!» - деп шыққан дауыстан,
Шайқалып кетті көрі аспан.
Күңіреніп ауыл мұң құшқан,
Ащы үннен жеткен алыстан.

(Құдіреті ме екен Алланың),
Құлағына келді ананың,
Тосын дауыс, тосын үн-
Шырылы жас баланың.

Жүрегі сол сәт бұлқынып,
Кеудені тепті жұлқынып.
- Құлыным-ай, не болды?! -
Деп қалды ана ықынып.

НАН КЕЗЕГІНДЕ

(Соғыс жылдары Қызылжардың
«Сталин» көшесінде «Торговый»
деген нан дүкені болған)

Нанға тұрған кезекке,
Қайнаған жұрт безектеп.
Түн күзетіп, таң асып, -
Аштық тепті өзекке!

Таң атып, әй-жәй болғанда,
Дүкенге нан кеп толғанда.
Ашылды есік, лап қойды ел,
Басталды «майдан» сол маңда.

Айқай-шу да аспанды -
Шалқайта кере бастады.
Сығылған ел кезекті,
Сырнайдай ғып тастады.

Нан алатын көртішке,
Ышқырында дамбалдың.
Кезегім де әр тұсқа
Бөлінді де - дал болдым.

Қысылған кемпір, шалдардың
Тірілігіне таң қалдым!
Кезекті тастап кей біреу,
Ішінде төбелес, жанжалдың.

Көртішкесін ұрлатып,
Зарлап жүр жанға мұң артып.
Қырқысып кейі шығады,
Бет, мұрынын қызартып.

Үйрендім бе екен осыған,
Қорықпаймын да, шошыман.
Күтіп отыр үйде апам,
Нан алам деп асығам.

Зырылдаймын безектеп,
Бас батпайды кезекке.
Нан ала алмай, япыр-ау,
Болғаным ба боз өкпе?!

Екі жігіт маған кеп,
Нан керек пе саған деп,
Аяқ-қолдан алды да,
Лақтырды мені самға деп.

Толғап-толғап атқанда-ақ,
Ұшып кеттім аспандап,
Топ еттім есік тұсынан,
Табанда - жұмыр бастар қап.

Нан алар тұсты болжап ап,
Төбелерде жорғалап,
Жеттім-ау нанға!
Ал бастар сыбап жатыр,
қарғап-ақ.

Қара нанмен қауышып,
Ол кеудеме жабысып,
Екеумізде - қырық аяқ,
Шаптық үйге жарысып!

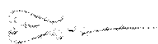
ПУШКИНОГОРЬЕ ОРМАНДАРЫ

Ақ қайыңдар - ақ ормандар,
Ақ ормандар - ақ армандар.
Сендер - тірі, сендер - өмір,
Аппақ нұрдан жаралғандар.

Өмірге тым ғашықсыңдар,
Ақ жарқын да, ашықсыңдар.
Кәрі дала күмбезді көк
Биігіне асықсыңдар.

Аспанға асқақ қарайсыңдар,
Ай айдарын тарайсыңдар.
Біздерге ұқсап зор үмітпен
Жұлдыздарды санайсыңдар.

Жауын жастап құлағандар -
Кешегі ерлер, бұла жандар -
Бүгінгі орман ақ қайыңды,
Енді сендер құламаңдар.

ЖЕҢІС КҮНДІ ЕСКЕ АЛСАМ

Маужыраған мамыражай майдың күні,
Көз тартатын қыр менен ойдың гүлі.
Салтанатты, сәнді еді - ау ақ қайыңдар,
Сезілгендей бір думан- тойдың үні.

Сәске түс. Қара жолдың шаңын қағып,
Құйын ба, құйылады сағым ба анық?
Құлдырап көз ұшында оқтай зулап,
Бірде ақ, бірде қара ағынданып.

Ормандар оынынан қопарылып,
Дала заулап келе ме қотарылып?
Дүбір менен дауысқа бірдей шыққан
Тына қалған сәтке ауыл ошарылып.

Әлсін - әлі қағылып аққу қанат,
Кім екенін ойланып таптым жаңа - ақ.
Ақ көйлек, ақ жаулықты Ғайни апам,
Құйғытқан ат үстінде -аққу ғажап.

- Жеңіс! Жеңіс! Туыстар жеңіс келді!
Мыныа хабар толқытты тегіс елді.
Сенерін де білмеді, сенбесін жұрт...
Бейбіт мекен дегенге жер үсті енді.

Жауыздықтың бомбасы жарылмайды,
Жарылмайды енді өмір тарылмайды.
Қой үстіне боз торғай жұмыртқалап,
Сәске түс-күн төбеден арылмайды.

Ауыл іші жыр менен дуға тұнып,
Шаттық дабыл аспанда ширатылып,
Апат соғыс мерт болған әбжыландай,
Ел үстінен құлады бұратылып.

...Нұрын көктен алтын күн шашып тынбай,
Жерім жәннәт өмірдің бақшасындай.
Кимешекте төгілген Ғайни апам,
Ортасында ұрпақтың - ақ шатырдай.

МЕН ДАЛАНЫҢ ҰЛЫМЫН

Қиырына жетем деп,
Қыран қанат талдырған,
Қия өрінен өтем деп.
Құлан табан алдырған,
Мен даланың ұлымын!

Көк аспанға - ғарышқа,
Арманыңды ұшырған,
Тұлпары әзір жарысқа.
Жер танабын қусырған,
Мен даланың ұлымын!

Күнге биік созылған.
Орманы нақ қолдардай,
Тарихы бар жазылған.
Бұраңы мол жолдардай,
Мен даланың ұлымын!

Ақыны жыр шалқытқан.
Сырлы самал ескенде,
Ақ маржанды толқытқан.
Диқандары төскейде,
Мен даланың ұлымын!

МЕН АҚЫНМЫН

Мен ақынмын,
Айқайлап айтсам мін бе, шындықты?
Онымменен өшірем басталар бір сұмдықты.

Өңез емес, ез емес, ұлыңмын бар өрлігім.
Қара табан құл емес, жетерлік те ерлігім.

Ақ сүтімен анамның ар, намысты тел емгем.
Адалдық пен шындыққа, қорғаушы боп келем мен.

Қай жағымнан шықса да, құйын салып лаңын,
Төс, құшақты крем де, қарсы қарап тұрамын.

Еркіндік бер елім-ау, тұлпардайын шабайын.
Қыраныңдай көгінде қанатымды қағайын.

Қақпа мені ауыздан, еркін жібер ақынды,
Ей, туған ел, сен үшін алам талай ақымды.

Қабак шытсаң бықсыймын, лапылдамай, шоқтанам.
Быт - шыт, күлім шашылып, қара жерге жоқ болам.

Ақыныңның ешқашан басылмасын көңілі,
Демеп жібер, онсыз да қиқы - жиқы өмірі.

МАНДАЙДА БАҚ ЖҰЛДЫЗЫМ ЖАНЫП ТУҒАМ

Мандайда бақ жұлдызым жанып туғам.
Аспанда ай сәулесі жүзім жуған.
Күмістей күн нұрына шомылғанмын,
Ал менен бақытты кім?-деп ем тұрған.

Бұлт басып, айдың бетін жасырмай ма?
Жел қуып, бұлтты қиян асырмай ма?
Бірде бетін беретін, бірде артын,
Өмір деген пәтшағар осындай да.

Құлындай құлдыраған жұртта қалып,
Жалғыздық уын іштім ұрттап анық.
Әкемді ажал алса қыршынында,
Отанын қорғады ағам оққа барып.

Мен өзі бала болып ойнамағам,
Ертелі-кеш өзен-көл бойламағам.
Жетім болып қалғаным қатты батты,
Туған күнді кей жұрттай тойламағам.

Мен содан өмір жолын тік бастадым,
Шерулі керуен ізін бір баспадым.
Айқындап өзім жетер мұратымды,
Ұмтылдым, еңбектендім, бір таспадым.

Сыйындым бір Аллаға, аруақтанып,
Балалық қалды сәтте-ақ, салмақтанып...
Қалмауға әкеліден, ағалыдан,
Бекіндім тастүйіндей, бармақтай боп.

Япыр-ай, еңбектендім, еңбектендім,
Жемісін еңбегімнің терлеп тердім.
Бейнетсіз өмір кешті демес ешкім,
Рахатын көріп келем кермек тердің.

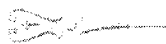
ТҮСІМДЕ МЕН КЕЛЕМІН ШЫҢ БАСЫНДА

Түсімде мен келемін шың басында.
Айнала құз, үрей де жүр қасымда.
Шатқаяқтап, тәй-тәйләп тоқтамаймын,
Асығам ба, жетуге тың асуға?

Зәре-құтым қалмайды: құлаймын!-деп.
Кеудеме сыймай жүрек тулайды үдеп.
Көз адымда-қым-қуыт кешкен өмір,
Қиын асу адымда-қинайды көп.

Қас-қағым сәт, бақыт па, жұлдыз болып
Жарқырайды,
басыма бұлбұл қонып.
Тамылжытып сайрайды ол, үзілдіріп,
Қуаныштан тұла бой балбұл жанып.

Жаңа ғана үрейдің құшағында ем,
Енді отырмын шаттықтың ұшағында.
Түс шындық па, көретін ұйықтағанда?
Ал өңімде-ойнаған бір сағымдай.

НЕ БОЛСА ДА БОЛАЙЫН ӨЗДЕРІҢМЕН

Кеудемде көгәршіндер қанат ұрды.
Жаным шығып кетпей-ақ қалай тұрдым?
Мың адам жырға, маған қол соққанда
Омырауға көзден жас ағытылды.

Халқым менің жаныма қанат байлап,
Көтергенде, көрінді абатты аймақ.
Шырқап биік кеттім-ау, шырқап биік
Жердегілер байқалды шабақтай нақ.

Бұдан бұрын биікке шықпаған ем,
Биіктіктің әсерін ұқпаған ем.
Тым биікте желің де қатерлі екен,
Жердегі дауылдардан бұқпаған ем.

Қиян кету жарамас жер бетінен,
Алыс кету жарамас ел шетінен.
Алшақтатпа ортаңнан халқым мені,
Алшандап ортаңда өсіп, ер жетіп ем.

Неде болса болайын өздеріңмен,
Өздеріңмен кәдімгі көздерің - мен.
Шабыттанам бір ауыз сөздеріңмен,
Өліп кетем бір ауыз сөздеріңнен!
Неде болса болайын өздеріңмен.

ЖАРҚЫРАП ТҰРСЫН АСПАНЫҢ

Бір басым болса - дағы бақытсыз-ақ.
Ешкімге бармас едім бақыт сұрап.
Көкте күн, жерде жусан таныр мені,
Маңдайда жылтыраған жақұтсыз-ақ.

Мен елімнен таптым жыр, дастанымды,
Керек десен аяман жас жанымды,
Жарқыратып тұрсынша бақ шолпаны,
О, адамдар, көгілдір аспаныңды.

ҰМТЫЛАМЫН

Бақыттымын,
Қайғысызбын мен, достым,
Күміс кірпік күні күлген
Жер өстім,
Көкжиекке шынтақ артып,
Шалқайып,
Ақ аспанға аңырата.
Ән қостым.
Дүниені мен салған ән
Таң қылып,
Тау менен тас, дала жатыр
Жаңғырып.
Шолпыларын сыңғырлатып
Қайыңдар.
Шыр көбелек би билейді,
Сән құрып.
Сарыарқаға шат күлкілер
Төгіліп,
Маңғаз таң боп, келе жатыр.
Сөгіліп.
Ұмтыламын, ойхой, мына биікке.
Ақ сұңқардай ақ бұлттарға
Көміліп.
Ұмтыламын, ақ маржандай жез мұртты,
Көкке қолын созған әсем
Егіндей,
Ұмтыламын,
Алып аспан күмбезін
Биіктеткен Сарыарқаның өзіндей!

КЕЗДЕСІП ЖҮРМІН БӘРІҢМЕН

Кездесіп жүрмін бәріңмен, достар,
Алдымнан шығар кәрің бар, жас бар.
Ойлар да көп ортаға салар,
Жаңалық қанша, көп болып қоштар.

Ортаңда жүрмін көп сырға қанып,
Бәріңді біліп, бәріңді танып,
Қуаныштарың қуантып мені.
Төбем де көкке шақ тимей қалып.

Ән айтсаңдар қосылам шырқап.
Шанақтан күйді тасыта бұрқап.
Космонавтармен ғарышқа ұшам,
Астымда зырлап жап-жазық қыр ғап.

Жылы жүз көрсем сарқылмай тасып,
Көңілім өсіп, жарқылдай басып.
Әрқайсыңды құшақтап сүйем,
Қақпасын жанның аңқылдай ашып.

Жүрегімді алып, кеудемді жарып,
Сендерге берсем жылылық, жарық.
Ол тіпті, күн боп тұрмай-ақ қойсын,
Пайдасы тисін жұртыма жанып!

САПАРДА

Үлкен жолдың үстінде келем,
Тершіген денем, жорғаша желем.
Төбемде - күнім, табанда - жерім,
Даламда - әнім, шалқыған елім.

Жол деген ұзақ, бұрылыс қанша,
Ұмтылам алға, асығыс жанша.
Асығам сонау шың басын көріп,
Қойнынан ұшқан сағымдар өріп.

Ақ шалған басын нысанаға алып,
Ентелеп келем, қуанып, жанып.
Шың алыс әлі, жол ұзақ, бітпей
Шегі жоқ бұраң созылған жіптей.

Шаршатар ма екен мені бұл сапар?
Жүрегім, жаным -шың басына апар.
Талмаса екен аяғым жолда,
Солқылдап табан, ісініп қол да.

Білгемін жолдың азабы молын,
Шаршадың отыр,- дейді бір зор үн.
Кетпейді даусы құлақты тесіп,
Аяған болып жанымда лесіп.

Бітпесе бітпес өмірдің жолы,
Созыла берер даланың жоны.
Боран да соғып, жаңбыр да жауып,
Жолшыбай шығар нелер бір хауып.

Өзегім талып, өртеніп жүрек,
Қарайып көзім, сыздар да білек.
Жарқырап жанған жұлдызды биік,
Арман деп келем- бір қашқан киік.

Шың да тұр алда, жұлдыз да жанып,
Жетсем-ау деймін, күйініп, налып.

Жігерім құм боп, ақ таңым түн боп
Жүрмесін деймін, тұрсын жол гүлдеп.

О, қанат бітір, қолтықта өмір,
Қалдырма жолда, түнерме өңір.
Шалқардай шалқып, толқындай ойнап,
Өсе бер бақыт, асқарға бойлап.

СЕНІМІМ

Гүлді өңірдің,
Нұрлы өңірдің
Ұлы болғаныма мақтанам.
Есілдей сыңсып,
Сылдырап ақпай,
Күркіреп шапсам деп қалам.
Сарыарқаның
Болат тұяқ,
От жанарлы
Қыранындай қомданып,
Көк аспанға
Самғап ұшсам,
Жолдарым қалып ақ табан.
Шықпасын менің
Аузымнан жалын,
Бұрқырап та, атқылап.
Атақтылардай,
Мықтылардай
Орынамасын
Басыма менің бақ-жұмақ.
Ирани бақша
Есігі тас боп
Бекітілсе мәңгіге, тіпті, жабылып,
Ашамын оны
Жұлқылап, теуіп,
Ақ балтаменен шапқылап.
Еркін өстім,
Елігіп тартар әдетім
Биік мұратқа.
Сұрамаймын, қиналмаймын,
Тіпті, сол жақын, жырақ па?
Қанатымның
Астынан демеп,
Жетелейді сенімім,
Алыс та, жақын,
Шалқып та, маздап
Жанған үміт-шыраққа.

АҢШЫЛАР

Қайқаңнан асқан арланға,
“Газикті” салдық аңыратып.
Тыныштық тұнған бұл маңға,
Қику мен шуды жамыратып.

Машина бозбен божылдап.
Бөрінің алдын кес-кестеп.
Жандәрмен ол да созылды,
Қашпасам тағдыр кешпес деп.

Қуғын мен сүргін көргені.
Құқай бұл бөрі үйренген.
Орманды бетке ап өрледі,
Жан сақтап талай үлгірген.

Көкжал шапты көсіліп,
Бауырын бозға төсей сап.
Жер- көкті “газик” “көшіріп”,
Қудық- ау қос жас “есерсоқ”.

Жел көңіл шофер, жел өкпе...
Маған да тән бе, кім білген?
Жарқылдап жүру керек пе? -
Жүзімізде күн күлген.

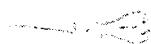
Құтырынған қан бар ма,
Біздің де бойда ойнаған?
Шақырып шырқау заңғарға,
Тепсініп сірә, қоймаған.

Әйтеуір, дүбір, дүрбелең,
Жүрекке тыным бермейтін.
Жанымызда бір “бәле”,
Жастық боп қанат сермейтін.

Желкілдеп өскен жал орман,
Ауылдың тура желкесі.

Енді де кетті маң арлан -
Соғатын болдық ертесін.

Халіміз құрып жаман-ақ,
Қиқулап өшкен дауыс та.
Қотанда иттер абалап,
Мөңіреді бұзау алыста...

ҚАРАҒАШТАҒЫ МЕКТЕБІМ

Мектебім менің - көкте Күн,
Шуағын құйған санама.
Мектебімде көктедім;
Ол барабар анама.

Әліп пен Әдепті үйретен,
Өмірге ашып көзімді.
Талабымды ұштап, түлеткен,
Еңбекшіл етіп өзімді.-

Қарағаштағы мектебім-
Еңселі білім сарайы.
Сол менің гүлді көктемім,
Бақытымның алтын арайы.

ТЫҢ ИГЕРУШІ

(Құрманғали,
нұрман, серғазы,
мұрат достарыма)

Тың жер менің Сарыарқам,
Алтын далам, туған жер.
Мен болғам жоқ самарқау,
Тыңға түрен салғанда ел.

Жеңіл болды дей алман,
Тың игеру, бауырым.
Көрінген жастар тек алдан,
Шешкен істің ауырын.

Түтейтін боран, түтейтін,-
Жер мен аспан астасып.
Қораны, үйді бітейтін,
Тыныштықпен қастасып.

Камайтын құйын біздерді,
Көзімізді де аштырмай.
Құйрықпен сипап іздерді,
Ұлитын дауыл қасқырдай.

Артқа сап қыстың қыспағын,
Қуанушы едік көктем деп.
Келместей қырға қыс тағы,
Тұрардай мәңгі көкпеңбек.

Білсеңдер біздің жұмысты,
Жасырман, талай сорладық.
Жігерді, күшті ұлы істің,
Жолына ғана арнадық.

Машиналарды сүйредік,
Батпақтап күндіз, түн демей.
Белшелеп суға да үйрендік,
Жеңілдікті әсте іздемей.

Жеңіске қайрат, жігермен,
Еңбекпен жеттік-жұбаныш.
Алғашқы астық тиелген,
Керуен де болған қуаныш.

Аңызак, кейде, аңызак,
Шақырып тұрған аптапты.
Тілейтініміз жалғыз -ақ;
- Сел етші деуші ек алқапты.

Кей жылда жаңбыр шелектеп,
Жинатпайтын астықты.
Көтеріп жалды безектеп,
Желдеттік!Көр сен, жастықты!

Айхай!-дейтін жастық шақ,
Тыңменен тұстас келіпті.
Тыңгермін деп мақтансақ,
Соның өзі де көрікті.

Ескі альбомды қолға алып,
Суреттерге қараймын.
Базарлы шаққа таң қалып,
Сәулелі күнді санаймын.

Көп болған екен ондай күн,
Менде де, құрдас жастардай.
Бұл күнде қанат қомдаймын,
Жаңа бір ұлы іс бастардай.

ҰАЗАП ҚАЙДА БАРАМЫН...

Қарағашым сен барда,
Ұзап қайда кетемін.
Күнді айналған шеңберде,
Жерге ұқсап өтемін.

Ақ қайыңды орманның,
Қойнауында ауылым.
Өткергенмін бұл маңның,
Жауыны мен дауылын.

Күнге арқамды тосқанмын,
Күймесін деп егіндер.
Аштықта «ішке» босқанмын,
Қырқылмасын тегім деп.

Іргесі елдің сөгіліп,
Кетеді-ау,-деп қайғырған,
Айтқазы, баян жегіліп,
Соқамен жер айырған.

Солай қалған бес түтін,
Ауылымның орнында.
Бес түтінің бір бүтін,
Ауыл болып тұр мұнда.

Көзден кетті талайлар,
Ал көңілден кетер ме?!
Аталар мен ағайлар,
Елді иықпен көтерген.

Жас өкімет мүшесі,
Жамұқан елін ойлаған.
Қайсарды жұрт біледі,
Білімге терең бойлаған.

Самеке мен Өмірзақ,
Аңсап еді ел мұратын,

Еркелетпеген өмір деп,
Ауылыма күпті болатын.

Аралап өскен жерді,
Ауылыма барған сайын
Құмарта ескен желді,
Сімірем болмай тойым.

Балғын із сайрап жатыр,
«Балықты» ақ құмында.
Кептерімді көрдім ақыр,
Қанатын қақты қырда.

Көрдің де қуандың-ау,
Ақ кепттер аспан асқан,
Мен дағы жұбандым-ау,
Шаттықтан көңілім тасқан.

Ел барсам зират етем,
Ата - ана аруағына,
Қыр гүлін жинап кетем,
Ауылдың «Ой» жағынан.

Түссе еске өткен күндер,
Жылаймын, бірде, күлем.
Айдаған өгізді үндер...
Құлаққа келді білем.

Таныс үн, бәрі таныс....
Сөйлескен, сампылдаған,
Үлкендер «кешкен алыс»,
Сұңғыла еді, аңқылдаған.

Иса мен Әубәкір шал,
Айырылған екі - үш ұлдан,
Олар да шын батырлар,
Жасымай биік тұрған.

О, сендер жыладыңдар,
Ел бірге күңіренді.
Жеңіс!-деп жұбандыңдар,
Жұбатып дүйім елді.

«Нөгербек» бозторғайы,
Ән салды, аспан өрлеп!
Қыр гүлі көз тартады,
Жайнайды, көрші, көр!-деп.

«Жәпекте» соқа айдаған,
Бәтимә төтем бастап,
Сиырым сор қайнаған,
Аңызда бұзау тастап.

Ақсыз қап, ауыз кепті.
Күдай да қос қолдады.
Жаңбырсыз, аңыздатты.
Жер күйіп, дән болмады.

Бәрі бір аман шықтық,
Аязды, долы қыстан.
Тіршілік мәнін ұқтық,
Соғыс жыл - жанды қысқан..

Ауылға барған бетте,
Достарды аралаймын.
Құшақты жайған сәтте,
Ғайып боп талай қайғым.

Мәз болып отырамыз,
Еске алып жастық шақты.
Думанға толтырамыз,
Ауылды - гүлді бақты.

АУЫЛДАСТАРЫМА

Көрінбей кеттің демегін,
Менің ауылдастарым.
Жебеуің мен демеуің-
Қиянға қадам басқаным.

Ауылдастар, ортаңнан,
Ой өріп ұшқам, жыр қуып.
Сіміріп сәуле әр таңнан,
Жаныма сыйқыр сыр құйып.

Өздеріңмен бір кешкен,
Өмірдің жолына үңілем.
Шерулі, шулы сол көштің,
Суретін жазам түбі мен.

Шерулі көшті еске алам,
Өздеріңмен бастаған.
Көңілде жоқ та еш алаң,
Көкіректе ашып тастағам.

Сезімдер, отты сезімдер,
Ұялап еді жүрекке.
Қара емендей төзімдер,
Бойыма біткен - тірекке.

Өмірді бейбіт бейне гүл,
Көп күткен үміт шын иді.
Өрт жылығы үрей кейде бір,
Түсімде ит боп ұлиды.

Бәрі де тұнып көзімде,
Санамнан кетпей үзіліп.
Сендерге деген сезімде,
Қып-қызыл гүл тұр тізіліп.

«ЕШКЕЙДЕГІ» ШИЕЛЕР

Қып-қызыл шие үнді маржанындай,
Тұнып тұр-ау «Ешкейдің» орманында.
Жұмақтың шие бағы осы дерсің,
Мұрыныңды бір әдемі иіс жарғанында.

Жұлдызы түнгі аспанның құйылған ба?
Арайы таңның қызыл жиылған ба?
Шие боп мөлдіреген осыларға,
Құт мекен «Ешкейімнен» бұйырған ба?

Дәмі қандай, тілінді үйіретін,
Алпыс екі тамырды идіретін.
Алыс кетсең - сағынып, сезінесің
«Ешкейдің» шиесінің күдіретін.

ҚАРА ҚАЙЫҢ

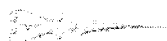
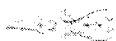
Ақ қайындар айнала төңірегі,
Олар тұрған қоршаған өмір еді.
Ортасында қап-қара қайың көрдім,
Жап-жасыл жапырақтар төгіледі.

Діңін де, бұтағын да ыстағандай,
Қарамен бояғандай пұшпағын да.
Қап-қара қайың маған жыр айтатын,
Сыр төгіп Шоғырмақтың қыстауында.

Қайран ғап табиғаттың қасиетіне,
Бар деуші ем қайында да қасиет, ие!
Ұшына шыбығыңның ақтық байлап,
Тағы да келдім саған бас иіп, міне.

ҚАРА ҚҰРЛАР

Қара құрлар,
Жүрсіндер ме әлі де?
Барсыңдар ма бәрің де?
Сендер тірі дегенге,
Сенбеп едім әрі де.
Жасаған-ау,
Бар екенсіндер бәрің де.
Барқыраған «күзетшің»,
Даусын сәл-пәл түзепті.
Көздерің шоқтай болып ап,
Қағасың шаңын жер-көктің.
«Нөгербектің» қыратын,
Қанатпен сендер қыратын.
Думандарыңмен таңдағы,
Оянып ауыл тұратын.
- Тірі адамға көктем де,
Тағы келіп жеткен де!-
Десетін ел көктемде,
Сендер ойнап кеткеде.
Қара құрлар,
Орманның әншілері,
Өнерпаз бишілері.
Бал күнді есіме сал,
Гүжілдеп әлсін-әлі.

АПТАП

Аптап тұр маздана,
Сағымын қалқытып.
Бозарған боз дала,
Шаңға аунап, шаң жұтып.

Моншадан шыққандай,
Қып-қызыл күн жүзі.
Ыстықтан құтқармай,
Гүлдерді қырмызы.

Қыраттар көлбеген,
Ұқсайды тандырға.
Дала тұр шөлдеген,
Зар болып жаңбырға.

Күс ұшты қанатын
Жалынға шалдырып.
Үкісін боратып,
Қамыс тұр әлі құрып.

Ыстық жел еседі,
Екпіндеп, жұтынып.
Ақша бұлт көшеді,
Кетем деп құтылып.

Түз қабақ түйіп тұр,
Күтпеген аптап бұл.
Айнала күйіп тұр,
Қыр төсін қақтап бір....

КЕУДЕМНЕН ЖАНЫМ ТУЛАП АТЫП ШЫҒАР

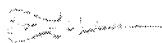
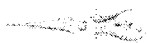
Сыйлайды қанша ғұмыр өмір маған,
Қанша әуенімді айтамын қоңырлаған?
Сағатым санап -ақ тұр айнамастан,
Күндерді тыныш, думан, дабырлаған.

Есілім ағып жатыр сәніменен,
Балдай үн, күміс сылдыр әніменен.
Астында ақ жауынның қайындар да
Шомылып, жапырағы ойнап мәніменен.

Жол анау, шегі де жоқ, бұрандаған,
Қаншасы кейін қалды - кім аңдаған?
Қай тұста тұйықталар менің жолым?
Ол қазір түлкі құйрық бұлаңдаған.

Қазақи бәз баяғы қалпында қыр -
Кең жайлау, қоңыр домбыра,
санқылдап жыр...
«Балықтым» күн қондырған айдынына,
Сұлудың жанарындай жарқылдап тұр.

Сүйемін десем, тіпті, ел әнтек ұғар,
Жүрегім Қарағашсыз қайтып шыдар?!
О, өмір, көрсетпе оның құрығанын,
Кеудемнен жаным тулап атып шығар.

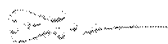
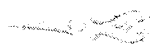

ТАҒЫ ДА КӨКТЕМ КЕЛДІ

Тағы да көктем келді, көктем келді,
Құлпыртып, думандатып көк пен жерді.
Мен бүгін есіме алдым «Пушкин» үшін,
Көктемде көл-көсір қан төккендерді.

Көтеріп Жеңіс туын желбіретіп,
Көктем келді көңілді елжіретіп.
Аққудың сұқылынан оянғандай,
Астында табанымның жер «дір» етіп.

Алғаш рет биыл күн күркіреді,
Қырдың қызыл гүлдері дүркіреді.
Бесті айғырдың үйірі үркіп еді,
Қарт жылқышы қобалжып: «Шіркін!» - деді.
«Е, жасаған!» - деп кемпір күңкілдеді.

АУЫЛЫМ МЕНІ ҚАРСЫ АЛДЫ

Ақ қайындарға тұнған жер,
Жыр болып қалған сан мақтап.
Қарсы алды мен туған ел,
Тайлы - таяғымен, қалбақтап.

Түнеріп тұрған бұлт көшіп,
Жарқырап, жайнап көк аспан.
Табиғатың да үндесіп,
Жүрекке жарқын жол ашқан.

Ауыл аман, ел аман,
Қуанатыным сол, шашылып.
Көңілдерінде жоқ еш алаң,
Ақжарқын жұрт та тасынып.

Шаттықтан қолын соқты анық,
Аудан боп, бүкіл ауыл боп.
Ойларым жүйрік кетті алып,
Жылдарға дүлей дауылы көп.

Ол жылдар балғын шағым да,
Қыр кезіп, масақ тергем мен.
Көлеңдеп арман сағымдай,
Жанымды жайсаң тербеген.

Азамат болып, ақын боп,
Келгенім бүгін еліме.
Сәбиі болмауға хақым жоқ,
Аунадым туған жеріме!

Сағыныш қандай тамаша,
Көкірегіме енді жамырап.
Тебіреніп тұрдым!
Балаша
Жылағым келіп, аңырап!

ҚЫЗЫЛЖАРЫМ

(Қызылжарлық бауырым
Қали Мұстафаұлына)

Қызылжарым,
Өзіңе арнап
Жыр жазбауға болмайды. -
Көмейіме ән,
Көкірегіме
Жыр құсы кеп қонбайды.
Жастығымның
Жәрмеңкесі,
Жас дуреннің ауасы.
Лүпіл қаққан
Жүрегімнің,
Көңілімнің дауасы.
Тұйғыш рет
Еңбегімнің
Ләззатынан тұшытқан,
Алғаш рет
Махаббаттың
Шаттығынан ысып қан.
Бақытымның
Баспалдағын
Биіктеткен, өрлетіп,
Қалам бердің -
Қанат бердің
Қияндарға серметіп.
Қызылжарым,
Үш арысың,
Үш жұлдызың жарқылдап,
Нұр құятын,
Сыр құятын
Жолдыөзекке саңқылдап.
Ақ қайыңдар арасынан
Үш алыптың үнін естіп,
Қайталанбас,
Қуанышты сезім кештім.
Дулы күндер,

Думан күндер,
Мәңгілікке есте жүр.
Дүлдүл Ғафу
Қауым- көпке
Төгілетін кесте-жыр.
Сәтті айлар,
Сәтті жылдар,
Өмірдің бір белесі.
Сәттіліктер
Қызылжарым,
Болсын бізде келесі.
Тәтті үміттен
Жұтып алып,
Болашаққа қараймын.
Бүгіннен де,
Қызылжарым,
Ертеңгің ғой арайлы!

ҚЫЗЫЛЖАРДЫҢ МЕДІРЕСЕСІ, МЕШІТІ

Қызылжардың медіресесі, мешіті,
Дегенді өзім көп ауыздан есіттім.
Олар қайда? Жерге сіңіп кеткен бе?
Бұл сауалды қоюға да кешіктім.

Өз-өзімнен үрейлендім, қорықтым.
Өзімді- өзім жедім, іштей торықтым.
Мешіт пенен медіресені атасам,
Мынау діншіл, дейтіндерге жолықтым.

Сұқ саусағын шошаңдатып мен жаққа,
Нұсқағаны қатерлі еді бейуақта.
Сұқ саусақтың ұшыменен сонау жыл,
Есіл-сайда ұшқаны рас ел оққа.

Медіреседе әліппеміз жатталып,
Тарихымыз таңбаланған, хатталып.
Әл-Фараби баба үнін тыңдаушы ек,
Ғасырлардың тоң-томдарын ақтарып.

Айта алам ба деп онымен танықпын,
Жалайыр да дүлдүлі еді халықтың.
Ұлттығымды сол айтқанын ұмытып,
Бүгін тексіз, негізсіз боп қалыппын.

Елін тартқан мұраттарға жалындап,
Шәкірттер де талантты еді-ау,
дарынды-ақ.
Ақан әні, мағжан жыры талпынған,
Медіреседен кең әлемге дабылдап.

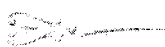
Өмір легін өткізсе де күйбеңмен,
Қорқыт күйін қазақ мұнда үйренген.
Медіреседен мектеп алған бар ұрпақ,
Арсыздықтан, бейбақтықтан жиренген.

Жаратылып қан мен жанда қайнаған,
Медіресемен өртелді тіл сайраған.
Белсендінің «білегімен» өткенді,
Дұрыс па өзі бүгін тұрып даулаған?

Дұрыс шығар тірілткен де, өшкенді.
Дұрыс шығар жаңғыртқаным өткенді.
Тілім-пірім, самға дағы, саңқылда,
Сарыарқаға оралған гүл көктемдей!

Шындық дедік, бірақ оны жасырып,
Мәні, сыры енді келеді ашылып.
Мектептерім Абай тілін ағытсын,
Шоқанымдай мәртебемді асырып.

ҚАСИЕТТІ МЕКЕНІМ

Қызылжарым-қасиетті мекенім,
Сені айтса шалқып, тасып кетемін.
Жүрегімнің қызуымен ып-ыстық,
Тірлігімде сені жылытып өтемін.

Көгіңдегі күнің болып жанайын,
Әр үйіңе шапақ шашсын арайым.
Көк Есідің кәусәрі боп, шөліңді
Басайын да, сылқ-сылқ күліп, ағайын.

Бабалардың тар кезеңде панасы,-
Қызылжарым, құт дарыған қаласың.
Жоқ-жітікті қолын бұлғап шақырған,
Қамқор қазақ болып мәңгі қаларсың.

ҚЫЗЫЛЖАРЫМ ЖАҢА ҒАСЫР КӨШІНДЕ

Қызылжарым ата қоныс, ақ ордам,
Сенен қазақ, қазақтан сен жаралған.
Берекелі дастарханнан сен жайған,
Қиын кезде ел қуат алған, нәр алған.

Құт дарыған қала екенің бізге аян,
Аллаға аян, жүз тілді ұлт - елге аян.
Киен сенің Абылай бабам Ақ үйі,
Мақтанышпен басымды ием, қол жаям.

Асанқайғы Жолдыөзекті аралап,
«Қызылжар!»- деп таяқ шаншқан даралап.
Ынтымақты, ырысты жер- мекен бұл!
Деп жөнепті Есіл бойын жағалап.

О заманда таңым тыныш атар деп,
Күтетін ел, Жармақ шауып, қатер көп...
Қызылжардан маңып шыққан қазақтар,
«Ит жеккенде» әлі де жүр “ татар “ боп.

Ершов көріп жәрмеңкеде ғажапты-
Бәйге, көкпар, айтысқа таң қалыпты.
«Тұлпар тайға» кейіпкер ғып алған ғой,
Ат құлағында ойнап өскен қазақты.

Жылғараның «Жиырма бесі» өрінде,
Асқақтаған, ойнақтаған төрінде.
«Күн баласы» көрді алыс-жақынды,
Самғап кетіп аппақ арман- көгінде.

Қызылжарым - Ақан әні сыр тұнған,
Махаббаттың гүлзарына ұмтылған.
Орыс досың, татар құдаң мың жылдық,
Бауыр басып, болды өзінде бір туған.

Иығыңда мың үміт пен мың арман,
Тәуелсіз ел қаласыың жаңарған.

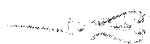
Зымыраның зымырауын тоқтатқан-
Адамзаттың тілегіне қамалған.

Арқа тұтып, пана көрген ауылдар,
Қызылжарым кең қолтықсың, бауырмал.
Өзің жақтан есіп тұрар жылылық,
Ұмытылып үскірік пен дауыл, қар.

Мақтан тұтқан қанша сенің ұлың бар!-
Сәбит, Ғабит, ғалым, Сафуан- ұлылар.
Кәкімбегің, Сәкен серің, Есләмің-
Бәрінің де бесігі сен- Қызылжар.

Қызылжарым атқан тандай арайлап,
Шыққан күндей тұрасың сен алаулап.
Ән- ұраным қалықтаса алаңнан,
Кенекендер баратқандай жалаулап.

Шаттығымды жасыра алман, баса алман,
Егемен ел қаласысың жасарған.
Шағала үйлер, салтанатты сарайлар,
Аппақ күннің сәулесінен қашалған.

ҚЫЗЫЛЖАРДЫҢ ТЕЛЕСІНЕ

(Кәрібай ініме)

Бал дәуреннің қанып ішіп тұнығын,
Теледе өтті гүл-жәзирә ғұмырым.
Арман, үміт, мақсаттарға жетелеп,
Өзіңсің ғой асқақтатқан тұғырым.

Журналис те, жазушы да, ақын да,
Ұлан байтақ ел-жұртыма жақын да,
Еткен өзің-Қызылжардың телесі,
Сен асқақта, сен өркенде, жарқылдап.

ҚЫЗЫЛЖАРДЫҢ БАЗАРЫ

Осы күнде Қызылжарда баяғыдай базар жоқ,
Сел-тасқындай сапырылысқан - қалың нөпір - назар көп.
Қызба жұртым қайда кеткен қызықты да көрікті.
Алақандар соғылысып, жерге ұратын бөрікті.
Жарқылдаған, жалындаған қызыл-жасыл киініп.
Қыз-бозбала жүрмейтін бе май гүліндей иіліп.
Сары қымыздар сабаларда тасымай ма, төгіліп,
Иісіне Қызылжарым қалмайтын ба көміліп.
Базар қызып-дүрлегендей, гүрлегендей бар ғалам,
Болмайтын ба? Дабырласқан үндер өшкен, тан
қалам.
Сата білген - саудагер деп, топайынан қақтық та.
Сата да алмай, сауда білмей қалғанбыз ғой ақтықта.
Қарттарым жүр өткендерін қымбатырақ бағалап,
Болшағын жастар арзан алуды ойлап жағалап.

ҚЫЗЫЛЖАРДЫҢ ҚЫЗЫҒЫ

Қызылжардың қызығы,
Таусылмайды ешқашан.
Тарихыңның үзiгiн,
Жетер едi еске алсам.

Жар басында ұлыған,
Қасқыр менен қара жел.
Жардың асты - жылынған,
Малын жайып барады ел.

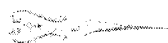
Үйір - үйір жылқысы,
Бар байлығы атамның.
Айғырлары қырқысып,
Қожасы болмақ байтадың.

Тау басында қорғаны,
Петр менен Павлдың.
Қазылған терең ор маңы -
Жұртынан қорқып ауылдың.

Тұмсығын қырға қаратып,
Пушка тұр жардың басында.
Күркіретіп оқ атып,
Шошытқан елді расында.

«Көрі» пушка әлі тұр,
Қызылжардың төрінде.
Оны құммен жауыпты,
Деді ме екен: «Көрінбе!»

Кім жапса мейлі о жапсын,
Көрінбесін сол көзге.
Далама: «қорқақ, мазақсың», -
Деп айтпайды енді жан өзге.

ЖЕРІМЕ ЖАРМАҚ КЕЛГЕН

Жеріме Жармақ келген.
Жыланша арбап кірген.
Қазақша сайрап берген,
Сенгіш ел мәз боп күлген...

Бас тартып, қонақ етіп,
Қызылжар сөзіне «елтіп»,
Тойларға, думанға ертіп,
Іштегі сырын шертіп.

Кей үйге ол қона қалып,
Қазақтың қонағы анық.
Ел - жұртқа назар салып,
Астыртын санақ алып...

Жау Жармақ сырын ашты,
Оқ борап, зәрін шашты,
Сормандай қазақ қашты,
“Қар теңіз”,...тайғаға асты.

“Доспын”, -деп сарнап, ерді
Елтітіп сенімге енді.
Қақалтып қанға елді,
Жайлады туған жерді.

Тоз - тоз боп қанша халық,
Жүректер паршаланып,
Жүдеп ел арсаланып,
Мәңгірттік еңсені алып...

Сенімнің өшкен кезі, -
Танымай өзін - өзі.
Шұбарлау тіл мен сөзі,
Қазақтан қалған - көзі.

Татарша жырлап демде,
Орысша сөйлеп лезде,
«Сібірлік татар» болып,
Қазақ жүр «итжеккенде».

АҚЫННЫҢ ОЙЫ

Асаудай құрық көрмеген,
Ойнақтап өрге өрлеген.
Қырандай көкте шарқ ұрып,
Аспанға тыным бермеген.

Ақынның ойы еркін ой,
Баладай тәтті, ерке ғой.
Тас бұлақ болып сылдырлап,
Тіршілік әнін шертеді ол.

Ақынның ойы - сел-тасқын,
Күңіrentкен жанын тау- тастың.
Атылмаған жанар тау,
Дүбірлетіп жатқан жер астын,
Ақынның ойы - еркін ой!

ҚОЙЫЛЫП ОРМАН ТҮНЕГІ

Қойылып орман түнегі,
Жапалақ кезген түн еді.
Ұйыған тылсым тірлікті,
Жаңғыртып біреу күледі.

Өліміңе де күледі,
Өлгеніңе де күледі,
Өлімтігіңнің үстінде,
Қалықтап ертең жүреді.

«Шошыдым» деуге арланып,
«Ғаламат!» - дейсің танданып.
Қасыңда кім жүр? Білмейсің,
Ит тірлікпен алданып.

ҚҰЙЫН

Қорқытпа мені түнеріп,
Қарыс жауып қабақты.
Бұлт жөңкілген үдеріп,
Жер кәдімгі абақты.

Көзге түртсе көрмейтін-
Тас қараңғы-тас түнек.
Үрейге әсте ермейтін,
Қайратым бар тас түлек.

Екпіндете шапқылап,
Жолдағыңды жоймақсың.
Биіктен жерді атқылап,
Мені мерт қып қоймақсың.

Жайдың тасы қолында,
Бұлт қамшысы тағы бар.
Міне басым, жолында,
Күшің жетсе қағып ал.

Көрсетпеске тырыстың,
Ақ сәулелі аспанды.
Бекерге тек қырыстың,
Дедің-ау:- мен жасқанды.

Өзіңнен де тентек бар,
Өзіңне де бар мықты.
Қара жерден жентектер,
Лақтырғанмен не шықты?

Қара түтін, қара шаң,
Қою бұлтпен қолдасып,
Төңірекке қарасаң,
Жатқан майдан қандасып.

Жан ұшырып жылаған,
Сәбилердің зарлы үні.

Тамырымен құлаған,
Қайың да әсем қайғылы.

Сәбилерді шошытпа,
Қайыңдарды құлатып.
Шортандарды шоршытпа,
Теңіздерді тулатып.

Шайқалмайтын селт етіп,
Қозғалмайтын қайсар бар.
Долдансаң сен елп етіп,
Қайыспайтын жайсандар.

Сен өтесің шандатып,
Шөп біткенді жапырып.
Келе жатыр таң да атып,
Ақ күмістер сапырып.

ЗАРЛАП ЖЕТКЕН БАҚЫТЫМ

Қысқа өмірде қырық құбылған заманым,
Бірде тау боп, бірде құм боп қаламын.
Құбыланы Мәскеу тұстан болжасам,
Енді ғана Мекке жаққа қарадым.

Қысқа өмірде қырық құбылған заманым,
Бірде бие, бірде айғыр боп шабамын.
Діңкелетті-ау елді озбыр, обырлар,
Итше ұлып, қасқыр болып қабамын.

Қысқа өмірде қырық құбылған заманым,
Қыранша ұшып, жылан болып шағамын.
Тәуелсіздік!- Зарлап жеткен бақытым, -
Мен мәңгілік мұратымды табамын!

ЖҮРЕК - ТЕҢІЗ

Жүрек деген
Шексіз теңіз тұңғиық,
Тұңғиыққа
Кім қойды екен
Түн құйып ?
Толқын жапқан
Өжеттердің талайын,
Жағалауға
Жармасқанмен тым биік.

Тұңғиықта
Тұнып қалған шықпастай,
Талай кеме,
Сынып түскен шың - тастай.
Арпалысқан
Толқындардың бағытын,
Байқау қиын,
Ешкім бірден ұқпас та.

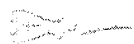
Көкшіл теңіз
Көкке шашқан көбігін,
Мені қайда
Апарасың сен бүгін ?
Тереңіңе
Тастайсың ба тулаған ?
Басайын деп
Бас асауын, желігін.

Асау теңіз
Толқындарын көкке атып,
Даңғазалап,
Біреу күлді шек қатып.
Сықылықтап
Күлгені оның - мазағы,
Көкірегімде
Қ алды менің кек қатып.

Кім болды екен?
Жын болды ма, япырмау,
Жұмбақ күлкі,
Дал ғып басты қатырды-ау.
Жо- -жоқ!
Таптым бағытымды.
Күлгендер:
Мені адасты,
Құрыды деп жатыр-ау.

Жүрек - теңіз,
Көгінде ойнап күн шығып,
Тұман, түндер
Тұңғиыққа тұншығып.
Ақ арманның
Ақ желкенін көтердім,
Айналайын,
Заулашы енді құлашынып.

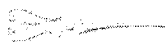
ТІРЛІГІМІЗ МӘНГІЛІК

Абайым бар,
Мағжаным бар,
Олжасым бар
Деп жүрмін.
Масаттанам оларменен
Қалмай, тіпті, дегбірім.
Мақтауға емес,
Мақтануға
Бұлар лайық тұлғалар.
Олар берген жыр мәйегі,
Жыр алтыны-тұнбалар.
Абай ақын пәлсәпәсін егіп еді
Адамдардың жанына.
Мағжан ұлттық рухпенен
Жалын құйды
Түркілердің қанына.
Анау Олжас
Әлем жұртын тебірентіп,
Жүректерге жол іздеді,
Жол тапты.
Жер жүзінің сырын тыңдап,
Тамыршыдай болжап тұр.
Абайым бар
Ақыл кені ағыл-тегіл,
Дәриядай шалқыған.
Сол дәриядан сусындаған,
Мейірі қанып, балқыған.
Көкейіне иман қонып,
Ғибадатқа бас қойған.
Алла!-деуге тілі келіп,
Азат болған басқа ойдан.
«Өзі де рас алланың,
Сөзі де рас,»ей, фақырлар, адамдар.
Осы сөзде шындық бар,
Дұрыстық бар, жарандар.
Еңбек ету-мұратың!
Жарқырасын талайың -

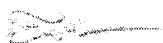
Деген ұлттың пайғамбары,
Ұлы жүрек, жомарт жанды Абайым!
Алла ешкімді түү бастан-ақ
Жаман бол деп, найсап бол деп
Жаратпаған.
Жаман болсаң, кінәлі өзін,
Тал бойыңа пәктік рух таратпаған.
Көппен бірге боламын деп,
Көптің ізін шаламын деп,
Марғау жүріп басқаныңнан,
Өнеріңмен тамаша етіп,
Басқа жұрттан көш ілгері
Асқаның жөн.
Десе Абай:бірлік керек,
Татулық пен достық бөлек,
Өр қазаққа жетпей жатқан.
Ғұламаның көсем сөзі
Барша елді, дүниені
Көктей асқан.
Тұғырына созған қолың жетпейтіндей,
Абай биік мінберде.
Болашақты болжап, көріп,
Халқын бастап баратқандай
Ақ сәулелі күндерге.
Мағжаным бар,
Жарқыраған күннен туған,
Күнмен ғана үндескен.
Күннің нұрын, жердің нәрін
Бойға сарқып,
Қаламымен сөйлескен
Тұранның да түп қазығы
Сенсің алаш, сен қазақ.
Дүбірлеткен көк пен жерді
Скиф те сен, ғұн да сенсің
Малмен өрген сен қазақ.
Жарты әлемге жылқы жайып,
Көлдей саумал сапырғансың.
«Каталаун» жағасында
Еуропаға арыстандай ақырғансың.

Ерде отыруды үйреткенсің.
Еуропаның үзеңгі ілгізіп аяғына.
Шалбар киді ел сені көріп,
Жалаңбұт та ол баяғыдан.
Крестіде ұстатқан сен,
Ұлы Рим папасының қолына.
Қанша жиһаз, асыл тастар
Төкті ел сенің жиһангерлік жолыңа!
Бөрілі байрақ аспандатқан
Бабан сенің ер түрік.
Сен де ер бол, сен де ел бол,
Көкіректегі құлдық мысыңды өлтіріп! -
Деп жастарға сенім артып,
Шақырды ақын бақыттарға армандаған.
Жастық па екен, күндей күліп,
Шымырланып, болашаққа қарманбаған.
Абылайдай айбарлы хан
Ел мен жерді
Дұшпандардан қорғап қалған.
Кене ханым
Қазағыма бостандық деп,
Жанталасқан, жауға өрттей
Ойран салған.
Қазақ ұлты, қазақстан
Әлемдегі тәуелсіз ел
Қатарынан орын алды.
Ұлы Мағжан зарлап, жылап,
Көкірегінде шемен болған
Арман бүгін орындалды.
Олжасым бар, Абай, Мағжан
Ойын терең жалғастырған.
Батысты да, шығысты да табыстырған,
Ара жігін жымдастырған.
Толғандырған әлем жайы,
Мазалайды жүрегін де.
Бар халықтың бақыты мен
Мамыражай тыныштығы-тілегі де.

Бәріне ортақ бұл жұмыр жер,
Жүзге бөліп, бөлшектеуді көтермейді.
Бар тіршілік төбесінде айналса бүпт,
Қасірет пен кесел дей бер.
Азбасын деп адамдар,
Тозбасын деп туған жердің топырағы,
Жерде жұмақ орнасын деп,
Талас-тартыс болмасын деп,
Жүрек қылын шертіп ақын отырады.
Адамдардың түрі басқа -
Қара яки, ақ, сары,
Бөрінің де орыны бар өмірдің кең төрінде.
Лүп-лүп етіп соғып тұрған
Ет жүрек бар олардың да бөрінде,
Сұлу сүйіп, бала өсіріп, үй болуды,
Ел болуды көксейді ғой әркім де.
Жұмақ пенен қуаныштан құрылса өмір,
Деп қыялдап әр пенде.
Ал жақсылық бұл тірлікте
Оңай келер іс емесін білгеннен соң адамдар,
Оған жету жолдарында
Қиын-қыстау өткелекті женуді де бағамдар.
Шыңғыс тауды тұншықтырып,
Уын төгіп, зәрін шашып мәңгілікке.
Тұз қаптырып Аралға да,
Империя тұмшап кетті адамзатты әңгілікке.
Қас жауына қарсы шапқан айдаһардай,
Ашу-ыза қабындап,
Әлем жұртын оятты да,
Ой салды, жырыменен дабылдап.
Жарылыстың тоқталуын,
Қырғын-қару жоқ болуын
Талап еткен асқақ үн.
Күллі әлемнің тебіrentіп пендесін.
Қақыратты планета аспанын.
Ақын үні, олжас үні
Тау қыраны секілді саңқылдайды!
Адамзаттың ар, ұяты ол,
Адамдардың бақыты үшін,

Олжас жыры сарқылмайды.
Абайым да, мағжаным да,
Олжасым да көсемім!
Ұлылардың үлгісімен талпынамын,
Шындаламын, өсемін...
Қазақия көгінде асқақ
Үш жұлдызым тұрғанда әсем сән құрып,
Кең дүниеде сенің, менің
Тірлігіміз мәңгілік!

ҒАҒУ АҚЫН ЖОЛДЫӨЗЕКТЕ

Көктем бе еді, жаз ба еді, есімде жоқ.
Жамыраған гүл қырдың төсінде көп.
Қаңқылдаған қаздар мен пырылдаған
Үйректер бауыр басқан Есілге кеп.

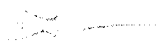
Ойдым-ойдым орманнан ақ қайыңды,
Қоңыр салқын, майда жел ақтарылды.
Жұмсақ лепке жібектей жүзін тосып,
Ғағу сәтке таң қалып, аңтарылды.

Аңтарылып қарады ол төңірекке,
Тамылжыған дүние, мөлдірен те.
Алғаш оның көруі Жолдыөзекті:
«Аспаны асқақ, көкжиегі кеңірек пе?!

Аспан, аспан! Не деген биік аспан,
Жасыл бел, жасыл дөңес киік асқан.
Ақ қайыңдар-тұлпарлар күміс тұяқ,
Қырға қарай мойынды иіп басқан.

Айналғаны кілемге көгалды да,
Ғаламат сурет қой, көз алдында.
Мағжан-жыр Сарыарқада қорғасындай,
Құйылды-ау, көмейіне ажалдың да.

Не деген құдірет жыр қанды ойнатқан,
Көкірек-көзі ояу жанды ойлантқан.
Дүбілтіп, дөңгелентіп сары даланы,
Ақ таңның нұр-буына күнді аунатқан».

ЕНДІ МАҒАН ЖАРАСАР

Күнде мейлі, күндеме,
Осы болды жеткен жер.
Өткен жолы гүл деме,
Батпақтап-ақ төккем тер.

Табаныма қадалды,
Сораптағы шөңгелер.
Ел қашан да адалды
Танып, ісін жөн көрер.

Жаңа жұлдыз ашам деп,
Ұмтылмаймын құлшынып,
Көлеңкеге қашам кеп,
Сәл ыстықтан тұншығып.

Енді маған жарасар,
Күйбең, қоңыр тіршілік.
Асу қуып, әрі асар
Құйрық, қанат тұр сынып

Уақыт па қартайған?
Мен бе, әлде, «аққудай?»
Көңілім бе ортайған,
Құмсағаттағы ақ құмдай?

Қара қосын сағынып,
Келсе кейде шабытым,
Қара өлең де сабылып,
Таба алмайды тағатын.

Қас қағым сәт, қас қағым,
Жүрек быт-шыт шаттықтан.
Көз алдымда-жас шағым,
Ойнап шықты, аптыққан.

Тақымында дүлдүлі,
Ауыздығын шайнаған.
Шашты ол маған қыр гүлін,
Құшақ-құшақ жайнаған...

ОТЫРАМЫН БАҚСЫДАЙ ЖЫНЫН АЛҒАН

Басымда дулар, шулар қабаттасып,
Бір ойымды бір ойым алып қашып.
Қолым жетпей бірінің шаужайына,
Жүруге де жарамай қанаттасып.

Отырамын бақсыдай жынын алған,
Бойындағы сиқуат, сыны жалған.
Өкпелеген баладай өлең деген,
Осындайда жоламай қырын қалған.

БЕЙІТ

Тірісінен де өлгенін құрметтейтін қазақтың,
Даласында бейіттер - салтанатты сарайдай.
Өрнектелге қабырға - өнерлі қол қашапты:
- Өмір, - депті, - қанбазар, нұр шуақты арайдай.

Тәттілігін тірліктің ұқтырмақ па бізге айтып? -
Түрлі - түсті сурет толғантады-ау көргенде.
Жарқ-жұрқ етіп күмбезде бір жоғалып, бір қайтып,
Үміт пе деп қаласың, шоқ жұлдыздар өргенде.

Жетпеді ме, жетті ме қиялдаған арманға?
Бұл бейіттің қожасы айтпайды енді жалғанда.
Кешкен ғұмыр жырдай боп, кестеленіп қалған да, -
Танысамыз тағдырмен біз бейітке барғанда.

ТОПЫРАҚПЫН

Топырақтан жаралдым, топырақпын, анам-жер,
Топырақсың өзін де деп шулайды анау жел.
Қақтадым ба қап-қара емшегіңді, аяулым?
Ер жетсем де еркелеп, ұлым депші, балам де.

Топырақпын, ал сонда, сүюді кім үйреткен?
Отан, ана, сүйген жар, елжіреймін үй,- деп мен.
Ұл-қызыма жанымды жайып салам мамықтай,
Дұшпандығы жақынның көкірегімді күйреткен.

Қайдан білгем қайғыны қара бұлттай қаптаған?
Өділдік пен шаттықты өмірді осы сақтаған?
Жер түбіне лақтырып жауыздықты, топырақ
Бола тұрып, неге мен тұншықтырып жаппағам?!

ҚЫРДА ҚАУЛАП КЕЛЕ ЖАТҚАН КӨТЕМДЕЙ

Алғаш қырға шығуым-ау жайрандап,
Туған үйдің төңірегін сайрандап.
Тамашалап табиғаттың суретін,
Ұзақ күнге татылмай сүт, айран қап.

Есімде жоқ көктемде ме, жазда ма,
Дала гүлі жүз түрменен маздаған.
Ілінген күн ақ қайыңның ұшына,
Екіндіде құлап қала жаздаған.

Қайран қалып қатып қалғам, тосылып,
Жүрек сыздап, жүзімнен жас жосылып,
Қолдан түскен кеседейін күл-күл боп,
Дөңгелек күн сына ма деп шошынып.

Кекілімнен самал сыйпап өткендей.
Маңдайымнан жып-жылы леп өпкендей -
Жұбатты анам, нәзік жанды бөбекті -
Қырда қаулап келе жатқан көктемдей.

ҚЫЗҒАНЫШ

Мінездердің ішіндегі сорақысы, жаманы,
Әй, қызғаныш, сенсің осы қаулататын жаланы.
Сен көтерген ту астында өшпенділік жанданып,
Өсек пенен сатқындықтың шамшырағы жанады.

Сен біреудің қайғысына рахаттанып, шаттанып,
Жотанды да күйдірейтіп, ажарланып мақтанып,
Басқалардың бақытсыздығымен күн көріп,
Бұл өмірде көп мінезбен келесің бір сапта нық.

БИІККЕ ҰШ

Кеудемде сыймай тұрсың-ау,
Жүрегім тулап бұлқынып,
Күйрейді-ау қабырғаларым,
Толғасаң қайта жұлқынып.

Сабыр ет деуге тіл қысқа,
Қайрат - күшің тұр басым.
Жанымда дарқан жүгірген,
жарқылдап, ойнап жүр жасын.

Көкірегімде күркіреп,
Толқындай толғап тұрасың.
Жап-жақсы құрған арнаңды,
Көсілтіп қайда бұрасың?

Арманға бұрсаң арнаңды,
Еркімен шапсын аршындап.
Табаныңның астында
Таулар жатсын қалшылдап.

Көлеңдеп қалсын көңілдер,
Елеңдеп тұрсын ел біткен,
Қол соқсын саған бар әлем,
Жігер мен күшті өрбіткен.

Жылынып тоңы сібірдің,
Қаршагүл күлсін ақпанда,
Қиылып түссін топшыдан,
Құйын да қанат қаққанда.

Ал ұшсаң, шырқау биікке ұш,
Көз жаза көрме далаңнан,
Далаң-космодромның,
Солмасын әсте, санаңнан.

ДОСҚА

Салық еттің бетіме, жалғыз ғана мінімді,
Дені қалды ішінде - жеңілтпедің жүгімді.
Селсоқ жүрген дос па едің, жалған ба еді
достығың?
Көңіл мұздай суынып, жүрек мүлде түңілді.

Бір басымда жүз түрлі болса, тіпті, кемшілік.
Сен арылтсаң солардан болмас еді-ау ерсілік.
Кесіп айтар шындықты ақ аспаған болсаңшы,
Дос алдында қысылсам - өмір бойы кеңшілік!

ТҮН

Қара түнде қайнаған қара жындар,
Қара жындар қайдан бұл жаралдыңдар?
Шырмауында қалушы ем үрейлі ойдың,
Қой күзете барғанда анау жылдар.

Қара жыңды көргем жоқ өзім бірақ.
Атын естіп қорқушы ем, көзім бұлап.
Келіп қалды дегенде бой қалтырап,
Әлі есімде, жататын кезім құлап.

Қара түнде үрейлер қанаттанып,
Құбыжықтар тұрғандай қамап та алып.
Табиғат - ай түнді де жараттың-ау,
Жатпасын деп жүректер тағат тауып.

НАРЫҚ

Қайда кетпi барамыз, қайда кетiп,
Жалаң аяқ, жалаң бас дiр-дiр етiп ?
Тәуелсiздiк алғанмен, ағайындар,
Аңғалмыз-ау, сайламай бiр-бiр етiк.

Жөн бiлетiн бауырлар, жолға жетiк,
Қайда кетiп барамыз, қайда кетiп?
Нарық деген қамытты киiп алып,
Ырғандайды мойнымыз қажаяу өтiп.

ҚОРҚА-ҚОРҚА БОЛДЫҚ ҚОЙ

Қорқа-қорқа болдық қой,
Айта алмай да шындықты.
Жалтақтаумен өлдiк қой,
Не дейдi? - деп сол мықты.

Қумақ едiм санадан,
Жатып алған «құлдықты».
Келмей қойды шамадан,
Ұят, тiптi, сұмдық-ты!

АЙТАМЫН ДЕП ТУРАСЫН

Айтамын деп турасын,
Қосыла қалдым төтеден.
Байқамай оның «Бурасын»,
Соғуға тұрған шекеден.

Күтпеген оқыс соққыдан,
Ес ауып, кеттім қайқып бір.
Ұрысының түрі-жоқ қылам! -
Дегенді маған айтып тұр.

КӨҢІЛІМ ДЕ СУЫНҒАН

Көңілім де суынған
Жүрегімде шулықан.
Қабындаған қаңқудан,
Бізындаған шуылдан.

Ырылдаған иттерден,
Жыбырлаған биттерден,
Ығыр болдым, япырм - ай,
Қаймықпаушы едім
«киттерден»!

МҰСЫЛМАНСЫҢ

Көңілің ала, жаның сұм, жүрегін кір,
Мұсылмандық өзіңше тірегін бір.
Жасыл туын жамылып исламның,
Коммунист ең, қайтадан түледің бір.

Коммунист ең, енді сен мұсылмансың.
Өзәзілдік, жанжалға ысылғансың.
Жала жауып жақсыға-ысырғансың.
Орынынан құлатып орға, құзға,
Көрге итерген талайды «пысық» жансың.

Тап өзіндей көбейді сұрқы жалған,
«Мұсылмандар» мешіттің шырқын алған.
«Құдайы үйді» жанжалдың оты орап,
Қызыл, жасыл, көк түтін бұрқыраған.

Арақ пенен аятты былғап ішіп,
Қара пигыл, ойларың жүр жарасып.
Иман қашып қазақтан, қалар ма екен,
Қызыл мұрын шоқпардай тұрған ісіп?!

ІЗІ СУЫП...

Жолдас та, дос та көп еді күні кеше,
Қауқылдасып тараушы ек күнде неше.
Құшақтар да жазылмай қалушы еді,
Ішкен асын қоятын Мүкең десе.

Мүкесі-мен, зейнеткер, емес бастық,
Алпысты да қаусырып, әрі астық.
Достардың да төбесі селдіреді,
Ізі суып жолдстың, ажырастық.

АҒА, СІЗ НЕГІЗІ ТЕНТЕКСІЗ-АУ ДЕГЕН БІР ІНІМЕ

Тентек болам демеймін,
Тентек болу ойда жоқ.
Дөрөкіге өгеймін,
Іздемеймін қайда?-деп.

Сүйкенбеймін ешкімге,
Өз-өзіммен боп жүрем.
Жалғыз болып өстім де,
Сонымды өзі хош көрем.

Саяқ шыққан киіктей,
Айдалада ойқтастап,
Өңгімеге киікпей,
Келем көптен бой сақтап.

Ұлттығыма келгенде,
Тұра алмаймын жай қарап.
Тіпге сойыл тигенде,
Шыға келем айқайлап.

Тентектігім осыдан
Басталады-ау, байқасам.
Намысымның қосынан,
Шыға сала айқасам!

СОҢҒЫ ҚАЗАҚ МЕН БОЛАМ БА?!

Абай тілінде ойланатын,
Мағжанға ұқсап толғанатын,
Өз тілінде жазған атын,
Соңғы қазақ мен болам ба?!

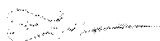
Домбыраны күмбірлеткен
«Сары жайлауды» дүбірлеткен.
Қоңыр күйі көңіл ерткен,
Соңғы қазақ мен болам ба?!

Әміренің әнін тыңдап,
Балқып, шалқып жанын шыңдап.
Күрсінетін жүрек сыздап,
Соңғы қазақ мен болам ба?!

Сағынамын қамқор анам,
Туған ауылым, тұлпар далам.
Деп аңырап, айқайлаған,
Соңғы қазақ мен болам ба?!

Өз тілінде мұңын шаққан,
Шаттық құшқан, күлім қаққан,
Арман, үміт шамын жаққан,
Соңғы қазақ мен болам ба?!

Үнім шықпай кең ғаламға,
Тіл қызметін доғара ма?
Қазақы жүрек соға ала ма?
Мәңгірт! Елдік жоғала ма?!

ШЫҒЫС ЖЫРЛАРЫНША

Найзағайдың қытығы кеп, шегі қатып күлгенде,
Қара бұлттың жылағаны-ай, жер жасарып, түрленді.

Жердің үстін тұмшап түнек, өшсе оның шырағы,
Періште де тамұқ отын қолына ұстап шығады.

Миллион адам ішінде жүрсенде сен жалғызсың,
Миллион адам ішінде жүрмесеңде жалғызсың.

Жауың жалғыз болса да, қатер торын құрады
Досың жүэден асса да, аздық етіп тұрады.

Жақсылық пен тыныштыққа ұмтылады ақылды-ақ,
Үстемдік пен қақтығысқа тырысады ақымақ.

ӨЗ АҚЫЛЫМ ӨЗІМЕ ЖЕТПЕЙ ЖҮРІП...

Өз ақылым өзіме
Жетпей жүріп «еу!» - деген.
Ақыл айтам өзіңе,
Үлкенсініп кейде мен.
Сөйлеп кетем шешіліп,
Шешенсініп, тоқтамай.
Тыңдаған бол, есіріп
Кетті, - деп іштей боқтамай.

УАҚЫТПЕНЕН ЖАРЫСАМ

Қайғы да кештім, қуаныш та өтті бұл бастан,
Тірлікте бәрі алмасып келед тынбастан.
Құшағымды ашып - ақ келем айқарып,
Өмір дегеннің құдіретінен кім қашқан.

Күлпара болған үміттің әсем сынығын,
Тереңнен іздеп, қармандым терең тұнығын.
Тамаша-ау, менің қасымда сайрап бұлұл құс,
Төбемде күліп, нұрын құйып тұрды күн.

Асығам, шыным, уақытпенен жарысам,
Кейін қап кейде, мәреде бірге табысам.
Тұсыма келді замандастардың дүбірі,
Шын жүйріктерден, апыр - ай, қалай қалысам?!

ҚАЗАҚҚА РИЗА ШЫҒАР...

Құдай-ау, бұл заманға не боп кеткен?
Басым дал іздеуменен себеп көптен.
Аяқ болып кеткен бе бас дегенің?
Қатын -өсек, ұсақ сөз гулеп тіптен.

Жігіт десем қоқитып бөрік киген,
Басқа болды ел-жұртты бөріктірген.
Дуалы ауыз тыңдатқан сөзін көпке,
Ақсақалдар бар кезде берік-ті іргем.

Қысыр сөзге әуес қарт, жасымыз да,
Жел ғана есіп жүр ми, басымызда.
Бір-біріне тасадан тас лақтырған,
Қазаққа риза шығар қасымыз да.

КІМДІ КҮТІП...

Кімді күтіп, кімге мен болам алаң?
Көңіл алаң, беймаза жаным, санам.
Бір сағыныш кернейді тұла бойды,
Ұйықтатпайды болғанша елең-алаң.

Кірпігімді ілмеймін ертесін де,
Бір қарақшы бара ма жер төсінде?!
Әлде, қырда жанымның сағынышы,
Келе ме екен түйенің өркешінде?!

Әлде хабар-жақсылық, жамандық па?
Дос, жолдастар жолдаған амандық па?
Қайсы бұрын жетеді босағама,
Тосып алам есіктен адамдықпен.

КӨБІ ЖАЛҒАН, КӨБІ АЛДАМШЫ ЕКЕН ҒОЙ

Күн-күн сайын құрдым құшқан жандаймын.
Жүректе-үрей, көңлімді алдаймын.
Шығамын деп тартып жатқан қорыстан,
Намысыма үміт жібін жалғаймын.

Қу тірліктің ләззәтіне тоймастан,
Өзімді-өзім қамшылаймын қоймастан.
Қыр астында деп ойлаймын, гүл бақша,
Сонда арман-бақыт құсы жайғасқан.

Қиындықтың бел-белесін өтем де,
Ойлаймын ғой сол бақытқа жетем деп.
Тіршілікте дәмелісің әр неден,
Көбі жалған, көбі алдамшы екен тек.

ҚАРТ ЖҮРЕГІ

- Кеңес жоқ еңбегінді бағалаған,
Кеудеңе жұлдыз тағып, ағалаған.
Қалдың сен, ата, енді қалталылар
Жіліктің майлы басын жағалаған.

Қанша жыл сөлкебайды босқа бақтың,
Әй, ата, жұлдызыңды маған сатқын.
Төріңнен көрің жуық, жақсы емес пе?!
Жылытып жамбасыңды ақша жатқан. -

Деп жігіт төгілдірсін тілдің майын,
Жұлдыздың құнын және білген жәйін.
Шал байғұс бір қызарды, бір бозарды,
Жылмандап жігіт сөзбен ілген сайын.

- Әй, тоқта,-деді ақсақал байыпты үнмен,
Ер болсам елім сүйген, айыпты ма ем?
Осынау жұлдызымның алтын нұры,
Барша елге есімімді жайыпты кең.

Күшімді, қайратымды санап мыңға,
Елімнен еңбегімді аяппын ба?
Жүзіндей ақ алмастың жарқылдадым,
Ұмтылудым, жан, жігерді қайрап тыңға.

- О, ата, өткеніңді айтпа маған,
Естідім көп сөзіңді қайталаған.
Сат маған жұлдызыңды, ойлан тағы,
Соңыра үйлеріңе қайта соғам.

Жүрегі шалдың құйын, аттай тулап,
Ырду-дырду құлақта айқай, шулап.
- Алтын жұлдыз-арым ғой! Сатпаймын мен.
Берсеңде бар әлемнен ақша жыйнап

...Айтқандай, жігіт үйге қайта келді.
Аталап өз тілегін айта берді.

Киінген мұздай болып шал, жастыққа
Қисайған қалпы жатыр алып төрді.

Шал сұлық. Көкірегін қолмен басып,
Жұлдызын омырауда айқара ашып,
Ерлік пен адалдықтың белгісіндей
Жұлдыз бен қарт жүрегі тұр жарасып.

БАЗАРҒА БАРА ЖАТҚАН ӘЙЕЛ

Базар, базар, базар,-деп,
Базарсыз күнім мазан деп.
Базарсыз күнім тозар деп,
Базарсыз күнім азар деп...
Қол арбаға қайқайтып,
Дәу қаптарды, шайқалтып,
Шірене әйел сүйрейді,
Көрген жанды таң қалтып.
Әйел үшін тіршілік-
Базарда-тұрған күн шығып.
Бармақтай байғұс арбаны,
Тартады жұлқып, құлшынып.
Тиыны жоқ қалтада,
Аяз қысып арқадан,
Маңдайдан соғып долы жел,
Жүргізбей кейде бір қадам.
Тістене тартып арбаны,
Базарға жету-арманы.
Қалтырап бойы, ойпыр-ай,
Қуаттың кетіп қалғаны.
Арбада-үміт, қуаныш.
Жақын ба ол, әлде, тым алыс.
Сатылып кетсе бір мүлкі-
Көңілге медеу, жұбаныш.
Сүйретіліп қаптары,
Өтпей-ақ қойды заттары.
Күн қаққан әйел жүзінде,
Тізілген бейнет қатпары.
Терге жүзі көміліп,
Көзінен жасы егіліп,
Құлап түсті көк мұзға ол,
Аузынан қаны төгіліп.

БОЛАДЫ ЕКЕН АДАМНЫҢ СЕРПІЛЕТІН ШАҒЫ БІР

Болады екен адамның
Серпілетін шағы бір.
Алға басып қадамы
Омырауы тағып жыр.
Шырқап, шалқып жүрегі
Жаны жайнап, тасынып.
Ақтарылып тілегі -
Ақ күмістер шашылып.
Шарқ ұрып үміт-шағала.
Көкте қанат сермейтін,
Төбеңе жақын жағалап,
Бақ құсы сайрап, өрлейтін.
Атып бірде күліп таң
Ғұмыр бойы аңсаған,
Күтіп жүрген үміттің
Жұлдыздары самсаған.
Сан жұлдыздар қаулайды,
Көкірегіме сарқырап.
Тас төбемде лаулайды,
Алтын күнім жарқырап.

ӘЛЕМ КЕҢ, АСПАН ДА КЕҢ

Әлем кең, аспан да кең, дала да кең.
Кеңдік кейде тарылып қалады екен.
Көңіл сыймай, адамдар сыйыса алмай,
Тас-талқан болып елден ала бөтен.

Жай шуласпай кеудеде зілін сақтап,
Қарсыласын атар оқ түрін баптап.
Етегінен тартады ең болмаса,
Өйтпесе, біреуі өтер бірін таптап.

Сонансоң, ашу-ыза басыла қап,
Өліктің кешегі жау басына кеп,
Тұрғанда, көріп қан-қан өз қолдарын,
Қалтасына сұғады шошынып-ақ..

ТОРЫҒЫП ҚАЙТЕМ...

Көңілді кірбің түскен уатумен,
Өзімді өзім келемін жұбатумен.
Бұрынғы тірлік енді қайдан болсын,
Тырбанам 65-тік қуатыммен.

Көбейіп ыңқыл-сыңқыл тал бойымда,
Қырық сақта жүр ой, басым дал болуда.
Торығып, шыж-быж болып, қажеті не,
Бәрі де бір Алланың тұр қолында.

ӨСЕК

Құлақтан құлаққа жүгіріп,
Аңқаудың ішіне үңіліп,
Шындықтан жесе де көп таяқ.
Қалмайды бір рет түңіліп.

Жазықсыз жандарды жаралап,
Улайды ел ішін аралап.
Періштең болса да ол сенің,
Кетеді табанда қаралап.

ҚАЙҒЫНЫ МАҒАН СЫЙЛАҢДАР

Өздерің ғана жимаңдар,
Қайғыдан маған сыйландар,
Бөлісіндер де ақынмен,
Жүрегін де қинаңдар.

Торламаса мұң-тұман,
Жарыққа неғып ұмтылам.
Шуағын күннің жібектей,
Өрнектеп қалай жыр қылам?!

Аяма мені, сөкпеймін,
Қиыныңмен-ақ көктейін.
Алаңсыз жүріп ортаңда,
Адамдар, мұңсыз өтпейін.

Сол жақ көзім тартады, қайта-қайта қоймастан.
Әдемі жыр тізіліп, төгіле ме ой бастан?
Бір мұратым самғай ма, зымырандай Айға асқан?
Орала ма жастық шақ, көктем көркін жоймастан?

Бақыт құсы қона ма, иығыма бір келіп?
Келін түсер ме екен-ау, шаңырағым түрленіп?
Сезіне ме жылылық ақ қайыңдар бүрленіп?
Сейіле ме қаңқу сөз, қара қаптал түнге еніп?

ЖЕТПІС КЕЛІП ҚАЛДЫҢ БА?!

Келе жатқан бұл кім десем ентелеп,
Жетпіс екен, мінді иыққа желкелеп.
Қайран 60-65-ім, ойласам,
Сендерге өзі жүріппін - ау еркелеп.

Салдыратып иығымды, қолымды,
Бұрандатып тастады ма жонымды ?
Аяғына сұлы түскен жылқыдай,
Ақсандатып, қайнатты әбден сорымды.

Міне осылай, тұсау салды аяққа,
Амалсыздан сүйенемін таяққа.
Жанарыма жас толады, бұлдырап,
Үшеу - төртеу боп көрініп саяқ та.

Жетпісіңнің желкеме мінгенін де байқамай,
Бір аңғалдық таныттым - мүйіздемей, жайқамай.
Сырылдатып кеудені, сықырлатып сүйекті,
Басады екен батпандай тыпырлатып, айхай - ай!

ҚАРТТЫҚ

Қарттықтың аштым есігін:
Ассалаумағалейкүм! - деп.
Қош кепсің!- деген естілді үн,
Шалдыққа қарай икемдеп.

Көріні көрдім жасымнан,
Қалтылдап таяқ сүйенген.
Менің де келді басыма,
Шалқандап, кеше шіренген.

Шал болу да үлкен қуаныш, -
Абыройың тұрса сақталған.
Көңіл мен жанға жұбаныш,
Денсаулық болса бапталған.

Абырой керек төгілмей,
Шашылмай жеткен қарттыққа.
Ұрпағыңа онда өгейдей,
Болмайсың түбі - ақтықта.

Үлкенді сыйлап, құрметтеп,
Үйренген қазақ баласы.
Сол дәстүр бүгін тұр көктеп,
Иманға тұнып даласы!

МЕН КЕЛЕРДЕ ӨМІРГЕ

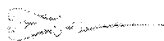
Бар әлем мен келерде тулап тұрып,
Уақыт жүрегіме құлақ түріп.
Құрсақты теуіп шықтым, өзімді өзім,
Тағдырдың бет-жүзіне лақтырып.

Әйтпесе, соққан сағат аңтарылып,
Тіршілік қуаң тартпақ, жан тарылып.
Теңіз де тебіренбей тынар еді,
Толқын да көбік шашпай, қаңтарылып

Таулар да шайқалмас ед, қиратылып,
Төсінен бұлақ ақпай ширатылып.
Зұлымдар сермер еді селебесін,
Тіршілік жатар еді туратылып.

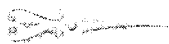
Дүние қалай мені ұнатпасын,
Жанында жігер отын тулатқасын.
Мен, міне, бар дауыспен шырқап келем,
Тірліктің туын ешкім құлатпасын.

1959 ж.

ҚУЫРШАҚ

Қазағым-ай табасың,
Сөздерді де кейде көп.
Ат та қойып аласың,
Адамдарға бейнелеп.
Кейде үлкендер сұрайтын.
Алдың ба деп, қуыршақ?
Айтпаған соң шын атын,
Дағдарыста тұрушы ек.
Қуыршақ? - деп өзіне,
Қарағанда таң қалып,
Күлкі үйіріліп көзіне,
Көңіліне жаз қонып,
Мәз болатын «ерім» деп.
Қуыршақты білмеген,
Ол болашақ келін,-деп.
Түсіңе әлі кірмеген,
Сол қуыршақ үйіңе,
Жарық сәуле шашатын,
Күй қосатын күйіңе,
Ажарыңды ашатын,
Дәулетінді тасытып,
Ұрпағыңды өргізер,
Дұшпаныңды жасытып,
Жаныңа дос ергізер.
Туысты да, досты да,
Төредей қош алатын.
Кәріге де, жасқа да,
Ізгілік жанын жаятын.
...Сол қуыршақ аттаса
Босағамды менің де.
Риза етіп келін де.
Қуыршағын қолтықтап,
Ұлым жүрсе көңілді.
Шалқып жүрек, шалқақтап,
Өрлеп мынау өмірді

АДАЛ СҮТ ЕМГЕНДІ БЕР

Алла, келін бер,
Келін берсең,
Көңілінің көлін бер,
Етек-жеңінің кеңін бер.
Алла, келін бер,
Келін берсең,
Әке-шешені көргенді бер,
Адал сүт емгенді бер.
Алла, келін бер,
Келін берсең,
Жалындай жанып
Тұрғанын бер,
Балағынан бала
Тамып тұрғанын бер.
Алла, келін бер,
Келін берсең,
Шаруасын қабыстырғанды бер,
Ағайынды табыстырғанды бер.
Алла, келін бер,
Келін берсең,
Өнеге, өнерді тергенді бер,
Ел алғысы соңынан ергенді бер!

ЖҰМБАҚ ТАС

Арқаның жүзін тосып самалына,
Тамсанып Бурабайдың жамалына,
Аққудай айдын көлде еркін ойнап,
Ару жүр мәз боп толқын жамалына.

Ақ толқын кіршіксіз жан тілегімен,
Ұстауға дайын қыздың білегінен.
Меруерттей мойынына оралады,
Шын сырды ақтарып сап жүрегiнен.

Сыяқылдап толқын қайта тұншығады,
Сыйпауға қыз денесін құлшынады.
Жел, күннен қас сұлуды қызғанғандай,
Әп-сәтте долдық қысып бұлақынады.

Тереңнен шығып, ойнап, керіледі,
Тентекке неғып ару беріледі?
«Жұмбақ тас» кәусәр көлдің төсіндегі,
Шомылған маған қыз боп көрінеді.

ЕРСІ МІНЕЗ

Жасырмаймын, досым-ау, жасырмаймын.
Ашу қысса жуықта басырмаймын.
Бұлт қамшылап шығатын найзағайша,
Өрлі-берлі сыздана шатырлаймын.

Онда алдымнан кес-кестеп тұра көрме,
Дауылдатып, таң жыртып шыға келме.
Түсейінші сабама, сарқылайын,
Сон соң мейлің қақсаң да қара жерге.

Ашу деген өрт қой бір лапылдаған,
Шарпылады, күйеді жақындаған.
Жараспайды- ау, осы бір ерсі мінез,
Ер жігітке жайдағы аңқылдаған.

КЕМСІНУШІЛІК ҚҰРЫСЫН

Христиан, мұсылман, буддаға,
Ауа да ортақ, күн де ортақ,
Аспан да ортақ, түн де ортақ,
Жер де ортақ гүл де ортақ.

Тіршілікті, адамды,
Жаратушы да бір құдай,
Жарылқаушы да бір құдай,
Жазалаушы да бір құдай.

Христиан, будда, иудидің
Табынары да бір құдай,
Жалбарынары да бір құдай,
Жалынары да бір құдай.

Айналайын, адамдар,
Жүрсіндер не үшін таласып?
Адамшылықтан адасып,
Кеудеге қанжар қадасып.

Тулауыңа жол болсын,
Талқандап тауды, даланы,
Қиратып ауыл, қаланы,
Аңыратып қатын, баланы.

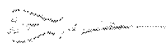
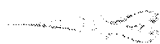
Құдайдың сендер құлысың,
Адамзаттың ұлысың,
Патриарх, папа, қазірет,
Айтсаңдаршы дұрысын.
Кемсінушілік құрысын,
Кең алсын Әлем тынысын.

ҚАСҚА БҰЛАҚ

Абай атам тыныстап, оралғанда жырақтан,
Ат суарған деседі, Мұхтар аға бұлақтан.
Сонау биік басында ақын тұрған жыр оқып,
Қызықтайсың, естисің көне көз, кәрі құлақтан.

Қарилардай мүдірмей жатқа соғар құранды,
Жібермепті жұрт босқа Абай салған бір әнді.
Бүлкілдейді, безектеп, шопан қолы шанақта,
Татьяна әуені қыр бетте мың бұралды.

Кетіп бара жатқандай ол «Шыңғысты» бетке алып,
Ауылына ақынның аялдай ма, тоқталып?
Ақ көйлекті, ай жүзді, орыс қызын көруте,
Шыға келген секілді қыр қазағы топтанып.

ЖЫРЫМ БӘЙГЕ - БАЛАДАЙ

Ығы-жығы, азан-қазан,
Салып жатқан байбалам,
Басымдағы сан ойларды,
Сапырлысып, қайнаған,
Ұшырсам ба, бостандыққа,
Ми қақпасын кең ашып.,
Ақ қанатты құстай олар,
Көкке ұмтылсын таласып.
Қорғасындай ұйып, қатқан
Ой бола ма, тегінде?
Самғасын ол, самғау ләзім
Тіршіліктің көгінде.
Қырандайын ой шарықтап,
Самғауларға шырқаса,
Көкірегімді жарып тастап,
Ұшырамын жыр қоса.
Атқа шапқан ұлын тосқан,
Кобалжимын анадай,
Жүйрік оймен қанаттасып,
Өтсе алдымнан
Жырым
Бәйге - баладай.

ЕРТЕҢГІ КҮН ҚАНДАЙСЫҢ?

Ертеңгі күн қандайсың?
Елестетем көзіме.
Сен бір батыр жандайсың,
Іспен берік сөзіне.

Ала таңнан аттанған
Қыр толқыны- егінге,
Мәрттігіне ел мақтанған,
Байтөсовсің тегінде.

Әлемге аян өнері,
Сары Арқаның жұлдызы,
Сен Сәруар -ел Ері,
Қазағымның гүл қызы.

Жер тынысын ұғар шын,
Көктем, күзде жүрекпен.
Сен Тұрғынов шығарсың,
Дән ағызған лекпен.

Жүрегін ап қолына,
Самғап көкті қаусатқан,
Сен Тоқтарсың
Жолына
Жұлдыздарды самсатқан.

Туған жерден нәр алып,
Көкірегінен төгер сел,
Жалын жырдан жаралып,
Олжас болып келерсің.

КӨРІП ӨСТІМ

Көріп өстім әжені, атаны да,
Олардан алдым үлгі, батаны да.
Жас шақта қартаям деп ойламаппын,
Осыным жанға жайсыз батады да.

Үлкенге қолбала боп жорғаладым,
Берсін деп әр уақытта оң қабағын.
Қазақта үлкен деген иманды адам,
Жүргізген өрге өмірдің доңғалағын.

Қауқарсыз кәрілікті сыйқы қашқан,
Күнде көріп келемін бала жастан,
Жасымда көрілерді аяйтын ем,
Таң қалушы ем, әр қайсы- тірі дастан!

Үлкен деген бөріне жақын кісі.
Ағайын, туғандардың ақылшысы.
Үлкендер үйге ұйтқы, елге басшы,
Олардың есте қалар ақылды ісі.

ЖҰЛДЫЗДАР

(Әні бар)

Биіктегі ақ жұлдыздар - армандар,
Жарқырандар, күңгірттеніп қалмандар.
Кеми қалса бойындағы ақ сәуле.
Менің отты жанарымды жалғандар.

Бұла жерден көз қиығын алмандар,
Қызықтаңдар, құмартудан талмандар.
Тіршілік бар, мұнда жайсаң өмір бар,
Мәңгілік бар, тек өздерің солмандар.

Өрелі ойдан өршіп жатқан өнер көп,
Ырыс дариям, сапырылған кемерлеп.
Мамырлы қыс, көгалалы көктем, гүл -
Қызыл жалқын - ойламандар сөнер деп.

Жылылық бар мұз жүректі балқытқан.
Жылылық бар, ақ тілекті шалқытқан.
Үміт атты, балдан тәтті сезім бар,
Адамдарды нұрлы таңға ұмытқан.

Биіктегі ақ жұлдыздар - армандар,
Жымындаудан, күлімдеуден талмандар.
Шақырсаңдар жетермін-ау, бір күні.
Тек өздерің тас төбемнен аумандар!

Тұлпар болып, сұңқар болып самғайтын.
Ұшқырлығы өздеріңнен аумайтын.
Жүректер бар, жігіттер бар қанатты.
Сұлулар бар жүректерді жаулайтын.

Биіктегі ақ жұлдыздар - армандар,
Жарқырандар, күңгірттеніп қалмандар.
Кеми қалса бойындағы ақ сәуле,
Менің отты жанарымды жалғандар.

ҚҰЛШЫНЫС

Қызығына құлпырып жыр - өмірдің.
Жетегіне еремін гүл көңілдің.
Құлдырап бір шапсам ба құлынындай,
Құлынындай ерке өскен бұл өңірдің.

Зеңгір аспан, биіктік - ұранындай,
Самғасам ба даланың қыранындай.
Орман сырын жаныммен тындасам ба,
Сібірдің еркін өскен бұланындай.

Көкке өрлеген екпіндеп жыр қашан да.
Шырқасам ба, Біржан боп, шырқасам ба?
Сілкіп-сілкіп алатын аппақ тонын.
Ақпанындай Арқаның бұрқасам ба?!

Аяз болып не керек, шатынамай.
Жолдыөзектің қыстағы салтына орай.
Жылылықты сезе ме адам деген?
Адам деген әуелі қалтырамай!

ЖАҚҰТ

Егер кімнің маңдайында жанып тұрса жақұттар.
Төбесіне мықтап қонып, ұялаған бақыт бар.

Жігер оты жанып шалқып, жанарлардан шашылып,
Аппақ нұрға гүл көміліп, қалар бүрлер ашылып.

Түн түнегі сыпырылып, таң құшағын жаяды,
Төңіректе бұлақ ойнап, зәмзәмға жер тояды.

Сол адамның жанарына құштар алып ақ аспан,
Қыз қылықты жұлдыздары, аппақ айы - адаспан.

Алтын дәннен алтын алқа тағынған қыр зырылдап,
Табанының астында оның көрмейді екен тынымдап.

Бұлбұлдар да иығына қонып алып төгіліп,
Өн шырқайды, дүниені төтті әуенте кеміліп.

Жүрегі от, жаны да от, қаны оттан өрілген,
Бұл адамға тау тосқауыл бола алмайды керілген.

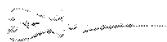
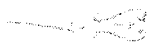
Бірге өткізсең өміріңнің күйтақандай шақтарын,
Жайлап алдым дер едің сен, өмірдің гүл - бақтарын.

Аққу болып кетем бе деп таңданар ең, ойлар ең,
Тылым дүние тереңіне шым-шым еніп бойлар ең.

От құшақтап, жалын өрген, таныған өз бақытын.
Көздерден тек көрем жанған өмірдің шын жақұтын.

БАБАЛАРДЫҢ АЙТУЫНША НАҒЫЗ ДОС:

Күпиянды ашпайды,
Сырынды өсте шапайды.
Бәле түссе басыңа -
Арашадан қашпайды.
Дұшпаныңа сатпайды,
Жауыздықтан сақтайды,
Дәрежеңді дәріптеп,
Ел-жұртыңа мақтайды.

ТҮ.. У... АПА-АУ!..

Кайғыдан, қуаныштан жарылмаймын,
От болып жарқыраймын, жалындаймын.
Әлемге шуақ құяр өзім болып.
Кей-кейде кереметтей қабындаймын.

О, тәңірім, сезімге осы не қыларсың?
Ләпіртпей, қызындырмай су құярсың,
Ж.о.о.қ.. онда қиялымның ақ қанатын.
Қақтырмай, топғышысынан сындырарсың -

Бықсырмын, лапылдамай, жалын құшпай,
Көңіл де шарықтамай, алып ұшпай,
Шарқ ұрып, шыңдар асып биіктерге.
Самғамай ақиық бір алып құстай.

Өмірге онда тура қарамаспын -
Ісі ғой, басы айналған шала мастын.
Өзімді өзгелердің арасынан.
Масқара-ау, мәңгіде де таба алмаспын.

Түу, онда, апа-ау, мені тауып баста,
Не керек, шалқып және асып-таспа.
Тимесін қасиетті жерге денем,
Басымды шауып таста!

СІБІРІМ - ТУҒАН МЕКЕНІМ

Ойхой, менің Сібірім- туған мекен,
Топырағың болғанша жырлап өтем.
Сені ғана,
туғызған мені бұла,
Азамат ақын етіп алабөтен.

Дауысындай сұңқардың санқылдасам,
Ағысындай Есілдің аңқылдасам.
Елім, жерім, арман не, жастық шақта,
Аспандағы жасындай жарқылдасам!

ӘКЕ ӨСИЕТІ

Ұлым менің, балапаным, жүрегім,
Тіріліктегі қызығым ең бір өзің.
Бақыттылар бақыттымын десе де,
Шын бақытты өзім ғой деп жүр едім.

Қуанушы ем қалқақтаған бойына,
Шаттанушы ем бала қылық - ойыңа.
Ел-жұртымды жинаушы едім дүрлетіп,
«Тұсау кесер», «тайға мінер» тойыңа.

Көп жасауға талпын, істе қанша ырым,
Келте ғұмыр сабындай-ақ қамшының.
Қатал тағдыр тас балбалға ұқсайды,
Естімейтін адамдардың жан сырын.

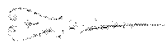
Естімеді ол жүрек үнін жалынды,
Қайғымды да, менің ащы зарымды.
Жалғызым-ау, мені сенен қызғанған,
Түсінбедім, тағдыр неге тарылды?

Кең дүние қызығына тоймаған,
Қыршын едім болашағын ойлаған,
Келешегім енді өзіңсің, құлыным,
Күлкің менен қуанышым - той маған.

Маңдайымда қалған ба екен хатталып,
Бұл дүниеден мен барамын аттанып.
Бүлдіршінім саған айтар көп сыр бар,
Көңілімде қалар мәңгі сақталып.

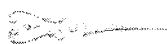
Айта алмаймын, айта алмаймын төгілтіп,
Көкірегімді ала алсам ғой жеңілтіп.
Қатпар-қатпар ой қыртысы басымда -
Арман, үміт жүрегімді егілтіп.

Аман болшы титтей менің құлыным,
«Омыртқаның ішіндегі жұлыным».

Тезірек өс, азамат бол арқалы,
Көз жұмғанша тілейді әкең біл, ұлым.

Ойлап сені көкірегіме өрт енді,
Жетсең шіркін, жігіт болсаң өркенді,
Арына дақ түсірмесін! - деп жатам
Бір биікте, тұйықтап ап көрпемді.

КӨҢІЛ

Шіркін көңіл, кең жазира даласың,
Бірде семген дәндей болып қаласың.
Бірде албыр жас баладай жайрандап,
Отты уыстап, желді ерттеп шабасың.

Төрт құбылаң бір сәтте сай - толасың.
Шарлап бүкіл жер-жаһанды шоласың...
Теңіз бетін долы дауыл қаптаса,
Бүлк етпейтін тереңіндей боласың.

Сен бұзбайтын қамал қалмайды жер - көкте,
Дүние түгел сыйып кетеді келбетке.
Шіркін көңіл, кең жазира даласың.
Құндақталған жүрек атты жөргекте.

ҚАРАҒАШЫМ

Қарағашым, айналайын атыңан,
Қымбаттысың дүниеде бар алтыннан!
Күнге ұмтылған Бәйтерексің, тарихым
Сенің жасыл жапырағыңа басылған.

Қарағашым!-Жүрегімнің өзегі,
Алтын бесік, аяулы ұя-өз елім.
Қасиеттім, тәуіп етер тірлікте,
Сенсің менің Түркістаным киелі!

ӘН АЙТСАҚ...

(Сәкен сері ағама)

Ән айтсақ кеуіп кетер алқымымыз,
Көкке өрлеген шын әннің жалқынымыз.
Дала тұрып кетердей елеңдейді,
Елтітпеген кімдерді саңқылымыз?
Арқаның серісіміз аңқылдаған,
Көмекейде күміс ән сарқылмаған.
Кеудемізде Үкілі Ыбырайдың
«Гәккуі» қайтқан қаздай қаңқылдаған.

АРМАН

Арманға асқар,
Жайнаған үркер - үмітке.
Қол созып, шырқау.
Самғамаған жігіт пе!?
Жастықтың отын
Лаулатып.
Жарқ ет, биікте!
Оқа емес соңсоң,
Кетсең де, тіпті, күйіп те!

ДҮНИЕ ЖАЛҒАН ОСЫ МА?

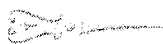
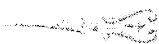
Ойлағам жезді алтын деп жарқылдаған,
Аңқылдаған басым-ай, аңқылдаған.
Сынаптайын жылт ете қалған жанда,
Қасиет бар деппін-ау сарқылмаған.

Болмаған ба менде ешбір түйсік, талғам?
Қас пен досты айырмай қалай қалғам?
Қу тірліктің бәрі әлде, алдамшы ма?
Дүние жалған осы ма, дүние жалған?!

ЕЙ, СҰҢҚАР УАҚЫТ!

Жөңкіліп жүр ме, мұң - батпаңды бұлыты ?
Кеудем менің күркірейді күні-түн.
Бір дауылым болатындай сұрапыл.
Нөсерден де үзілмейді үмітім.

Шалқыған шағым, шабытты сәтім керемет
Болар-ау осы! Айшықты күн да керек ед.
Әр күнде күткен, жарқ еткен Бақыт сынығын.
Ей, Сұңқар уақыт, презентіңе бере кет!

ЖАС ҚАЙЫҢ ЕДІМ

Жапырағы желмен сыр дескен,
Ақ қайың едім қырда өскен.
Сүмбілені даламмен
Малынып тұрып бір кешкен.

Топырағы торқа жерде өнген.
Жасқайың едім тербелген.
Бұрқатып боран кеткенде,
Орманмен бірге тебіренгем.

Биікке қарап бұлқынған,
Сау қайың едім құлпырған.
Қорғасын бұлттар төнгенде,
Қызынап жарыққа ұмтылған.

Жапыраға желмен сыр дескен,
Ақ қайың едім қырда өскен.
Бұтақтарымды сындырды-ау,
Дарақы дауыл бір көшкен.

САЯСЫ - АЙ, ЕЛДІҢ!

(Ерік Есімовке)

Соғып тұр боран,
Төңірек аппақ.
Мен кетіп барам,
Түнекті ақтап. 9
Өзімнің далам.
Танымал дауыл.
Шырқап та алам,
Алыста ауыл.
Үрейсіз көңіл,
Қорықпайды жаным.
Шулаған өмір,
Айнала ақ жалын.
Аппақ от- алау,
Ішінде келем.
Маңдайым тершіп,
Жүгірем, желем.
Талай мен мұндай,
Дауылда қалғам.
Аунатып жындай,
Әуреке салған.
Аязы шалған
Құлақты, бетті.
Өкпені алған,
Жүрек шыр етті.
Өйтеуір, жас жан
Сіріден бе екен ?
Қара түн басқан
Түтектен де өткем.
Түнекте өпкен,
Тіріліп кеткем.
Ақ қайыңдарым
Алдымнан шықты.
Ақ қайыңдарым -
Сенімім мықты.
Орманға ендім,
Ауылға жеттім.
Саясы - ай елдің,
Жылынып кеттім!

ОТЫЗ БЕСІНШІ КӨКТЕМІМ

(Мұқағалиға еліктеп...)

Көруім жердің отыз бес рет көктеуін,
Естуім отыз бес рет күркіреген көктен үн.
Жүгірді -ау, жамырап қызғалдақтар
да алдымнан, -
Бұл менің отыз бесінші көктемім.

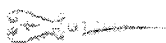
Отыз бесінші көктемнің келген құстарын,
Қарсы алып тұрмын, көру де еді-ау құштарым.
Қанаттарынан есіп келеді нұр самал,
Еріткен Арқа, сібірдің аяз - қыс, қарын.

Отыз бесінші көктемнің ғажап ақ таңы,
Шаттықпен енсін, бола көр көңіл мақтаны.
Жақсылық тілер әдетімменен мендағы,
Қуаныш әкел! - деп ашамын қақпаны.

Отыз бесінші көктемменен қауыштым
Бал шырынын да, қымызын да тауыстым.
Арман дегенің алыстап кеткен бе, тегі?
Ентелеп келем межеге алып тау үстін.

Ап -ащы тер жорғалап, көзге құйылып,
Арқама аппақ тұз қатпары жиылып.
Отыз бесінші көктемнің жүгін батпандай,
Көтеремін, жіліншік кетсе де қиылып!

1970 ж.

ЖОЛАУШЫМЫН...

Жолушымын, жол - ғалым,
Өмір салты сөзімде,
Жеңіл емес салмағым,
Жеңілсіңбе өзің де.

Сәлемімді, жол - ғалым,
Жолдап тұрмын толғанып.
Ойларымның орманын
Ұшып келем таңға алып.

Төзімімді мың сынап,
Ойлant мені арнаңда.
Бауырқанып, бусанып,
Айналайын қайнарға.

Жолдар, жолдар, сендерді
Іздеп келем дауыстап.
Әлем тегіс шеңберлі
Кім торабын тауыспақ.

Мен жас шынар, еменмін,
Иілмеймін, сынбаймын.
Өмірімнің өлеңмен
Уықтарын сырлаймын.

Қайда қандай ғажап бар,
Сонда менің жаһатым.
Қашпаймын не азаптан -
Зейнет болып жанатын.

Жармайсың жалыңа,
Алғашқы адым, албырт жан.
Соқпақты өмір жолында.
Табанымды алдыртпан.

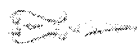
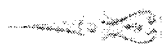
Өркімдерді-ақ ойлатқан,
Анау қия, анау шың.

Бақыт көксеп таң баққан.
Мен де сыршыл жолаушың.

Жүрегімдей тулаған.
Толқыныңа жолықтыр,
Жан жорықсыз тумаған,
Өмір - Ұлы жорық бұл.

Жан иесі баспаған.
Жанар шыңға бастандар!
Мен несіне жасқанам,
Самғап ұшар аспан бар.

ӨЛГЕНДЕРДІ ҒАЙБАТТАУДЫ ҮЙРЕНДІК

Ақыл - естен айырылардай күйге ендік,
Имандылық, ибалықтан жирендік.
Ей, адамдар, «мал құлағы саңырау»,
Өлгендерді ғайбаттауды үйрендік.

Барлық қырсық тек соларда тұрғандай,
Жоқшылықты олар бізге бұрғандай.
Қара күйе жағып жүрміз баттыйтып,
Өткендердің етіп жүзін шимандай.

Көкірегіме бұғып алды үрей-оқ,
Осыларың қате дейтін біреу жоқ.
Тағылыққа тізгін салсақ деген ой.
Көңілімді қозғай берер тілеу боп.

УАҚЫТ - АЙ

Тұлпардай өскен жүген - құрық көрмей,
Уақыт- ай заулайсың ырық бермей.
Қанатыңа жармастым көзімді ашып,
- Арман-тауға жеткіз, - деп салып керней.

Керней шырқап тірліктің қызық әнін,
Мен өмірге сұқтанып, қызығамын.
Әр күнді өткен жүз жылдық тойға балап,
Қайтарсам деп қарымын қызынамын.

Уақыт-ай, әр күнді ала қашып,
Бір қиырдан бір қиыр барады асып.
Сақал-шашты ақ қырау шалған сайын,
Тәтті тірлік, өмірге болам ғашық.

ЗООПАРКТЕГІ МАЙМЫЛ МЕН АҚЫН

Бейшарадай арқалаған мың айып,
Сен қарайсың темір тордан мұнайып.
Мүмкін, мені торда тұр деп аяйсың,
Енді, міне, жата қалдың тырайып.

Саналы ойдан қалайда сен шалғайсың,
Екі көзді маған қадап талмайсың.
Сені аясам торға түскен, ал мені
Торда тұр деп бәз ойыңды жалғайсың.

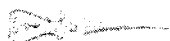
ШАБЫТ

Сезімнің серуендеп пернесінде,
Көңілдің күйге орайды домбырасын.
Қалықтап кең кеудемнің кермесінде
Өр шабыт бірде қыран, бірде лашын!

Шабытта - шалқар теңіз толқындары,
Құмды илеп, тас қайрандар жастанғаны.
Шабытта - нажағайдың жарқылдары
Бұлттарды осқылайтын аспандағы.

Шабытта - құрыш қанат қыран құс бар,
Топшысын түлей ұшқан алыстарға.
Шабытта - үдей соққан дүлей күш бар,
Шақырған күрестерге, жарыстарға.

Шабытта - «құралайдың салқыны» бар,
Қысатын құрыстатып дауылмен.
Шабытта - қырық күн шілде жалқыны бар,
Аптығын басатұғын жауынымен.

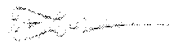
АЛДЫМ ЖАЗ

Қайғының қара тасы түссе басқа
Сандалған кетем мен бір ұсап масқа.
Дүние төңкеріліп көз алдыма.
Қып-қызыл от ойнайды, лаулап баста.

Мұнадайда ашу деген бір сұр жылан,
Алқымнан буады кеп уылжыған.
Ес ауып, құлдилаймын шыңырауға.
Асаудай жалын желге жұлындырған.

Қашаннан қайғы, уайым ұялас ит,
Есіңнен жаңылтады ырылдасып.
Сол шақта тар кеудеде тайталасып.
Қайсарлық ақылға жол тұрады ашып.

Көңілден қалың тұман тарқап алыс,
Қанымнан байқалады дарқан ағыс.
Өмірдің кетем тағы жоғын жоқтап,
Алдым жаз!
Мені өр намыс өрге алып ұш!

ІЗДЕМЕЙІК ЖОЛДАС ПЕН ДОСҚА ҚАТЕР

Аз жасайық өмірде, көп жасайық,
Тіршілікте бәріміз қолдасайық.
Шеттетпейік, адамдар, арамыздан,
Өзгені, өзімізді зорға сайып.

Ортамызда жүйрік бар желден озған,
Сұңқар бар ақ қанатын күнге созған.
Ақ жанын жайып салар жайсаң да бар,
«Періште» бар мұңаяр гүлге солған.

Кеудемізді соққылап жоққа бетер,
Іздемейік жолдас пен досқа қатер.
Орыны бар, атқарар міндеті бар,
Жаралмаған адамдар босқа бекер.

БУРА ТАУ

Бүк түсіп жатыр бура тас боп қатқан,
Қанды қол дүлей мерген көздеп атқан.
Шырғалып жотасында жел гулейді,
Өкініп қазасына жоқтан жатқан.

Көзінде түйір тамшы тұнып анық,
Ақ бура шөккен жүрек тына қалып,
Айналып бұлт та өтеді төбесінен,
Мөп-мөлдір жасқа жүзін шылап алып.

Қашаннан ақ бураға Арқа мекен,
Мұң-зарын кеудедегі сарқа ма екен?
Япыр-ай, өзін атқан сұр мергенге,
Әлі де нәләт, қарғыс айта ма екен?

МЕН ӨЛМЕЙМІН

(Мағжаныма)

Шырағың сөніп,
Топырақ жауып жүзінді,
Оқи алмассың
Мағжан жырынан үзінді.
Дегеніне әсте
Сенбеймін кейбір жанжардың.
Ұлымда ойнайды,
Оттары мендік қандардың.
Көзіне қонған
Шапағы атқан тандардың.
Апарады ұлым,
Қиырға болмай бір тыным.
Өйткені оның
Жүрегінде мендік қандар бар.
Мәңгілік соғар,
Бойында боран-жан да бар.
Өзімдік намыс -
Симайтын аспан астына,
Күлпара етер,
Шын қысса тау мен тасты да!
Өзіме тартып
Туған ғой ұлым-жалғасым!
Ол - менің көзім,
Сәулелерді мәңгі жалғайтын!
Мен өлмеймін -
Жылдар есігін қағамын.
Тіршілік отын,
Маздатып мәңгі жағамын!

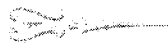
ӨРЛІГІНДІ БЕР, МАҒАН!

Аспан да, жер де тұтасып,
Ойнаған жындай күші асып.
Боранда келем, жапанда.
Боз қыраумен ұстасып.
Ұйтқиды боран долданып,
Соңында қардан дөң қалып.
Зарлайды орман домбығып,
Лажсыз, байғұс, қорланып.
Есігі жабық, шам сөнген,
Жұлдыздар көкте жоқ өрген.
Сойылы тиіп дауылдың.
Аспанның беті көгерген.
Жағамнан алсаң жармасып,
Қаламын мен де қармасып,
Шыңырау түбін шарлаймын,
Үміт пен үрей арбасып.
Сабаулап қардың ақ шаңын,
Пәрмендей дауыл соқса мың,
Қасқиып қарсы келем мен,
Өрлегендей асқақ шың.
Қайтесің жөнсіз кектеніп,
Жүрекке жылпос кек теліп,..
Бұрқыра дауыл, кең далам.
Ізімді бақсын от беріп...
Қыраның болып самғаған,
Арманға жетем ойлаған.
Ожарлығың өзіне,
Өрлігінді бер, маған!

КЕЛЕР КҮН

Табиғаттың ынтығы - дала таңын.
Қарсы алуды әманда жаратамын.
Қайырлы таң болғай деп қайран шешем,
Отыр жайып кішкентай алақанын.

Жүректе үміт отын лапылдатып,
Бақытты да қоямын жақындатып.
Мейлі сен боранмен кел, дауылмен кел,
Келер күн, кеудемді аштым аңқылдатып.

ЖҮРЕГІМ АУЫРҒАНДА

Жаралы иттей қыңсылап,
Жараңнан қаның тамшылап.
Көкірегімде тулайсың.
Қалармысың қаңсырап.

Лапылдай жана қаласың,
Долданып лаң саласың.
Жұлынып кетер ме екенсің ?
Кеудеме сыймай барасың.

Шокқа жаным қарылып,
Тұрады-ау - дүние тарылып.
Шыңырау құшқандай болам,
Қара жер қаққа жарылып.

Қаным шапшып шекеме,
Тамырын қырқып кете ме?
Ақтық демі таусылып,
Өмірден ақын өте ме?!

Сабыр-ет ақыл, ой, тілім,
Шарлатпа маған ой түнін.
Қажытты-ау ырғын тіршілік,
Жүрегіме бер тыным.

ТӨБЕМДЕ ОЙНАП ТҰР ЖАСЫН

Төбемде ойнап тұр жасын,
Омырауымда кеппей жүр жасым.
Қорқатыным да бір басым.
Қорғайтынып да бұл басым,
Дәрігер, айтшы турасын,
Ажал да келіп тұрмасын?!
Көзімде өмір тұнбасын?!
Өлу де керек туған соң,
Өмір ғой менің қимасым.
Қимаймын рас, құрдасым,
Сыңсып та ұшқан тырнасын,
Балбырап піске хұрмасын.
Қатпарлы таудың құлжасын
Белгілі, қайта тумасым,
Сонарлап түлкі қумасым,
Дөңбекшіп ойлар шуласын,
Ақтарар менде сыр басым.
Жырласын жүрек, жырласын,
Толтырып дуға қыр басын.
Туған жер мені тыңдасын,
Сондықтан жаным тынбасын,
Жүрегім тайдай туласын,
Кең кеудеме сыймасын,
Жетелей берсін ақ таңға,
Мәуелі мауыт бақтарға,
Мамырыстан бір шақтарға.

АЖАЛЫҢНАН САҚТА!

Бір аяғым көрде,
Бір аяғым жерде.
Өмір менен өлім,
Тай-таласты демде.
Аспанымды қаптап,
Түн түнегі жаппақ.
Дәрігер де ілезде,
Инелерін саптап.
Қас-қағым сәт күн шығып,
Енді барам тұншығып.
Алма-кезек тартыс,
Өлім менен тіршілік.
Құлағымда - сақ - сақ!
Күлкі мен шу қақсап,
Төңірегім қалың өрт,
Кетті-ау біреу от сап.
- Саған түнек - әлем,
Енді біттің, бәлем!
Дауыс жетті қияннан,
Тітіркенді денем.
Есім кірген шақта,
Сыйынамын хаққа!
Тұтам ғұмыр қи маған,
Ажалыңнан сақта!
Ажалыңнан сақта!

АҒАЛАРДЫҢ СЕНІМІ

Ағалардың сенімін ақтаймын деп,
Өзімді қайсарлыққа баптаймын көп.
Бір ерлік мені күтіп тұрған шығар,
Далама қалампыр боп қаптаймын кеп.

Тәнті ғып мұраттардың асқар шыңын,
Түрен боп қырдың жыртам мақпал шымын.
Мәңгілік арыма дақ түспесін деп,
Доп қаққан ала өкпе боп, қақпашымын.

ҚОРҚЫНЫШ

Өткел бермес өзеннен,
Өтуге бел буасың.
Жеме-жемде кезенген.
Бойыңды да жиясың.

Құлағың да шуылдап,
Қаның тасып кеткендей.
Жүрегің де суылдап,
Ажал қуып жеткендей.

Керек екен қорқыныш,
Жігерінді шақтауға.
Керек екен қорқыныш,
Кейде өзінді сақтауға.

АҚЫРҒЫ СӘТТЕ

Ақтық демін шығарарда ақ көгершін секілді,
Аққадай шал туыстарын «келсінші» - деп өтінді.
Сезілмейді түйір түйткіл қыртысы мол қабақта,
Осынау шал жүретіндей басқа ауылға қонаққа.
Сарғыш жүзін сабырлықтың ақ иығы мекендеп,
Шыламайды жүзін жасқа, енді өлемін екен деп.
Солқыдап бір жыласа ет-ті, іштегі уын кетіріп,
Ей, сорлы шал, неге жатыр тас түйін боп бекініп..
Әлде, артта қалса - дағы қызық дәурен, ел-мекен,
Басқалар да кетерінде жыламасын дей ме екен?!

ҚАЖЫРЫН ШЫҢДАП

Шалғысын балға, төске сап,
Жетіліп жүзін отыр шал.
Пішенге түсер кешкі шақ,
Сыбанып тастап батырша ол.

Тер шықпаған маңдайға,
Тепсініп кінә артқандай.
Соңғы бір рет қасар шал.
Қайратын шыңдап жатқандай.

ЖАСТЫҚ-АЙ!

Жастық-ай! - десе шал кейде,
Өткенін еске алғаны-ау.
Күркіреп тұрған сал кеуде,
Қаңырап, қаңсып қалған-ау.

Өшпеген бойда құмарлық -
Қозғауын жанды үзбейді.
Қария өзін шынар ғып.
Шыңдардан ғана іздейді.

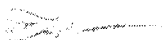
САУШЫЛЫҚТА

Саушылықта - бақытың, байлығың да,
Білінбейді аз алған айлығың да.
Түк емес, сау кездегі қайғы мұң да,
Жасаған біреулердің жаулығы да.

Сый-құрметті ешкімнен тілемеймін.
Атақ пенен даңқты да керек етпен.
Бар ма менде, жоқ па әлде - елемеймін,
Денсаулықта екен ғой кереметтер.

Саушылық боп шалқысам, сайраңдасам,
Кең даланы шиырлап, құба белді.
Өзгелердей күн кешсем, қайран досым,
Аялап туған елді, бұла жерді!

Денсаулықтың барында көңілің гүл,
Тарқалмайтын жәрмеңке өмірің бір.
Көкірегін күмбірлеп, көмейіңнен.
Ақтарылып аққу - ән, төгіліп жыр.

ДОСТАН ХАТ

Суық жақтан
Келді ыстық сәлемің
Ойша көріп мәзбін.
Алмаз әлемін.
Ақ тұманнан
Сығалайды өне, Күн.
Сүйіп тұрмын сені
Қатты құшақтап,
Сен арқылы
Сахалардың бар елін.
Солтүстіктен -
Бұғылардың өрінен,
Түтек боран,
Сырғыма - қар селінен,
Гундерменен
Түріктердің тегінен,
Шытыр аяз,
Шын батырлар жерінен.
Сен келіп тұр.
Деп сезіндім тегі мен.

ЕМХАНАДАҒЫ ОЙ

Жаутандай берем, жасқана берем бәрінен,
Ақ халат киген үкідей жастан, кәріден.
Әнтек ісім ренжітіп оларды,
Бермейтіндей өзіме бөлген дәріден.

Тағдырдың сыйы, талайыма біткен дәулеті,
Осы бір сырқат қаншама жылдар өуре етті.
Ол да болмай, мен де болмай, тіресіп,
Қасарысып, толғанттым туыс, әулетті.

ӘЙ, СОР МАҢДАЙ

Дәрігер қыз, ағаңның халі қиын,
Кеудемнен шықпай қойды кәрі құйын.
Төбесінен тұрғандай бар дүние,
Ию-қию, даңғаза басым, миым.
Көкірек күркірінен жаңылғандай.
Дауасын айт, қарағым, емі қандай ?
Сұрапылдың бәріне шыдай білген.
Жүрегімді аяймын, әй, сор маңдай.

НЕ ТҰР АЛДА?

Жалғыз келе жатқандай.
Болам түзде жаяулап.
Тыныштықты баққандай,
Бар дүние манаурап.

Не күтіп тұр мені алда?
Бел-белестер шындар ма?
Гүлге оранған көгал ма?
Табан қарыр құмдар ма?

Дұшпандар ма, достар ма,
Қарсы алдымнан шығатын?
Талантты ұрпақ - жастар ма,
Ел мақсатын ұғатын?

Қайғы тұр ма түнерген?
Бақ па?.. Басқа самсады ой!
Не тұр алда? Білер ме ем?!
«Көріпкелім» болса ғой.

СОҚШЫ БОРАН

Соқшы боран, түтетіп аласұрып.
Жын-ойнақ сал! Көнеді, дала-сұлық.
Момын дала шыдайды, өлуге бар,
Қыңқ етпейді, қойғандай таң асырып.

Үдете түс, үдей түс ойран салып,
Аспан да бір көрсінші аласарып.
Ай мен күннің көзін де қармен шелдеп.
Бар түнекті қамап қой тамаша ғып.

Ұнатпаймын түнекті тас қараңғы,
(Япыр -ай, осыны кім басқарады?)
Жауыздық, дұшпандық пен не бір бөле,
Түнектерден өрбиді! Масқара да.

Қарсылық пен сесіне қарамай да,
Түнектерді ышқынтып қорама айда!
Мал кетсе де ішінен, тұрқы мықты,
Түнек - дию болса да қоралайды!!

АВТОМОБИЛЬ АПАТЫНАН КЕЙІНГІ ОЙ

Өлім дегеннің аузына жетпей бір елі,
Тірі қалыпшын. Масайрап жүрек күледі!
Сақтаған мені бақыты ма екен жарымның,
Балаларымның көз жасы ма екен киелі?

Әйтеуір, жаным жадырап, жайраң қағып бір,
Мандайымда шолпандай жұлдыз жанып тұр.
Уа, жарық дүние, қайтадан келдім мен саған,
Сусындайын деп тәттілігіңнен қанып бір.

БӘЗ БІРЕУЛЕР...

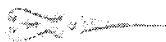
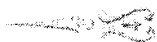
Қабақтарын түйіп алып,
Мыртыып,
Бәз біреулер жүреді ылғи
Қыртыып.
Әй, солардың қойынында
Бір бөле
Отырады-ау «жансыздай» нақ
Қылатыып.

«ҚОРҚАҚ!» - ДЕП...

Мені пышақсыз
Бауыздап тастауға
Қаншығов,
Қанша айла-
Шарғы да іздеді,
Жанұшырып!
Барлық «нөкерлер»
Сол үшін жұмыс істеді-
Күн демей,
Түн демей.
Ал мен болсам,
Көр соқыр, саңырау...
Кесіліп қалғандай
Тіл-көмей.
Намыс пен жігерді
Көкіректен шығармай,
Тереңге қамадым.
Құдайдан басқаға
Бас иіп көрмеген немелер,
Жүректі «Босат!»- деп,
Дым қоймай талады.
Өзіңді өзің жеп,
Таланған сұмдық-ты.
«Сен жалғыз, олар көп» -
Деп Ақыл,
Айтты ащы шындықты.
Намыс пен жігерді
Ақылым: «Қой, қойлап..» - тоқтатты.
Ашуым айқайлап:
«Қорқақ!» - деп мені боқтап тұр.

2005 жыл

Шындықтың ойып төбесін,
Ағызып жүрем қанын да.-
Ұнатпай жұрттың көбісі,
Сындырды-ау талай сағымды.

Шындықты айтып қалам да,
Ұрылам беттен, ауыздан!
Қиын ғой жүру ғаламда,
Рұқсат сұрап жауыздан?!

БІР КУҒА

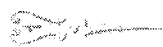
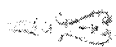
Каралап мені
Жаман бастығыңа, -
Бөстек байлап берді ол аттығыңа.
Ер үстінде сен жылы отырасың,
Жақсы болды биіктен шаптығуға.
Жаман бастық
«Үрдің!»- деп, орден беріп,
Қағындырды - ау,
Қағыңнан енді жеріп.
Сатқындықтың
Мініп ап сайтанына,
Ар - ұят,
Иманнан да кеттің безіп.
Сұмдық-ай!

РИЗАМЫН ЕЛІМ

Рахмет халқым,
Ризамын елім.
Серіктей менің
Асқарым, белім.
Жаныма қанат,
Бойыма қуат
Сындарлы шақта,
Бердіңдер ғажап!
Күбір де, сыбыр
Өсектен жалған,
Сағым да сынып,
Еңкейіп қалғам.
Бердіңдер жігер,
Көтердім басты,
Жарқырап нұрлы
Күнім де алдан!

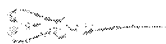
АЯТ ОҚЫҒАН БАУЫРЫМА

Тілің бұлдыр,
Мақамың да қазақша.
Өзіңше аят
Оқып шықтың арабша.
Тыңдағанның
Құлағында құр күңгір,
Осы оқуың
Ар, тұлғаңа жарасса?!
«Алла өзі
Қабыл етсін,»- дейміз де,
Бет сыйпаймыз,
- Алла акбар!-деп біз де.
Аятқа да
Жүрдім - бардым қарасақ,
Жаратқанның
Кешірімі шексіз бе?!

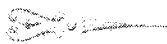
САТҚЫНДЫҚ

Сатқындық
Қашан да, қайда да -
Сатқындық.
Сен оны майдала,
Бипазда - бәрі бір,
Ол мүлде адамға жат қылық.
Қасқыр да,
Қасқырға қас қылайды
Екен ғой.
Ал біздер
Сатқындық дегенді,
«Пенделік» дегенмен
Шақ қылдық.
Әй, достым, бәрібір,
Сатқындық,
Қашан да, қайда да -
Сатқындық!

НЕ КЕРЕК МАҒАН?

Не керек маған?
Сен барда дала,
Алтын дөндермен қайысқан.
Не керек маған?
Сен барда аспан,
Шуақты күнмен қауышқан.
Саф саумал ауа,
Жаныма дауа,
Бойыма рахат дарытқан.
Не керек маған?
Саулығым барда,
Кедейлігіме қамықпан.
Не керек маған?
Сен барда үйім -
Түтіні түзу шаңырақ.
Нан, тұзы - дәулет,
Таусыла көрме,
Өріле берсін ән-ырғақ.
«Әй! -әу!» деп жарым.
Шақырса істен,
Оралғанымда қалжырап.
Дүркірей қарсы ап.
Аталап шапса,
Немерелірім жамырап!

ЛЕПІРШІ КӨҢІЛ

Лепіріші көңіл, лепіріші,
Кеудемді шаттық кернесін.
Жүрегім тулап секіріші,
Қиялым көкке өрлеші.

Өрлеші баяу қалқымай,
Қанатыңды жай қағып.
Қызықтарға балқымай,
Аузыды ашып, Ай бағып.

Өрле, өрле самғай көр,
Қанатыңды сабалап.
Биіктерді жалғай бер,
Мұрат шыңын жағалап.

Сапарда алыс бітпейтін,
Тауың сына көрмесін.
Жол азабы күтпейтін,
Шалдықтыра бермесін.

Ақ жауын болып төгілсін,
Мендегі барлық ізгілік.
Сібірдің таңы сөгілсін,
Жылылығымен түз күліп.

Жадыра көңіл, жаз күнгі,
Қызғалдақ бүрін ашқандай.
Жарқыра көңіл, жаз күнгі,
Күміс күнді аспандай.

ЖІГІТ БОЛСАҢ

Жігіт болсаң, жігіт бол,
Сылбыр болма сен бірақ,-
Көке мылжың, көк езу,
Сөзінде жоқ бір тұрақ.

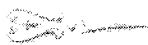
Жігіт болсаң, жігіт бол,
Күлме босқа, ыржақтап.
Жетесізді желкелеп,
Сор әкетер біржақтап.

Жігіт болсаң, жігіт бол,
Қыз жүрегін жаулайтын.
Қарыз емес махаббат,
Бермей қойса даулайтын.

Жігіт болсаң, жігіт бол,
Арақ ішпе, сандалып,
Айға шапсаң бір кәдік,
Екі көзің қанданып.

Жігіт болсаң, жігіт бол,
Елге таныл ісіңмен,
Білім, білім мықтырақ,
Нардай сенің күшіңнен.

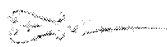
Жігіт болсаң, жігіт бол,
Намысыңды ту деп біл.
Өкініссіз, өксіссіз,
Өмір сүргін, гулеп бір.

ЖОТАСЫН ТОСҚАН ДАЛА БОЛЫП...

Гүлді өңірдің,
Нұрлы өңірдің
Ұлы болғаныма мақтанам.
Есілдей сыңсып,
Сылдырап ақпай,
Күркіреп шапсам деп қалам.
Сарыарқаның
Болат тұяқ,
От жанарлы
Қыранындай қомданып,
Көк аспанға
Самғап ұшсам,
Жолдарым қалып ақ табан.
Шықтасын менің
Аузымнан жалын,
Бұрқырап та,
Атқылап.
Атақтылардай,
Мықтылардай,
Орналасын
Басыма менің бақ-жұмақ.
Ирани - бақша
Есігі тас боп
Бекітілсе мәңгіге,
Тіпті, жабылып,
Ашамын оны,
Жұлқылап, теуіп,
Ақ балтаменен шапқылап.
Еркін өстім,
Елігіп тартар
Әдетім биік мұратқа.
Сұрамаймын,
Қиналмаймын,
Тіпті, сол жақын, жырақ па ?
Қанатымның
Астынан демеп,

Жетелейді сенімім,
Алыс та, жақын,
Шалқып та, маздап
Жанған үміт-шыраққа.
Естіліп даусым,
Дүбірім алаң
Еткізсін деймін,
Бұл кім? - деп.
Өгіз аяң,
Манаурап,
Қалғып,
Жүргендерді бүлкідеп.
Озбыр да болып,
Өкім де болып,
Көрінермін
Жанаса озып шыққанда.
Қызғаншақтың жонарқасын
Көрсем бұққан,
Күңкілдеп.

ҚАЗАҚТЫҢ МОНОЛОГЫ

Мен қазақпын от - қаным,
Жүрегімді кернеген.
Мен қазақпын оқ - жаным,
Дұшпанға намыс бермеген.

Ақ көңілім ақ таңдай,
Сөгіліп атқан шығыстан.
Ал мінезім мақпалдай,
Кіммен болса ұғысқан.

Алып та емес, ұлы емес,
Адамдармен тең екем.
Күллі өнерден құр емес,
Досқа құшақ кең екен.

Ғарышқа асқақ қол артқан,
Ұшқыр қиял адаммын.
Мұраттарға жол тартқан,
Қазақпын, алып қадаммен.

ЕЙ, БАЛАМ-АЙ

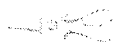
(Мағжаныма)

Ей, балам-ай,
Өкең үшін кім екенінді білсең ғой.
Ұлыңмын, - деп күлесің бе?
Күлсең де...
Қияндарға қиял жетпес самғайтын.
Ғарыштарды ғарыштарға жалғайтын
Өзіңсің ғой! -
Қос қанатым, жез қанатым,
Қағудан бір талмайтын.
Сен болмасаң қайдан алам,
Күш-қуатты тасыған?
Көмейімнен төгілмес те,
Өмір жайлы асыл ән.
Тәттімбеттің күйіндей боп.
Көкірегім күмбірлеп,
Келер ме еді шабыт шалқып,
Құлагердей дүбірлеп.
Қуантқандай әкенді сен,
Елінді де қуантқын.
Жалғыз тілекті айтып күнде.
Жүрем бейуақ күбірлеп...

БАЛАЛЫҚ ШАҒЫМ ҚАЙДАСЫҢ?

Қуанушы едім,
Жайдақ мен
Жабағы мініп шапқанда.
Дала да мына,
Байтақ, кең,
Жанымды жайсаң
Ұққандай.
Әлемде мен-ақ
Биік ем.
Самғайтын едім
Лашындай!
Орғыған ойнап
Киік ем.
Жарқылдап
Жайдың тасындай!
Науша шағым
Түс пе едің?
Көргенім сайран,
Еді-ау той!
Уақыт-ай,
Неге күштедің?
Қалдыра тұрсаң
Еді ғой.
Балалық - базар төрінде-
Сайрандар едім
Көл жақта.
Аққу боп
Айдын өрінде,
Бұлбұлдай сайрап
Гүл бақта.
Алғашқы партам
Отырған,
Қымбат ең патша
Тағынан.
Қоңырау үнге
Толтырған,

Мектебiм сенi сағынам.
Балалық шағым
Қайдасың?
Желмая мініп
Кеттің бе!?
Сен қазір биік айға астың.
Ысқырып
Маған өттің де!

ТҮСІМДЕ

Кейде жылап жатамын түсімде мен,
Бір ғаламат ісім бұл түсінбеген.
Өлген әкем төрімде отырады,
Теріс қарап, жасырып түсін менен.

Сағындым ғой әке жан, сенсіз өстім...
Өмірдің бел-белесті жолын кештім.
Мен құдайдан тілеймін жетілсін деп,
Өкесіздің бір күнін көрмей ешкім.

Қолыңды бер, әке жан, сүйейін де,
Көкірегіме басайын, түлейін де.
Бұдан артық бақыт жоқ ұлың үшін,
Құшағыңда құлпырып, күйейін де.

Сырт бердің де, әке жан, тіл қатпадың,
Тіл қатпадың - балаңды ұнатпадың.
Жазығым не? Білмеймін. Кеше өзіңсіз.
Шайқалған шаңырағыңды құлатпадым.

Құлатпадым. Теңселіп, сүрінсем де,
Жалғыздыққа жан жылап, күйінсем де.
Шаңырағыңды думандап жатыр бүгін,
Ұрпақтарың өзіңнің, сүйін, сен де.

ШАЛҚЫҒАН ӘН

Жүректің құйтымдай-ақ қуысынан
Сан түрлі ағындайды қуысып ән, -
Шалқыған ән-тамырда жүтірген қан,
Шыға алмай тіршіліктің уысынан.

Тербеліп тіршіліктің әніменен,
Па шіркін, арман қуып әлі келем.
Тоқтап қап асқақ әуен жүректегі,
Гүл өмір қала ма екен тағы менен ?!

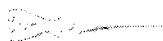
ЖАРЫҚ ДҮНИЕ РИЗАМЫН!

Күндерім үшін базарлы,
Өткізген мынау тірлікте.
Жастығым үшін ажарлы,
Шабытты шақпен бірлікте.
Жарық дүние, ризамын.
Сүрініп, кейде құлаған,
Қуанып, кейде жылаған.
Күндер көп соған қуанам,
Баладай мәз боп жұбанам.
Жарық дүние, ризамын.
Арман көп, мақсат жоғары,
Тындырған істер жоқ әлі.
Шолпадай үміт жанады,
Нұрлантип алыс жағаны.
Жарық дүние, ризамын.
Кей-кейде көңіл беу, шалқып,
Көгімде тұрар өн қалқып.
Көктемнің иісі де аңқып,
Төбемде жанып, күн балқып,
Жарық дүние, ризамын
Жайдақ шауып құнанмен,
Жарысып кетем қиямен.
Мысқылға қалып мұнан мен.
Өзімді деймін ұрар ма ем.
Жарық дүние ризамын.
Ел десе еркін көсіліп,
Күрмеулі тіл де шешіліп,
Мәртебесін өсіріп,
Жырласам деймін көсіліп,
Жарық дүние ризамын.
Жоқшылықты іргемнен.
Ертерек қуып үлгергем.
Бақытым болып дүрлеген.
Еліммен мәңгі біргемін.
Жарық дүние, ризамын.
Бұла күш бойын кернеген,

Көктемдерде терлеген,
Дән жинап күзде ерлеген.
Сарыарқадаймын дәуде мен,
Жарық дүние ризамын.

МЕН ҚАНДАЙМЫН

Мен қандаймын? Қандаймын?
Айтыңдаршы, жарандар.
Ғашық болған жандаймын,
Өмірге құштар жаным бар.
Өмірдің мәні не сонда,
Туу мен өлу - сол-ақ па?
Жо... жоқ. Күрес қашанда.
Тірлікті күйкі жолатпан.
Өмірдің мәні - жеңісте,
Тынымсыз күрес әкелген.
Еңбекшілдік - әр істе,
Мұра боп қалған әкемнен.
Тірліктің батпан жүгін де.
Жотама салып көтерем.
Екі өмір берсе - бүгіндей,
Шындықты ту ғып өтер ем!
Бермеймін жанға тынымды,
Қанатты кеңге қармаймын.
Еңбегім мен жырымды
Алашым, саған арнаймын.

ҚАЗАҚИЯ МЕН САҒАН МІНДЕТТІМІН

Батыр болып туғам жоқ о баста мен,
Іңгалаудан болмапты толас деген.
Әдилепті анашым әніменен,
Таңылыпты бесікке аппақ денем.

Талпыныппын жөргекте, уілдеппін,
Жылы жүзді көргенде күлімдеппін.
Айналдырып бөрікті қорқытқанда,
Шығарыппын жылаумен уын кектің!

Сәби бопшын біріндей мен де көптің,
Жұлдызына ұмтылған түнгі көктің.
Әкемнің етегіне оралыппын,
Мінгіз!-деп арқасына қара көктің.

Ес білгеннен қызықтап өмір көркін,
Гүл тергенмін аралап өңірді еркін.
Құр атымен шапқанда Қарағаштың
Ойлайтынмын:-Жүректі, менен ер кім?!

Рас, рас ер болған менің жаным,
Бойымда дөңбекшіген дарқан қаным.
Соғыс, қайғы өртімен арпалысып,
Балғын бала іздеген өмір таңын.

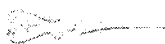
Ерте ұқтым жақсылық, жамандықты,
Жұртша адамға тіледім амандықты.
Кек сақтауды білгем жоқ, көлгірсуді,
Сонау күннен елімде бағам мықты.

Ардагерлер көп болған ауылымда,
Кешкен өмір боранын, жауынын да.
Солардың мен бір қалған жалқынымын,
Жарқырар сәуле шашып дауылында.

Тауып жүрген сан түрлі іс шешімін,
Бұлт алақсыз бетке айтар сөз кесімін.
Мен Алаштың бүгінгі ұрпағымын,
Мен Алаштың бүгінгі мүшесімін!

Жеткеніме мәз болып, тауып тыным,
Қаламаймын бос сайран, сауықты мың.
Дербес Ел қабырғасын қаласуға,
Алдында ақ Арымның жауаптымын!

Сарыарқам, байтақ елім гүлдеп бүгін,
Саңқылдап еркін шықса түйдектеп үн,
Мен, мағжаншыл азамат ғұмыр бойы,
Қазахия алдында міндеттімін.

ҮРЕЙСІЗ КҮН ТІЛЕЙДІ

Еуропа сыйып кетер қойынына,
Алып құшақ, айхай, менің далам- ай.
Жер қайысқан сәйгүліктер орнына
Шаң борайды! Кейіп, қайран қалам- ай.

Өлі дала, суалған көл, бұлақ та,
Тіршілікті жайлап алған у тұман.
Өспей сәби, өнбей егін, құрақ та,
Сарыарқада атом ғана бұлқынған.

Жарылыстар жер жүрегін соққылап,
Күрең қаны ағып жатыр жосылып.
Албасты атом үмітті де жоқ қылып,
Күңіренеді дала, ана қосылып.

Қайран менің туған далам- анам - ай,
Сенің зарың жанымды жеп барады,
Кейбір «ұлың» сені анаға санамай,
Мейірімнің қанына у боп тарады.

Махаббатың күншуақтай жылытқан,
Жанымызды, бойымызды өсіріп.
Көкірекке өміршендікті ұйытқан
Ой - санадан жамандықты өшіріп.

Қайдан келді қатер сонда жеріме?
Қайдан шықты атом деген дүлей сөз?
Өз жерімде пана болмай еріме,
Атпайды таң, батпайды күн үрейсіз.

«Ақ қандар» да, «қыл тамақтар» көбейді,
Өлерінді білген қандай үрейлі!
Далалықтар бірін- бірі жебейді,
Жебейді де, үрейсіз күн тілейді.

Тіршіліктің әр секунты жылға есеп,
Сарыарқада ғұмыр кешкен жандарға.
Арман өшпес, үміт жанар, жыр көшіп,
Қуанармыз үрейсіз атқан тандарға.

1960 ж.

ОЙЛАР

Тұғырдан тырп етпеймін,
Шәу тартқан бүркіттеймін.
Қанатты қомдап қоям,
Тауықты да үркітпеймін.

Танымастық көзбен саған қарадым.
Тоқтай қалып, сәлем бердің, қарағым.
Мен кешегі уақыттың адамы,
Сен бүгін боп, құрметтеуің жарады.

Кеше ғана жүрегім еді күпті,
Бұлтқа шығып кетіппін енді тіпті.
Күнді ұстап мінейін шаттанғанда,
Беріндерші қолыма арқан - жіпті.

Ешкімнің ала жібін аттамаған,
Көршіге көз алартып, даттамаған,
Қойдан жуас, момақан халық едік,
Өтінемін, сақтайгөр, Хактағалам.

Алдыма түсіп ой тағы,
Жеткізбей маған жортады.
Соңында келем ентелеп,
Ұнағандай ма, жортағы?

Қадамы да қарыштап,
Барады ой менен алыстап.
Өмір бойы ғой мен құдым,
Күш қайда менде - жарыспақ.

Министрлер айта берсін түрлі ғып,
Ей, бауырлар дүбілмендер, дүрлігіп.
Бізден асып олар қайда барады,
Тек қазақша сөйлейікші бірігіп.

Өз елімде тілді матап бұғанда,
Ұлттығыма тұзақ, қақпан құрған ба ?
Менің тілім артық болса, Аллаһ - ау,
Кесіп неге тастамадың туғанда!

Қолпаштап өзін зор етіп,
Одан жеймін таяқты..
Көрегендіктің зары өтіп,
Төлтіреп басам аяқты.

Майда тіл мен майда сөз,
Құртады екен аңғалды.
Мейлің төз бе, мейлің төз,
Соны көріп таң қалдым.

Бақырайтып көзінді,
Мақтағанда өзінді,
Шын-ақ сасады екенсің,
Ұмытып жауап сөзінді.

Көп мақтаған қуаныш,
Емес жанға жұбаныш.
Соңында оның зілі бар,
Бірақ әлі тұр алыс.

Кей біреулер мақтайды,
Жанға қанат байлатып.
Бәз біреулер мақтайды,
Ыза-ашуды қайнатып.

Мақтаудың да мақтауы,
Бар екенғой орасан.
Біреулердің мақтауы,
Жығады екен орға сан.

Жамандасаң жаманда,
Саған жақсы болмаспын.
Көпке жаққан, әмәнда,
Бірге жайсыз болмақ шын.

Басы жұмыр пендемін,
Кемпілік те жетерлік.
Ардан бірақ, кенде емен,
Азамат жүгін көтердік.

«Ұлылар» тепкісінде мазақпенен,
Үш ғасыр өткен тірлік азаппенен.
Көн жүрек, қайыс жонды, сірі жанды,
Не деген көнбіс халық қазақ деген!

Кімге айтамын сөзімді, кім тыңдайды?
Бассыз жандар, құр кеуде- сұрқылдайды.
Естімейді, көрмейді төңіректі,
Бойынан арақ иісі бұрқырайды.

Зырлайды уақыт, тау тасын уатып,
Шындарды құлатып, еменді сұлатып.
Орманды шулатып, күзді де жылатып,
Тоқалды тулатып, ал шалға мұң артып.

Ана алдында бүгіліп,
Ар алдында жүгініп,
Көрмегенге кез қыл ма -
Тірліктен де түңіліп.

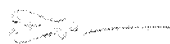
Бірімізге біріміз
Жылы сөздер айтайық,
Бәріміздің гүліміз
Шығып жүрсін жайқалып.

Ауызы келмей дос деуге,
Күңгірлеген бос кеуде.
Пендеңнен сақта, құдай-ау,
Ондайларға дес бер ме.

Абылай Қызылжарда болмаған деп,
Сайрайтын осы күнде оңбаған көп.
Жанымды жарқалайды осы менің,
Жүректі тепкілейді толғаған кек.

Ұшқыны жоқ көзіңнің,
Шындығы жоқ сөзіңнің.
Береке жоқ ісінде,
Рухың жоқ өзіңнің.

Мөлдіреген қасиетті көздерім,
Мені өмірде жетелейтін өздерің.
Құртымдай-ақ құшағыңа әлемді.
Сиғызғанды қалайша мен сезбедім?

Шіркін, көңіл, - кең жазира даласың,
Бірде, солған дәндей болып қаласың.
Теңіз бетін қара дауыл қаптаса,
Бүлк етпейтін тұңғығы боласың.

Жүрегің соқыр болса егер,
Жайнаған көзің не керек,
Көңілің кірлі болса егер,
Сайраған тілің не керек.

Көңілі кірбің туыстан,
Көңілі көлдей дос артық,
Қиналып берген уыстан.
Алақанның босы артық.

Өлең - от, жағушы мен ақын,
Отынын үрледім жанатын.
Сөнбесе, шіркін-ай, мәңгіге.
Жүректер жылылық алатын!

Өтірік пен өсек мүдде жоғалсын,
Бар адамдар шындық туын қолға алсын.
Бос қаңырап барлық жерде сот үйі,
Судьялар бұдан былай дем алсын!

Балын ішпе, арамдықтың,
Адалдықтың уын іш.
Торын пішпе жамандықтың,
Адамдықтың туын піш.

Шырылдап туғаннан шешеден,
«Жер басып жүрміз ғой» - деседі.
Көр-жерді қорек қып көшеден,
Иттағы тіршілік етеді.

Бар қызуын көкте күннің сарқып ап,
Мұз жүректерді жылытсам ба, ерітіп! -
Алғаш, мүмкін - масайрар ел жарқырап,
Тіршіліктің қызығынан елітіп.

КӨР

Бауырың-мұз, қара жер қойының суық,
Пенденің о дүниелік жолы тұйық.
Сені «көр» деп қай қазақ атады екен?-
Ызғарыңнан кетеді бойым суып.

БАҚЫТ

Бақыт құсы қона қалса басқа кеп,
Қарамайды кәрі ме деп, жас па деп.
Таңдамайды кедей ме деп, бай ма деп,
Ақылменен іс істеуден қашпа тек.

АҚЫН

Ақын деген адамның періштесі,
Толғандырған заман мен жер үсті осы.
Ол да пенде, тек оның артықтығы,
Бізден сәл-пәл ойының өрістісі.

ДАУКЕС

Ақымақтың есіп айтқан ақылын,
Жалықпайсыз күн ұзаққа тыңдаудан.
Дегенімде ол сыбырлады ақырын:
Сонымменен құтылдым, - деп бір даудан.

ҰЯТСЫЗ

Беті-жүзін жасырған ибалы боп,
Ұятсыздан қорқамын иманы жоқ.
Ол-жыртқыш, өкпе тұстан бір-ақ соғар,
Қапыда қалмағайсың-құрбаны боп.

Ф.Т.С-ке

Кеуіп тұр екен үрлеппін.
Ақымақ екен- білмеппін.
Пәлесі оттай шарпыған,
Құтылыппын, күймеппін!

ТІРШІЛІКТЕ

Қуанышым көп болған тіршілікте,
У ұрттадым байқамай, түршігіп те..
Үміттің де кесесін тосты тағдыр,
Батпан ойдан езілдім, күрсініп те.

ҚАЙҒЫ МЕН ҚУАНЫШ

Қайғы менен қуаныш кезектеген,
Арасында олардың безектегем.
Шаттанғанда ән айттым аспан түріп,
Мұңданғанда көңілім көжектеген.

ТӘТТИ ТІРЛІК

Икі-тикі өмірім құрақты екен,
Қанша ғұмыр қалды? - деп, сұрап не етем.
Тіршіліктен тәтті жоқ не десенде,
Шырқап келгем өмірге, жылап кетем.

КӨҢІЛ КҮЙ

Қайғырғанда жылаймын, қуанғанда,
Көздің жасы-көл, әсте, суалған ба?
Қойным, бірақ, толған жоқ меруерт-жасқа,
Тіршілікке жүрегім құмардан ба?!

ӨТІРІК

Өтірікті шындайғып бөседі кеп,
Кей адамнан аулақпын өсегі көп.
Бәз біреуді сөз етер күйім де жоқ,
Уақыт жоқ, кесірлі әсері көп.

КҮНДЕДІ МЕ...

Күндеді ме сыртыңнан ағайыпның, туысың?
Онда сенің біршама жақсарған де тұрмысың.
Күндеді ме сыртыңнан кейбір досың, жолдасың?
Онда олардан біршама өнеріңмен алдасың.

ЕШКІМДІ СӨККЕНІМ ЖОҚ

Көп көрдім қысастықты, қиянатты,
Жазықсыз «жау» болам деп кім ойлапты.
«Дос» болып күліп-ойнап жүрген сабаз,
Арқамнан қағып тұрып, ұраға атты.

Ешкімді сөккенім жоқ не көрсем де,
Соққы жеп сазарсам да, көгерсем де.
Не артық, не кем болдым зайыры мен,
Олармен ебін тауып теңессем бе ?!

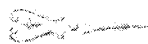
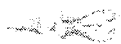
Бөрім кетті аспандап,
Қазақ ақша шығарып....
Көзімнен де жас парлап,
Шаттанған да шығармын.

МЕН АДАММЫН

Мен адаммын,
Адалмын.
Адалдықтың кетпенімен,
(Жүзінде от ойнаған,)
Арамдықтың
Көк тамырын,
Батырлатып шабамын.
Көк тамырлар
Көп болар ма,
Байқап тұрсам,
Осынша!
Құртайыншы
Бұл жаһаннан
Түбірімен!
Алла, маған
Күш - қуат бер,
Қосымша!

ЯПЫР-АУ, НЕСІНЕ ӨЙТТІҢ?!

Ішіме сақтамаймын,
Қайғымды -
қақтамаймын -
Уына суарып ап,
Жырымды қақпалаймын.
Еркесі жер мен көктің,
Жыр жүйрік дауыл екпін.
Құпия зар-сырымды,
Күллі елге ол шашу етті.
Япыр-ау, несіне өйттің?!

РЕКВИЕМ

Жерінен безіп,
Қағынан жеріп,
Жұрт шатылды.
Рухы шашылды.
Ата - баба
Қыстауы да,
Моласы да сатылды.
Ормандарын
Отап жатыр балталап.
Ақ қайыңдар
Ұшып жатыр
Жаңқа да боп,
Өркімдерге ақша боп.
«Нөгербектің»
Даласы да азынап,
Тоғайы да зарлап тұр.
Бұл -реквием!
Өмір, өлім тайталас,
Күңіренген
Зираттағы аруақтар.

ИТАЛА ҚАЗ

Итала қаз
Ескі апанды ұялап,
Бейшара мәз.
Торып жүрген
Түлкіден хабарсыз-ау,
Мекен еткен
«Қоқанды» итала қаз.
Несі тәтті,
Тірліктің, несі қатты?
Аңғара алмай
Қалатын мен сияқты,
Еш хауіпті аңдамай
Итала қаз,
Көңілінде - жайнаған
Күн шуақты.

КҮЛІП ТҰР ЕКЕН...

Сен мені сатып кеттің талай-талай,
Жүзіңе жүрмін әлі қарай алмай.
Көзіңді көргім келді бірде сенің,
Сайқал көз жылмаңдайды қалай-қалай?!

Тұрмайды бір орнында қыпылықтап,
Ойнақтап, төңкеріліп, жыпылықтап.
Жүрек - көзде деуші еді атам қазақ,-
Күліп тұр екен маған сықылықтап.

МЕН АҚЫН БОП ТУМАС ЕМ

(Өні бар)

Күн күлімдеп інжу, сәуле төкпесе,
Гүл үлбіреп хош иісін сеппесе,
Боран бұрқап, тентек желін жекпесе,
Жібек самал сар даланы өппесе,
Мен ақын боп тумас ем.

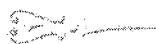
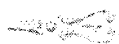
Қара қанат түн аспанды жаппаса,
Ерке қыздай жұлдыз жымың қақпаса,
Назды өзендер сылқ-сылық күліп ақпаса,
Ақ қайындар шашқа шолпы тақпаса,
Мен ақын боп тумас ем.

Жолаушылар жол азабын көрмесе,
Көктемде қаздар қайтып келмесе.
Жер ырысын көл-көсір ғып бермесе,
Ел ұлының жүрегіне сөнбесе,
Мен ақын боп тумас ем.

Қырағы көз қыран түлкі ілмесе,
Заманына шалқып жастар күлмесе,
Шындық-қылыш жауыздықты тілмесе,
Ащылығын тердің адам білмесе,
Мен ақын боп тумас ем.

ЖҮРЕК ҚАЛАУЫ

Адам болып жаралғаннан
Қалауы боп жүректің-
Ел намысын,
Ер намысын
Көтердім де, ту еттім.
Намыстыдан
Намыссызды
Тіршілікте көп көрдім.
Оның саз боп
Иленгенін
!штей жылап,
Жек көрдім.
Содан да ма,
Болмысымды
Күрестерге сайладым.
Қайратымды,
Жігерімді
Отшарыққа қайрадым.
Жүрегіме ол
От құйыпты,
Жалындаған сөнбейтін,
Намысыма
Қан құйыпты,
Қайнап тұрған - өлмейтін.

ӨРЛІГІНДІ БЕР, МАҒАН!

Аспан да, жер де тұтасып,
Ойнаған жындай күші асып.
Боранда келем, жапанда.
Боз қыраумен ұстасып.

Ұйтқиды боран долданып,
Соңында қардан дөң қалып.
Зарлайды орман домбығып.
Лажсыз, байғұс, қорланып.

Есігі жабық, шам сөнген,
Жұлдыздар көкте жоқ өрген.
Сойылы тиіп дауылдың.
Аспанның беті көгерген.

Жағамнан алсаң жармасып,
Қаламын мен де қармасып.
Шыңырау түбін шарлаймын.
Үміт пен үрей арбасып.

Сабаулап қардың ақ шаңын.
Пәрмендей дауыл соқса мың,
Қасқайып қарсы келем мен,
Өрлегендей асқақ шың.

Қайтесің жөнсіз кектеніп.
Жүрекке жылпыс кек теліп...
Бұрқыра дауыл, кең далам.
Ізімді бақсын от беріп...

Қыраның болып самғаған.
Арманға жетем ойлаған.
Ожарлығың өзіңе,
Өрлігіңді бер, маған.

СЕЛ БОЛЫП АҒЫП КЕЛЕМІН

Сел болып ағып келемін,
Ақ толқындарымды арқалап,
Үйіріп ұрып соғамын,
Қара тастарды жарқалап...
Төгіліп келем, төгіліп,
Тасқын боп, аққан сел болып,
Көкорай шалғын жағамыз,
Қызығы асқан ел қонып...
Сыбызғы ойнап балқұрақ,
Базарын ашып жыл құсы,
Шұрқырап шүйгін шалғында,
Шалқыған жұрттың жылқысы.
Шыға қап алып даланың,
Кеудесін тесіп күркіреп,
Заводтар ұзын мұржалы
Аспанды асқақ тұр тіреп.
Арнамның нұрлы мөлдірін,
Алдыңа тосам, егіндер,
Егіндер, сендер, елімнің
Қоймасына алтын төгіндер!
Ертістей жомарт Арқаға
Шәрбатын шашқан, беу шалқып,
Дүниеге дүйім жанымның
Жалынын құйсам ба сарқып?!

ОРДАБАСЫ

Ордабасы! армысың,
Ата жұртым - арман тау,
Көкірегіме, көңліме,
Күміс күндей қонған тау.

Нұрын құйып жаныма,
Қазақсың деп қам жеген.
От қайнатып қаныма,
Сен де азатшыл жан деген.

Ел болғансың әйгілі -
Ұлы Тұран, ер түрік,
Азап, түнекті өлтіріп.
Күліп шыққан ай, күні.

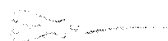
Осы таудың басында,
Би- бабалар қауышқан.
Ордабасы қасында,
Үш жүз ел боп табысқан.

Елдік пенен бірлікті,
Намыспенен байлаған,
Жігерлілік, ірілікті,
Қан майданда қайраған.

Би- бабалар, көсемдер,
Таусылмас жырым, әнімсің.
Қамқорлы болған алаштың,
Өр қайсың бір-бір тәңірсің.

Сендерді Мағжан жыр еткен...
Даналықтарыңды сағынып.
Ұрпақтарыңды үйреткен.
Ұлылықтарға табынып.

Ұлы Мағжан елінің
Сәлемін ал, ағайын.
Жолдыөзектей жерінің
Омырауыңа гүлін тағайын!

ЕРІҢДЕР МАҒАН ӨЖЕТТЕР

Еріңдер маған өжеттер,
Өзекке тепсе өрге ұмтылар тұлданып.
Құласа да аспан үстіне,
Токтамас бір сәт шаттанғанша, шыңды алып.

Тулаған тасқын, қау өртте,
Суарылған ақ семсердей шыңдалып.
Еріңдер маған батырлар,
Дауылға тосар құс кеудесін өрленіп.

Алапат күшті аждаһа,
Тұра алмайтын алдында оның зәрленіп.
Қабағын түйсе ол - бұлт қаптап,
Түнеріп әлем тұратын әсте кәрленіп.

Еріңдер маған қайсарлар,
Қажуды білмес, қауіпті қойған бұқтырып,
Ажалды да қарсы алар,
Туған жер үшін, Отаны үшін тік тұрып.

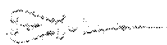
Уралап шықса «оқытар иман»
Дұшпандарға қайсарлықты ұқтырып.
Еріңдер маған бәрің де,
Жанында жалын маздағандар дүрілдеп.

Бұрғылайық алау Күнді
Құйылып тұрсын аппақ нұры дірілдеп.
Сарыарқаға
Енді ғана үйреніп жүрген күлімдеп.

СЕМЕЙ-НЕВАДА

Жер астының ұялаған
Жыны бардай шабынып тұр,
Опан-топан шайқалып,
Солқылдайды, «қағынып» қыр.
Бұрқылдаған шаң-түтін,
Аспанды орап, түнертті.
Жүрек қағып шыңғырып
Тынысым да тарылып тұр.
Кәусәр ауа мөп-мөлдір,
Уға айналып кеткен бе?
Жұта алмаймын қақалып,
Қыста да, жазда, көктемде.
Екі иіннен дем алам,
Тау арқалап келгендей.
Семейдегі жарылыс
Салқыны бізге жеткен бе?!
Қайран Абай отаны,
Көгі биік, даласы кең, жоталы.
Жыры аспандап Шыңғыста
Өн өретін боталы.
Сықырлайды босаған,
Шаңырағың шайқалып та, қалтырап...
Арғы-бергі заманнан
Әдебиет отаны ең, мәдениет отаны.
Ала таңнан даламның
Бозторғайы боздайды.
Жарылыстан шошынып,
Зар илеуі жүрегімді қозғайды.
Ертіс, есіл толқындары
Сапырылып, лай шайқап,
Жайқындардан қара жойған
Аққу қайғы, қаз қайғы.
Жарылыстың дүмпуімен
Бөбек құлағы қалқайып,
Ақ бесігі қандай апат
Үстінде тұр шайқалып?!
Ол білмейді, бейкүнә ғой,
Бар ғой ата-анасы.

Панасында қыр гүліндей
Өсер жайнап, жайқалып.
Өсу керек быдырлаған
Бөбек әлем ажары.
Қызықтардың қызығы мен
Базарлардың базары.
Мен қорқамын жарылыстың
Соңы қайда апарар?
Семей менен Невада да
Адамдардың назары.
Мінберлерден сөз ағытқан
Басшылар-ау ақылды,
Келісіп сөз беріскеннен
Кім көріпті зақымды?
Өзек жарды отты жырын
Олжас бауырым арнаса
Жарылыстар шошындырып,
Толғандырған да ақынды.
Үрей басып, жайлап алған
Жанымды һәм жүректі,
Атом деген таланыма
Пәле болып ілекті.
Семей менен Невадада
Жарылысты тоқтат деп,
Зар еңреген көппен бірге
Мен де қоям тілекті.

БИІКТІК

Дүрліксе жүрегінің салқын қаны,
Теңіздің тулайды екен толқындары.
Тауменен таласа ма, көкке атылып,
Тереңнен қопарлығын жойқындары.
Екпіндеп соғып толқын тау сағасын,
Құлайды қайта ылдиға қаусағасын.
Биіктік жеткізе ме елдің бәрін,
Армандап...
Өкінесің...
Сан соғасың.

АРҚАНДАП КҮНДІ...

Жанымды жайлау етейін,
Адамдар, сайран салындар.
Көк ала толқын көлдер мен
Қыпша бел, кербез қайың бар.

Көлдер - көздің жасы емес,
Қуанышымның айдыны,
Дауылпаздары қуатын
Бұлт болып келген қайғыны.

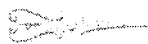
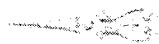
Төбеге күнді қойсам ба,
Арқандап байлап, тұйықтап?!..
Адамдар жарты ғұмырын.
Бермесін түнге ұйықтап!

ӨЛЕҢ БОП ТҰРҒАН ТІЗІЛІП

Ағызып қанды жасымды,
Қос қолдап қысам басымды.
Күтірлеп, сынып сүйектер,
Үйірілтіп жасымды.

Тегеуірінімен саусақтың,
Ми, шекемді қаусаттым.
Он қолымның жігінен.
Мөддір тамшы самсаттым.

Параққа түскен үзіліп,
Мөп-мөддір тамшы сүзіліп.
Өртеген өзекті өмірім -
Өлең боп тұрған тізіліп!

АҚ СОРПА БОЛЫП...

Ақ сорпа болып сабылып,
Ащы тер көмген жотасын.
Аңырап келем інгендей.
Аңсаған іздеп ботасын.

Ағындар керіп кеудемді,
Түнде де ұйқы көрмеймін.
Тыныштық баққан сақшыдай.
Жаныма тыным бермеймін.

Не іздеп келем, өмір-ау,
Неге мен мұндай боп туғам?
Қосылып кеткім келеді,
Балаларға да доп құған.

Гүлден шоқ-шоқ лаулаған.
Жаныма жалын аламын.
Тулаған теңіз - егіннің
Масағы болып қаламын.

Ақ таңның аппақ маңдайын.
Сипаймын алақаныммен.
Төсінді дүбірлетсем, Жер -
Тентегің, балақаның мен.

Еркелік етем бәріңе,
Еркіндік құшқан жанымды.
Ырзамын саған, Жер-ана,
Қызулы еткен қанымды!

ЖҮРЕКПІН АРМАН ТОЛЫ..

Қап-қара бұлт емеспін шақпақ шаққан
Көк тілгілеп, бауырынан жасын аққан.
Тұтанған жанарында от сөнбейтін,
Тау бүркіті емеспін қызыл баққан.

Жантаятын ақ бұлтты жастап алып,
Тау шыңы да емеспін асқақ, алып.
Буырқанған, бұлқынған, толқын емен,
Құз шатқалды сүзгілер шатақ салып.

Келер күн, келер дәуір белес-белден,
Көзімде, көңілімде елес берген,
Жүрекпін арман толы, қуат толы,
Жаралған мәңгі бітпес күрестерден.

Ей, кең өмір,
Адамдарға бақыт бер.
Бұрын-соңды дүниеде болмаған.
Өр екпін бер,
Желдей жүйрік уақыт бер,
Жарыстарға қажымаған, тоймаған.
Адамдардың тамырында от шапқылап,
Жанартаудың жалынындай жайнасын.
Қабырғаны,
Кең кеудені соққылап,
Қияндарға жетелеуін қоймасын.

ӨМІР

Өмір - мәңгі тарқамайтын жәрменке
Жалғасатын қызық - дәурен таңға ерте,
Алыс-беріс, сапырылыс, жанталас,
Намыс - жарыс, дүние фарқы, жан еркі.

Өмір - тасқын, заңғар таудың қайнары,
Бірде асау, бірде бәсең - жайдары.
Батыл болсаң бауырына тартады,
Шертілмеген сырын шертіп қайдағы.

Бірде ызғар боп ширатады тондырып,
Ұшырады шындарына қондырып.
Өмір-сусын, өмір - өшпес махаббат.
Тар кеудеме
Таң боп қалған орнығып.

О, өмірім, көп қой ғибрат мәң - сырың,
Әр таңыңнан күтемін мен таңсық үн.
Қызығыңа қойдың өзің құштар ғып,
Ой-санамның аралап бар талшығын.

Сенің күшің сансыз семсер серппелі,
Адамзаттың пәк жетілген серттері.
Сенің санаң дайым дамып жататын
Әммә халық-
Тіл құралдар септеуі.

Пәк кеудеңнен қанша миуа төкпедің,
Арбап, толғап ынтызарлық көктемін.
Сенің сәулең жанарлардың жарқылы,
Тұрған жалғап нұрын дәйім көкте күн.

Сенің үнің сыбызғылар әуені,
Алауан сазбен аймалайтын әуені.
Жаңғырықтар биіктікті жалғаған
Кең еңселі ұлылықтың әлемі.

Күнмен жалғас бар тіршілік сабағын,
Күнмен жалғас көңіл күй, қас, қабағың.
Жыр соғайын көкейіңе қонымды,
Ұштала түс жас қауырсын қаламым.

Шыққан сайын биігіне тырбанып,
Көзге келер жас тамшысы ұрланып.
Қарай берем өз ізіме бұрылып,
Алдыма шық ақ армандар ырғалып.

Келемін мен ауырыңды арқалап,
Алдым-заңғар жақындатып жол табад,
Сезінемін ащылығын терімнің
Түбінде бір
Тәтті рахат -
Мархабат.

ӨЗ ТІЛІМ

Тілім бар, менің ақыл, ожданым бар,
Тілім бар - жүрек жылытқан өз қаным бар.
Өз тілім тербетеді, тебірентеді,
Тіліме тіл
Тигізсеңдер,
Қорладындар.

Өшпейді, тілім менің қартаймайды,
Жарысып уақытпен жайтандайды.
Арнасы айдын шалқар асқаралы -
Қайнардың көзін ешкім сарқа алмайды.

АРМАН - АҚҚУ

Өмірдің мынау жылдарын қуып таң жақта,
Арманым менің Құлагер-сыңды шандатқан.
Бауырының астында өріп құс жолы
Күнің бе, мейлі, түнің бе, мейлі жол қатқан.

Дауылдың долы екпінін құйып алатын,
Алысқа жайған қырандай қайсар қанатын.
Арманым менің төгілген күй ғой...
Дала ғой...
Кеудесі күзде маржанға тұнып қалатын.

Арманым әлде көкте ұшып анау баратқан,
Аққулар ма екен, көркіне жұртты қаратқан.
Қызықтап оны көз жазбай тұрмын мен неге?
Кеудемде мынау өзім емес пе жаратқан?!

ӘЙ, ӨМІР, ТОҚТА СЕН БІР СӘТ

Әй, өмір, тоқта сен бір сәт.
Сөз тыңда, құма желкенді.
Желкенде келем, бер мұрсат,
Ұрғылай бермей желкемді.

Ағыны қатты толқының,
Апара жатыр қай тұсқа?
Жаратқанымның бер құнын,-
Дейсің ғой, түсіп айтысқа.

Айтыссам дайын айтарым,
Ұлым,-деп мені ерке еттің.
Қырсықсам - қозар сайтаным,
Мендағы бірі тентектің.

Көне алмаспын ырқыңа,
Мені өзің қыңыр жаратқан.
Қырсықтардың қырқын да,
Аузыма түгел қаратқам.

Арнаңа салып айдама,
Бағытым бар ғой өзімнің.
Жарқырап жанған қайда да,
Нұрына сенем көзімнің.

Жұлдыздай жанып үмітім,
Алдымда қолын тұр бұлғап,
Сапарда келем күні - түн,
Желкенді толқын жүр ырғап.

Арманға қолды созамын,
Алдымнан ұшқан ақ құстай.
Уақыттан жүйрік озамын,
Тоқтаман үлкен бақ құшпай.

Көрдiң бе, сен, жоқ па әлi?
Жұлдызым жанып, ойнаған.
Кең ашып алтын қақпаны,
Дәуір тұр күндей жайнаған.

Қазақы заман, шат күннiң,
Нұрымен ойнап келемiн.
Сыбызғы әуен, тәттi үннiң,
Бiрғағымен желемiн.

Елiмдi қайран қалдырып,
Жаңа бiр iстi атқарсам.
Жүректердi жандырып,
Тылсым сырын ақтарсам.

Қалт етпей баққан өзiндi,
Жауға атылар оқтаймын.
Әсте бiр жазбай көзiмдi,
Тыныштығыңды сақтаймын.

АҚЫН ДЕГЕН ШЫНДЫҚТАН ЖАРАТЫЛҒАН

(З. Өкімжановка)

Ақын деген шындықтан жаратылған,
Әрқашан шындық үшін ара тұрған.
Баспасын деп тірлікті үрей бұлаты,
Кеудесін оққа тосып баратын жан.

Ақын - Мағжан ықпады Бутырқаңнан,
Солавкиден, жауыздық құйтырқыңнан!
Жан сауғалап қашпады ол бөтен елге,
Отанында атты оны- құйын тұрған!

Құйындатты елімде дарынсыздар,
Қысастықты көрсең-ау, жаның сыздар.
Тірідей көрге салған Шөкәрімнің,
Күңіренгенін естісең -қаның мұздар!

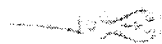
Ақын деген әділдік күрескері,
Жаратқан оны Алла күнестегі.
Ақ сөйлеп, әділ айтып, ел деп толғау,
Бұйырған ақындарға үлес тегі.

ШЫНДЫҚ

Ақ жанымды ақтарып,
Ақ күмістей төгілем,
Илана біл, ақталып,
Көрген емен тегі мен.

Шын күлемін күлсем де,
Шын жылаймын жыласам,
Шындық үшін күйсем де.
Өкінбеймін құласам.

Шындық менің желкенім,
Сапарға алыс ол шыдар.
Әлемнің де жер-көгін.
Ұстап тұрған сол шығар.

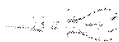
ҚАЙРАН БОЛЫП КЕЛЕМІН

Бұлбұлдардың үніне,
Сарыарқаның гүліне,
Аспанымның Күніне,
Қайран болып келемін.

Боталардың көзіне,
Сұлулардың өзіңе,
Даналардың сөзіне,
Қайран болып келемін.

Сәулетіне қаламның.
Дәулетіне даламның,
Өнеріне адамның,
Қайран болып келемін.

Қайран ете алам ба,
Туған елді, халқымды?
Осы ойменен алаң ба ?
«Жүрек шіркін» алқынды.

ДАҢҚЫН ХАЛҚЫ КӨТЕРЕР...

Айқайың ащы шықты, қорқақ па едің?
Қиқулап алмақ па ең сен атақ-сенім.
Дала да жатыр тыныш мол-момақан.
Кенелткен мол дәулетке байтақ елін.

Шықпайды күннің үні көкте жүзген,
Биіктен жерге аппақ маржан тізген.
Айдың да, жұлдыздың да дыбысы жоқ.
Жымыңдап кең жиһанға көзін сүзген.

Нан піскен кеудесінің буын атып.
Елді қояр ақымақ шуылдатып.
Тау қопарсын еңбекқор елп етпейді.
Даңқын халқы көтерер дуылдатып.

АБАЙҒА

Заманыңның дауылынан ықпадың,
Мықтылардың қаһарынан бұқпадың.
Байғұстардың көз жасын сен құрғаттың,
Жүректерде сенім туын жықпадың.

Уақытты артқа тастап ақылың,
Адамзатты дос та еттің, жақының...
Адамдарға, үміт, арман, сүйеніш,
Қасиетті өлендерің, ақыным.

Қандасыңның кей мінезін сынадың,
Сынадың да жаспен жүзің шыладың.
Ынтымақ бер, бірлік бер деп халқыма,
Жатсаң, тұрсаң бір Алладан сұрадың.

Елің көрген күйзелісті бір көріп,
Қазағыңмен мың тіріліп, мың өліп,
Өсек, өтірік, бос мақтанның бірі жоқ.
Жүрегінде тек шындықтың гүлі өніп.

«Ғаклияң» бара жатыр таңға алып,
Барша елді, оны оқыған таң қалып.
Біз сондықтан кең пейілді, мықтымыз,
Санасып жүр, құрмет тұтып бар халық.

Ойлы, маңғаз, жүрісің де тұрысың,
Болашақтың шырқап жүрер жарысың.
Өлем көгі - шыққан шыңың- ұлы шың.
Ал өзің де ұлылардың ұлысың!

Жас болса да бір шындыққа жақын кеп,
Ақын Мағжан сені атапты Хакім! -деп.
Дарығыңды жазбай танып, қуанған.
Шәкіртіңді осал деуге хакім жоқ.

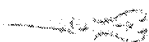
ҚАСҚА БҰЛАҚ БАСЫНДА

(Семейден оқудан қайтқан жас
Абай ауылына жеткенше осы
бұлақтан ат суарады екен)

Қасқа бұлақ, Қасқа бұлақ,
Сылақ-сылақ етіп тасқа құлап.
Көне күннен күй шертеді ол,
Омырауын жасқа бұлап.

Ыза, кекті тоғыстырып,
Өтті-ау заман соғыс құрып.
Барымталы қаптал түндер
Салбыраған, жоқ ысқырық.

Айқай-шу да тынып анық,
Естіледі сылдыр талып.
Сылдырлай бер Қасқа бұлақ,
Абайымның әнін салып.

АБЫЛАЙДЫҢ ҰРПАҒЫ. ШОҚАННЫҢ ӨЗІН ТАНЫСТЫРУЫ

Қазақия - даласы,
Қазақ оның баласы.-
Сахараның данасы,
Қожасы, әрі қарасы.

Жер қайысқан малы бар,
Жүйрік міну - сәні бар.
Дауылпазының үнінен,
Дұшпан жаны тарылар.

Қаһарлы жүрек тұсында,
Найзасының ұшында,
Жалтылдаған ұшқындар,
Сол құртар жау мысын да.

Домбырасы күй атып,
Көгінді тастар құлатып.
Тербетіп салқам даланы,
Өзіңе қояр мұң артып.

Сары дала деген бұл жерді,
«Сарыарқа» деуді ел үйренді.
Қазақиям деп құшқан,
Аңсаған жұрты нұрлы елді.

«Сарыарқа» деген елімде,
«Сырымбет» деген жерімде,
Туғанмын да, өскенмін,
Киелі қазақ - тегім де.

Тегім мықты болаттан,
Тамырым терең - таратсам.
Абылай ханның ұрпағы
Етіп Алла жаратқан.

ШОҚАН ҚАШҒАРДА

Қазақтың көгінде,
Әлемнің төрінде,
Жарқырап, жайнаған
Жұлдыздай көрінді.

Дарынға бақ тілеп,
Айтылып ақ тілек,
Ғылымның шыңына ол,
Қанатын қақты деп.

Масайрап, мақтанып,
Марқайды ел, шаттанып,
«Сарыарқа» көсілді,
Нұрына қақталып.

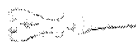
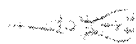
Бал күннен құлпырып,
Білімге ұмтылып,
Орысша өнерге,
Ғылымға құлшынып.

Ғасырдан ғасырлар,
Жұмбақ - ты, жасырған,
Қашғардың қақпасын,
Ешкім жоқ аша алған.

Келген көп әр қырдан,
Көруге талпынған.
Ілінген бастар тек,
Қорғанда қалқиған.

Үнді елі арқылы,
Өтем деп жан қиды.
Ағылшын тыңшысы,
Өнерлі ед - сан қырлы.

Айласын асырып,
Із - түзін жасырып

Қашғарға Шоқан кеп,
Зерттеді асығып.

Тездетпей бола ма,
Сезілсе ол аңа ма?!
Шоқанды тұмақша,
Қағады! О, тоба!

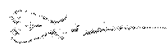
Алты шар шындығын,
Жұрт сенбес сұмдығын,
Шоқанға бірінші
Айтатын туды күн.

Алты шар - жаңалық -
Шет жұртқа таралып,
Ресей, Еуропа
Таң болып қалды анық.

Қашғардың қамалын,
Тіршілік, амалын,
Дәптерге түсірді ол,
Құрғатпай қаламын.

Бастар тұр кесілген,
Көздері тесілген,
Қазыққа шаншылып, -
Шығар ма есіңнен?!

- Менің де кәлләмді,
Қырқуға сәл қалды.
Деп жүрді ол, - сыйындым,
Ұмытпай Аллаамды!

ШОҚАННЫҢ ДОСЫНА ХАТЫ

(Ф. Достоевскийге)

Санатқа ұлт боп қосылып,
Ел болса деп ем өзгедей.
Қазақты өзге ел басынып,
Болмасын деп ем құл, кедей.

Шарға түстім, мақсатым -
Басқару болып өлкені.
Шығарсам дедім жақсы атын,
Ел етіп өскен өркені.

Жастарды тартып білімге,
Бай етсем деп ем кедейді.
Алыс, жақынды білуге,
Талпынбайтын көбейді.

Жаныма, адал сөзіме,
Сенбейді туған қазағым.
“Шоқынғансың “ деп өзіме,
Жасыра алмайды - мазағын.

Сақтықпен маған қарайды,
Патшаның шенді мырзасы.
Алды - артымды орайды,-
Туземец! - дейді, ол расы!

Өтпейді сөзім бұларға, -
Келмейді менің бүгілгім.
Сенуді қойдым сұмдарға,
Түңілдім, әбден, түңілдім.

Қазаққа да сенімсіз,
Патшаға да сенімсіз.
Тағдырым менің не болар,
Қалмасам еді көмусіз.

5.01.06 ж

ТЫМ ШЫРҚАУ ОНЫҢ МЕКЕНІ

(Генерал Колапаковскийге өтініш)

Халім нашар, жүдедім,
Жаныма батты ауыру.
Таусылып та тұр демім,
Қол ұшын берші, бауырым.

Жіберегөрші дәрісін
Көкіректің, жанды қинаған.
Қайтемін айтып бәрісін,
Ақша жоқ менде жинаған.

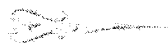
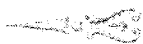
Колпаковский мырзаға,
Офицер Шоқан хат жазды.
Көңілі - кірбің, зіл - зала,
Қайран жүрек - от жанды.

Жап - жақсы еді арасы,
Мырза өзгеріп қалған ба?
Генералдан шамасы,
Болар деп игі іс, алданба! -

Деп тұр хаттың түйіні,
Келмесе де жауабы.
Шоқанның түсіп ііні,
Көзінен жас тамады.

Есесіне тыңшы жүр,
Шоқанды торып, қасында.
Бұлдағы бір тылсым сыр -
Өлімін күтті - ау расында.

Соңғы бір рет бұлқынған,
Жанына неге жармасты ?
Қорықты ма Шоқан рухынан,
Империя албасты ?

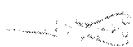

Ақтық демі бітерде,
Не сөйледі ол, не айтып ?
Жансыздар да күтуде -
Тың тыңдайды құмартып.

Оятады ол қазақты,
Миына ұшқын қондырып.
Дүбілтеді қазақты,
Өткірлеу оқ жондырып.

Арманының алауын,
Халықтың беріп қолына,
Бостандықтың жалауын,
Мәре ету еді жолына.

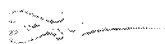
Генерал білді, түсінді,
Шоқанның дарын екенін.
Қапаланды, күрсінді,-
Тым шырқау оның мекені.

ЛЕВ ТОЛСТОЙДЫҢ СОҢҒЫ ТІЛЕГІ

Жынданды, - деді,
Ауысты,-деді, ми, басы.
Елдің де көбі толғанды-
Қайтсын енді, қимасы.
Толстой деген,
Заманның ірі тұлғасы.
Толстой деген,
Атауы елдің -бір басы.
Толстой десең,
Ресей тілге оралып,
Ресей десең,
Толстой ойда тұр анық.
Талақ қып тастап
Өмірлік досты- қатынды,
Ол неге бастап,
Не үшін бұлай шатылды?
Үй- күйден безіп,
Қашқаны қалай тосыннан?
Ол нені сезіп,
Үрейленіп, шошығыған?
Газеттер шулап,
Полицей оны күзетті.
Шіркеулер тулап:-
Безді,- деп діннен Левті.
Бабалар дінін
Аяққа таптап кетті,-деп,
Ашулы зәрін
Діншілдер де төкті көп.
Кокардалары көк тіреп,
Генералдар да оны
Сөкті кеп.
Халық бірақ,
Левтің ісін сөкпеді.
Нәлет айтып,
Ауыздан жалын төкпеді.
Қазасына ел қайғырып,

Қабырғасы сөгіліп,
Толстойға сай ғылып,
Азалады ел төгіліп.
Данасына айтар алғыс көп,
Орыс сыртқа теппеді.
Ұлылығын оның алға ұстап,
Левпен бірге ел көктеді.
Қай дінде еді, толстой? -
Түсінігі жұрттың алыс қой.
Кім болса да ол
Азаттықты ұлықтап,
Ар биігін арқалаған алып қой!
Бостандықты, адалдықты
Жыр еткен.
Имандылық
Шалқып тұрған жүректен.
Өтті өмірден Ұлы адам,
Мұсылман болсам! - деген
Игі тілекпен.

ҚҰРАН ОҚЫҒАН ПУШКИН

(Досым В. Шестериковқа)

«Он милосерд.он Магомету
Открыл сияющий Коран,
Да притечем и мы ко свету,
И да падет с очей туман».
А.С. Пушкин.

Көз алмай Пушкин құран беттерінен,
Келгендей болашағы көк төрінен.
Оқып, қайран қалыпты, танданыпты,
Көріп қиял шырағын оты өрілген.

Ақынды құран сөзі еліктіріп,
Жанына қасиеті берік кіріп,
Жетелеп тереңіне, тебіrentкен,
Сүйсінткен жыр жолдағы көріктілік..

Поэзия екен-ау тұнып тұрған,
Өзіне тартып жанды құнықтырған.
Ұлылықпен дәл мұндай жолықпап ем,
Өмір сүйгіш қағида қызықтырған. -

Деп ақын әр сүрені оймен қазып,
Орысқа айғақтаған жырмен жазып.
Шошитын «басурман» деп дүмшелердің
Иіні түсіп, сорлап, қалған жасып.

Жарқырап көңілінде күн күлгендей,
Сәулесі желбіреп ту тігілгендей,
Жүрегінде жайнады ұлы өмір,
Табиғатқа жан бітіп, тірілгендей.

Алла ашқан Мұхаммедке құранды,
Оның сөзі емес әсте ұранды.
Біз де барып шомыламыз нұрына-
Депті ақын, сырып тастап тұманды.

Ғылыми, діни кітап жаңалығын,
Әлемде теңдесі жоқ даралығын,
Ұлы ақын әйгіледі барша адамға,
Беретін Құран Кәрім даналығын!

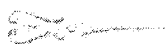
ШАЛ АҚЫНҒА

О, баба, мынау кім деп елендеме.
Бір ұлың келіп тұрған сәлем бере.
Өзіңнің шапағатың болар мүмкін,
Дәулетті бағып жүрмін өлең деген.

Ырқыма бірде көніп, бірде көнбей,
Бұл шіркін құбылады ескен желдей.
Қазақтың үдесінен шықсам деймін,
Өзіндей-жүрегі пәк, көңілі көлдей.

Жыр етіп туған жердің атырабын,
Киелі, қасиетті топырағын.
Қосылып дүлдүліңнің дүбіріне,
Ақ таңын Жолдыөзектің атырамын,

Өзіңнен асып қандай абыз өткен,
Тірліктің түніне шам жағып кеткен.
Сол шамның бір сәулесі мен боламын,
Ғасырлар қойнауынан ағып жеткен.

Күміс көл күн шомылған тереңіне,
Балұрақ жамыраған кемеріне.
Жағада қалтқы бағып отыр бала,
Қоскөлдің кейде көз сап кең өріне.

Сырнайлы қамыс шертпей жағада сыр,
Бозторғай төгілдірмей далада жыр,
Естілмей қаз қаңқылы, қу саңқылы,
Дүние тынып қалған балаға бұл.

Сан ойлар санасында қабатталып,
Сан сұрақ көкейінде сабақталып,
Таба алмай сұрағына жауапты мың,
Қайтады қармақ қапқан шабақты алып.

Су бетін сызған балық елпендетіп
Сүңгиді, қамыс басы селтең етіп.
Қызықтап аққуларды айдын асқан,
Алдынан баратқандай желкен өтіп.

Ауылдан жырақ кетіп күнде осылай,
Қоскөлге бауыр басқан бір досындай.
Тіл де жоқ, құлақ та жоқ, ол меніреу,
Білмейді өз есімін бұл жасында.

Жеті қыс, жеті жаз бен жеті көктем,
Бәрі де бала жанын тылсым еткен,
Ес біле бастағаннан дарқан жүрек,
Тебініп тар кеудеде тыншы кеткен.

Тербеліп су бетінде қалтқы батты,
Олжаға балаң көңіл дулап жатты.
Қармақты тартып қалып, бақа іліккен
Бақырды ол бойы мұздап, шошып қатты.

Тарс етті қос құлағы жарылғандай,
Қалшылдап, тынысы да тарылғандай.
Төңірек шулап кетті, даңғазалы,
Бірде ән, бірде соққан дабылдардай.

Соққылдап, жасын төгіп, жылап алды,
Ес жиып, бала сәтке тына қалды.
Тіршілік тамылжыған - ән менен күй,
Жүректе дүбірлетті бұла қанды.

Шатынап бала көзі, елеуреді,
«Мың өннің қойынына енер ме еді»,
Құс та өнші, толқын да өнші, қамыс та өнші,
Қосылып барып бір кез бебеуледі.

Көмекей бүлкілдеді, безектеді,
Сылдыр ән, сыңғыр әуен кезектеді.
Дала таң, аспан да таң, аққу да таң,
Мұндай ән бұрын ешкім безеп пе еді?!

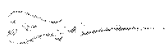
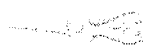
Өн қалқып аспан астын шымырлатты,
Сұқтантты, жұрт құлағын шыңыдатты.
Тыныштық. Жел гулемей, құс шуламай,
Толқын да дөңбекшімей тыным тапты.

Барады бала салған ән жорғалап,
Аспанға, бірде қырға тік сорғалап.
Адамдар ауылдағы аңтарылып,
Барлық үн, барлық дыбыс тұр қорғалап.

- Ақан! - деп көлді бетке ап, ат қамшылап,
Ұмтылды жұрт соңынан ақ шаң шұбап.

Жүтірді Қорамса қарт: - Ақжігіт! - деп,
Аселеу сақалынан жас тамшылап.

Бала Ақан шырқап тұрды өрт-жалын боп,
Бүкіл ел толқын-толқын тартты ағын боп.
Жылғара ақбозымен бұрын жеткен,
Ұсынды домбырасын: «Тарт, жаным!» - деп...

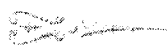

АҚАН СЕРІ

Көкшенің сұлулығын
Тұсыңнан дара ұқтың.
Махаббат ұлылығын.
Ұрпаққа таныттың.

Уақыттан озғын тұрдың,
Құлагер жүйріктей,
Жайдары жазға ұмтылдың
Тағдырға илікпей.

Жыр болды Құлагерің,
Құмайға қу алдырған...
Ән келеді құба белден,
Өзің шырқап қалдырған!
Қайталайды балдырған!

ҚАРА ТОРҒАЙ

Қара торғай,
Ұштым зорғай-ай,
Бейшара шырылдайсың
Жерге қонбай-ай, а-й,
Ақан Қорамсаұлы
Дүние-ай, бұл да құстың асылы еді,
Иісі қанаттының басымы еді.
Жердегі айбарлы да азулы аңның,
Жалт еткен төбесінде жасыны еді.

Серінің қанаттыда берігі еді,
Серінің сыр тартатын серігі еді.
Өмірдің өксіктерін ұмыттырған,
Жанының базары һәм көрігі еді.

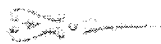
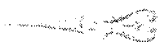
Қыранның жұрт қимылын қараса қап,
Құйын ба, жын ба дейтін тамашалап.
Бөрінің белдемесін теуіп үзіп,
Көретін иесінен балаша бап.

Қыранның жез қанаты ысқырғанда,
Жердегі қатер еді-ау ұшқыр аңға.
Мақпалдың басын тарпай құс соңынан,
Сері де ұшушы еді-ау ышқынғандай.

Қыран құс - Қара торғай ел мақтаған,
Атағы алты алашты адақтаған.
Шәу тартып, қожыраған қауырсыны,
Құр тұлдыр, құйрық та жоқ бұлақтаған.

Серінің серпіп ұшқан шымыр қолын,
Шәу қыран білді соңғы ғұмыр жолын.
Саңқылдап төңіректі шолып өтті,
Қимады-ау Сырымбеттің шиыр жонын.

Кім білсін қоштасты ма өскен жермен,
Көлімен көлкілдеген ескен желмен.

Серіні сергелдеңге салмақшы ма,
Аздай-ақ азап, бейнет көшкен елмен.

Өмірдің сыйлағаны әуел бастан,
Серіге мұң менен жыр, ән мен дастан.
Көз сүзіп, қылмиғанмен қыздар оған,
Болған жоқ бірде-бірі кәдеге асқан.

Кұлагер, Көк жендеттен ада болып,
Жүрегі дерттенген-ді уға толып.
Сері ақын «пері», «жынды» аталмақшы,
Безініп елден жалғыз қырға қонып.

Қайқайып Қара торғай өрлеп - көкті,
Айдынын бір сезімнің тербеп кетті.
Ақын да құстан көзін жазбай қуып,
Қиналып жан ұшырып, терге бөкті.

Көріп тұр Торғайының торыққанын,
Құйрықсыз қона алмастан зорыққанын.
Биіктен сорғалады атқан оқтай.
Өлімнен көрмеді оның қорыққанын.

Бейшара, бейшара-ай, - деп, сері боздап,
Аяныш жан жарасын тырнап, қозғап.
Мыж болған тасқа құлап қыранының
Қасында жатыр естен тана жаздап.

Дүние-ай, жол - тағдырың бұраң неткен,
Серіні серігінен сыңар еткен!
Зіл кеуде ән өргізіп Сарыарқаға,
Өзіне тыңдаушыны құмар еткен.

БӨГЕНБАЙ БАТЫРДЫҢ ТОЙЫНДА ОҚЫЛҒАН ӨЛЕН

Ассалаумағалейкум, Еремейменім.
Құт мекен, қасиетті ереулі, елім.
Үніңді Бөгенбей деп саңқылдаған.
Есітіп Қызылжардан келген едім.

Жаратқан Бөгенбайдай алып тұлға,
Ел үшін түскен талай хауіп, сынға.
Әйгілі, құдыретті Ерейменге.
Әр қазақ басын иіп, тәуіп қылған.

Көне алмай қытай, жоңғар азабына,
Құлықпен құраған патша тұзағына.
«Қанды ойын» салған батыр өсиет етті:
«Болма деп сенгіш, аңғал!»- қазағыма.

Туына бостандықтың қан шашылып,
Бірлікке кес-кестеді қанша «шылық».
Қазағын соңына ертті ол ақылғөй боп,
Күлімдеп күндей жүзі, нұр сапырып.

Дін аман, тілім аман, мал-жан аман,
Десем де ойсыратты-ау, жаңа заман.
Батырым, қапаланба, орны толар,
Әйтеуір жерді ешкім жоқ олжалаған.

Өзіңнен бізге қалған аманатты,
Ұрпағың дәстүр етіп жалғап жатты.
Ел болдық егеменді еркін құстай,
Тойлаймыз кеңістікке самғар шақты.

Сен тұрсың әр жүректе жалындаған,
Қазақтың қамалы боп алынбаған.
Қорғаны, қуатысың, рухыңмен
Ұрпағың үстемдікке бағынбаған.

Құдай-ау, қандай ғажап сен болғаның,
Шықты ғой көкірегімде шер толған үн.
Қарт бабам өзіңе ұқсап Ерейменде
Тарихтың шертіп отыр кертолғауын.

Ереймен бақ дарыған аймақ тегі,
Дарындар өскен гүлдей жайнап та еді.
Туғызған Бөгенбайдай баһадүрді
Думаның құтты болсын аруақты елім.

АҒА ТУРАЛЫ СЫР

(Самеке Ешкейұлына)

Көргенше сені сағынам - жанарым моншақ тағынған.
Сағыбау сені мүмкін бе - кеудеңде самал сабылған.

Омырау ашсаң аңырап - ағылып жатқан сыр бұлақ,
Жөңкілгендей шындардан алапат тасқын жыр құлап.

Үйімде менің, төрімде ақын болып жыр ағыт,
Табиғаттан айналдым, жаратқан сені бұла ғып.

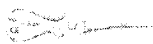
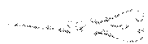
Көкірегің күмбірлеп, ой толқынын аунатар,
Жүрген жерің той-думан - көгімнен жұлдыз саулатар.

Көкейімде жүреді қасиеттерің кісілік,
Үлкенге - үлкен, кішіге - өз теңіндей тіршілік.

Жарасады ол саған, жаратады ел сені,
Сен отырған жерде өзім тік ұстаймын еңсені.

Сен отырған жерде мен шешенсініп отырам,
Сен отырған жерде мен бәсеңсініп отырам.

Жыр шуағын құяды көкірегім - аспаным,
Сен тұрғанда алдымда, айналайын, асқарым!

БӘЙТЕРЕК

(Ғабит Мүсіреповке)

Ғабит аға! Сіз бәйтерек тамырларын терең жайған,
Сарыарқаның самалымен жапырағы жүзін шайған.

Жапырақтар, жапырақтар жыр оқиды - сазды дастан,
Құлақ түре тыңдайды әлем, қажымастан, қалғымастан.

Өрнектейді дала сырын, даласының ақ таңдарын,
Ол бүкпесіз жаяды алға қытымыр қыс - ақпандарын.

Даласының алыптығын - алып таулар арқалаған,
Сұлулығын - көрген жанның құмары әсте тарқамаған.

Уақытпен күш сынасқан, арманы асқар, ақ тілекті,
Адамдарын ғарышқа асқан, дарқан ойлы, от жүректі.

Хас бәйтерек өскен биік, толғанады ой саралап,
Ақ Жайықты, Көкшетауды қиялменен жүр аралап.

Күннен шуақ, қырдан нәр ап, түр бәйтерек қия қарап,
Сымбатынан жүректерді қытықтайды бір күш тарап.

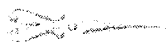
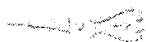
Туған жердің бәйтерегі асқарларға ен бойлаған,
«Аман болсын, әмәнда!» - деп, жаныммен мың толғанам.

Елден ерек асқақ, алып, бәйтерекке қарайды көп,
Өзіңменен шаттануға, мақтануға жарайды-ау деп!

МҰХТАР ЕСКЕРТКІШІ

Айдың Мұхтар,
Алып Мұхтар.
Асқар таудан көз алмай.
Тұра қапты,
Ойға шомып,
Тас тұғырда қозғалмай.
Ақша бұлттар
Айналшықтап,
Оған қолын созғандай.
Күн күледі,
Мұхтарға шат болғандай.
Асқақ тұлға -
Алып қыран
Шыңғыс тауға қонағандай.
Ұшқыр қиял
Қанатында ол,
Уақыттан да озғандай.
Ал төменде
Дүйім дүние,
Сәл тынымдап қалғандай.
Мынау шулы
Тіршіліктің,
Сезбейтіндей дабылын.
Мұхтар қазір
Болашақтың,
Аралап жүр ауылын.
Жырына арқау етер екен.
Қай өлкенің қауымын?
Ол болашақ
Абайменен
Сұхбаттасып, есіліп,
Әйгерімнің әнін тыңдап
Көңілін де өсіріп,
Сұлу Тоғжан
Тілдесті ғой,
Оныменен шешіліп...
Тас тұлға тұр,

Енді ғана
Сөйлейтіндей көсіліп.
Міне, тағы
Ұлы ойлардың,
Парақтарын ашқандай.
Дәуірімнің
Дана ұлы,
Дара ұлы асқардай!
Кемеңгерлік,
Кемелді ойың,
Шетсіз-шексіз аспандай!
Дарыныңмен
Өнердің зор
Қазынасын
Ашқан бай!
Өзіңменен
Барады ұрпақ.
Болашаққа жасқанбай.

МАҒЖАН АҚЫН

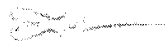
Тұғырың биік, тұрысың асқақ қырандай.
Қанат қақтың шарқ ұрып, тағат қыла алмай.
Самғап та кеттің төрткүл дүние үстімен,
Күнеске шықтың, күн ұлымын деп ұрандай.

Күн баласы екенің аян құрандай.
Түрікшілдікті жүрегіңе жаздың тұмардай.
Бөрілі байрақ көтеріп көкте көлбедің,
Елдігіме сендіріп әлемді имандай.

Аппақ таңдай омырауыңнан сөгілген,
Баураған жанды маржан жырың төгілген.
Өрлік, ерлік, елдікке де шақырған
Жаңғырып үнің саналарға егілген.

АТЫҢНАН МАҒЖАН ДЕГЕН АУЫСПАДЫ

Көкіректен күй ағытсын,
Сыр ағытсын.
Шабытты шалқар дөрия
Бұла мықтым.
Қапасты қақыратқан
Дауылпазым,
Мейірін қандыр жырмен
Мына жұрттың.
Үнінді күмбірлеген,
Айқайлаған,
Естісін сақи далам,
Байтақ далам.
Жер болып, күл боп ұшты,
Кеше өзінді
Жазықсыз жазғырғандар,
Сайқал заман.
Төңірегі шәуілдейтін,
Арсылдайтын.
Көп иттер өсте де бір
Таусылмайтын.
Жабысқан көк құраққа
Көлбақадай,
Қайран ел үрей қуған
Қалшылдайтын.
Атыңды ести қалса
Әлдеқайдан,
Жауыздар ашушы еді
«Қызыл майдан».
Қырқылып қыл кеңірдек,
Домалап бас,
Қан шапшып төңірекке
Тұла бойдан.
Өзінді сүйген қазақ
Қайыспады.
Шындықтың туын жықпай,
Нық ұстады.
Жырыңды жүрегіне
Қондырған ел,
Атыңнан Мағжан деген
Ауыспады.

АҚ ҚАНАТЫН КҮНГЕ ЖАЙЫП...

Ақ қанатын күнге жайып
Сұңқылдаған аққумысың?
Бар ынтызар өзіңе ауып,
Тамсандырған ақ нұрмысың?

Жүректерді лүпілдеткен,
Ғашықтардың пірімісің?
Сарыарқаны дүр сілкінткен,
Батырлардың үнімісің?

Мен түсінбес жұмбағың көп,
Шешілмеген жауабы да.
Алашым!-деп жырладың кеп,
Басты тігіп жау оғына.

Періште ме ең, пері ме едің,
Өкететін қыздар ұрлап?
Ақ диуана, сері ме едің,
Еркіндікті жүрген жырлап?

Түркілердің даласына,
Ұшып келген тілшімісің?
Аспан мен жер арасына,
Алла қойған елшімісің?

ТАЙСАЛМАЙ ОҚҚА БАРДЫҢ

(Мағжанға)

Тұранның тегіненсің,
Түріктің бел баласы.
Арқаның еліненсің
Алаштың ер данасы.
Даңқың көкке жетіп,
Жер шарын көктей өтіп,
Тұсыңнан озық кетіп,
Оларды өкпелеттің.
Қан жылап, қаһарланды,
Сені олар мерт болсын деп.
Көрмесін атар таңды,
Кеудесіне өрт толсын деп.
Аспаның аласарып,
Тынысың қиындады.
Жаныңа жара салып,
Жауыздық тиылмады.
Сүргіннен мазаң кетіп,
Тағдырды көрледің бе?!
Тірлікті талақ етіп,
Кетуді көздедің бе ?
Ұлым деп алған беттен,
Қайтпадың, тоқтамадың.
Жүректе жанған кекпен,
Тайсалмай оққа бардың.

О, ПІРІМ

Қызықтап сан сыйқырлы өнерінді,
Көкіректе өргіздім өлеңінді.
Сөздерің меруерттей, мың құбылған,
Лепіртіп, желпіндірді желегімді.

Ғашық боп өлеңіңе бала жастан,
Тындаушы ем айтқандардан жалықтастан.
Ешкімге айтпа, бала!-деп қоятын,
Қария жырынды оқып қажымастан.

Неге ол айтпа,-дейді құпиялап,
Осында бір сыр бар-ау өте ғажап?!
Сыбырлап, үрейленіп: тыңшы!-дейді,
Өр үйдің есігінен жүр сығалап.

Аспаны бір ашылмас торлаған бұлт,
Еңсесі түсіп, қорқып, сорлаған жұрт.
Көргенім осы болса, сенбеймін бе?!
Елден қашқан иман мен береке, құт.

Осылай өтті талай жылдар жылжып,
Кеңейді пейіл, бойын жазып шындық.
Сен шықтың Оқжетпестің қиясына,
Дұшпаның күл-қоқысқа қарай сырғып.

Отына өлеңіңнің маздап жанған,
Жанымды жылтып келем мұздап қалған.
О, пірім, қанат қағам, жоғары өрлеп,
Топшыма қуат бергін, сыздап, талған..

ҰРПАҒЫҢНЫҢ БИІКТЕЙДІ ШОҚТЫҒЫ

Зар жылаған, қан жылаған жүрегің,
Елдікті ойлап, еркіндік деп жүдедің.
Өжет жырың жетті туған халқыңа,
Орындалды арманың мен тілегің.

Қарсы алдында алпақ нұрлы тұр таңың,
Күн астынан ойнап шықты тұлпарың.
Аспандатты данышпаным өзіңді,
Болашағың-болжап, сенген ұрпағың.

Ұлы жүрек жібек жанды ардағым,
Сәулеңменен жарқырады жан-жағым.
Туыс-туған, бауырларың-халқыңды,
Жебеп жүрсін қасиетті аруағың.

Өз атында аудан да бар, алаң бар,
Ұмытты ел деп іретің жоқ алаңдар.
Жауыз жандар сені өлді дегенмен,
Рухыңды аспандатты адалдар.

Адал жансыз адамдардың жоқ күні,
Қандай ғажап адалдардың көптігі!
Сенің даңқың кеткен сайын әуелеп,
Ұрпағыңның биіктейді шоқтығы!

МЕН МАҒЖАННЫҢ КӨШЕСІНДЕ ТҰРАМЫН

Мен Мағжанның көшесінде тұрамын,
Жаз дидарлы жарқыраған тұрағым.
Көңілімнің келтіреді ол хошын да,
Көкірегіме құйылады жыр- ағын.

Мен Мағжанның көшесінде тұрамын.
Таңды қарсы ап, күнге сәлем қыламын.
Ұлы ақынға сиынамын құдайдай,
Маржан жыры қолымдағы құраным.

Мен Мағжанның көшесінде тұрамын.
Қанып ішем оның кәусәр сыр-әнін.
Нұр бақытты халқыменен ақынның,
Тәуелсіздік салтанатын құрамын.

Мен Мағжанның көшесінде тұрамын.
Буырқанып, қайнап, тасып, тұнамын.
Орындалған арманы боп ақынның,
Алаңынан ағытам жыр бұлағын.
Мен Мағжанның көшесінде тұрамын.

ТАЛАНТТЫҒА ТАҒДЫР ӨШ

Мағжан десем ұлылық ойға оралып,
Бір қуаныш барады айға да алып.
Мақтаныш та жанымды марқайтады,
Енгендеймін керемет тойға барып.

Қосылып аруақты ақын санатына,
Шаттығымның жармасам қанатына.
Күнге ұшып барамын жыр аңыратып,
Бас иген ұлы Мағжан талантына.

Күн баласы еді ол, Күннен туған,
Көк Есілдің толқыны төнін жуған.
Жолдыөзегім сен де осал емессің-ау,
Пайғамбар ақын берген дара тұлға.

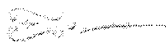
Мағжан десем, азаттық күйі ойнап,
Көкірегімді, жанымды кетер бойлап.
Құлағымда қиқулап, «Абылайлап!»
Шапқан ел сәйүгіліктер аста ойнап.

Азаттық туын көкте күлімдетіп,
Қызылжар, Көкшетауды дүбірлетіп,
Кене хан көз алдыма келе қалар,
Дұшпанын айбатымен дірілдетіп.

Өр Баян, батыр Баян дастандағы,
Жау қуған жұлдызша ағып аспандағы.
Өрттігін, мәрттігін де өткендердің
Жыр етіп отыр бүгін жас пен кәрі.

Мағжан десем сұлулық тамсандырып,
Үзіле де жаздайсың аңқаң құрып.
Табындырған жырына меруерттей,
Күдіретімен жансызға жан салдырып.

Сұлулықтан шабыт ап ұшқан самғап,
Сұлулықпен өмірін өткен жалғап.

Сұлулар да ақынды аялаған.
Сүйе білген жігітті таңдап, талғап.

Көкірегі мың түрлі сырға толған,
Қыздар-ау көрегендік қайдан қонған?
Сендер ме алғаш сезген биіктікті?
Сендер ме «ұлы ақын» деп тауып қойған?

Мағжан десем Бутырка шойын есік,
Тұрар ақын тағдырын қойған кесіп.
Көрдей түнек, атшулы абақтыдан,
Ызғырық пен өлімнің исі есіп.

Бутырка, Соловкилер ерді езіп,
Одақтың жүрді үстінде өлім кезіп.
Ажалдан қаймықпады, қорықпады ақын,
Қашпады туып-өскен жерден безіп.

Жер үстін жауыздықтың бұлты басқан.
Ар, иман, әділеттің құты қашқан.
«Ақынға адамзаттан дос болмады»,
Әлемге қазақ деген жұртты ашқан.

Мағжан десем қара аспан қақ айрылып,
Бейуақта мылтық үні тарайды ұлып,
Қорғай алмай қалдық-ау Пайғамбарды.
Болашақтан күтіп еді арайлы үміт.

Күншілерден, дарынсыз, кежерлерден.
Қорғамадық безбүйрек, безерлерден.
«Таланттыға-тағдыр өш», - деген сөз де.
Жай қалмаған екен ғой ежелгі елден.

КЕШІРІЛМЕС ЗҰЛЫМДЫҚ

Мағжанға кім өшігіп, кектенді екен,
Жаулығы оған деген кектен бөтен.
Көкірегі қара боран, жүрегі мұз,
Ақынның жаны қалай көктер ертең.

Жер басып қайран ақын қалай жүрген,
Кес-кестеп шығып иттер қоймай үрген,
Айналып төбесінде қарға, құзғын,
Жапалақ ту сыртынан талай бүрген.

Қалайша болмаған ол шамшыл адам,
Төңірегі түгел хауіп, тор шырмаған.
Ақынның парша-парша жүрегінен.
Алаштың арына қан тамшылаған.

Көзімде жатсам да елес, тұрсам елес,
Көңілімде ой, ол туралы құрсам кеңес.
Хан да емес, патша да емес, Мағжан - ақын,
Неге оны қоршап алған мың сан егес?!

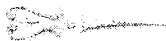
Жырласа ол қазаққа да бар деп елдік,
Бөрілі байрағында зар мен ерлік.
Масқара-ай, ақ, қараны айыра алмай,
Мағжанды дау деп келдік, жау деп келдік.

Жазықсыз оққа байлап есіл ұлды,
Заман-ай ащы айттың-ау кесімді.
Махаң жоқ! Кешірімес те ол зұлымдықты.
Мың мәрте сұрасаң да кешірімді!

ҚАЙРАН ЖЕҢГЕМ

(Зылиха Жұмабаеваға)

Дөңгелек жүзді, пісте мұрын,
Келбетті әйел болатын,
Мағжанды сүйіп,
Мағжанмен күйіп,
Мағжанменен тоятын.
Жарқырап көзі,
Ашылып сөзі, албырап жүзі,
Шалқитын еді: Мағжан!-деп.
Жана алмай кеткен жұлдызым-ау,
Күрсінер еді: жалған!-деп.
Уыздай аппақ махаббатын,
Тас тағдырға айырбастаған.
Рухымен Мағжанның
Батып күні, таңы атқан
Басына жырын жастаған.
Жалаң аяқ жар кешіп,
Қызыл аяқ қыр кешіп,
Мағжан жолын торлаған.
Карелия тайгасын кезіп қанша,
Сағыныштың әсерімен сорлаған.
Атамын!-десе қаймықпай,
Жұтамын!-десе қорықпаған,
Қайран жеңгем!
Оқ пен оттың астында,
Жау қоршауы,
Аштықта жүріп жеңген.
Елжіреген жүрегі,
Елбіреген іреңі, биязы еді мінезі.
Ақ иығын алаштың
Алып шыққан қапастан
Қайран жеңгем бір өзі!
Махаббатың-ау күдіретті!
Махаббатың-ау киелі!

ЕСІЛГЕ ЖАНЫН ЖАЙЫП ҚЫЗЫЛЖАРДАН

Көктем бе еді, жаз еді, есімде жоқ.
Жамыраған гүл қырдың төсінде көп.
Қаңқылдаған қаздар мен пырылдаған.
Үйректер бауыр басқан Есілге көп.

Ойдым-ойдым орманнан ақ қайынды,
Қоңыр салқын сал самал ақтарылды.
Майда лепке жібектей жүзін тосып,
Ғафу сәтке таңданып, аңтарылды.

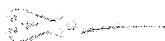
Аңтарылып қарады ол төңірекке,
Тамылжыған дүние, мөлдіреп те.
Жолдыөзекпен ақынның жүздесіу:
Аспаны асқақ, көкжиегі кеңірек пе?!

- Аспан, аспан, не деген биік аспан,
Жасыл бел, жасыл дөңес киік асқан.
Ақ қайындар - тұлпарлар күміс тұяқ
Қырға қарай мойынды иіп басқан.

Ғаламат сурет қой көз алдымда,
Айналғаны кілемге көгалдың да.
Мағжан жырын суылдап жел оқиды,
Өшіруге жоқ күші дажалдың да.

Не деген құдірет жыр қанды ойнатқан.
Көкірек - көзі ояу жанды ойлантқан.
Дүбілатіп, дөңгелентіп сары даланы,
Ақ таңның нұр - буына Күнді аунатқан.

Көкірегін ашып самал нұр селіне,
Қуанды келгеніне ол жыр еліне.
Есілге жанын жайып Қызылжардан.
Мағжанның қосылып тұр өлеңіне.

ҚҰЛЕКЕ БАТЫРДЫҢ СОҢҒЫ СӨЗІ

Тағдыр деген осы ма, ажал деген?
Алмақшы ма жанымды азынатып?
Айдаһар да, немесе, дажал да емен,
Бай да емеспін, жоқ малым, қазынам түк.

Ел шетіне жау тисе өкімденіп,
Салауатты салушы ем, ғазауатты.
Топалаң тиген қойлар секілденіп,
Жау даламда шашылып талай жатты.

Халқымның намысынан жаралған ем,
Дұшпанға тас - қамал ем беріспеген.
Елімнің ар - жалауы саналған ем,
Биіктеп, төмендеуге еш келіспеген.

Төңірдің пешенеме жазғаны осы,
Ғұмыр-ай, қысқа екенсің бір-ақ тұтам.
Не болар сенің күйің азбан досым?
Қоямын өзіме-өзім сұрақты сан.

Жаулардың жарқылдамай төбесінде.
Қалама алдаспаным қынабында?
Қалады-ау кегім садақ жебесінде,
Жөн таппай адасқандай құба-құмда.

Батыр дейтін, қалың ел құрметтейтін,
Құлекең де қайта бір қанаттанса.
Сан соғысқа қатысам - дүрмек кей түн,
Көз шырымын алмаймын таң атқанша.

«Абылайлап!» шабамын жауға ұмтылып,
Баяғыша сілтеймін қылышымды.
Жауыздықпен келгендер жайратылып,
Ерлікпен қандырамын құрышымды.

Азуын айға ақситқан дұшпандардың,
Үрей-құтын қашырам, алып есін!
Найзамен шаншылып жер құшқандардың,
«Ө» дегізбей қазақтың алып өшін.

Жантелі, Жөпек қайда Тілекемен?
«Ақ жолдап!» қиқулайтын, аттандайтын!
Олармен жеке дара жүр екенмін,
Жауды қуып, жұлдыздай аққандай тым.

Нарқасқа батырлар - ай, ел мақтаған,
Жұп жазып көрмеп едім шайқастарда.
Күн қақтаған жүздерді, жел қақтаған.
Көре алмадым бүгінгі айқастарда.

Қайдасындар, достарым, қанды көйлек?
Келмедің де жаныма шақырсам да.
Көп тобырмен айқасып қалдым терлеп,
Жалғыз екем, жеңдім-ау ақыр сонда.

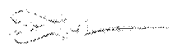
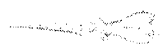
Жаным талай қиналды, қансырадым,
Жанды түйдім ел үшін шүберекке.
Халқым үшін құдайдан хал сұрадым.
Бақ сұрадым бармақтай, жігер көпке!

Ұл тіледім қазақтың қатынынан,
Ырық бермес жауына алысқанда.
Қыз тіледім қас сұлу, батылынан,
Жігіттен де кем түспес сайысқанда!

Ұл сұрадым найзагер, болат білек,
Шайқалтпайтын қазақтың шаңырағын.
Оқ сызса да кеудесін, жарып, түлеп,
Жауға тиіп диюдай аңыраған.

Бірлік керек еді ғой, керек еді,
Бар қазаққа - үлкенге, кішіге де.
Ол бар жерде тірлік те бөлек еді.
Жылылық құйылып бар кісіге де.

Бірліктің туын ұстап масаттандық,
Жау қыспағын тойтардық, шегінбедік.
Жоңғарға жойқын қолмен жасақтандық,
Біз де арқалы батыр ек, тегін бе едік?!

О, баста, біз адам боп жаралғанда,
Күн күліп, шапақ шашқан екен маңға.
Сарыарқа, Атырауға таралған да
Туған жер тұнып тұрған екен малға.

Малға бай, жерге кенен қазағыма.
Кім көзін алартпасын, қызықпасын,
Түс-тұстан шапқан жаудың азабына.
Қалайша көніп, тыныш ұйтқасын.

Атқа қонған бабалар андағайлап.
Жұм болғанға жауы да қайран қалып.
Қанды тырнақ жоңғарлар - қайда қалмақ?
Тозды қазақ қолынан ойран болып.

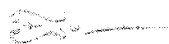
Біз де алғанбыз атаның алдаспанын,
Біз ұстадық ұлт туын қолымызға!
Содан болар шығандап алға асқаным,
Содан болар гүл шықты жолымызға!

Содан бері жеңіліс көргеміз жоқ.
Бақытымыз домалап өрге қарай.
Намысты, жерді жауға бергеміз жоқ.
Қуаныш күндей шашып елге арай.

Батамды берем батыр, қымбат халқым,
Ұлттығың, бірлігіңнен айрылмасын.
Бар еді-ау достық деген сымбат салтың.
Қанатың кең жайылған қайырылмасын!

Намысың қайнап тұрсын жүрегінде.
Дұшпанға бере көрме әсте қолдан.
Шырмала көрме аңқаулық түнегінде.
Мәз болып аз дәулетке басқа қонған.

Сөйлеуші едім ұлы топта селдетіп,
Ұйытуша ем елді өзіме шөлдетіп.
Сол күндерім көңілімді тербетіп, тебіrentіп
Міне, барады енді етіп.

ҰЛЫ ТҰЛҒА

(Қошке Кемеңгеровке)

Бұлт айналып, төбеден жасын құлап,
Зор шыққанда қазақтан басымырақ.
Дауылыменен алысты, шығарам деп,
Түнектен адасқан ел басын құрап.

Жыр жаздың тебірентіп қазақ жанын,
Есіне салып тартқан азап-зарын.
Ояттың тәтті ұйқыдан маужыраған,
Әйтпесе жалмайды деп дозақ-жалын..

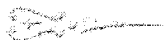
Қазағым батыр болсын, ақыл болсын,
Жүз өнер игерерлік хақың бар шын.
Құдайым талап берсін жас ұрпаққа,
Елдігін танытатын батыл бол шын.

-Дедің де тартып кеттің соныменен,
Бітеді бұл сапардың жөні немен?
Қарманған қарап қалмас деген сөздің,
О күннен қоятын ең мәніне ден.

Жол-сапар өнер қуып, бұлаңдаған,
Дәрігер, ұстаз бол тұр алда оған.
Жазушы, тарихшы да қиын өнер,
Бола ма елің үшін құп алмаған.

Елінен оза шыққан түлек-дарын,
Алаш деп аңыратпай ма жүрек-жанын.
Қу қарағай, тоқты шек бебеулетіп,
Салмай ма ол, Сарыарқаның гулеп әнін.

Ол әнде бар болатын тәмәм ерлік,
Сол жырдан төгілетін кемеңгерлік.
Қалдырған аманаты-елдік, ерлік,
Біздерге ұлы тұлға Кемеңгеров.

АЛАТАУДЫҢ ҚЫРАНЫ

(Жамбылға)

Күдіретті еді өнерін,
Адуынды еді өлеңін.
Бізге де берген күш - қуат,
Ленинградтық өренім.

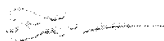
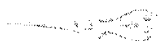
Ел шапқан жауға жырынды,
Атылған оқтай жырынды,
Оқыдым, жаттап бал күнде,
Халқыңа айтқан сырынды.

Жігер берді ол жас жанға,
Шалқыды көңіл аспанға,
Жұдырық болып жұмылдық,
Бәріміз түтел қас жауға.

Балалық қиял құштарым,
Сұраншы ерге ұқсадым,
Көктөбелімен колхоздың,
Батыр боп құсша ұшқамын.

Өгіз бақтық - біріміз,
Соқа айдадық - іріміз.
Жеңіске деген сеніммен,
Шығатын әр кез күніміз.

Бабамның отты жыр - әні,
Ерліктің болған ұраны.
Әлемнің көгін самғап жүр,
Алатаудың қыраны.

НАР ЕКЕН

Өмірімде кездескеннің бәрі кілең нар екен.
Әй, жігіттер, шындығында, мен бақытты жан екем.
Ұлыларға үйіріліп, жүрмек түгіл қасында,
Жалғыз ғана сөзін тыңдау, жанға азық, нәр екен.

Сәбит ағам ғұлама еді, түпсіз теңіз тұңғыық.
Көкірегіме талай ғажап алғам одан сыр құйып.
Құшағына алушы еді, өй, бауырымдап, қалбақтап.
Нағыз көпшіл, кең қолтық еді, тұлға еді ол тым биік.

Ғабеңнен де сарқыт іштім, еркеледім, тайрандап.
Қызылжарда, елтіңжалда бірге жүрдім сайрандап.
Өнеге еді әрбір сөзі, әрбір ісі ағаның,
Жаттап едім ұлғатын жадымда ұстап, қайран боп.

Қайран Ғафа, поэзия дүлдүлі едің ерекше,
Ағалық та, ақындық та қамқорлығың бөлекше.
Сен бар жерде жыр оқысам қанаттанып, сілкініп,
Дұрыс-ақ!-деп қоюшы едің, бір айқайлап керексе.

Алатаудан Жолдыөзекті ойлаушы едім алыс деп.
Мұқа, саған қандай күш мені апарды таныс деп.
Маңдайымнан сипадың, жыр аспанын көрсетіп.
Томағамды сыпырып, қоябердің,-ал, ұш!-деп.

Балаң қиял, балаң ой жүрген баста тым кезбе,
Төлеужанның құшағына тап болғанмын бір кезде.
Жазғандарын жатқа оқып, жауар бұлттай күркіреп,
- Інім, ақын осындай!-деп, жүректе - ол, тұр - көзде.

САҒЫНЫШЫМЫЗ ТАБЫСҚАН

Осы күнде ойласам,
Көзсіздігіме танданам
Ой тереңін бойласам,
Ұлы ісіме таң қалам.

Қайранмын батылдығыма,
Ғабең қонақ бол деген.
Ризамын батырлығыма,
Шаңырағымды келіп көр деген.

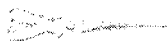
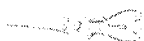
Кең маңдайы жарқырап,
Аты аңыз болған ұлының,
Алдында тұрдым қалтырап,
Жұмбағын да аңдап сырының.

Жымиып, маңғаз қалпында,
Қабағын керіп тастады.
- Әнуәрбекке айттың ба? -
Деп мені сөзге бастады.

Изедім басты, сөз қысқа.
Келетін болды ол қонаққа.
Шебері тілдің, сөзге ұста,
Құдіретің осы қазақта!

Бақыты күллі халықтың,
Жұлдызы жанған көктегі.
Жазғанына қанық-ты,
Біз түгіл елдер шеттегі.

Отырды Ғабең төрімде,
Көкіректен сырын ақтарып.
Қасиеті бар-ау тегінде,
Қуантар мені бақ дарып.

Ойлаймын, шыным, осылай.
Келді деп мейман бағыма.
Қонбайды басқа тосын ой,
Болса екен деймін тағы да.

«Кездеспей кеткен бір бейне»,
Ақын жазған шығарма,-
Деп ойлаймын мен кейде,
Әйтпесе бұлай шығар ма?!

Төгіліп тұр-ау, төгіліп,
Ақынның тілі, жырымен.
Оқығанда егіліп,
Кетесің- дедім, шынымен.

-Жазушылық жолымды
Бастадым,-деді ол, өлеңмен.
Енді мақсат, ойымды,
Прозаға арнап келем мен.-

Деді Рабең толғанып,
Сыр жібін тартып қияннан.
Осы жолға мені алып
Келген,-деді Би-ағаң.

Ұстазым еді ол сенген,
Маған, болашағыма.
Сенім деген өлшемге,
Ұмтылдым бала шағымнан.

Жастарға сенем күмәнсіз,
Ағалар маған сенгендей.
Сенім жоқ жерде құнарсыз,
Тіршілік, гүлің семгендей.

Жастық шақ деген кісінің,
Думанды, дулы өмірі.
Гүл жайнаған пішіні,
Шалқыған тасып көңілі.

Базарлы шақты Мағжандай,
Жырлап, жоқ қой, асатын.
Түк қоймай жинап алғандай,
Сұлулық гүлін осы ақын.

Махаббатымен мас еткен,
Мағжан жастық бұлбұлы.
Ақындар мәңгі жаз, көктем,
Құлпырған ойнап, нұр-гүлі.

Құнарлы туған жеріне,
Мағжан келер күн жақын.
Қызылжардың төрінен,
Алады орын ұлы ақын.

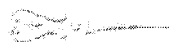
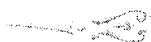
Ғабең өрді жыр-шумақ,
Мағжанның махаббатынан.
Жүректерде тұр тулап,
Сағыныш ел мархабатынан.

Ән шырқап кетті Ғафужан,
Ғабеңнің сүйікті інісі.
«Дариғаға» салды Қасымнан,
Кеңейіп көкірек, тынысы.

«Дариғаны» айтқан Ғафудай,
Әншіні естіп, көргем жоқ.
Шырқырап жаның, япырмай,
Жүрекке барып тигенде оқ...

Аяқталды ән, біз тындық,
Көңілге шаттық, мұң артып.
Домбыра күймен бұлқынды,
Серікбай тартқан дулатып.

Атылып шыққан үйімнен,
«Сарыарқа» күйі көкке өрлеп,
Жайрандап отыр дүйім ел,
Тұрғандай күймен көктем кеп.

Дастархан. Бас та тартылып,
Сыңғырлап жатыр кеселер.
Тамаша сөздер айтылып,
Туындап ойлар нешелер.

- Шақырыңдарш...келінді,-
Десін Ғабен салмақпен.
Көр қиналған жерімді,
Жеткізе алам ба, талдап мен.

Қадалған маған көздерден,
Сезіндім сұрақ шексіз көп.
- Бір сағат бұрын сіздерден,
Роддомға оны жеткіздік.-

Деуім мұң екен, дүрілдеп,
Тілектер қайта шешіліп,
Құтты қонақ күлімдеп,
Сөйлесін тағы кесіліп

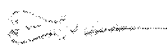
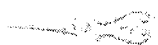
Келіні жайлы, мен жайлы,
Құйылды сөздің асылы.
Шаңырақ жайлы, ел жайлы,
Ой өрді ғажап, тасынып.

Көңілі көлдей ағаның,
Жүзінен нұры дүр етті.
Ол берген биік бағаны,
Батасын түйдім жүрекке.

Қонақтар кеткен.Жан қаяу.
Қасымда қызым Тоқжаным.
Телефон соқты қоңырау:
Туды деп ұлым Мағжаным.

Ғабенмен келген асығып,
Үйіме Мағжан бол ырыс.
Әкеңе жүрген тасынып,
Бақыт бол, ұлым, бол тыныс.

Қарсы алып тұрдым алыстан,
Туған жерге аға келгенде.
Сағынышымыз табысқан,
Ағасын іні көргенде.

ЕЛТІНЖАЛДА

Елтіңжал бір асыл жер, ертегі жер.
Елтіңжал жайлы сырын шертеді жел.
Бұл орман қарағай мен қайың өскен,
Жыр еткен бүтінгі ел, ...ертеңгі ел.

Баурайы Елтіңжалдың жұмақ-мекен,
Күміс көл тостағандай құрақты екен.
Ақ қайың көк құрақпен сыбдырласып,
Естілген маған әндер жұмбақ, төтен.

Ұлы адам, ұлы азамат, ұлы тұлға,
Ғабеңді болар ма әсте ұмытуға?!
Бір салқын күні орманды ол сайрандаған,
Барды ма Елтіңжалын жылытуға?!

Ағаға еріп жүріп араладым,
Сау қайың, қыз қарағай араларын.
Бір асқақ қарағайға бас иді ол,
Осында сыр бар-ау деп шамаладым.

Сыйпады ол қарағайдың толық діңін,
Ағаға кез болды не? Жолықты кім?
Оны мен сұрамадым, сұрауға да,
Құдіретті ондай маған беріпті кім?

Неше қыс, неше көктем өтті арада,
«Келместің кемесімен» кетті аға да.
Әлі де сырын сақтап тұр қарағай,
Бас ием ұқсап мен де текті ағаға.

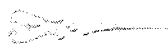
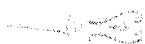
ӨЗІҢ БАРДА

Ғабе,
Өзінді іздеймін сағынғанда.
Сағынғанда ойнайды дабыл қанда.
Елтіңжалды аралап, аңсап кетем,
Шалқып жүрген күндерді өзің барда.

Тұлпардай шапса да ұзақ алқынбайтын,
Жыр оқушы ем ұшқыны жарқылдайтын.
Жымыып, иегінді көтергенің,
Мен үшін бақыт еді-ау сарқылмайтын.

Япыр-ай, қанаттанып, көкке самғап,
Кетуші ем кең дүниені түгел шарлап.
Тау болып тұрушы едің көз алдымда,
Адамдар мақтануға, кейде таң ғап.

Лепіртіп жіберушіең жас жанымды,
Жотаммен тірердей ем аспаныңды.
Құдиып айға шабар арыстандай,
Білмеуші ем өзің барда жасқануды.

ТҰҢҒЫШ КІТАП

(Ақын аға Тұманбай Молдағалиевке)

Тұңғыш рет кітап шықты баспадан
Қандай көңіл мұндайда шалқып, таспаған.
Алматының үстінде жүрдім қалықтап,
Мейрамхана қалмады-ау мен ашпаған.

Көбейді достар, даяшылар да туысқан,
Швейцар да дәмелі ақшалы уыстан
«Бастарын жазған» бауырларым да мықшеге.
Жүректері жасалды ма екен құрыштан?!

Әйтеуір менің көңілім көлдей тасыған,
Қыялға мініп, қыяндарға асығам.
Жабылар емес, тұлпарлар шауып жанымда,
Естімеген шырқалып жатыр асыл ән.

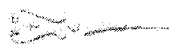
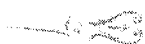
Көкірегімде күмбірлеп жатыр жыр ұдай,
Тереңнен шығып, таусылмас мәңгі ғұмырдай.
Алматыға сыйғызбай жүрген шаттығым,-
Менің тұңғыш кітабым, пышақтың қырындай.

Сыйланбаған кім қалды екен дегендей,
Одаққа келдім көз, көңілім елеңдеп.
Неге келгенім өзіме де белгісіз,
Әйтеуір кірем әр бөлмеге көлеңдеп.

- Не істеп жүрсің, не іздеп жүрсің, қарағым?
Тойғызып жұртты, құртпақсың ба,
Алматының арағын?
Кездескен бетте Тұмаға маған зекіді:
- Ақшаң барда, елінді тап! - деп, дарағым.

Әләуләй көңіл басылды көкке шапшымай,
Ағаның сөзі тигенде жанға қамшыдай.
Отыра қалып, ойландым, бір сәт ес жиып,
Түрімді көрдім, оңбай тұр екем - қаншырдай.

Шашпай тұрғанда абыройым мен беделді,
Қош боп тұр аға, ауылға кеттім мен енді.
Кітабыммен қуантайын шешемді,
Әйел, баламды, жыр сүйер қауым мен елді.

ҰСТАЗЫМ

(М.Р. Сағдиевке)

Қазақы ауыл соғыстан соң қаз басқан
Қонторғайлау тірлігіміз жалғасқан.
Жеткіншектер лап қойғанбыз білімге,
Мектепте сол арманымыз алға асқан.

Жыртық-тесік киіміміз-қырық жамау,
Ұсқынымыз тым сүреңсіз, тым жадау.
Қызылжардан келді бізге жас ұстаз,
Ала келген жаңалығын бір қадау.

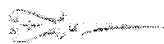
Оқу десе ынтығамыз, жанамыз,
Өнер десе лапылдайды санамыз.
Бәрімізге қанат беріп, желпінткен,
Жылқы мінез, маңғаз Мақтай ағамыз.

Өзі басшы, өзі ұстаз, ғұлама,
Ақылы-кең, білімі-теңіз бұл аға.
Үлкенді де, кішіні де үйірілтіп,
Тәнті еткен сыйқыр күштің бұлағы.

Мақтай аға секілді өссе бойымыз,
Осы ағадай шалқып жатса ойымыз.
Ағамызға қарап арман өреміз,
Барлық бала-қарамыз бен торымыз.

Өтті зырлап уақыт шапқан киіктей,
Біз де жеттік, маман болдық білікті.
Ұстазыммен мақтандым мен, самғады ол,
Аспан-көкке, тұғыр етіп биікті.

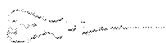
Бірде совхоз, бірде аудан басшысы,
Мінберлерден сөйлейді-обком хатшысы.
Иланады елдің үлкен, кішісі,
Шопаны да, диқаны да, атшысы.

Халық-құдай, қалт айтпайды бір айтса,
Тура айтады - қуантса да, мұңайтса.
Елі үшін жаралған деп жүрегі,
Несі айып, торғай, көкше мың айтса.

Биіктерге самға, аға, әрі де,
Шырқаулардан көрініп жүр әлі де.
Қызылжар да, өндіріс те, қараағаш
Шаттанулы тумасына- бәрі де.

Елге сіңген еңбегің де сұрапыл,
Қанша мақтау айтсамдағы сыятын.
Әттең, дүние-ай, қолым қысқа,
Тұлғасың! -
Мүсініңді алтыннан жасап қоятын.

САҒАТТАН КЕЛГЕН ХАТ

(Сағат Әшімбаевке)

Хабарға келген Сағаттан,
Шашылып, шалқып қуандым.
Таба алмай жанға тағат та,
Құттықтауын құп алдым.

-Киноңды көріп түсірген,
Ғабең риза, сені айтып
Іштей ойын түсінгем,
Жақсылық күтті ол, құмартып...

Жүрегіңмен жасалған
Жұмыс,-деп Сағат,-айтулы-ақ!
Ықылас қойып аса оған,
Көріпті Ғабең қайталап.

«Жаңажол» өрін өрнектеп,
Ауылды да, әсем, жайнаған,
Жерлестерін де еңбекте
Көрсетіп едім қайнаған.

Ауылдың жанып жұлдызы,
Тап болған астық-тасқынға.
Ғабеңнің бақытты ұл-қызы,
Дәулеттің қалып астында.

Шаттанғам мен де ағадай,
(Елімнен жанымды аяп па ем?)
Алқапты түгел жағалай,
Жүгіргем жалаң аяқ мен.

Айқайға басқам: Аға! - деп,
Ғабе! - деп те зорланып.
Сүйінші сұрадым ба-ау? - деп,
Отырам кейде ойланып.

ҒАҒУ АҒАҒА

Ғаға аға, сен жайлы кетсем ойлап,
Өзінді жарқ-жұрқ еткен бұлтпен ойнап,
От шашқан найзағай ма деп қалушы ем,
Қиыры жоқ аспанда салған ойнақ.

Тұлпардай тас илеген төрт тұяғы,
Шабатын жымырылып қос құлағы,
Ұзаған сайын зулап, биіктейтін,
Ақынның көк пе деуші ем шын тұрағы,

Сен жоқсың, кетіп қалдың аспанға өрлеп,
Қырандай қанатыңды қақтың сермеп.
Мүмкін сен ораларсың қыран-ақын,
Кеуденді сағыныштың оты кернеп.

Төкпе жыр пайғамбары заулап ұшып,
Келерсің бір сәт елге жолың түсіп.
Сәлем де Қызылжарға, мұтәллапжан,-
Деп құшып, қоштасарсың қолым қысып.

ҚАЙСАР ТӘШТИТОВТІҢ МОНОЛОГЫ

Балдырған ұрпақ, жас ұрпақ,
Жүрмендер бізге таңырқап.
Тындырғаны жоқ жарылқап,
Демендер бізге жабырқап.

Ұшпаған құстай көгалдан,
Көңілде қалды көп арман.
Қараңғы тартып көк ойдын,
Үзіліп сәуле көз алдан.

Жанарда мәңгі жайрандап,
Кең әлем қалды сайран бақ.
-Жүрмедіндер,-деп сайрандап,
Дүние тұр ма қайран қап?!

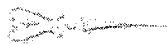
Қайран - ақ болсын.
Өзгеше
Жаралған жан ек біз кеше.
Ойымыз болды өзгеше,
Ісіміз болды өзгеше.

Талпындық биік асуға,
Алшандап белден басуға,
Самғаудан ақ нұр тасуға,
Ел үстіне шашуға,
Түнерген бұлтты ашуға.

Масатыдай құлпырып,
Сарыарқада гүл тұнып,
Көгімде жайнап күн тұрып,
Қазақы ту көкке ұмтылып,
Жайнасын!- дедік,- бұлқынып.

ӘКЕМНІҢ ҚҰРДАСТАРЫ

Армысындар
Әкеммен асық ойнағандар.
Асық ойнағандар -
Өмірді ойлағандар.
Жеңіске тоймағандар,
Жеңісін тойлағандар,
Ұрпақтар алдында әсте,
Мәрттігін жоймағандар.
Жалындай лаулағандар,
Тұлпардай заулағандар.
Ақиық баулағандар,
Жүректі жаулағандар,
Егіндей қаулағандар,
Күн болып жайнағандар,
Ақ нұрға аунағандар,
Нөсердей саулағандар,
Әкемнің құрдастары -
Ұрпақтың нұрлы асқары!
О, менің қимастарым,
Қамқоршым, сырластарым,
Ақылшым, сыйластарым -
Болындар сендер аман;
Мен де аман, ел де аман,
Жер де аман, аспан да аман,
Күлімдеп нұрлы ғалам.

ҚЫЗЫЛЖАРЛЫҚ БАЛА ДЕП

Қызылжарлық бала деп,
Келуші едің аңқылдап.
Бойыңдағы бар әдеп,
Көрінетін жарқылдап.

Кенен ақыл иесі,
Сыр тартушы ең жер-көктен.
Ақындықтың киесі,
Қонған саған жөргектен.

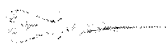
Шал ақын да түсінде,
Бата берген десетін.
Ұлы аруақтар үшін де,
Дұға оқыдың неше түн.

Шырқыраған дауысы,
Тұлпары боп қазақтың,
Тапшыл, байшыл дауы үшін,
Көкесін көрдің азаптың.

Шығысты да аралап,
Батысқа да жол тарттың.
Ел тұрмысын саралап,
Газеттерге бораттың.

Қырғыны көп жылдардан,
Тірі қалған саяқсың.
Құлығы көп жылдардан,
Кейде жедің таяқ сен.

Төгіп-төгіп тастаушы ең,
Айтылмаған шындықты.
Бейімбеттен бастаушы ең,
Мағжан кешкен сұмдықты.

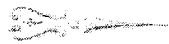

Жан-жағынды барлаушы ең,
Сақтықпен бас көтеріп.
Әңгіменді жалғаушы ең,
Тық-тық баяу жөтеліп.

Махаббатты ту етіп,
Шаншып қойдың аспанға.
«Қырым қызың» дүрлетіп,
Тарихқа енді жасқанбай.

Шабытта ақын тұрғанда,
Төгіледі жыр асыл.
Биіктетіп тұлғанды,
Бір ғасырдан бір ғасыр.

Өзің жайлы ойдан ой,
Қабындап бір қалар көп.
Ешкім айтпай қойды ғой,
«Қызылжарлық бала» деп.

ДЕС БЕРМЕГЕН ҒЫЛЫМДА

(Арқаның ардақты азаматы,
академик Рымғали Нұрғалиға)

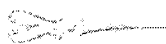
Алпысқа келген көп тегі,
Біле бермес ел тегіс.
Жұлдыздай жанған көктегі,
Тұлғаны тану-өркенді іс.

Құрақ ұшып, қалбақтап,
Таланттыға ел бас ұрып.
Асылын алып, салмақтап,
Мақтауын да асырып

Жіберсе, халқым, сөз-ақ!-де,
Орынды-ақ, жырлап, тойласаң.
Рымғали қазақта,
Біреу-ақ екен ойласам.

Қазақтың асыл жырынан
Алқа соққан, зерлеген.
Тілдің тылсым сырына
Қанып, маңдайы терлеген.

Бұл ғұлама аруақты,
Дес бермеген ғылымда.
Рымғали қазақта,
Біреу ғана, шынында!

РЫСБАЙ ҚАЖЫ

(Бүкіл ғұмырын елді мұсылмандыққа тәрбиелеуге арнап,
осы жолда құрбан болған ғұлама жерлесіміздің рухына)

Рысбай қажы дейтін бүкіл аймақ,
Рысбай әулие деп қонған аруақ.
Меккеге жеті рет жолы түскен,
Алланың сүйген ұлы осы болмақ.

Меңгерген араб, парсы, түрік тілін,
Танытқан орысқа да біліктігін.
Халыққа Алланы айтып, құран оқып
Тұрғанда ол, арай шашып, күліпті күн.

Айдың да аппақ бетін бұлт баспаған.
Жүзінен елдің жайнап, нұр қашпаған.
Қажыекең шарифаттан сөйлегенде,
Төңірек тынып, сөз, шу ұласпаған.

Ақылы кенен, терең білімі де,
Шет жұрттың бөтен емес ілімі де.
Жанына, жүрегіне жинақтаған,
Шығыстың, батыстың да тәлімін де.

Ел сүйіп, қадірлеген ардақты еді,
Орны деп қойған оған арнап төрді.
Қаумалап, хан көтеріп қара құрым,
Сыйлаған ақылшысын, ардақты ерді.

Алланың ақ жолына тура басып,
Еліне имандылық нұрын шашып,
Жасқа да, жасамысқа, кәріге де,
Қажы боп мұсылмандық сырын ашып.

Құранның қасиетін таңғажайып,
Ойланып, тебіренгіп, жұртқа жайып,
Үйірілткен намазға елді, оразаға,
Алланың рахматына жан да байып.

Болмайтын қарсы шығып, өкпелейтін.
Көп даулар бір-ақ сөзбен шектелетін,
Атығай, қарауыл мен керей, уақ-
Қалың ел Рысбайды текті дейтін.

Дарыған аруақ бойға шарқ ұратын,
Бір игі іс атқарсам деп бұлқынатын.
Қажының қолын ұстап көрі мен жас,
Алуға ақ батасын ұмтылатын.

Дала- қатал, бұлжымас заңы мықты,
Науқастар ем таба алмай, жабығыпты.
Қажыекеңнің шипасы тиген ел-жұрт,
Құлан таза сырқаттан сауығыпты.

Қажы деп, әулие деп, көріпкел деп,
Талантына табынған дүрлікті ел көп.
Қол жайып бір Алладан тілек етті ол,
Қазаққа ынтымақ пен бірлік бер деп.

Қариялар қажының қасына ерген,
Деседі, Мағжанға да бата берген.
Халқыңның мақтанышы боларсың сен,
Ұлансың үлгі көрген, ата көрген.

Деп иіскеп маңдайынан жас баланың,
Өрлесін өрге жүзіп жас талабың.
Атағың аспандайды, ал бақытың,
Бақытың..деп көзінен жас тамады.

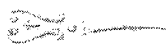
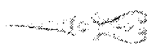
Қажыеке, неге сонша жұқардыңыз,
Бұзылып көңіліңіз, мұқалдыңыз?
Япыр-ай, нелер түсті есіңізге?
Болашақ,-деп несіне тұсалдыңыз?

Е, қайтсын, жүрегі оның мұңға толған
Жақында жалғыз ұлы опат болған.
Көңілі босап кетті-ау Қажыекеңнің,
Сарғайып сағыныштан жүзі солған..-

-Деп ойлап, жиналғандар жорамалдап,
Жанында қажыекеннің жара бар деп.
Қарт айтқан сонда:-халқым, алдарыңда
Бір дүлей дауыл қуған «Қара» бар,- деп.

Ойран салып ол біздің елімізге,
Қара шаң, құм жүгіртпек жерімізге.
Жын болып, мәңгүрт болып кетеді жұрт,
Диюлер шығып, жайлап белімізге.

Қара бұлт ойнап шықты, дөңбекшіп жер,
Япыр-ай, бұл не сұмдық!-деп өксіді ел.
«Омбы мен Қызыжардың арасында,
Жазықсыз қан төгілді», - деп есті жел.

НАҒАШЫМ ТУРАЛЫ БАЛЛАДА

(Айтқазы Ешкейұлына)

Өзгені қайдам, өйтеуір,
Нағашым маған тым қымбат.
Сүйдіріп қойған қай тәңір?
Ол жағы да бір жұмбақ.
Сонау бір балғын шақта ғой,
Отыратынмын мойнында.
Ат қылып ауыл ақта да,
Кешке жат оның қойнында.

Нағашым айтқан ұзақ түн,
Тербейтін мені ертегі.
Жастық қиял қызық тым,
Ертесін «батыр» - тентегі.

Кең иық, жалпақ жауырын,
Тұлғалы менің нағашым.
Шаруаның не бір ауырын,
Істеуге салар құлашын.

-Колхоздың қоңыр өгізі,
Қамыттан басын алмайтын-
Деуші еді елдің өңезі,
Соңыныан қырсық қалмайтын.

Несі бар оның пыш-пышта,
Құлаққа да ілмейтін.
Болған да емес ішқұста,
Отырған жері «гулейтін».

Шалғысын тартып, шайқалып,
Пішенге түскен шақта кіл.
Жігітпін деген тайқалып,
Ілеспеуші еді сәтке бір.

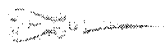
Жосылтып тілген қазыдай,
Туралып жатты - ау бұйра шым.
Қопаның жайсаң жазы ұдай
Құлпырып, келсе нағашым.

Шашатын дәннен шашуын,
Мырза еді қырқа күздегі.
Шақырса боран ашуын,
Жылықшы мықты түздегі.

Мұз жастанып, қар төсеп
Көк аспанды жамылған.
Ұмытылып жар, төсек,
Түтеген қарға қабынған.

Өтіпті - ау көп күн, көп жылдар,
Шаттығын, мұңын құшақтап.
Өкім заман, қан жылдар,
Сорасы, жасы бұршақтап.

Күңіреніп алып, шырқайтын,
Нағашым ішін босатып.
Өткенді еске ап жырлайтын,
Бүтінгіге бата айтып.

АРДАҒЫМ

(Республикамыздың даңқты азаматы,
құрметті ағамыз, Социалистік Еңбек Ері
Төлебай МҰСТАФИНГЕ арнаймын)

Төлебайға қарап тұрып кейде мен,
Осындай боп тусын деймін Ер деген.
Диқан аға мәшһүр болған елге кең,
Биіктерден биіктерге өрлеген.

Қиындықтан бір көрмеген қорғалап,
Төкең дала қыраны ғой зор қанат.
Армандарын алғы күнге жалғап ап,
Екі дайда шығады екен «алғалап!».

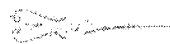
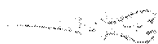
Екі дайда... астық үшін айқасқа,
Шығады ауыл азаматы нар қасқа.
Күн қақтаған бидай өңі алаулап,
Алтын дәннен басқа болмай ой басқа.

Алтын дәнде - сақи дала, тіршілік,
Зеңгір аспан, тұрады онда Күн шығып.
Көз жауып ап салтанатты нұрлы бақ,
Жеңіс туы көкке ұмтылған құлшынып!

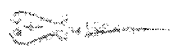
Алтын дәнде бейнет те бар көп көрген,
Зейнет те бар қуанышпен өткерген.
Береке бар, алып дала, пай-пай-пай,
Жотасына миллиардты бөктерген.

Дән - өмір ғой! Оған құмар бар адам,
Сезім қозғар одан күй де, тарады ән.
Дән - өмірді сыйлап жүрген Төкеңе,
Жауады алғыс үлкеннен де, баладан.

Жауады алғыс аспаннан да, жерден де,
Жасыл жайлау, көкалалы көлден де.
Қол соғады аққайыңдар, ақ бидай,
Диқан қырға таң бозынан келгенде.

Кірпік ілмей, қос жанары шоқтанып,
Орақтарда көрді ме ол тақталып?
«Қыр кемемен» қыр маржанын тасытқан
Төлебайға қарай берем мақтанып!

ДИҚАН ТУРАЛЫ ЖЫР

(КСРО Мемлекеттік сыйлығының лауреаты
Қабдірашит Сәрсенбаев ағама ескерткіш)

Диқанның мәртебесі
Таудай бүгін.
Төбесінде күлімдеп,
Лаулайды күн.
Даласында сыңсыған егін - тоғай.

Сол тоғайдан мың сырлы
Қаулайды үн.

Тамаша-ақ тым, тыңдасаң,
Тамаш-ақ тым.
Тыныс - демін естисің
Әр масақтың.
Әр дәннің сезім қозғар өз әні бар,
Дабылы бар бүгіннің, болашақтың.

Сұлудың иықтағы бұрымындай,
Ырғалды ма масақтар бұрын мұндай?!
Майысып, теңселеді сабақтары,
Өрқайсысы жылқышының құрығындай!

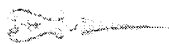
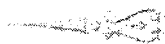
Дәулет маршы ойнасын жыда осылай.
Диқан қарсы алады жан досындай,
Маңдай тері диқанның жерден өнген,
Дәулетке осы шаттығы
Тұр басылмай.

Диқан, жанын, жүрегін
Тыңдаса Адам
Ұғар ма еді өмірде
Жүз жасаған?
Оның жаны сөйлейді жер тілінде,
Жердің тілін ұға алмас,
Мың жасаған!

Диқан өскен жер тілін тыңдауменен
Жаттауменен, жер жанын баптауменен.
Топырақтағы жұлдыздар сөнбесін деп,
Бар жылуын берумен жатты-ау денең.

Сенің сөздік қорыңнан
Таба алмадық,
«Шаршау» деген сөзді іздеп тамам халық.
Нан табудың қиыны, қызығы да,
Алдыменен ей, диқан, саған қанық!

Диқанға күнің де бір, түнің де бір,
Табаныңның астында дүбірлі өңір!
Дәнді арнамен ағызған
Ер диқанға
Қол соқ ел, қуан дала, күлімде өмір!

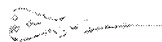

ҰРПАҚҚА ҮЛГІ

(Нағашым самекенің жүз жылдығына)

Қуанушы едім тасынып,
Сипағаныңда басымнан.
Бақыттың есігі ашылып,
Оранып нұрға шашылған.
Серпілуші еді көңіл де,
Жетімдігімді ұмытып.
Құштарлық артып өмірге,
Жан - жүрегімді жылытып.
Өзіңе ұқсап өсем деп,
Өзіндей болып жетсем деп,
Тілеуші едім көптен көп,
Өзіндей ғұмыр кешсем деп.
Мақтанушы едім сыртыңнан,
Арқа тұтып өзінді.
Ақылың кенен сыр тұнған,
Тыңдаушы ем әрлі сөзінді.
Халқым деп, туған елім деп,
Тер төктің нағыз алыптай.
Бабамнан мұра - жерім деп,
Жемісін тердің жалықпай.
Қиын - ақ болды, қиын - ақ,
Жол бастау саған сол уақта.
Аллаға ұдайы сиынып,
Сүйредің елді мұратқа.
Адалдарменен өштесіп,
Аласұрған заманда.
Тірлікпен талай қоштасып,
Аман қалдың қамаудан.
Халқыңды аспанға өрлеттің,
Мәскеу де айтып ерлікті,
Қырды астыққа кернеттің,
Баянды етіп елдікті.
Азаматы едің алға ұстар,
Қызылжар, Көкше халқының.
Жақсылығыңа алғыстар,
Естуші ең талай, жарқыным.

Құрметтеуші еді ерекше,
Әуелбековте ағалап.
Сыилады үкімет бөлекше,
Еңбегіңді бағалап.
Өзің жайлы хикая
Еркеш те жазған шешіліп.
Кісілігің жайлы бір шама,
Досанов та айтты көсіліп.
Ұмтылып тұрам мақтауға,
Атыңды болған аңыздай.
Ерінбеймін мақтауға,
Өзіңді болған абыздай.
Елімнің үлкен ордалы
Абыройы, тұлға, дарасы.
Айбыны едің, қорғаны,
Ұрпаққа үлгі, данасы.

БІЗДІҢ АҚАН

(Ахметжан Нұртазиннің рухына)

Көктеректің биік қой көк аспаны,
Қауқарсыз бұлт көктің жүзін баспайды.
Көк дегенің шетсіз, шексіз кеңістік,
Қиял жетпес, айтпа, тіпті, басқаны.

Көктеректің самғап, шырқап қыраны,
Қыр түлкісін шалар көзі қырағы.
Саңқылдаған, қаңқылдаған аққу, қаз,
Ақ айдында сауық-сайран құрады.

Ақ қайындар аспанменен таласқан,
Шаштарына сынғыр шолпы жарасқан.
Қарағайлар, көк теректер орман боп,
Күй төгеді. жыр айтады тынбастан.

Күннің нұрын көкірегіне құйып ап,
Тұрған елдің шаңырағы биік -ақ.
Атақ-даңқты, бақытты да Көктерек,
Қоржынына алған екен жиып ақ.

Бала Ақанды тал бесікте тербеткен,
Осы ауылдың қотанында ол ер жеткен.
Ата-ананың батасын -ай киелі -
Бақ тілеген ұлдарына жер-көктен.

Бақ көтерді, қанат берді Көктерек,
Ақын жанды Ақаң қалай көктемек?!
Шал бабамның аруағына жүгініп,
Жыр мен жалғыз шықты алғаш бетпе -бет.

Сөздің нәрін, мәйегі мен қаймағын,
Ағызды да, жырлады өскен аймағын.
Отанын да, орманын да халқын да,
Дастан етті, күмбірлетті, беу, дарын!

Ақаң біздің ақын еді арынды,
Орманшы еді, аңшы да еді алымды.
Сері де еді, серкелері қасында
Думандатып, шаттандырар жаныңды.

Біздің Ақаң бар қазаққа ерке еді,
Қызылжар мен Көкшетаудың көркі еді.
Бабалардан қалған биік бәйтерек,
Жоқтығың да жүрегімді өртеді.

Шүкір, шүкір, енді есімің мәңгілік,
Өлеңдерің сөйлейді енді жан кіріп.
Ұлықтаса рухыңды ұрпағың,
Жырың елге жете берет жаңғырып.

ІНІМ ҚАЙЫРЛЫ ЕДІРЕСҰЛЫНА

Еңбектендің Қайырлы келінменен,
Арманына жетеді ерінбеген.
Ауырлыққа тосыпсың жон арқанды,
Азаматым екенсің елім деген.

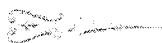
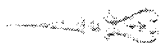
Қиындықтың өтіпсің бел - белесін,
Қайраттанып, талпынып, өрмелеп шың.
Дұшпандық та жасапты - ау, кейбір «досың»,
Жетегіне олардың ермегесін.

«Велигінмен» зырылдап Мүсін асқан,
Білуші едім мен сені бала жастан.
Ата - анаңның күткенін ақтадың ғой,
Оқу, білімге ұмтылдың қажымастан.

Ел басқарып отырсың ақылменен,
Мұның ерлік, мен сені батыр дер ем!
Алла берген бақытты ұстай білу,
Бұлдағы тектілікте жатыр білем.

Шаңырағың, жарасып дәм мен тұзың,
Қуанышың бүгінгі ұл мен қызың.
Келінменен екеуің қартаймандар,
Маңдайыңда жарқырап бақ жұлдызың!

29.02.2012 ж.

СЕН АМАН БОЛ, ҚОҢЫР БОТАМ

(Ұлым Біржанға)

Мен сен үшін қоңыр ботам,
Тау көтерем, сыздап жотам.
Шыдап берем бәріне де
Жердей болып, тастай қатам.

Мен сен үшін, қоңыр ботам,
Таң боп атып, күн боп батам.
Түнектен де жол табамын.
Іркілместен у да татам.

Мен сен үшін, қоңыр ботам,
Отқа түсіп, суға батам.
Оққа тосып омырауымды,
Аққа оранып, қырда жатам.
Сен аман бол, қоңыр ботам!

ЖЫРҒА БӨЛЕП АЛҚАПТЫ

(Есләм қаламдасыма)

Әнге бөлеп, жырға бөлеп алқапты,
Думандатып, дабылдатып сан сақты,
«Аққу арман» Өрнегіне оралды
Өлеңімен гүлге орап жан-жақты.

Алты алашқа жыр келді деп жар салып,
Қалың елі құрақ ұшып, қарсы алып,
Қалбалақтап төбесіне көтеріп,
Ақынына сыр ағытқан тамсанып.

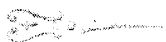
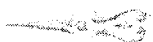
Құшағыңнан бала болып аттанып,
Кемелді ақын, азамат боп кепті анық
Алатаудың асқарынан Өрнекке
Деген мейір, сағынышы хатталып.

Мәдениет, әдебиет атасы,
Сәбең берген Есләмға батасын.
Ұлылардың рухымен, иншалла,
Ақынның да биіктеді жотасы,

Ол туған күн-Есілі де есіліп,
Қара ормандар ән шырқайды шешіліп.
Ақ қайыңдар-күміс тұяқ тұлпарлар,
Өрнек жаққа құйғытады көсіліп.

Баян, көбеш, еңбек пенен Жарғайың-
Қызыл қайың, сау қайың мен жас қайың,
Ауыл, орман араласа хор айтып,
Жерлестерін қарсы алады әрдайым.

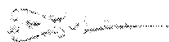
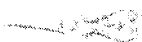
Қуан, шаттан, айналайын, халайық,
Сенің ұлың мақтануға лайық.
Сенің ұлың бір атаның ұлы емес,
Күллі қазақ бүгін оған тұр байып.

ҚАЗАҚТЫҢ СЫРБАЗ ЖІГІТІ

Ажал түгіл ғайбат сөзге қимайтын,
Хамидолла аға, азамат едің тұлғаң шың.
Ақылғөй едің, ақ көңіл едің, өр едің,
Еш пенденің алдында айыл жимайтын.

Өрқашан көрсем ақжарқын қалпың, көңілді,
Бір пайдам тисін, көркейсін деуші ең елімді.
Қазақтың сырбаз жігіті - ай, халқы сыйлаған,
Мәрттігін сақтап, думан ғып өткен өмірді.

КӨҢІЛІ ДӘРИЯ ЖАН ЕДІ

(Әнуәрбек Шмановқа)

Көңілі дәрия жан еді,
Көпшіл, тұлға дара еді.
Ел жүгін артқан жотаға,
Өнекең қара нар еді.

Жанымен ұққан жерімнің,
Тынысын, мұңын елімнің.
Қызылжыры оны қолпаштап,
Бірі деуші еді ерімнің.

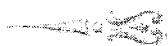
Шынында ел берді бағасын,
- Үлкенімізге - жағасың,
Кішімізге- ағасың.
Мәңгілік есте қаласың.

Қызылжардың қырқасы,
Жыр етіп сені әр тасы,
Қарағай, қайың, терек, тал-
Орман мен көл-баршасы.

Ұмытпайды сен берген,
Жылылықпен көгерген,
Жасыл алқап, жасыл бау,
Зәулім үйлер бой өрген.

Өзіңмен шақтап қадамын,
Достас болған адамың,
Саған қарап жастар да,
Ұштайтын еді талзыбын.

Қайтемін, тіпті, ақталып,
Жүруші ем мен де шаттанып.
Шманов десе терістік,
Қалатыны бар мақтанып.

АРДАҚТЫМ ЕДІҢ

(Өмірзақ Ғайсаұлына ескерткіш)

Бауырым едің, ардақтым едің,
Бір дуан елді қаратар сөзің,
Тыңдатар үнің, беу, мықтым едің.

Көсемі едің елімнің қалың,
Шешені едің аузында жалын.
Ақылың терең, ойларың кемел,
Сүйеніш едің біздерге, жаным.

Сен қайда кеттің біздерді тастап?
Сен неге бүйттің, қайдағыны бастап?
Батырым едің, ер жүрек едің,
Қанды ауыз жауды бетке ұрған, жасқап.

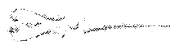
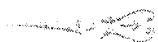
Ұрпағың үшін қан кешіп кеше,
Лауылды жылдар өткіздің неше.
Жүрегің әлде, шаршады ма екен?
Дұшпанға бір сәт бермеген есе.

Шаршаған шығар, шалдыққан шығар,
Оқ пенен отқа қай жүрек шыдар.
Сенің де жаның темірден емес,
Ет жүректен жаралған шығар.

Тағдырдың ісі, уақыт солай,
Бір Аллаға бәрі де оңай.
Араша тұрар ажалға кім бар?
Бабалар да өтті, батырлар талай.

Бас иіп бүгін келіп тұр елің,
Қызылжар, көкше, жолдыөзек жерің.
Күңіреніп кетті қыстауда орман,
Ақ қайыңдырың сүйікті сенің.

Бақыл бол, аға, қош, қош бол, жаным,
Орынын тапсын бейіштен жаның.
Қиялмай тұрмын сені өлді деуге,
Жүрегім жылап, жанымда-жалын.

БАУЫРЫМ ЕРКІНГЕ

Нағашымның ұлы едің,
Көмейіндегі жыры едің,
Көкірегіндегі сыры едің,
Екі көзінің нұры едің.

Азамат болдың арыстай,
Ақыл-ойың толысты.
Достарыңнан қалыспай,
Үй тіктің, түзеп қонысты.

Оқыдың, еңбек еткенсің,
Маңдайыңнан тер саулап.
Балауса гүлдер еккенсің,
Көзді тартып, тұр лаулап.

Өмірдің көрдің әр қырын,
Қанық боп, ұқтың бар сырын.
Ел алдында азамат
Атандың, шүкір, жарқыным.

Шолпанмен өмір жолынан,
Қол ұстасып өтсін деп,
Айлары туып оңынан,
Мақсатына жетсін деп.

Бұйрығымен Алланың,
Шаштарың да байланды.
Тілектерің алдағы,
Махаббатқа айналды,

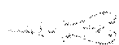
Гүлмира мен Алмагүл,
Қызығың, көрген бақытың.
Қолың жеткен арман бұл,
Жарқылдаған жақұтың.

Азаматы болды олар да,
Егеменді елімнің.

Ұшқыны ойнап жанарда,
Ертеңге деген сенімнің.

Әке-шеше тілегін,
Орындадың екеуің.
Өз қаның, өз түлегің,
Құрып жатыр мекенін.

Ай жүздерің нұр шашып,
Шалқи берсін көңілің.
Алла арманға жол ашып,
Ұзақ болсын өмірің!

АҒАЛАР МОНОЛОГЫ

Құлын-тайдай тебіскен,
Бал дәуренді бөліскен,
Қызығып таңды көріскен,
Күнмен гүлдей өбіскен.
Шындық үшін керіскен,
Ақиқатты айтып келіскен,
Өркен едік құлпырған,
Өндіріс құзар ұмтылған,
Жұлдыздарға құлшынған,
Армандарға бұлқынған
Көңілде ойлар жұлқынған,
Шырқасақ көмей жыртылған,
Азамат едік шың тұлға.
Жоталы болдық асқардай,
Көңіліміз де аспандай,
Жанымыз да ақ шамдай,
Шаттықтан едік тасқандай,
Шаттыққа міндік мастанбай.
Екпіндеп тауды қаққандай,
Қайсарландық ақпандай,
Майдан салдық жасқанбай,
Дұшпан бұғып қашқандай,
Жауға ұмтылып, «алғалап!»
Жаудан ықпай қорғалап,
Езуден қан сорғалап,
-Орда!- қудық ордалап.
Бойымыздан батпандай,
Қуаттың көзін ашқандай,
Жеңіске қадам басқанда,
Елге шашу шашқанда,
Кеше түнек түн едік,
Туғандай қайта түледік,
Арқа бітіп, дүледік,
Желдей жүйрік гүледік.
Жазып тастап қанатты,
Самғау алып тағатты,
Түзеттік қайта сағатты,
Ұрғылап күй де шанақты,
Домбыра бебеу, уай, қақты,
Алдан бақыт таңы атты.

БАУЫРЫМ ЕЛТАЙ ҚАЙЫРБЕКҰЛЫНА!

Құрмантайым, Елтайым!
Деуші еді, қайран аптайым.
Елтайы бүгін елуде,
Елде Тұлға дап -дайын.
Құтты болсын елу жас!
Елтайым, бұдан да өрі ас!
Жүз жасасаң жақсы ғой,
Саулығың болып, алшаң бас.
Ойлаған ойың өрге асып,
Арманың да жалғасып,
Еліңнің тұрсын көгінде,
Бақ жұлдызың жарасып.
Елдің жүгін жотанда,
Көтеріп жүрсің атандай!
Халқың саған риза,
Құрметпен айтып атыңды.
Еңбегің еткен ел үшін,
Молынан берсін жемісін!
Сенің үлгің, өнегең,
Таба берсін өрісін!
Аман болсын ұл-қызың,
Динаң ғой сенің жұлдызың.
Саушылық берсін шешеңе,
Қарындасыңа, ол-құндызың!
Ел тілегі киелі,
Өзіңе бүгін иеді.
Аузында атың халықтың -
Түсірмейді бір елі.
Қамқор боп елге, ардағым,
Жарқырай берсін маңдайың.
Қожағұл атам аруағы,
Қолдап жүрсін әрдайым!

НҰРЛАНСЫН ШАҢЫРАҒЫҢ

(Зүбәйрама)

Күйеуің қыр жағыңнан,
Үйің бір жағыңнан,
Балаң оң жағыңнан,
Зерең сол жағыңнан,

Ашыққан балапандай,
Қылқиып ала таңнан,
Отырған бізге қарап,
Зырлайсың жаның қалмай.

Шарт етіп сынып демде,
Жайылып сосын лезде,
Қызыңмен сырласасың,
Зеремен ойнап кейде.

Бәріне ақыл айтып,
Көздерін бақырайтып,
Ұрсып та аласың сен,
Жанына батыра айтып.

Туысты қарсы аласың,
Жалбақтап, жан саласың.
Көңілің көлдей болып,
Молайып салған асың.
Ұрпағың тозбау үшін,
Осы үйдің маздағысың.
Зүбөң сен жаралғансың
Бақыт боп маздау үшін.

Көктеммен жамыраған,
Нұрлансын шаңырағың.
Өзің де гүл-гүл жайна,
Сайратып өмір әнін.

РУХЫН БЕРДІҢ ЕЛДІКТІҢ

Жүзінді, қас пен көзінді
Бояп сен сұлу болмайсың,
Тек алдайсың өзінді,
Раушан гүлдей толмайсың.

Көктемдей кезің өтіпті,
Желкенімен бақыттың.
Сарғайған күзің жетіпті,
Зырылдап тасы уақыттың.

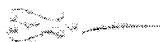
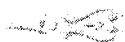
Өмірдің соқпақ жолымен
Қол ұстасып барамыз.
Арманды бетке ап, сонымен,
Ашылмай әсте арамыз.

Махабаттыңды мен сенің
Аялап келем бөбектей.
Сен еккен жанға нұр сенім,
Жайқала бермек желектей.

Қаламай жаным басқаны,
Өзінді өмір сыйлаған.
Сырылып кейін бас қамы,
Бақ гүлін саған жинағам.

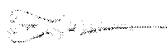
Қыз бердің, маған ұл бердің.
Ізімді менің бассын деп.
Өзіне сай боп ұлы елдің.
Қырандай шыңдар ассын деп.

Ұлдарымның жанына,
Ұрыған септің ерліктің.
Дүбірлі дарқан қанына,
Рухын бердің елдіктің.

Ақ сүтіңнің дәмінен,
Нан, тұз дәмін татыпты.
Туған жердің әнімен
Ұлдарым шырқап бақытты.

Ақ бесікті тербеткен,
Бөбектерімді уантып,
Қолыңды сүйем тебіrentкен
Жүрегімді қуантып.

ТҰЛАБОЙЫМ-ТҰҢҒЫШЫМ

(Тоғжаныма)

Тұла бойым - тұңғышым,
Қасиетті жыл құсым.
Сен өмірге келгенде,
Шаттығыммен бірге ұштым.

Тұрып қаппын қалықтап,
Сезіммен тәтті шарықтап.
Күле берсем керек-ау,
Қалғандай бір шалық боп.

Қуаныштан мас болып,
Жанарыма жас толып,
Кең әлемге сыймадым,
Жыр дәптерім басталып.

Аспан сұлу бөріктей,
Дүние неткен көрікті.
Бұрын мұндай әсердің,
Болғанын кім көріпті?

Сен әкелген бақыттың,
Сәулелері жақұттың.
Омырауыма төгіліп,
Әні болды ар, құттың.

Шідехана тойында
Қаншама мал сойылды.
Ауыл болып сол тойда,
Тоғжан атың қойылды.

«Титтей ғана Тоғжаным,
Сенсіз менің жоқ жаным.
Нұр сипатты өмірім,
Өзіңменен тоқ жаным» -

Деп әддилеп жөргекте,
Бесігіңді тербеткем.
Сені аспанға көтердім,
Бақыт тілеп жер, көктен!

ҚОС ҚҰЛЫНЫМ

Қос құлыным,
Қос шырырағым -
Жансын міңгі,
Өссін бағың.
Бүгінгідей қуанышта
Болсын әр кез
Ғұмыр шағың.
Мағжан, анар
Күнім десем,
Көкірегім,
Тілім шешен.
Сендерге Алла
Тауфиқ берсін! -
Деп тілейді,
Әке-шешең.

МАҒЖАНЫМ МЕН АНАРЫМА

Мағжан менен Анардың
Махаббаты жарасып,
Армандары олардың,
Нұрлы өмірге жол ашты
Жарқын болсын жолдарың,
Еш қиындық көрмеңдер.
Еркелетсін тағдырың,
Бақытқа қарай өрлендер.
Деп тілейді ата - анаң,
Қос құлыным, сендерге,
Қолдап жүрсін, жасаған,
Сүйеу болып елдер де.
Немерелерім боталап,
Биікеп тұрсын шаңырақ.
Ауыздан келсем аталап,
Қарсы алсын мені жамырап.
Мағжан менен Анарым,
Шаттықта болсын көңілің.
Сендер менің жанарым,
Сендер менің өмірім.
Құтты болсын тойларың,
Жүректерің тасынып,
Орындасын ойларың,
Бақыт гүлі ашылып.

АНАРЫМ, ҚҰТТЫ БОЛСЫН ТУҒАН КҮНІҢ

Арқауы сен менің бүгін жырымның,
Тиегі өзің айтылар мол сырымның.
Мағжанымның Айы, күні, жұлдызы -
Туған күнің құтты болсын, құлыным.
Асып -тасып, шалқып тұрсын дәулетің,
Келісті боп тұрмысың мен сәулетің.
Өсіре бер, өрбіте бер, анарым,
Мағжаным мен Қанғожиндер әулетін.

ЗЕРЕШІМЕ

Моп - момақан түріңнен,
Быдыр - быдыр тіліңнен,
Қоңыраудай үніңнен,
Айналайын, Зерешім.

Ақыл толы басыңнан,
Жібектейін шашыңнан,
Қарлығаш қанат қасыңнан,
Айналайын, зерешім.

Қуанышқа батырған
Бөбек деген затыңнан,
Зере деген атыңнан,
Айналайын, құлыным.

ТҰСАУ КЕСЕР

(Бүлдіршінім-Мәдиіме)

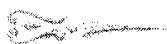
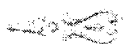
Тұсауыңды кесемін,
Ала жібін шешемін.
Жүгіресің зырылдап,
Шаңын қағып көшенің.

Алғаш тәй -тәй басасың,
Талай қырлар асасың,
Өмірдің де қақпасын,
Азамат болып ашасың.

Ала жібін аттамай,
Еш бір жанның, қалқам - ай,
Адам болсын,-дейді ел,
Дәстүрлер мен салтқа бай!

Тілек айтып бәріміз,
Жасымыз бен кәріміз,
Думандайды туыстар,
Аспанға өрлеп әніміз!

Құлдыраған құлыншақ,
Желбіреген тұлымшақ.
Ал балбөбек, жылдам өс,
Алдында тұр ғұмыр шат.

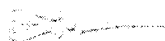
БҮЛДІРШІНДЕРІМ:

Апа сен әйбәтсің,
Маған мама бересің.
Құлыным сен де әйбәтсің,
Құлпырып өсіп келесің.

Ата арқаңа мінейінші,-
Атымсың желдей ескен.
Ақылымды іздейікші,
Кешегі қашып кеткен.

Мен мектепке барамын,
Тәрбие, білім аламын.
Үздік оқып сабақты,
Жақсы оқушы боламын.

Дастарханның берекесі.
Дәннен өмір самалы өскен.
Дән жинаушы - ел еркесі,
Дән - өлшемі елдің өскен.

АҚ ЖЕҢГЕМ

Ауылда бар ақ жеңгем,
Көнілі көлдей, жаны да.
Жалтылдаған ақ желкен,
Қыр гүліндей жалындап.

Шыға келер жүгіріп,
Сампылдап та, саңқылдап
Мен келді деп дүбіліп.
Үй-ішімен аңқылдап.

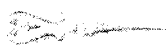
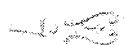
Сый-сыбаға, құрт, майы,
Қазаны да бұрқылдап.
Әбігер боп жүр дәйім,
Құрақ ұшып, шұрқырап..

Қайным деген сөзінде,
Бар-ау құрмет, қимастық.
Маған деген сезімде,
Ұялаған сыйластық.

Еркелігі назымен,
Қуанышы, бағы бар.
Осы сөзде жазы мен
Көктемесі тағы бар.

Босағасына ағайдың,
Құтты болып қадамы.
Туыс етіп маңайдың
Алыс-жақын адамын.

Жүрген жеңгем жайрандап,
Есі қалмай қалбаңдап,
Қарсы алады тік тұрып,
Елге барсам сайрандап.

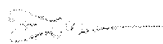

ШОЛПАНЫМА

Келін десе өзінді алға тартамын,
Әсем гүлі біздің әулет-ортаның.
Имандылық самалы ескен жүзіңнен,
Ибалы да, бауырмал жан, шолпаным

Еш уақытта кірбің тартпай қабағың,
Жарқырасын, жайнай берсін жанарың.
Еркіміе сүйеніш те, балларға
Қамқоршы да, ақылшы бол, қарағым.

Шаңырағың көрмесін бір шайқалып,
Аула, бағың өсе берсін жайқалып.
Шолпанымның шәйіне шәй жетпейді!-
Деп отырсын ағатайың марқайып.

КІШКЕНТАЙ ҰЛЫМА

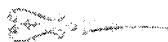
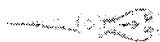
(Мағжантайыма)

Түспесін ботам, көлеңке.
Жүзіңе нұр ойнаған.
Сен тұрған маздақ - гүл ерке,
Қызыққа жаның тоймаған.

Атаңның әкең түр - түсін,
Жадына сақтай алмаған.
Оның күміс күлкісін,
Соғыстың өрті жалмаған.

Балалық шақтың базарын,
Сен көре бер шаттанып.
Соғыс кездің азабы,
Әкеңде қалсын қақталып.

Қалтырап кейде, жон арқан,
Өксігің шықса, ей, блам,
Қозғалып арда Сары Арқа,
Күңіреніп кеткендей болам.

МЕН ДЕ БІР ДУАЛЫ АУЫЗ АТАДАН ЕМ

(Академик Оңдасын
Бәйкенұлы Өшімовке)

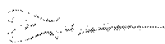
Өзіңе айтар тілек көңілдегі, -
Бар бақыт қонсын саған өмірдегі.
Тұғырың таудан болсын ғалым інім,
Біртуар қазағымсың өңірдегі.

Өр таңың атып жүрсін арайлы боп,
Өзіңе зор сеніммен қарайды көп.
Елімнің болашағы - бұла жасқа,
Ғалымдық шапағатың тарайды деп!

Иншалла, келсін жұрттың айтқандары, -
Еңбегің өніп, гүлі жайқалмағы.
Бүгінгі жетістігің тым керемет!

Қолымды жаямын да, тілек етем,
Сақтасын сені көзден, тілден бөтен.
Мен де бір дуалы ауыз атадан ем,
Айтқаным болатұғын тіптен төтен!

Қызылжар. 23.02.09 жылы

ӨЛКЕМНІҢ БІРТУАР ТАРЛАНЫ

(Құрметті Қайрекеме)

Тарихтың ақтандақ беттерін,
Ашуға бел буды мақсат қып,
Қиынға қаймықпай беттеді
Бойына қайрат-күш қаптатып.

Өлкемнің көп болған ерлері,
Ғалымы, ақыны, жырауы.
Тағдыры тануға бермеді,
Болмады олардың сұрауы.

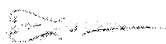
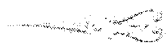
Қазақтың аспанын айналып,
Бақыттың құсы да қонды кеп.
Тарихтың тыңына сайланып,
Қайрекең қарымын салды көп.

Іздейді өткенді, кеткенді,
Табады жылғасын, тамырын.
Тарихқа жобалау өтпейді,
Нақтылық қана оның тәңірі.

Қажымай, талмайтын еңбекшіл,
Жазушы, ал кейде ақын да. -
Кіндігі байланған жерін де тербетсін,
Қиямен көгіңе жақындап...

Жастарға көрсетер үлгісі,
Ақылы, нақылы ғажап - ақ.
Феномен дегенің - бұл кісі,
Тылсымнан сыр тартар саралап.

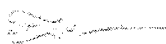
Денсаулық тілеймін мен саған,
Іске ассын ойлаған арманың.
Қартайма, жасай бер, жақсы аға,
Өлкемнің біртуар тарланы.

ДӘСТЕНІМ МЕНІҢ

Дәстенім менің
Дәстүрі мынау қазақтың.
Бір басынан
Қанша өнер нұры
Тарапты.
Шетінен қозғап,
Мен баяндап көрейін,
Саусағыңды сен бүгіп,
Бірақ, санап тұр.
Ол айтыскер
Шашасына шаң жұқпас.
Қарсыласына
Қырғидай тиіп алдырмас.
Өнші, күйші, сазгер,
Шешен, ақын да ол,
Дәстен сері!
Десе жұртым жаңылмас.

24.09.07 ж

ӨНЕРПАЗ ДОСЫМ СЕРІКБАЙҒА

Домбыра безіп бізден қыр асқанда,
Қос шегі желмен сыңсып жыласқанда,
Шанағы күңіреніп, мұңға батып,
Әрі асып көкжиектен тұрды аспанда.

Қол созбай қазақ қалды сылбыр қарап,
Үнсіз түр Есіл бойы - думанды алап.
Талқандап тыныштықты күмбірлеген
Өр дауыс шыға келді «домыралап..»

Күй ұшты тау қуалап, шынды өрлеп,
Мөп - мөддір аспанға да салып өрнек
Төгіліп күміс әуен күлімдейді,
Елтітіп тыңдағанның жанын тербеп.

Шанақтан құйылған күй тебірентіп,
Ел -жұртты алды мүлде емірентіп,
Тыңдаушы қайран қалып домбыраға,
Күйшіге саз өргізген көңіл елтіп.

Домыра лекілдейді, аңқылдайды,
Саусақтар шанақтағы тақылдайды,
Күй кернеп домбыраның кебежесін,
Ышқынып, тулап, оттай лапылдайды.

Астыңғы шекті күйші мол бұрады,-
Естісін киелі үнді ел құлағы.
Серікбай қиын кезде Қызылжарға
Әкеліп берген еді домбыраны.

Арқалы азамат бұл туған төтен,
Өнерді ерттеп мінген алабөтен.
Серікбай домбыраның албастысы,
Мақтансын ұланымен туған мекен.

СЕН СОЛДАТТЫҢ ҰЛЫ ЕДІҢ

(Марқұм Бақыт Мұстафиннің рухына)

Сен солдаттың ұлысың,
Басын қырыққан соғыстың.
Титтей жүрек құрышын,
Қарыған мұзы со қыстың.

Ызғарлы еді тіршілік,
Бұлт тұмшаған тау, қырды.
Ызалы едің, құлшынып,
Омырауын жырттың тағдырдың.

Солай жеттің, жақтың да
Шаңырақ отын әкенің
Ақ сәулесін бақтың да,
Алла саған әкелді.

Ел көгінде шоқтанып,
Жанды жайнап жұлдызың.
Өзіңменен мақтанып,
Сүйген жарың, ұл, қызың.

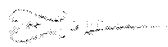
Қару етіп қаламды,
Сүйеу етіп, шаршасаң -
Оймен тербеп даланды,
Жаздың кітап қанша сен.

Қаламыңнан төгілттің,
Сөз мәйегін, маржанын.
Қуанышқа кенелттің,
Жолдыөзектің бар жанын.

Қасиетті өнердің
Сөндірмей отын жандырып.
Бақилыққа жөнелдің,
Мекеніңе мәңгілік.

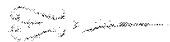
Сағынғанда өзінді
Кітабыңды оқырмыз.
Қуатты, ұшқыр сөзінді,
Көңілге медет - тоқырмыз.

Жұмақтың есігі ашылып,
Жолдас болсын иманың.
Алланың нұры шашылып,
Рахатта болсын бір жаның.

ҚАРЛЫҒАШЫМ

Айналдым,
Қарлығашым, әсем мүсін.
Сен маған
Көктемімдей әсерлісің.
Ләззәт бер
Шаттанайын, іңкәр жүрек,
Сезінсін
Сұлулықтың әсер, күшін.
Жанымсың,
Қарлығашым, қанатымсың.
Сен барда
Басқа тірлік қала тұрсын.
Көңілімді күн боп күлдір,
Гүл боп қуант,
Жанымда
Жаңа өмір жаратылсын.

КЕЗДЕСУ

Балауса балғын тал күнгі,
Ернімнің табы ернінде...
Неше жыл кейін...кездестік,
Қалтырап кеттің көрдің де.

Шошыдың ба әлде түрімнен,
Шашымнан қылаң білінген?
Өңім желге жаланып,
Жылдардың ізі тізілген.

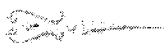
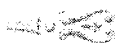
Кірпігіңе жас ілдің,
Қажеті қанша жасудың.
Махаббат, шіркін, тербейді -ау,
Отындай осып жасынның.

Жалғасқан көңіл сетінеп,
Тағдырға көніп кетіп - ек.
Елжіреп, үнсіз қамығып,
Кездестік екі «жетімек.»

ҚЫРАУДАЙ ЕРІП КЕТСЕМШІ

Ертерек еріп көл сені,
Аққудың одан келсе үні.
Көтеріп алып еңсені,
Ойлаймын, жаным,
Мен сені.
Шырқаймын, жаным,
Мен сені!

Көктемдей жайнап жетсеңші,
Гүліңді жанға ексеңші.
Жүрекке нұр сепсеңші.
Ақ қыраудай,
Ерніңнің
Лебінен еріп кетсемші!

МЕН ҚАРА ТАСПЫН...

Көңіліңе қаяу салдым ба, жаным,
Жүрегіңнің есігін ұрып.
Ашатын ең ғой.., дегбірсіз қаным,
Өкетті-ау төтті ойларды бұрып.

Сүйрелеп, тартып сезімді әсем,
Мұздатып сәтте-ақ жүректі жанған.
Өректіп кетпей, болсаң ғой бәсең,
Ақылдан аспай, о, қызба жан-қан!

Жаныңа жара салдым ба, қарғам,
Айыптап сені - балауса, балаң.
Қатыгездікке қалайша барғам,
Күндіз-түн осы ой еткізеді алаң.

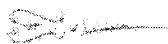
Кешір деп қайтем- өтпейді сөзім,
Ашулы жансың, қаһарың төккен.
Төбемде ойна жасын боп өзің,
Мен қара таспын көз жасыңа бөккен.

КЕШ ҚАЛДЫМ БА?

Кеш қалдым - танданасың,
Иіліп тұр алдында таудай басым.
Иіліп тұр алдында ақын жүрек
Домбыра боп шалқытқан паң даласын.

Жол таба алмай адасып жүрегіңе,
Інкәр жаным сарғайып, жүдеді де.
Албырт көңіл ойнақшып, орнықпайды,
Көкіректе жанған от үдеді де.

Кеш қалдым ба?
Кеш қалсам, кешір мені.
Бозда босқа жүтірген есірмені.
Байқамаппын елігім бұрын сені,
Көрмеген көз
Жақсы еді тесілгені.

САҒАН ДЕГЕН ЖҮРЕГІМНІҢ АҚТЫҒЫ...

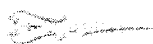
Саған деген жүрегімнің ақтығы,
Атқан таңның аппақ нұры сияқты.
Саған деген көңілімнің шаттығы,
Бұлбұл құстың асқақ үні сияқты.

Саған деген іңкәрлігім-махаббат,
Ғашық жандар сағынышы сияқты.
Саған деген мейірімім-мархабат,
Күннен шуақ құйылғаны сияқты.

Саған деген жайсаң жарқын реңім,
Көкорай шалғын қыр жотасы сияқты.
Саған деген шексіз ізгі тілегім,
Аталардың ақ батасы сияқты.

СЕН ИЛАНСЫН ДЕП

Жыр жазамын
Аппақ көңіл - сезіммен.
Сен қуансын деп.
Жыр жазамын
Сабыры мол төзіммен,
Сен жұбансын деп.
Жыр жазамын
Кіршіксіз ақ арыммен
Сен толғансын деп.
Жыр жазамын
Ақыл-ойым-барыммен.
Сен ойлансын деп.
Жыр жазамын
Сорғалаған қаныммен
Сен де қиналсын деп.
Жыр жазамын
Айқайлаған жаныммен
Сен илансын деп.

ЖАСЫНЫ ТӨНСІН

Өмір кешу үстінде жердің
Жеп-жеңіл ғана емес-ау, шіркін.
Сезбегенге әсте, ащысын шердің,
Өлу де оңай болуы мүмкін.

Жұмыс та ауыр, азапты, тіпті,
Жүреміз шып-шып малынып терге.
Шалқыған жүрек, ал кейде -күпті,
Қақ тұрған қаннан қастерлі жерге. ?

Әйтеуір, өзім жеңілден аулақ,
Қиындық -қайрат жаны ма екен?
Бейнетсіз тірлік кешкендер жайнап,
Жүреді-ау, өмір заңы ма екен?

Ал маған, өмір ауырын берсін,
Жаңбыры селдеп, бораны көмсін,
Қасыма серік дауылы ерсін,
Басыма жарқ-жұрқ жасыны төнсін!

О, содан менің гүлденсін жерім,
Дәулеті тасып, жайнсын елім.
Қуанып тұрсам, шалқып та кетіп,
Маңдайымнан тамшылап терім!

ОСЫ ЖҮРЕК..

Бәріне де кінәлі осы жүрек,
Атасың ба, еркінде, шабасың ба?!
Шырылдатып бәлемді асу керек...
Бірақ одан мәртебе табасың ба?

Бұл жүректі өзіңе беріп қойдым,
Еркелет, мейлі жүрсін мазағың боп..
Ал мен оның соңынан еріп тойдым,
О, алақай, құтылдым, азабым жоқ..

МАХАББАТ БЕР БҰЛ ӨМІРДЕ БОЛМАҒАН

Екі сөз жоқ,
Орындалады өмірің!
Тек жүрекке
Махаббат бер, төңірім!
О, сен құйсаң
Жанға мөлдір махаббат,
Аспанды да
Тұрар едім арқалап!
Бар бақытты
Еліме айдап әкелем!
Жұлдыздарды
Барша жұртқа әперем!
Махаббат бер,
Махаббат бер, сен маған,
Бұрын - соңды
Бұл әлемде болмаған.
Сары Арқама
Өлең болып құйылам.
Төріне оның
Дәулет болып жиылам.
Дән боп толып,
Ырғаламын егінде.
Күн боп жайнап,
Жарқырайын көгімде.
Махаббат бер,
Махаббат бер, сен маған,
Бұрын- соңды
Бұл өмірде болмаған.

СҰП-СҰЛУ ҒЫП САҚТАЙМЫН

Жүрегімде-махаббат
Басқаға орын бермегем.
Еркелетіп, арқалап,
Алдыма алып тербегем.

Үлпідетіп үкідей,
Сылап, сипап, баптаймын.
Соңар күнгі түлкідей,
Сұп-сұлу ғып сақтаймын.

ҚҰС БОП ҰШЫП КЕЛДІҢ БЕ?

Құс боп ұшып келдің бе алыс жақтан?
Оятуға көңілімді ұйықтап жатқан.
Ашпақ па едің жанымның ақ қақпасын,
Сайрандауға сырнайлы сырлы бақта?

Шаршап жүрек, суынған көңіл қашан,
Жылыттың, бар сырымды саған ашам.
Тіршіліктің тәттісін, ащысын да,
Сезінбейді екенсің сағынбасаң.

Көп жүрдің бе, жеткенше, самғау құсым?
Жол-жөнекей шалдығып қалғаның шын.
Түсірмепсің талса да қанатыңнан
Маған деген сары алтын сағынышың.

ҚЫЗҒАНАМ

Шуағын төгіп, күмбезді көктен көрінген,
Аппақ күннен жаным сені қызғанам.
Бұрымында мың түрменен өрілген,
Қылықты кербез гүлден сені қызғанам.

Жүзінді желпіп, тарқатып өткен шашыңды,
Саф самалдан, жаным сені қызғанам.
Қарақат көзден үзгізген тамшы жасыңды
Қайғыдан қатал, жаным сені қызғанам.

Бетіңе тамған ноқаттай жаңбыр-тамшыдан,
Қызғанам жаным, сені есім қалмастан.
Аңырап келем, сағынып келем, жоқ шыдам,
Көбелектей жарыққа ұшқан талмастан.

ТӘҢІРІМБІСІҢ?!

Сен кеткенде құлазып қалды жаным,
Баяу ағып бұйығы бойда қаным.
Күзгі түн де ұзарып, таң алыстап,
Болмасын деп тұрғандай ойлағаным.

Жалғыздықтың әп-сәтте-ақ азабы өтіп,
Жымыңдайды жұлдыздар мазақ етіп.
Тынып қалған далада даңғазасыз.
Қалғандаймын қаңғырып, мазам кетіп.

Япыр-ау, мен осынша ғашық па едім?
Тәкеббар ем, алдында жасық па едім?
Өзге түгіл, өзіме өткел бермес
Жүрегімді, жаным-ау, ашып па едім?

Ашып па едім, есігін алтындаған,
Босағасын аттап па ем, жалтылдаған?
Тәңірімбісің табынған, шарт жүгініп,
Қос қолымды көтеріп, қалтылдаған?!

КӨЗСІЗ БОП...

Жалыны қызыл-жасыл серпіле атқан,
Егер сен тамұқ болсаң терең жатқан, -
Мен саған барар едім, мойныма артып,
Күнәні әлемдегі небір батпан.

Хош иіс, құрама дәмді тамсандырған,
Мөп-мөлдір шарап болсаң ән салдырған -
Көзімді жұмып тұрып тартар едім,
Еш ойсыз өмір кешем, мен - балдырған.

Нұр құйған жерге алтын табағынан,
Күн болсаң шуақ ескен қабағынан.
Мен сенің алауыңа күйер едім,
Дәндердей маржан тізген сабағына.

Бақшада хор қыздары сауық құрған,
Сен жұмақ болсаң жұртты зауықтырған, -
Мен саған барар едім бөгеліссіз,
Көңілге ерік беріп ауып тұрған...

Түтінсіз лапылдаған, қабындаған,
Сен маздақ болсаң егер жалындаған, -
Мен саған барар едім көбелек боп,
Көзсіз боп...
Көзіне еш зат шалынбаған!

СҰЛУДЫҢ КӨЗІ - АЙ!

Жымыып қана күлгенің қандай тамаша,
Кіршіксіз көңіл, пәк сезім сәби балаша.
Жып - жылы лебің жанымды желпіп, өзіңмен
Кездесуге шақырды ма екен оңаша?

Мойылдай көзің төңкеріліп бір - ақ сәт,
Жүрегімді дүбілтіп өтті -ау, дуу.. от сап.
Сұлудың көзі - ай, мейірімі түссе жігітті,
Тулатып тұрып, қоятұғын тұзақтап.

Қарақат көзің
Қадалып менің көзіме,
Тайдырмай қойдың,
Ұнап тұр осың өзіме.
Пәк жүрегің
Үзіліп кете жаздап тұр,
Ду етті бойым,
Жанды ма?!
Түсірдің мені тезіңе!

Қатар келіп қалыппыз отырыста,
Тізем тиді тізеңе қапылыста.
Дір еттің де, жүзінде қан ойнады,
Гүл сезімің түсті ме арпалысқа?!

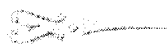
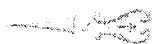
СЕН КҮЛШІ, ЖАНЫМ!

Сен күлші, жаным!
Күле бер,
Күлкіңнен қоңырау
Үні ессін.
Жүрекке көктем
Гүлі өссін.
Көңілдің бұлтты
Түні өшсін.
Сен күлші, жаным,
Күле бер.
Күлкіңнен сәуле.
Шашылсын.
Сезімдер кілті,
Ашылсын.
Даң көкірек басылсын.

СҮЙ, ЖАНЫМ!

Сүй, жаным, сүйсең - күйдіріп,
Отымен жүрек, қаныңның.
Сезімдерді де идіріп,
Лебімен жалын жаныңның.

Көңілімде лаулап жанды үміт,
Сүйші, есімнен тандырып.
Ернімде менің мәңгілік.
Ерніңнің табын қалдырып!!

ТУҒАН КҮНІҢМЕН

(Өні бар)

Жүрегімнің үзіп қос тал гүлін мен.
Ұсынамын, саған, қалпы жүтінген.
Сен туған күн маған бақыт сыйлаған,
Құттықтаймын, жаным, туған күніңмен.

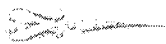
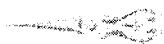
Жүз жаса деп жаттанды сөз айтпаймын,
Көкірегің нұрға толсын, жаппай мұң.
Қанатымен аяласын өмір - Құс.
Мен жолыңа қалампыр боп қаптаймын.

ТІЛЕК

Тобылғыға жоңышқадай оралған,
Аймалашы мені құшып, о, арман.
Қашқақтама менен жаның шошынып.
Сүй, мен үшін адамдай боп жаралған.

Қанатымен жер сыза ұшқан қырандай,
Ой-сырынды ақтарар ма ем құрандай.
Ойларыңа өз ойымды жалғаймын.
Ғашық болшы, менсіз тірлік құра алмай.

Жер мен көкті күндей сәтте айналған.
Мен де айналсам жан-дүниенді, ой, жалаған!
Қос аққудай еркін жүзген айдында,
Жұп жазбауға - тағдырымыз байлаған.

ТҮТҚЫНДАЙДЫ СЕНІ ӘЙЕЛ

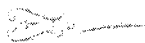
Күңіренсе де ой қысып,
Тебіренсе де бойы ысып,
Шаттанса да бағы ұшып,
Жымия күліп, көз қысып,
Тұтқындайды сені әйел.
Шешенсініп, шешіліп,
Өн шырқаса көсіліп,
Бір ноқатқа тесіліп.
Сөйлемей қойса есіліп,
Тұтқындайды сені әйел.
Қызғанса да дауылдап,
Жын қуғандай дабылдап,
Қалжыңынды қабылдап.
Күлкі айдаса табындап,
Тұтқындайды сені әйел.

АҚТОҚАШ ҚЫЗ

Ақтоқаш демей, ақ сәуле дер ем мен сені,
Шапағатыңмен көтере берші еңсені.
Ақ жүзіндегі мейрімге ұйып, ләззат ап,
Қас сұлу дейтін шығар-ау көрген ел сені.

Қылықты күлкің құмарлық отын лаулатып,
Бойдағы сезім толықынын тоқсан аунатып.
Төңірек түгел көрікті болып кетті ғой,
Өмірге деген іңкірлігімді қаулатып.

Сезімге сері алғашқы сәтте сенбедім,
Зиялым ба едің, қиялым ба едің сен менің ?
Мұратым деп те, ұятым деп те өтемін,
Құлап жатса да төбеме тасқын-сел менің!

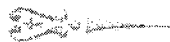

АРУЛАР КЕЙДЕ ҚАРАЙДЫ-АУ...

Жаспын деп өзімді айта алман,
Дауылдап өтті уақытым!
Ұлыма қарай қайтарам,
Бозбала шықтың бақытын.

Арулар кейде қарайды-ау,
Көзімен арбай,
Тесіліп...
Қаңыраған кеуде - сарайда.
Ойнақтар бір тай шешіліп...

Ұнайды осы сәт маған, -
Тамырда қозған дүрбелең!
Лап етуге де шақ қалам,
Жанымда бір от жүр білем!..

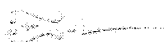
ЕРКЕЖАНЫМ

Қара бұлтпын!
Көк аспанды қақ тіліп,
Найзағайға қоям шақпақ шақтырып,
Ерке жаным, меруерт тамшы бол да сен,
Айналамды өтші мөлдір пәк қылып!

Көк теңізбен!
Тұңғыықтан қайнаған,
Көкірегінен көкжал толқын айдаған.
Ерке жаным, желкен бол да сен апар,
Армандарға алысқа ешкім бармаған!

Асқар шыңмын!
Көкпен сонау тірескен.
Өзім ғана тілдесетін күнеспен!
Ерке жаным, шынар болшы, жартасқа
Тамыр жайып, өмір үшін күрескен!

Кең даламын!
Жатқан байтақ көсіліп,
Баянды ғой осы байлық, осы құт,
Ерке жаным, егін бол да толқи бер,
Туған елдің мерей бағын өсіріп!

БОЗБАЛА ШАҚ

«Ақжардың» сылдыр үнді бұлағы ма,
Келді ме сенің даусың құлағыма?!
Түсімде тіл қаттың-ау... түсінбедім,
«Оранып еркеле», - деп, «шуағыма!»

Бал дәурен, бақыттылау ол кез де есте,
Әне, анау өзің тұрған үй емес пе?
Іргеде алабота, ошағандар,
Боз тұман түсетұғын ала кеште...

Тұңғиық көкте шығып селкеу жұлдыз,
Дейтіндей:- Сендерді біз көріп тұрмыз.
Мақпал түн құшағында қол ұстасып,
Дейтін ек:- Ең бақытты мына бізбіз.

«Ақжардың» сылдыр үнді бұлағы ма,
Сенің дауысың келді ме құлағыма?!
Бозбала шақ, түсімде-ақ көріп сені,
Өксіп-өксіп келіп тұр, жылағым да!

СҰЛУЛЫҚ

Сұлулық - ер жігіттің өнерінде.
Сұлулық - ақ бұлақтың кемерінде.
Сұлулық - алақанын күнге жайған,
Сыбдырлы аппақ қайың - көк өрімде.
Сұлулық - бикештердің ерінінде.
Сұлулық - аналардың мейірінде,
Сұлулық жазғы гүлдің шарайында.
Сұлулық бұлтсыз күннің райында.
Сұлулық - бар әлемді нұрға малған.
Алқызыл атар таңның арайында,
Сұлулық - адамдардың жүрегінде
Сұлулық - ақсақалдың тілегінде.
Сұлулық - нәрестенің күлкісінде.
Сұлулық - қырдың қызыл түлкісінде.
Сұлулық - даналықтың асқарында.
Сұлулық - елдің ерке жастарында.
Сұлулық - мәуе төгіп маужыраған.
Өлкемнің мөлдір тұнық аспанында.

КІРПІГІНДІ САЯЛАЙМЫН

Дала дауыл ойнатқанда,
Шілде мыйды қайнатқанда,
Қаңтар көрін қаулатқанда,
Толысып барып ай батқанда,
Сенің бір тал кірпігіңді,
Кірпігіңді саялаймын.

Көкірегіме сыр тұнғанда,
Асқарға арман ұмтылғанда.
Үміт жібі қырқылғанда,
Асау жүрек бұлқынғанда,
Сенің бір тал кірпігіңді,
Кірпігіңді саялаймын.

Дұшпандыққа ашынғанда,
Достан көңіл басылғанда,
Шаттық нұры шашылғанда,
Гүл Хауазы ашылғанда,
Сенің бір тал кірпігіңді,
Кірпігіңді саялаймын.

ЕРІНДЕРІҢ ДІРІЛДЕП...

Еріндерің дірілдеп, өңің қашып,
Мұңайып қарадың - ау жүзің жасып.
Жалын атқан жанарың жаншылықта,
Мөлтілдетіп тамшылар тұрды шашып.

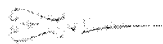
Өз өзімнен қалтырап, бойым мұздап,
Тұра алмадым орнымда жүрек сыздап.
Іренжіттім жаным- ау сені қалай ? -
«Қара бас құрт» жанымды жатыр мыждап.

Ақын деген көбелек отқа ұмтылған,
Отқа ұмтылған, қанатын шоққып тынған.
Мен де сондай бейшара жанның бірі,
Таудай өсіп, ал кейде жоққа сынған.

ОТЫНА МАХАББАТТЫҢ ЖАНЫП КЕТЕМ...

Адасып тұманыңда, бораныңда,
Бас ауған жаққа кетіп барамын ба?
Мен қазір түк көрмеймін, түк сезбеймін,
Алдымда тұрса да көр, араның да.

Мен саған ашық айтсам мінезімді,
Сен кешір, шыдамсыздау бір кезімді.
Отына махаббаттың жанып тұрам,
Қысып ап құшағыма бір өзінді.

ӨРТЕНІП, ЖАНЫМ БАРАМЫН

Көрінбей кеттің көп күндер,
Адасып қалдым, таппадым.
Ала өкпе болып төктім тер,
Іздеумен ой- қыр ақтадым.

Қайда деп менің қарғамды,
Сұрадым аппақ талдардан.
Жеткізбей жүрген арманды,
Көргім де келіп таңдардан.

Таптырмай қойдың сен бірақ,
Тауалым әбден шағылып.
Алмадай жүзің албырап,
Жүрмісің мені сағынып?

Қара үзіп әлде, кеттің бе,
Сағымына ұксап даланың?
Жүрегіме у сап өттің бе,
Өртеніп, жанып барамын.

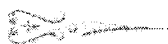
Смирново. 1953 ж.

ҒАШЫҚПЫН

Ғашықпын, ғашықпын мен саған, жаным,
Бұл сөзді қайталасам - сағынғаным.
Құрандай жатқа оқысам тілегімді,
Жаным - ау, өзіңе пәк табынғаным!

МАХАББАТ - ГҮЛ

Ешкімге айта көрме сүйгенінді,
Отына хасіреттің күйгенінді.
Махаббат үлбіреген бір нәзік гүл,
Көтермес жан - жағынан үргенінді.

ЕРНІҢНЕН СҮЙЕЙІНШІ ҰЛПІЛДЕГЕН

Ерніңнен сүйейінші ұлпілдеген,
Омырауыңнан сүйейін бүлкілдеген.
Құшағымда сен тұрған бір минутты,
Балар едім бақытты мың күнге мен.

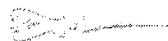
МЕНІ ІЗДЕ, ЖАНЫМ

Мені ізде жаным, дауылдан толас көрмеген,
Қым- қуыт шумен қияндарды өрлеген.
Қолдасып кетіп барамын, жаным, олармен,
Намысты қолдан, әсте ешкімге бермеген.

Теңізден ізде толқынын өрген таспалап,
Сәт сайын ұрып, жартасты жүрген жарқалап.
Тереңнен ізде туындатқан ойларды,
Дарынсыздардың бөгесін жолын жасқап- ақ.

Мені ізде жаным, аязды боран қойнынан,
Құшып ап барам, қысып ап барам мойнынан.
Шошыма жаным, бораннан түтеп, қақалтқан,
Аяздың шымшып, сүйетін әзіл- ойнынан.

Әйтеуір мені қиыннан ізде қашан да,
Өшігіп туғам, шегініп одан, қашам ба ?
Жүрегімді оған жекпе- жекке шығарам,
Қабырғаларымды күйретіп тұрып ашам да!

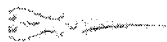

ТӘТТІ СЕЗІММЕН...

Қиядан түстің көзіме,
Қиястап кетсем дедім мен.
Бола алмай ие сөзіме,
Тіке астым тәтті сезіммен.

Бас иіп қана, сып етіп,
Өтермін деп ем қасыңнан.
Жүректе бір от лып етіп,
Осты күшті жасыннан.

Тұра қалдым алдында,
Маңдайға ұрған атқа ұқсап.
Сағынып шын- ақ қалдың ба ?-
Ашыла берді ақ құшақ.

АҚҚУ ДЕП ҚАЛЫП ӨЗІНДІ...

Масайрап өттің алдымнан,
Майысып мойыл шыбықтай.
Көз алмай тұрмын жүзіңнен,
Шаншылған жерге құрықтай.
Қалшиып қаппын, дем бітіп,
Сұлулық мұндай болар ма ?!
Сыңғырап күлкің бұлақтың,
Толқыны болып шабар ма!
Көзіңде нәркес төңкерген,
Не құдірет, сиқыр бар ?
Қиялды түртіп, желпіңтер,
Айналдым болса сиқырлар.
Тарта алмай тағат тізгінін,
Ерік ап кетті ақ сезім.
Өзіңе деген иждиһат
Ашты ма үлкен бақ көзін ?
Сенімен алғаш кездескем,
Көтергіш кран үстінде.
Биікке қарап тамсандым,
Интервью алып түстім де.
Көп тұрдым кран қасында,
Байқады ба екен биіктен.
Далада орғып, ойнаған,
Аумап ең ерке киіктен.
Тұтқада еркін серпіліп,
Аппақ жұмыр білегің,
Күннің жібек сәулесін,
Орап ап жатты жүрегін.
Қаз мойын асқақ «пырағың»,
Бетонды қағып, қаңбақтай.
Үйлер де сенің алдында,
Иіліп қалған «жалбақтай».
Намыстан күйдім төменде,
Бейшара көріп өзімді.
Биіктей ұшқан аспанға,
Аққу деп қалып өзіңді.

ЖАНАРЫҢДЫ ҚАДАЙ БЕР

Жанарыңды жанарыма қадай гөр,
Менің күңгірт көңліме арай бер.
Сөйлесінші қара көзің, қалқам-ау,
Түсінемін, тіл қатпай-ақ қарай бер.

Естіп тұрмын жүрегіңнің дабылын,
Көріп тұрмын жас жаныңның дауылын.
Жанарыңнан ыршып түссе бір сәуле,
Жылытады арманымның ауылын.

АЛАМАНИЯ САПАРЫНАН РЕЙНМЕН КЕЗДЕСУ

(Нина мен Владимир Хариндерге)

Альпінің кеудесінде
Бұлқынып, шыққан қашып,
Еуропа өр төсінде
Ойнақтап, аққан тасып,

Кәрі өзен арна құрып,
Сырғиды теріскейге,
Бағытын мың сан бұрып,
Сәлем!-деп немістерге.

Ағады өзен жайлап,
Толқындар сыр алысып.
Қазандай кейде қайнап,
Сонан соң, беу, жарысып.

Жағаға мен де келіп,
Қол создым толқынына.
Ұлы өзен мені көріп,
Шақырды жайқынына..

Шешініп тыр-жалаңаш,
Өзенге қойып кеттім.
Толқынмен бірге аралас,
Ғажайып сәттер кештім.

Бауырына басып алып,
Тербетті мені толқын.-
Гете ме?! - түсі қанық,
Рух па, әлде, жойқын?!

РЕЙН МЕНІ ҚАРСЫ АЛДЫ

Қан тамыры тірліктің,
Рейн десе болғандай.
Күндіз - түні еңбектің,
Көрігін басып тұрғандай.

Ерсіл-қарсыл ағылып,
Кемелер жүзген сабылып.
Жайнаған күнге шағылып,
Толқындар күміс тағынып.

Су бетінде ойнайды,
Құбылып інжу не түрлі.
Қызыққа көзің тоймайды,
Жеп қоятын секілді.

Харин досым бастап кеп,
Кемеге міндік бір ұшқыр.
Сол күні ыстық, аптап боп,
Барқыннан алдық тыныс бір.

Рейн тауын қақ жарып,
Ағады екен өзен де.
Емендер өрлеп, шың барып,
Түспейді екен төменге.

Орман да жасыл, тау жасыл,
Гүлдер де қырдан әрі асып..
Жағажай, құмда аунасып,
Тыныққан елдер жарасып.

Кеменің соғып жақтауын,
Қош келдің! - дейді толқындар.
Қарашы мені мақтауын,
Қошеметтеуін, әй, қулар.

Қуанышымды бөлісті,
Орман, тау, суы талай көп...
Ойладым: осы немісте,
Біздің қан да бар-ау,- деп.

РЕЙН ӨЗЕНІ ҮСТІНДЕГІ ЕМЕН КӨПІР

Цезарьдың түскен көз құрты,
Рейннің табиғатына.
Римдік елдің бар жұрты,
Таң болған ғаламатына.

Өзеннің бойы ну орман,
Ит тұмсығы өтпейтін.
Арғы бетте тұр арман,
Үміт те бар көктейтін.

Мықтының қолы ұзын ғой,
Күші де басым-қайнаған.
Көкіректі тесіп құзғын ой,
«Алсам!»- деп,-жерді жайнаған.

Қыстағы кейпі жазға ұқсас,
Жаздағы түрі-бір жұмақ.
Біреу ұғар, бірі ұқпас,
Сұлулық сыры бір жұмбақ.

Осы өңірге тамаша,
Қайран Цезарь қызығып,
Ойлап кейде балаша,
«Әкетсем!»-дейді қызынып.

Көрі Рейн үстінен
Салғызды ол көпір еменнен.
Ғасырлар өткен үстімен,
Көпірді көріп келем мен.

Кобленцтің тұсынан,
Патша салған көпірін.
Өңімде, әлде, түс пе екен?! -
Естіліп жатыр нөпір үн.

Кімдердің үні екен деп,
Құлақты тостым дауысқа.
Осы өңірді мекендеп,
Жүрген неміс туыс па?

Әлде, әскері патшаның,
Құл айдаған ақырып,
Сабады ма екен қашқанын?
Зар иледі-ау, бақырып.

Көпір үсті- қан жоса,
Көпір үсті- көз жасы.
Тірлік деген бар болса,
Ол-өлімнің жолдасы.

Бұл көпірдің үстінде,
Ғұндар атын ойнатқан.
Өнер мен қару, күштің де,
Уытын терең бойлатқан.

Ойлап тұрсам, өңірде,
Бабалар тентек болмаған.
Махаббат тауып өмірде,
Ғұн мен неміс тойлаған.

КАЙЗЕР ВИЛЬГЕЛМ БІРІНШІ

Бес қаруы бойында,
Кайзер аттың үстінде.
Сан шайқастар ойында,
Көрсеткенін күштің де.

Тұғыры биік, аспандап
Мыс салт атты барады.
Көтеріп мені баспалдақ,
Жақыннан оған қарадым.

Қасында аруақ, пері ме,
Қанатын жайған жасқанбай?
Ол пруссак еріне,
Бақыт жолын ашқандай.

Күндіз де, түнде бір елі,
Еш жанынан қалмайды.
Кайзердің үлкен жүрегі,
Соғудан ел деп талмайды.

Мыс салт атты бүгінгі,
Ел бірлігін сатпаған.
Жылдарын өткен дүбірлі,
Көкірегінде сақтаған.

Ол туралы елдің жыр-өні,
Шалқиды Рейн көгінде.
Салтанатымен тұр әлі,
Кайзер Коблец төрінде..

ПЕТЕРГОФ

Жанымда түлеп көп арман,
Санамда шалқып сағыныш.
Алдымда жатқан көгалдан
Басталған - толқын ағылыс.

Ағылған халық анталап,
Ақ ниет, үлкен жүрекпен.
Ізгілік теңдеп арқалап,
Нәзіктік, шіркін, дір еткен.

Сұлулық тандай қақтырып,
Толқытып көңіл тереңін.
Үміттің шамын жақтырып,
Ақ сәуле құшып келемін.

Сыңғырап, бірі сылдырап,
Ұмтылған көкке фонтандар, -
Шөлмектің ауызын ұрғылап.
Атылып жатқан шампандар.

«Құдайлар» алтынға оранған
Бақша ішінде жүр жосып.
«Бикештер керім жаралған.
Ұзақ күн кімді тұр тосып?»

Өр мүсінге жан салып.
Қойған-ау дейсің шеберлер,
Салтанатына тамсанып,
Өтті ме Петр кемеңгер?

Мұнда келген жас - көрі,
Бұл күндер рахат кешеді.
Зұлымдық ойдың бастарын,
Періште пиғыл кеседі.

ПЕТРОПАВЛ ҚОРҒАНЫ

Ізгілік отын жаққандар
Жана алмай кеткен өздері.
Қоңырауын таңның қаққандар.
Аша алмай кеткен көздерін.

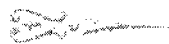
Салауат салып зор үнмен,
Орыстың бұлтын айырып.
Жаңа бір лектің көрінген,
Қанатын апты қайырып.

Талай ер, боздақ - жазғандар
Сандалған осы қорғанда.
Күркіреп, күліп азбаңдар,
Езулеп қанды сорғанда.

Патшалар неге тас жүрек?
Патшалар неге аң болған?
Қорғандай іші тас түнек.
Жанарға неге қан толған?

Мұнара биік басында
«Періште» бұлғты жұлмалап,
Жауыздық деген осында
Өрбіді ме екен жыл санап?

Патшалар жасап сұмдықты,
Ұлдарын елдің жойыпты,
Бостандық, бақыт, шындықты,
Қорғанға қамап қойыпты.

НЕВА

Толқыған Нева,
Шалқыған Нева - көк айдын,
Бауырында ойнап,
Қойнында мүлгіп тоғайдың,
Есілдей ерке
Көсіліп аққан сылаңдап.
Арнасы лықсып,
Жөңкіледі екен бұлаңдап.
Толқиды тулап,
Толқиды демде сайран сап,
Кетеді зулап,
Адамдар тосын қайран қап.
«Метеор» ма әлде,
Толқын ба желдей ұшыртып,
Көк мұнарларды алады екен қусыртып.
Кеудені кере,
Жұтып ап салқын самалды,
Шырқайсың, бұрын
Айтып көрмеген жаңа әнді!

ЖАЗҒЫ БАҚША

Жазғы бақша әйгілі,
Қыдырған Пушкин қызымен.
Бермеген жырдан бәйгіні,
Жүйріктің келем ізімен.

Жапырақ күліп, сылқыдап,
Күбірлеп оқып жатқа жыр.
Билейін деп те былқыдап,
«Әулие қыздар» шаққа тұр.

Аполлон, зевс, сирендер,
Саяда қалғып қалыпты.
Ретім де емес сүйрендер,
Көп «құдай» қамап алыпты.

Тоқтатып жүрген елді көп,
Оқиын жырдың сарасын.
Пушкин тұрып келді деп,
«Тәңірлер» үрке қарасын.

ҚЫРЫМ СУРЕТТЕРІ ҚЫРЫМ

Жасыл Қырым, жас Қырым,
Аманбысың, жарқыным!
Барша әлемге танытқан,
Әсемдіктің жарқылын.

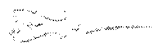
«Аю» тауға асылған
Ала бұлттар ап тыным.
Тыныс етіп жатыр ма,
Қара теңіз барқынын?

Тыныстаған Арғындар,
Кипаристі саялап.
Мекен еткен Арғындар,
Қолдан жасап сая -бақ.

Тұлпарының іздері,
Тасқа мәрдей басылып...
Қызғалдақтар түздегі,
Жүрегіндей ашылып.

Жайқалады қызыл гүл -
Бабалардың жаны ма?!
Естіледі бір дүбір,
Мені танып қалды ма?!

Жыр толғармын сен жайлы,
Тауларыңмен тілдесіп.
Бабам жортқан ен жайлау,-
Қалмас па екем үндесіп?!

АЙНАЛАЙЫН, ЖАРЫҚ КҮН

Қырым күні шығады екен алаулап,
Нарт қызылмен жағалауды бояулап.
Тау да шөгіп, бас игендей бола ма,
Қызыл таңға, қызыл күнге баяулап.

Бар тіршілік арнап жатқан алғысын,
Уа, күн-Ана, құдіреттім, армысың!
Қара түннен, қара бұлттың ішінен
Адаспастан жеттің бе өзің, бармысың?

Адастырып кеттің қанша ізінді,
Қанша уақыт көре алмадық жүзінді.
Қара тас та қалтырауға айналды,
Теңіздің де «мінезі» сәл бұзылды.

Жел де тулап әнін салып сызылған,
Долы толқын жар соғады қызынған,
Қасиеттім-ау, күліп келген сәтінде
Жайнады жер, күлді көңіл бұзылған.

...Солай бізді адаспай-ақ тапты Күн,
Бұйра толқын баса алмады аптығын...
Тау мен теңіз жарық күнді мадақтап,
Жырлап жатыр тіршіліктің шаттығын.

Ой мен қыры тұнып қалған гүл баққа,
Жатыр Қырым жүзін беріп күн жаққа.
Нұрлы қолы нулы тауды аялап,
Күн жарықтық, жылжымайды аулаққа.

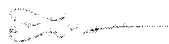
БАЛБАЛ

Аракідік кездесер паң далада,
Балбал тас қайдан келген бұл қалаға?
Көзіндей бабалардың, мәрттігіндей,
Бір өзін жүретінбіз мыңға балап.

Тудырған тас мүсінді қиялымен,
Тас дәуір адамдары-ай зиялы ма ең?
Қырымның қожасындай маңғазданған,
Балбал тас көз тартатын дуалы ма ең?

Миымнан талай ойдың ұшқыны өріп,
Мүсінге сонадайдан ұштым көріп.
Бойымды далалық бір сезім билеп,
Балбалды іштей тұрдым құшқым келіп.

Далама қайтып енді барамын ба?
Жоқ, мәңгі қалалық боп қаламын ба?-
Дейтіндей, маған балбал нық жайғасқан,
Ялтаның көрікті бір алаңында.

ЯЛТА ТҮНІ

Аспаннан түсті ме,
Ялтаның үстіне.
Жұлдыздар,
Маржандар,
Теңізден көшті ме?
Ялтаның үстіне?

Қызылды-жасылды,
Інжулер шашылды,
Түндегі қаланың
Көркі де ашылды.

Порттағы маяк та
Жағаны бояпты.
Қалғыған теңізді,
Ұйқыдан оятты.

Ыңыранып, күркүреп,
Жағаға дүркіреп,
Толқындар жүгірді
Жауырыны бүркілдеп.

Жұлдыздар аркалап,
Кемелер, бар қала.
Тылсым түн сиқырын,
Көресің Ялтада.

ҚАРЛЫҒАШТЫҢ ҰЯСЫ

Құзар тас көкке өрлеген,
Төменде теңіз тұңғиық.
Өмірі өзім көрмеген,
Көрініске жан тұрды ұйып.

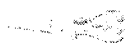
Найзадай таудың басында,
Жарқырап тұрды бір сәулет.
Қамал ма дейсің расында,
Өткізген ғұмыр көп әулет?!

Қым-қуыт өмір шуынан
Безініп тауға шықты ма?
Тасыған дәулет буынан
Салдырған мұра мықты ма ?!

Князь ба, бай ма,
барон ба ?
Білмедім анық онысын.
Әйтеуір бір сыр бар онда,
Салдырған шыңға қонысын.

Көкірек көзі қияннан,
Көретін жан ба, кім білсің?
Өнерлі қолы қиялдан,
Жасапты дүние бір тылсым.

«Қарлығаштың ұясы»
Дейді екен мұны көбі елдің.
Мисхордың қиян қиясы.
Көрмесі қазір өнердің!

ЧУФУТ ҚАЛА

Чуфут қала - қорған қала, тас қала,
Тас босаға, тас үй кілең тас қана...
Тас еден мен тас жолдарда тұрған қақ,
Тас қаланың көз жасы ма, масқара!

Тау басында тәңірменен тілдескен,
Тас қалада қай керемет күн кешкен?!
Тас мешіттің көкшіл күмбезі астында
Аузын ашқан тас азаншы үні өшкен.

Кеше ғана қой - ешкісін қайырып,
Жүрген шал жоқ, қойлар жатыр жайылып.
Шыңыраудан су әперген шығырдың,
Найзағай ғой діңін кеткен айырып.

Жетіп кеткен, жетпей кеткен ғұмырлар,
Тастақ та бар, шомбал тасты тұғыр бар.
Шеберлер жоқ,
Шебер қолдың таңбасы -
Таудың суын сарқып жатыр құбырлар!

ТЕРЕҢ СОҚПАҚ

Терең соқпақ, мені де тауға асырдың,
Қай заманның ізі едің, қай ғасырдың?!
Шатқалды да, шынды да аралапсың,
Міне, тағы найзадай құзға асылдың.

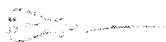
Жымға түскен аңшыдай елеңдегіш,
Айналаны қараумен келем тегіс.
Мәңгі жасыл ағаштар, мәңгі жасыл,
Жасыл торған жамылған селен де еңіс...

Шайқалмаған тыныштық, ұйып тұрған.
Тамылжиды үңгір, тау ұйып тынған.
Тау үнсіз, үңгір үнсіз құжынаған,
Қанша елді құшағына сыйыстырған.

Қанша сұрақ миымды қамалаған,
Кімдер екен үңгірді паналаған?!
Қабат-қабат бөлмелер таудан ойған.
Шын өнер! Таңданып та қалам оған!

Соңына қалдырмаған қағаз, хаттап,
Белгі жоқ қай заманан кеткен тастап?!
Әр ошақтың өзіндік тарихы бар,
Соқпағы бар шығатын көшін бастап.

Сол соқпақтың бірімен мен де келем,
Өз-өзімнен асығам, желдей желем...
Терең соқпақ апарған дәл осындай.
Ғажайып үй-үңгірді көрмеген ем...

САПУАН ТАУЫ

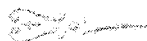
Ассақ деп таудан, белестен,
Адамдар талай кеңескен.
Тіршілік жолы оңай ма,
Шалдығып, кейде егескен.

Егескен, намыс жүректер,
Жеткізбей тәтті тілектер.
Сабылып жорға, тұлпарлар
Қалтырап қолтық дір еткен.

Не пайда кейіп, жасаудан
Асу да керек асудан.
Несі бар таудың сыртында,
Адамнан әлі жасырған?!

Қазанаттарды қамшылап,
Ащы тері оның тамшылап,
Өр асып бара жатыр ел,
Өрлеген шыңға жолға ұсап.

Кәрісі және жасы да,
Жетті өрең таудың басына.
Сабылтқан атты сабындай,
Сабын тау деген осы ма?!

КИПАРИС

Бойың сұңғақ аспанменен таласқан,
Мекенің тау, тал нұсқаңа жарасқан.
Сенен барын аямай-ақ табиғат.
Сұлулықты сыйлапты ғой о бастан.

Күннен күнге жасарасың, өсесің,
Кеуденде ашып нұр мен гүлдің көшесін.
Ғажайыпқа толтырасың сен нелер,
Сұлу сырлы көңілдердің кесесін.

КИПАРИСТЕР АЛЛЕЯСЫ

Тізіле қап өрлеген тау басына,
Кипаристер аллеясы осы ма?!
-Осы, - дейді бармақтай қыз білімпаз.
Ғұламадай, қарамастан жасына.

Жиналғандар зейін қойып тыңдап ек,
Сұлу қыздың сөз саптасы тым бөлек.
- Мисхор мынау, Қырымдағы керім жер,
Дегендей ол: ақын аға, жырла деп.

Жасыл Мисхор тұнып тұрған бау-баққа,
Аллеямен өрлеп келем тау жаққа.
Қасиетті орын, сауық құрған үш алып -
Толстой мен Чехов, Горький бір уақта.

Сулар ақты, өтті уақыт керуен көп,
Сезінемін: жүр-ау олар серуендеп...
Көре қалса сұрап қалар қапелім:
- Әй, жігітім, қай ауылдан келдің? - деп.

Көрніске әр елең ете беремін,
Көкірегімде күмбірлейді өлеңім.
Көз алдыма сұхбаттасқан аяңдап,
Үш ұлыны елестетіп келемін.

БАҚША САРАЙ

Жиһангерлер шұбырған қаптап бәрі,
Даңқы асқан соң Қырымнан, Қаптан да әрі.
Бақша сарай. Алтын тақ. Таққұмардың
Кеудесінде өршіді-ау аптаптары.

Қайқы қылыш, алдаспан, өткір болат,
Қабырғада ілулі өттім қарап.
Талай басты секірткен иықтардан,
Уақыт, семсерлерді кеттің қамап...

Бәз-баяғы қалпында өзгермеген,
Алтын бөлме бұрын еш көз көрмеген.
Хауыз бар әсем осы кең бөлмеде
Мүшәйрада қыз-жігіт сөз зерлеген.

Ғашық жанның көзінен өксіп тамған:
- Арманға жеткізбеген өшсін жалған, -
Деп мұздай тасқа тамшы домалайды,
Махаббат мәңгілік боп өстіп қалған.

ҚҰЛЫПТАС

Ғасырларды, тереңдерді жаңғыртқан,
Қырым-Гирей белгілі есім бар жұртқа.
Өр теңіздің толқынымен алысып,
Қанды қолы талай елді қаңғыртқан.

Жер жастанып жатыр, міне, мәңгілік,
Тұрар ма ол кеудесіне жан кіріп?!
Алмас қылыш ұстаған қол қозғалса,
Тұла бойы күшке толып жаңғырып.

Өлі жанды атақ пен даңқ жылытпас,
Қаусаған бас қарғысты да, сыр ұқпас.
Соны айтып жел өтінде тұр, әне,
Тірісінде өзі ойдырған құлыптас.